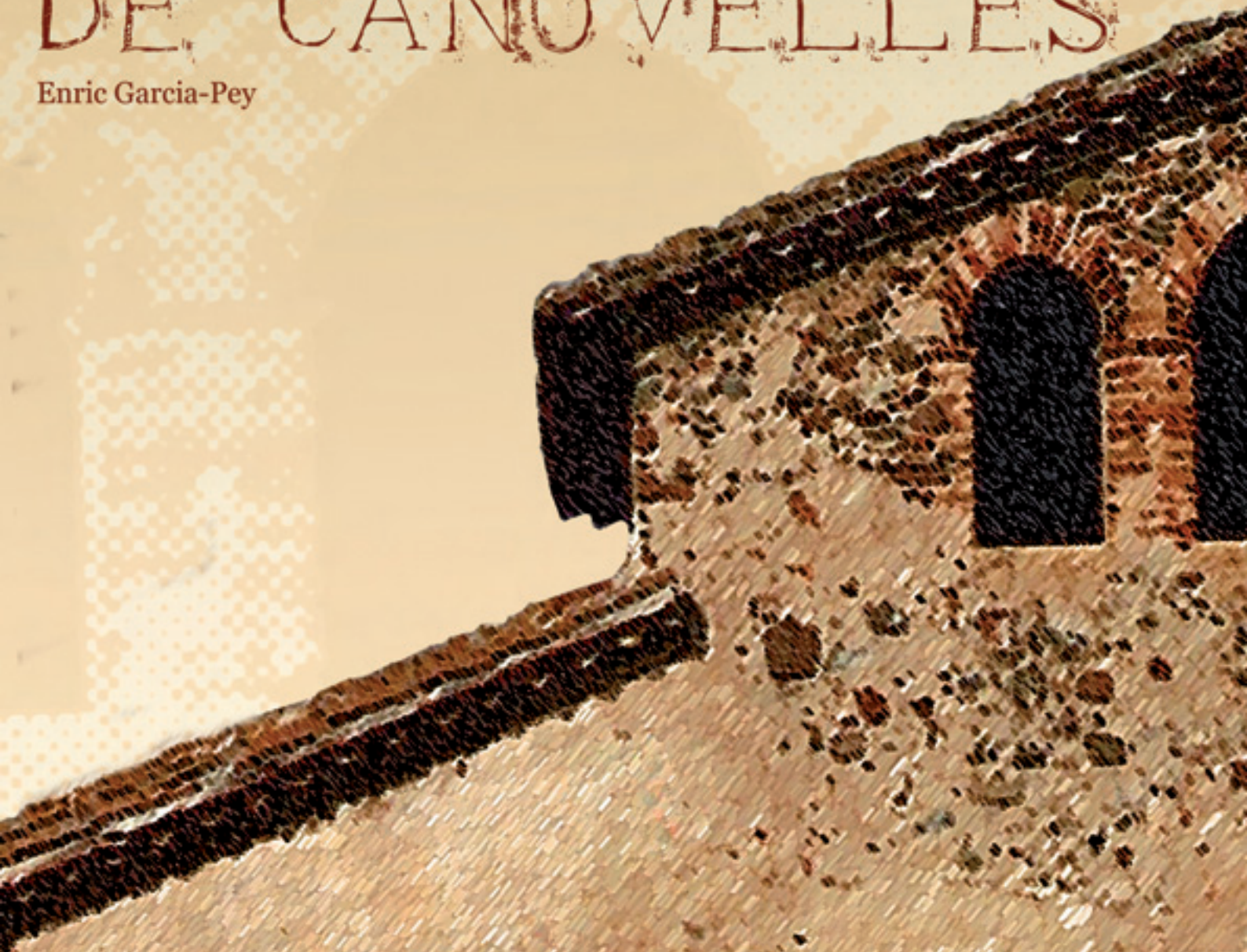

NOMS I LLOCS DE CANOVELLES

Enric Garcia-Pey

Ajuntament de Canovelles

Noms i llocs de Canovelles

Enric Garcia-Pey

Edita: Ajuntament de Canovelles

Coordinació: Ajuntament de Canovelles i Servei de Publicacions de la Fundació Universitària Martí l'Humà.

Redacció: Enric Garcia-Pey

Disseny gràfic i maquetació: Jordi Rispa

Il·lustracions: Joan Calderón

Fotografies: Enric Garcia-Pey, Pere Julià, Xavier Vallbona i Arxiu de l'Ajuntament de Canovelles

Correcció lingüística: Maria Rosa Toldrà

Plànols: Servei d'Urbanisme de l'Ajuntament de Canovelles

Impressió llibre: Publidisa

Impressió plànol: l'Esborrany

© pels textos Enric Garcia-Pey

© per l'edició Ajuntament de Canovelles

ISBN: 978-84-933798-8-9

Dipòsit legal:

Tiratge: 300 exemplars

Collecció: Història de Canovelles, 3

SUMARI

PRESENTACIÓ	9
PRÒLEG	11
INTRODUCCIÓ	15
FONTS DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES	26
ABREVIATURES	29
ONOMÀSTICA	37
ÍNDIX TOPONOMÀSTIC	375
PLÀNOLS	391

PRESENTACIÓ

El llibre que teniu a les mans és fruit d'una de les propostes més significatives de la celebració, l'any 2008, del Mil·lenari de Canovelles: recuperar la memòria històrica de casa nostra per llegar-la al futur.

El conjunt de noms de lloc es coneix com toponímia i avui dia està en situació de fragilitat per la desvinculació del medi rural, la rapidesa dels nostres temps i les noves formes culturals. La toponímia és un patrimoni cultural intangible, però de gran de valor, i ens concerneix a tots mantenir en la nostra memòria i en la

nostra quotidianitat les seves expressions.

La necessitat de crear noms propis per parlar d'indrets concrets és ancestral. L'ocupació del territori condueix a la necessitat de donar nom a més i més llocs. El resultat final és una riquesa de noms propis per referir-se als mil i un racons de casa nostra; un cabal de mots que guarden l'olor antiga de la terra i en els quals podem trobar una riquesa expressiva extraordinària que ens parla d'esdeveniments passats, de personatges desapareguts, de llegendes, de plantes i d'animals. Gràcies a la naturalesa conservadora dels topònims, podem conèixer una mica més com era Canovelles en altres temps.

Aquest llibre pretén contribuir al coneixement de la nostra identitat i retornar-nos els noms de cada cosa, els noms del nostre entorn més proper. Vol ser un exercici de memòria històrica i fer reviure paraules oblidades. També vol ser un llibre de consulta que ens farà passar una bona estona de record i d'aprenentatge.

Us animo a submergir-vos en els noms de Canovelles i que aquest fet us esperoni a passejar pels nostres indrets, redescobrint els llocs oblidats.

Josep Orive Vélez
Alcalde

PRÒLEG

Les eines per confegir la història

Des de fa anys m'he sentit atret de manera especial per la transformació de Canovelles. Garriguenc/granollerí com sóc, continuo observant aquest poble amb unes característiques especials per les persones que hi han nascut i viscut tota la vida, i per la gent que procedent d'arreu ha fet d'aquesta població el seu lloc de treball i la seva voluntat de pouar-hi arrels.

Canovelles ha canviat molt al llarg de mig segle i ho palesen les transformacions de les feines del camp, els canvis en el sistema de mobilitat, en les seves masies i cases i carrers, en la piràmide d'edats, en les múltiples llengües que es poden escoltar amb tota normalitat expressades, en l'estructura laboral, en la convivència de diverses formes culturals i un llarg etcètera d'un camí que, amb l'esforç de molta gent, s'ha anat gestant, modelant i bastint de forma laboriosa i persistent.

Aquests canvis, tanmateix, no han fet empobrir aquesta població. Ans al contrari. Aquest antic territori, amb excel·lents restes arqueològiques que daten del V i IV mil·lenni aC i amb esplèndides mostres de diverses èpoques al llarg dels segles, són una mostra ben evident de la importància d'un espai, d'un hàbitat, d'una vida i del treball en aquest lloc. Amb un subsòl amb bon cabal d'aigua, fins i tot, per a subministrar a Granollers, amb bones terres de conreu i amb eines destinades a oficis avui gairebé desapareguts, Canovelles ha quedat immers en un món nou on la immigració ha representat un paper de primer ordre en els canvis estructurals de tot tipus. I en tot això, destacaria, però, la voluntat de fer feina i de progressar. I la de, malgrat tants canvis sobtats i importants, no perdre les arrels on el poble s'ha afermat des de centenars d'anys, millor dit, de milers d'anys. És ben cert: el poblament en què Canovelles s'aferrà ho va fer per la bona situació de l'indret i per l'existència del torrent de Fangues amb la seva aigua per amarar les terres properes. I va voler demostrar l'afany de treballar-hi i viure-hi, bastint i deixant importants vestigis arqueològics. Ca l'Estrada n'és el millor representant. L'antigor és, per tant, venerable i si la pedra ho testimonia el paper ho avala ja que el primer document escrit que fa menció al terme de Canovelles

és del 1008. Constatar mil anys, no és poca cosa i, sobretot, és plaent i magnífic.

Amb tot això no és estrany que s'hagin datat, explicat i interpretat en diverses ocasions la vida i la transformació de la gent, de les feines, dels estris o de l'urbanisme, d'una població que ha crescut i canviat de manera tan important. I és ben elogiós, però, que en els treballs publicats, des de fa anys i fins als més recents, s'hi trobin notables aportacions que demostrin la gran atenció dels seus autors per explicar i interpretar com era i com és Canovelles, intentant posar uns fils conductors per tal que la gent conegui la seva identitat i que aquesta no es perdi ni en la boira dels temps, ni en la despersonalització d'uns canvis que afecten tants espais i tantes persones. És molt gratificant observar com Canovelles es dedica a explicar el seu passat. Com vol divulgar els seus temps remots. Com vol expressar amb veu alta la seva importància pretèrita i actual.

En aquesta bona línia cultural, es troba el llibre que teniu a les mans. El seu autor, Enric Garcia-Pey, n'és l'artífex. La investigació que ha portat a terme forma part, per una banda, d'una tasca pacient, silenciosa i erudita, com correspon a una persona que acumula en els seus mèrits el rigor obligat en la recerca d'aquests tipus de treball i la decisió arriscada, però sàvia, d'endegar estudis com aquests, plens de dificultats pels centenars i centenars de registres, i això té molt mèrit. Per altra, l'objectiu tossut, però també intel·ligent, de resseguir poble per poble de la comarca vallesana-oriental i fer aparèixer a la llum un extens inventari onomàstic comarcal, i, en definitiva, d'una part del país, amb milers d'aportacions sobre toponímia i antroponímia. Aquest llibre, per tant, acumula observacions fetes sobre el terreny, transcripcions registrals, orals, comparacions, valoracions i un impressionant nombre d'aportacions històriques, lingüístiques i proves fefaents d'on s'han extret les notes transcrites. Per tot això, també es pot afirmar que, com tots els treballs d'aquest autor, l'esforç de la recerca és enorme, la voluntat de divulgació és clara i el resultat lloable. Endemés, com tots els seus estudis, tenen l'aportació addicional de la gratitud dels lectors per poder disposar d'un recull extraordinari que els permet situar les seves històries personals i col·lectives amb uns referents que pertanyen al consens popular transmès al llarg de generacions en què els noms i cognoms deriven o s'associen i, de vegades amb valor fins i tot secundari, a indrets i sobrenoms ben explícits, perfectament clars, de diferents cromatismes, però sempre d'un valor històric basat en la justesa de l'apreciació de la denominació i la persistència en el temps. Avui dia, això és molt difícil que passi, atesa l'estructura de la població, i una altra raó de més per recuperar-los que vol dir que no es perdin i que s'incorporin a la memòria popular present i futura, com ho han estat en temps passats.

Voldria acabar fent esment a la metodologia emprada per Enric Garcia-Pey en el seu estudi. Als qui ja són coneixedors de les seves nombroses publicacions els serà fàcil de situar-se en el sistema amb el qual aporta dades i cites de diversos tipus per nodrir la investigació. Abans ho he anotat, però em sembla adient tornar a assenyalar-ho, que fonamentats com estan cada un dels registres, el lector pot verificar-los si vol o ampliar-los, si ho estima necessari o entretingut fer-ho. I és que es tracta d'un llibre que, a més de

ser d'una professionalitat històrica de vàlua indiscutible, disposa d'aquest to agràit per a tot lector que és el d'estar fet amb un caire per alligonar de manera precisa i gens pedant i, al mateix temps, perquè la gent de Canovelles i qualsevol lector s'ho passi agradablement. Si amb el rigor professional aquesta darrera voluntat es fa efectiva, recollir la història és un esplèndid exercici d'estima a la col·lectivitat. En aquest cas, sens dubte, la primera seria la gent de Canovelles. Però no l'única, i això també és molt meritori. Enhorabona.

Joan Garriga i Andreu.

Historiador

INTRODUCCIÓ

Quan fa anys vàrem iniciar un camí amb la idea de construir, a poc a poc, un cos onomàstic que ens apropés a la coneixença dels nostres pobles, a partir de les denominacions antigues i modernes, vàiem la meta allunyada, sovint molt allunyada en el temps, i encara que aquest final, quan arribi, l'han d'acabar de construir generacions futures d'estudiosos, que ampliaran i milloraran aquests treballs actuals, no deixa de fer-nos un cert orgull —aquesta vanitat personal que, segurament, és prou humana— comprovar com es va avançant en l'objectiu final.

Es va començar a fer una recerca sistemàtica de la toponímia de Canovelles, a partir de 1990, encara que abans ja s'havia treballat en dades d'arxiu. Per a aquella recerca primera, ja vaig comptar amb l'ajut inestimable d'en Pere Julià, que tan bé coneix el seu poble, i que he tingut al costat en tot moment. Després d'un treball de camp inicial intens i de la fixació de les dades, va romandre força temps al calaix corresponent, fins que en Pere va fer-me avinent l'interès de l'Ajuntament per la seva publicació de cara a la celebració del Mil·lenari. Va caldre fer una revisió a fons del material per actualitzar-lo, adequar-lo i deixar-lo a disposició per a la seva edició.

Amb aquest treball, es fa un nou avançament; un pas més en el coneixement dels pobles de la comarca en el projecte global de l'Inventari General d'Onomàstica del Vallès Oriental.

A través de l'estudi i la recerca, ens apropem sovint a allò més íntim del viure; moltes vegades, al mateix nervi del poble; a aquell ésser quotidià que omplia els carrers amb el seu quefer, a una societat propera en el temps, però notablement allunyada en la concepció del món.

Aquests conceptes i visions ens retornen al passat, sobretot a través de l'antroponímia amb els motius i malnoms que ens transporten a una societat no sols pretèrita, sinó totalment diferenciada de l'actual.

A vegades, els motius naixien per un esperit foteta o feridor, amb caràcter fins i tot escatològic, sovint. No fa pas massa temps, encara hi havia qui se'n dolia prou del motiu amb el qual eren conegudes les persones de casa seva; però això, avui, ja totalment superat, no és altra cosa que refer la història de primera mà, la que és més propera, la dels seus ciutadans, els fills d'aquesta terra, que, amb el seu pas i els seus conceptes, han fet que el nostre país sigui com és.

No solament els noms de persona donen caràcter, sinó també els noms de lloc, la toponímia, ens forneixen la informació per diferenciar els espais i saber com es relacionaven els pagesos en el seu entorn habitual, amb la feina i les persones; l'onomàstica és un camí específic per portar-nos-hi.

Canovelles és un municipi del Vallès Oriental situat entre els municipis de les Franqueses del Vallès, a llevant; Granollers, a migdia; Lliçà d'Amunt i Santa Eulàlia, a ponent, i l'Ametlla, al nord.

El seu territori municipal, que és d'una superfície de 6,75 km², ha sofert una transformació radical a la major part del seu terme en els últims cinquanta anys. Avui té un cens de 16.065 habitants, a final de febrer de 2007.

El terme municipal de Canovelles, va ser dividit en quatre quaters que marcaven els quatre punts cardinals; forma reflectida en els cadastres, la documentació antiga, que es referencia adequadament en el treball.

Els habitants de Canovelles són coneguts amb el gentilici de canovellins, canovellines. Van dedicar-se antigament, de forma exclusiva, a la pagesia; això queda remarcat i es pot comprovar en la toponímia amb els noms de la terra: bosc, hort, feixa, omeda, verneda; però sobretot, l'olivar i la vinya que omplien els plans i vessants que coronaven les serres, en zones tan característiques com les serres de Bellulla, can Camp, can Cuana o les Maleses.

Cada poble té les seves peculiars característiques, molt sovint especials i genuïnes, respecte als seus veïns; encara que, d'altres vegades, a través dels llocs comuns s'uneixen en denominacions conjuntes.

D'aquesta forma de viure i d'entendre el món que l'envoltava, neixen demostracions i manifestacions populars que queden expressades en les tradicions i les formes d'anomenar les persones, els objectes i els llocs de convivència, de treball o esbarjo.

Algunes no poden ser incorporades en aquest treball perquè formen part d'un altre àmbit.

El poble de Canovelles es va construir en una plataforma solella i alta sobre els camps de la riba del Congost; la seva situació geogràfica li va donar unes característiques especials, entre el regadiu i el secà. Els aiguamolls de vora la riera, amb les innombrables artèries que portaven l'aigua del riu als camps, donaren vida i bellesa a unes raconades inoblidables que els primers pintors de cavallet deixaren com a testimoni a les seves obres; la verneda d'en Fortuny, de tant pintada, agafà una notable fama i parlar d'aquest lloc era sinònim de racó majestàtic, de bellesa paisatgística de primer ordre, amb els seus alts pollancre i plàtans.

A partir sobretot de la dècada de 1950, les terres situades entre el ponent del Congost i el pas del camí de Granollers —que al poble veí anomenen el camí vell de Canovelles— esdevingueren els actuals carrers de la Riera i de la Diagonal que s'anaren omplint de precàries construccions de la gent novvinguda, que arribava a Catalunya en aquella època a la recerca de feina i d'una vida millor. El creixement des d'aquests anys ençà ha estat gairebé vertiginós i ha canviat completament l'entorn a les planes de conreus de Magarola o can Castells amb la zona industrial, al pla de can Camp completant la barriada Nova, a les falces de les serres de Bellulla o de can Carrencà, o can Duran amb les noves urbanitzacions residencials.

Només queden les terres de conreu de la part nord del poble, situades a l'entorn dels camins cap a l'Ametlla, i al costat de ponent de l'autovia fins al torrent de can Marquès i el terme amb Santa Eulàlia.

Per a Canovelles, el Congost, en el seu moment, va ser una deu de vida que va portar el nervi a les terres i a les cases.

La cultura a l'entorn de l'aigua donà genèrics com: bassa, font, gorg, mina, molí, passera, resclosa, safareig, sínia.

Canovelles té un bellíssim testimoni del romànic català: l'església de Sant Feliu, que malauradament va perdre el fons del seu arxiu l'any 1936. Gràcies a l'amabilitat dels fills del Dr. Salvador Llobet, vaig poder treballar amb l'arxiu del seu pare; entre els documents, hi havia un escrit de l'any 1929 en què transcriu les dades facilitades en una conversa pel rector de l'església parroquial de Sant Feliu o Sant Fèlix. Dades que he cregut oportú de transcriure literalment a causa del gran valor que tenen en si mateixes. "Té l'església un portal romànic bellíssim amb una mica d'influència bizantina; té uns capitells molt bonics. El senyor rector ens diu que persones enteses asseguruen que és del segle XII. Sembla que aquest portal, posteriorment a la seva construcció, fou posat aquí on és ara. Es creu que abans estava col·locat a la banda nord. Té un absis molt elegant i ben conservat; té tres finestrels romànics l'església, un al centre superior de l'absis, un al centre de la nau, a la part sud, i un damunt del portal, sota el campanar. A la part sud, hi havia un portal estret just per passar-hi una persona, que ara està tapiat, però es coneix el senyal en les pedres; igualment n'hi havia un d'ample a la part nord, al costat del portal petit, que va a la rectoria i que consta en un pergamí de l'arxiu; un senyor bisbe el féu tapar perquè la gent no passés pel presbiteri. Igualment hi ha senyals d'haver-n'hi hagut un a la mateixa banda una miqueta més amunt, que és on creu el senyor rector hi havia abans el d'entrada. El campanar més tard fou tapat, apujat i cobert. En el nivell del carrer, hi ha un portal de pedra picada (dos pilars on hi ha enganxada la porta) que porta la data de 1860. Els graons de l'església tenen la data de 1890. A dintre la nau de punt ogival, cor ben senzill, altars renaixement poc pur, algun principalment el major, té retaules pintats al segle XVII; en un altar hi ha la Verge de Bellulla advocada pel mal d'ull. La imatge és molt petita i és del segle XII. Fins a la revolució de l'any 1835 estigué a Bellulla, finca propietat ara del senyor Recolons, que havia estat convent de dominics. Portada a Barcelona per un frare, quan la revolució, estigué en un convent de monges dominicanes durant vint-i-cinc o trenta anys sense que sabessin d'on era aquella imatge, fins que un capellà o estudiant de Llerona la veié i suposà que era de Bellulla. Posat l'assumpte en coneixement del senyor rector, hi anaren les autoritats del poble a reconèixer-la; demanada la translació al senyor bisbe i al general dels dominics, la concediren amb la condició que si mai es repoblava el Monestir de Bellulla pels frares dominics hauria de retornar-s'hi. En la part superior del costat nord hi ha la tribuna del senyor de Magarola, comte de Quadreny, que comunicava a l'església per un pis construït entremig del terreny del rector, per on hi havia també el carrer de la Llum —que passava pel costat de la paret nord—; data la tribuna de l'any 1667. Té també a la sagristia una creu gòtica amb quelcom d'ornamentació renaixement d'argent del segle XVI; té

una capsula d'argent repujat del segle XV i un calze modern ben bonic. El senyor rector digué que el document més antic que hi ha a l'arxiu data de l'any 1607. Dia 8 d'octubre de 1929."

Cal remarcar la devoció que tenien antigament la imatge i el Santuari de Bellullà, les processons i els fidels venien d'arreu de la comarca, de Catalunya i més enllà, a postrar-se davant la imatge de la Mare de Déu de Bellullà i a demanar intercessió pel mal d'ulls i la ceguesa. Les pedres o llàgrimes de santa Llúcia, de tanta tradició, pedres beneïdes de tacte fi i de la mida d'una mongeta, segons els creients, si es fregaven pels ulls els curaven i els treien les brosses. En Pere Julià, fidel guardià de les tradicions antigues del seu poble, té a casa seva diversos exemplars d'aquestes pedres.

Aquella famosa frase catalana que diu "A cada bugada perdem un llençol" seria ben aplicable a les diverses carlinades, revolucions i fets de diversa mena. El cas és que els nostres arxius han patit grans malvestats i ens han deixat sense unes referències, a vegades absolutament imprescindibles, per conèixer i descabdellar el fil conductor dels noms de moltes de les nissagues, les cases i els llocs dels nostres pobles.

Algunes vegades, la documentació no acompanya per identificar amb exactitud un element important, com pot ser la localització exacta del Pedró, element essencial a la societat passada, car les processons a aquest punt, amb el capellà presidint la comitiva, pujant amb penons i càntics per poder beneir el terme des del lloc més alt i, per tant, dominant tot el territori, tenien una rellevància especial.

Cal reconèixer que, abans d'arribar a aquest punt del treball per enllestir-ne una publicació i mentre s'ha estat fent aquest de Canovelles, hi ha hagut altres persones que ens han precedit i, amb la seva dedicació anterior, han facilitat i fet més clara en alguns punts aquesta recerca.

D'antuvi, no s'ha pretès en cap moment aprofitar l'estudi d'una recerca anterior simplement per oferir unes dades. Cal restar, però, en la humilitat, i fer el reconeixement degut a aquelles persones que ens han precedit, referenciant de forma adequada les dades de cada autor, per conduir el lector cap al seu treball, si es vol trobar totes les dades pròpies de la seva recerca, procurant, sempre i tant com s'ha pogut, donar només aquelles dades imprescindibles en fer-hi referència; encara que, de vegades, l'interès és tan gran que no pots estar-te d'allargar-t'hi poc o molt.

La idea final, que sempre he apuntat i m'ha condicionat fer i refer, és poder arribar, sigui quin sigui, al resultat final, i sense importar qui el porti a terme, per aconseguir tenir una eina que ens pugui aportar el material més afinat, treballat i rigorós possible sobre l'onomàstica del nostre territori.

És fàcil d'agrair a tots aquells que han esmerçat part del seu temps —que sempre és molt, encara que mirat des de fora, algú sovint corre en la incorrecció de no donar, a segons quina feina, el valor que realment té— en aquests treballs anteriors que esmentàvem; tanmateix hom s'endinsa en aquestes tasques sovint per una necessitat preemptòria, allò que en diem col·loquialment "el cuc", no pas a la recerca d'agraïments.

Són molts els canovellins i canovellines que m'han ajudat, en un moment o altre, en la confecció d'aquest treball; l'any 1990, en Sebastià Asturgó de can Prat i, el 1991, en Joan Castellà de can Trico m'om-

pliren de noms el territori que tan bé es coneixien; després, en Manel Oliveras, de can Jaume Colomer, en Miquel Castellà, de can Canyelles. La senyora Eugènia Herrera, mestressa de can Marquès, que guarda el valuós arxiu d'aquesta casa a can Puig de Lliçà d'Amunt —per les facilitats rebudes—; els responsables del Registre de la Propietat, on vaig fer la recerca d'aquest terme aleshores; però per sobre de tot en Pere Julià, que ha estat al meu costat des del primer moment, no sols acompanyant-me, sinó també facilitant-me dades documentals que ell pacientment ha anat recollint; la seva iaia Margarita que recorda tantes coses; les mestresses de can Colomer, de can Palots, del Molí d'en Marc i de can Sotries; els homes de can Cuana, cal Sord i can Lleó; en Salvador Martí, per la barriada Nova, la gent de can Cafè. Així mateix, per no deixar-me ningú, faig extensiu el meu agraïment a tots els presents, els passats i els venidors. A tots plegats, gràcies.

Per acabar, desitjaria que aquest treball contribuís a anar endavant, a ser un pas més en el coneixement de Canovelles i del Vallès Oriental, a l'espera mentrestant, que treballs posteriors amb nous estudiosos que s'hi incorporin en el futur, l'ampliïn i el millorin amb noves aportacions.

Sobre la terminologia

Des del primer moment l'home, inquiet, ha necessitat i ha anat a la recerca de nous horitzons, d'aquells espais vitals absolutament necessaris.

Aquesta necessitat ve donada pel mateix temps que li ha tocat viure. Així, l'home primitiu, acomplint les necessitats primeres i més bàsiques per a qualsevol ésser humà, s'acaba fent sedentari i, una vegada establert, li cal identificar i diferenciar les persones i aquells llocs que li són coneguts, començant pels més propers i quotidians.

Això ha estat així al llarg de la història de la humanitat. Els noms de persona i de lloc són tan antics com, segurament, el llenguatge i la racionalitat de l'individu.

Són nombrosos els estudis que s'han fet i es fan a casa nostra sobre aquesta ciència, que ja fou estudiada pels filòsofs grecs i que anomenem de forma genèrica onomàstica.

Aquests estudis i treballs han estat realitzats gairebé sempre per gent estretament relacionada, lligada o vinculada, al món de l'excursionisme que, en alguns moments, va rebre el nom d'"excursionisme científic", sobretot per la recerca de la gent de Catalunya. Alguns dels exemples més rellevants són els treballs d'Artur Osona, Enric Moreu-Rey, Joan Coromines i Ramon Amigó.

Tanmateix, com a ciència no va tenir un reconeixement internacional fins a dates ben properes en el temps: el Primer Congrés de París de l'any 1938.

Onomàstica. Podem dir que l'onomàstica és la ciència que estudia els noms propis, n'estableix les llistes i els classifica procurant de seguir-ne la història, creació, modificació i fins i tot desaparició. Els plantejaments actuals de l'onomàstica tenen relació amb altres ciències: història, geografia, demografia, arqueologia, sociologia, etnologia, folklore, dret, etc.

A vegades, la gent del carrer pensa, quan sent aquesta definició, en el santoral que, naturalment, també forma part de l'onomàstica, però això és solament una part.

A vegades, hom prefereix utilitzar la forma toponomàstica per parlar d'aquests treballs. Totes dues expressions són tan properes que el seu ús és també correcte; tanmateix penso que pot servir per fer la subtil diferenciació.

Toponomàstica. Part de l'onomàstica que estudia la toponímia que, al seu torn, és el conjunt dels topònims; és a dir, de forma planera, fa l'estudi dels noms de lloc.

Els topònims són sovint molt reveladors; per exemple, de l'origen d'una civilització antiga. Els tractadistes divideixen els topònims o noms de lloc en:

Toponímia major o macrotoponímia	Ciutats
	Viles
	Pobles
	Partides
Toponímia menor o microtoponímia	Llocs-dits

Sovint es dona, però, que molts dels topònims, ara considerats majors, dels nostres pobles o ciutats, originàriament havien estat topònims menors; és a dir, es van convertir en un lloc que designava una partida o mas en un nucli, el qual en desenvolupar-se creà un ascendent nucli de població; i també al revés, això es dona amb l'abandó de pobles sencers i el seu posterior enrunament, fet que s'ha produït en el transcurs de la història.

La mateixa toponímia té altres definicions per parlar dels noms de diferents indrets o parts geogràfiques, per exemple:

Toponímia	Hidrònims:	relacionats amb l'aigua o corrents d'aigua
	Hagiotopònims:	religiosos
	Talassònims:	de llocs marítims
	Orònims:	relleu, muntanyes, etc.

Antroponímia. Fa referència a tots els noms de les persones: prenom, cognom, renom, afèresi, hipocòrístic, diminutiu, les formes populars dels motius, renoms i malnoms, i, al capdavant, els noms de casa. En aquest cas, segurament podríem parlar de l'antroponomàstica com la ciència que estudia l'antroponímia.

Sobre el mètode de treball

Quan parlem de noms i veus pretèrites o actuals —algunes de les quals són homònimes, malgrat la distància en el temps o l'espai geogràfic— veiem que tenim nombroses formes, interpretacions i dialectalismes, que es donen en la relació home-entorn, les quals varen portar a crear les veus i el seu posterior estudi a través de l'onomàstica.

Aquest treball forma part del conjunt de la comarca del Vallès Oriental. Per a la recerca d'aquesta informació s'ha treballat en contacte amb la gent de forma oral o documental, tal com es fa a tots els pobles de la comarca. Oralment no sempre és possible la informació persona per persona i, a vegades, cal un sol informador per a un petit veral o nucli. Això permet de recuperar l'origen dels noms i d'aquelles particularitats, potser simplicíssimes, que els crearen.

La part documental procedeix d'arxius públics o privats i de publicacions.

Malnoms, motius, renoms i sobrenoms

Antigament, la gent dels pobles i viles es coneixia més per aquella forma que en el Vallès anomenem motius que no pas pel nom o cognom de les persones; sovint, per aquest motiu, sobre un carboner, pastor, pagès o menestral, qualsevol veí us n'hauria pogut donar referència; en canvi, pel cognom moltes vegades passava tot el contrari.

Així mateix, el grup de l'enunciat el podem interpretar com a malnoms, motius i renoms; els sobrenoms serien els que podrien agrupar amb la seva denominació les altres tres formes.

Les primeres referències dels sobrenoms ja es troben en les dades documentals del segle X, van sovint afegits al prenom com a mot diferenciador d'aquella persona i, a la llarga, quedarien identificats com a cognom de persona, nom de nissaga o família. Més endavant, durant els segles XV i XVI, novament la necessitat de diferenciar les persones del creixent grup social, per la repetició dels cognoms a les cases, un

renom afegit al prenom i cognom portarà a la tercera denominació.

La diferenciació entre renom i el prenom i el cognom és la seva, diguem-ne, falta d'oficialitat. En el moment de la seva creació, es fan estrictament necessaris per una qüestió de descripció, car els dos elements vigents s'han convertit en insuficients.

Els renoms neutres donarien, al capdavant, els cognoms més estesos avui dia per la geografia de parla catalana: Ferrer, Fomer, Fuster...; a Canovelles: Ferrer, Vila, Pujol.

Al Vallès la forma malnom no acostumem a utilitzar-la mai; això és, almenys, el que m'atreveixo a dir després de treballar en la recerca de material toponomàstic de la majoria de viles vallesanes. La forma usada és *motiu* gairebé sempre per parlar del malnom o renom.

Sovint, s'identifica el malnom com aquella forma que es reserva per parlar de renoms malsonants o ofensius. A vegades, aquestes veus creades per qüestions físiques, de caràcter fins i tot escatològic, esdevenen normals amb el pas dels anys i, moltes d'elles, són acceptades amb naturalitat i, fins i tot, convertides en nom de casa.

Cal remarcar, així mateix, que utilitzarem, sovint de forma indistinta, malnoms o motius, sobrenoms o renoms.

En bona part de la comarca, però, els anomenem de forma generalitzada motius, sobretot en els dos primers casos; els altres dos es faran servir per a aquelles denominacions sorgides per qüestions de procedència, nissaga, actituds o derivades de l'ofici.

Cognoms

Vèiem anteriorment la formació progressiva dels dos cognoms tradicionals a través dels renoms. Tanmateix, a causa de la tradicional forma de successió al nostre país, la manera d'anomenar o de situar els cognoms a la persona ha tingut variacions respecte a si es tractava de l'hereu o la pubilla, o simplement d'un cabaler.

Sovint trobem una forma de la qual no hem parlat encara que és la de l'àlies, usada per remarcar, normalment, el cognom del cabaler que es casava amb la pubilla del mas. Així, aquest, a partir d'aleshores, portava el cognom de la casa i a continuació (a) el seu cognom.

També la forma amb la conjunció *i* entre els cognoms que s'adopta, a partir del segle XVII, per preservar els dos cognoms quan es tracta d'un enllaç entre hereu i pubilla, a vegades, passa a generar amb el temps un cognom nou.

Toponímia

Els topònims s'han subdividit en aquest treball en diversos apartats per diferenciar-los de forma convenient; i, així, s'identifiquen per grups, com, per exemple, els elements corresponents a l'aigua: l'aigua era un element vital de subsistència i d'íntima relació veïnal. Per repartir-la, sovint es portaven a terme complicades construccions i s'establien contractes i normes per al seu ús i administració: bassa, font, pou, rec, sèquia, etc.

Hi ha, dins l'apartat de l'aigua, elements que es consideren importants per la seva estructura o arquitectura tradicional, com poden ser els pous; també la importància dels trastalladors en el quefer diari i la cultura de l'aigua, element tan important en la relació dels homes i la terra. Segurament que hi ha més elements d'aquests que surten en el treball. Alguns no hi són perquè en el seu moment, potser, no es van considerar d'una gran importància o simplement perquè es desconeixien. Tanmateix, com es repeteix alguna altra vegada, aquest és un treball obert i el recull del material onomàstic per poder-lo millorar i ampliar hauria de ser una tasca comuna.

Arbres de grans o notables dimensions, plantats sovint a la vora de les antigues masies, molts dels quals creixerien paral·lels a la casa i que alguna vegada desapareixerien, gairebé junts: alzina, lledoner, pi, etc.

Indrets singularitzats: llocs que per la seva situació o un element identificador reben denominacions característiques, les quals ens transformen en un topònim, sovint de gran arrelada.

Els pagesos, per la necessitat d'identificar les seves terres, anomenen amb precisió els diversos conreus amb els noms de camps, feixes, horts, peces, etc., i així el que ells, en principi, entenen com a cosa natural de la casa, sense gaire importància, s'investeix, amb el pas dels anys i la referència obligada en registres, cadastres i altres documentacions, de la pàtina de transcendència necessària, la qual, d'altra banda, no ha deixat de tenir mai des del moment de la primera denominació.

Alguns dels noms que surten amb els genèrics —camp, feixa, peça, vinya, etc.— són terres acompanyades d'uns específics que poden semblar a vegades poc rellevants. Tanmateix, cal remarcar la importància que qualsevol pagès que treballés la terra, en època remota o contemporània, tingués la necessitat d'anomenar les seves peces de la manera que creia més adient; al mateix temps, n'hi havia d'altres que no ho consideraven estrictament necessari més enllà del nom genèric de tot el mas. Per tant, s'entren tots aquells noms que han estat identificats amb uns noms determinats i en un moment determinat, ja sigui de forma oral o de forma documentada.

Cal remarcar la importància de la vinya al terme municipal de Canovelles i les nombroses peces documentades, dedicades a aquest tipus de conreu, no solament per part dels pagesos de Canovelles, sinó també, sobretot, per pagesos o propietaris de Granollers i d'alguns altres pobles de la comarca que disposaven de terres a les Maleses, a Bellulla, a les serres de can Cuana, can Serra, o can Camp on tenien la vinya. Terres que, gairebé sempre, eren els trossos que es tenien per al consum propi, car es cuidava la

terra, es veremava el raïm, es portava a casa i, la majoria, l'aixafava per tenir el vi en un celler més o menys important.

La diversitat del paisatge de Canovelles queda àmpliament remarcada en els seus contrastos més evidents; així, del conreu de la vinya, a les terres de secà a les carenes de les serres, als aiguamolls ran del riu Congost, amb les seves grans arbredes, que es referencien amb noms diversos com: omeda, verneda, pollancreda, etc. Sovint la majestat dels plàtans acompanyava altres espècies com les acàcies, que no donaven nom específic, ni calia tampoc que el nom s'ajustés sempre a l'espècie d'arbre present; o en tot cas, referint-se a aquella classe que tradicionalment hi havia i que el pas del temps s'havia encarregat de substituir, canviar, o simplement d'anomenar en el parlar quotidià de la gent d'una forma diferent a l'espècie present a la zona. Fos com fos, la bellesa paisatgística no sols se'ns apareix de forma clara a l'inconscient, sinó també de forma volguda o imaginària amb les espessors arbòries, simultànies, continuades al llarg de la ribera del riu, succeint-se en el nom de les diverses cases que eren propietàries de cada tros, però que, en realitat, formaven un tot continuat i traspassaven la línia termenal amb la parròquia de Llerona i continuaven amb la no menys famosa i bellíssima verneda de can Jovany del poble veí.

Els pintors de cavallet s'embadaliren de tal forma amb el paisatge de Canovelles que, a les sortides dominicals, es congregaven en qualsevol raconada. La verneda d'en Fortuny, el torrent de Fangues, les garberes daurant les carenes de can Cuana, de Bellulla, o de can Camp, havien estat representades sovint i en queden grans testimonis en obres perdurables dels pintors granollerins que s'autoanomenaren la Colla de Canovelles per la seva dèria d'interpretar el paisatge canovellí en tota la seva esplendor.

En Brugarolas, l'Albarranch i l'Iglésias ens ha deixat obres plenes de lirisme del torrent de Fangues; en Martínez, l'*Stevens*, amb el paisatge obert dels conreus de secà, les garberes d'en Cuc, les arbredes i els cap al tard d'en Serret, o les líriques representacions d'en Viñeta. Tots ells s'enamoraren d'aquell paisatge tan proper i tan llunyà alhora, transformat en època ben recent per la intervenció de la mà de l'home.

En el relleu, a través de les veus que ens descriuen el paisatge, amb noms a vegades comuns portats a substantivar un indret, hi descobrim formes potser desaparegudes, alteracions de l'entorn geogràfic que la urbanització ha fet variar totalment: coma, pla, puig, serra, etc.

Noms antics, algunes vegades conservats en la veu tradicional i popular. La mateixa veu popular ha creat noves veus per denominar espais públics, les quals no han estat reflectides en cap denominació oficial, però que en el seu dia eren més identificadores que cap altra, i això per si sol ja les revestia d'una importància cabdal per entendre la forma de relacionar-se i el viure de la gent de l'època.

Tal com sassenyalava anteriorment, segurament hi ha, i hi haurà, més indicacions a fer perquè el recull onomàstic i el posterior inventari de noms de casa i de lloc de Canovelles sigui el més acurat i exhaustiu possible.

Sobre la fonètica

En aquest treball, començat l'any 1991 i acabat de redactar l'any 2005, no es fa cap transcripció perquè hom considera que les recomanacions que es fan seguint les normes fixades a *Per al recull de llocs de nom de Catalunya*, de Joan Coromines i Enric Ribas, publicades l'any 1935 i reeditades l'any 1991, en el volum VI sobre "Treballs de la Societat de Geografia", han estat recollides en els treballs sobre aquesta temàtica, i les característiques fonètiques d'aquest territori ja han estat divulgades.

Sobre l'ortografia

En les citacions cadastrals que acompanyen les entrades onomàstiques en negreta, s'ha mantingut el català emprat en l'època en què van ésser escrits els documents. Per tant, les errades ortogràfiques que el lector pot trobar-hi no han d'ésser interpretades com una manca de cura de la present edició.

ARXIUS CONSULTATS

Arxiu Municipal de Canovelles
Arxiu Municipal de Granollers
Arxiu Parroquial de l'Ametlla del Vallès
Arxiu Parroquial de Canovelles
Arxiu Parroquial de Lliçà d'Avall
Arxiu Parroquial de Sant Esteve de Vilanova
Arxiu particular de can Ferran
Arxiu particular de ca l'Ignasi
Arxiu particular de can Roger
Arxiu Patrimonial Marquès de Barberà. Surt a l'Ametlla i Tagamanent
Arxiu Patrimonial de can Maspons de la Vall de Santa Eulàlia de Ronçana
Arxiu Patrimonial de can Marquès, actualment a can Puig de Lliçà d'Amunt
Registre de la Propietat de Granollers

ALTRES ARXIUS QUE S'ESMENTEN

Arxiu Bisbat de Barcelona
Arxiu de la Corona d'Aragó
Arxiu de la Catedral de Barcelona
Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona

MANUSCRITS

A4	Amollonament, any 1946; toms I i II, de Lliçà d'Avall.
Am1851	Llibre d'Amollonament de Granollers, any 1851.
Am1861	Llibre d'Amollonament de Granollers, any 1861.
Am1936	Llibre d'Amollonament de Montornès, any 1936.
CB301-350	Carpeta blava de gomes que conté classificats els documents del núm. 301 al 350.
CE1934	Cens Electoral de l'any 1934, quadern de 31 x 21,5 cm, de 4 fulls escrits per ambdues cares.
CE1945	Cens Electoral de l'any 1945, quadern de 30 x 20 cm, de 2 fulls escrits per ambdues cares.
C28obres	Caixa núm. 28 d'obres, any 1934.
Cad1953	Llibre del Cadastre Municipal de l'any 1953.
Contr1888	Contracte de l'any 1888, 6 fulls de 31,5 x 21,5 cm, escrits per ambdues cares.
ClasT1855	Còpia de 1855, de la classificació de terrenys; quadern d'Antoni Marquès, de 2 fulls de 31 x 21,5 cm, escrits per ambdues cares.
Estb1856	Establiment i concessió a domini d'Antoni Marquès, a Domingo Martí, 2 fulls de 30 x 21,5 cm, escrits per ambdues cares.
f/s.O.	Full solt, de 31 x 21,5 cm, escrit per ambdues cares, amb referències de propietats de la casa d'Olivet, de diverses èpoques.
f/s1378	Full solt de 31 x 21,5 cm, any 1378.
f/s1830	Full solt de 30 x 21 cm, escrit per una cara, any 1830.
f/s1857	Full solt de 31 x 21,5 cm, escrit per una cara, any 1857.
CP1851	Carta de pagament de 31,5 x 21,5 cm, any 1851.
Inst1709	Institució i fundació, any 1709.
Inv1784	Inventari, 8 fulls de 31 x 21,5 cm, escrits anvers i revers.
LIAAG1852-1872	Llibre d'actes de l'Ajuntament de Granollers, anys 1852-1872, núm. 003, enquadernat amb cartoné de 32,5 x 23 cm.
LlevR	<i>Llevador de las rentas del lugar y término de Canovelles</i> , sense data. En 3 fulls, amb anotacions al començament de cada entrada, amb paginació.
PM1924	Padró Municipal dels veïns domiciliats (present i absents), 1 de desembre de 1924. Quadern amb cobertes i 12 fulls de paper de 31 x 21,5 cm, escrits per ambdues cares.
QLO53	Quadern de liquidacions o amollonament, any 1853. Relligat amb cartoné i tancat amb vetes, de 31,5 x 22 cm, escrit per ambdues cares, sense paginar, amb dos-cents cin-

	quanta-tres números de classificació i un índex de propietaris de les propietats rústiques, urbanes i ramaderes.
QLO62	Quadern de liquidacions o amollonament, any 1862. Relligat amb cartoné, de 32 x 24 cm, escrit per totes dues cares sense paginar, amb dos-cents cinquanta-quatre números de classificació i un apèndix de cent vuit números i unes notes aclaridores finals. Per als anys econòmics de 1863-1864, de l'u al dotze; els 1864-1865, del catorze al vint-i-set; del 1865-1866, del vint-i-vuit al cinquanta-dos, i del 1866-1867, del cinquanta-tres al cinquanta-nou.
RF1893	Llibre de registre fiscal dels edificis, solars i altres finques urbanes d'aquest municipi-terme municipal de Montornès i Vallromanes, any 1893. Llibre relligat amb cobertes del mateix material dels fulls interns, apaïsat de 33,5 x 23 cm, amb la primera pàgina força malmesa, de 255 folis escrits per una cara i un índex alfabètic independent de 44 x 32 cm, de 5 folis, anvers i revers.
RM1839	Concessió a rabassa morta, 2 fulls de 31,5 x 21, 5 cm, escrits anvers i revers; 11 d'abril de 1839.
Venda	Document de venda Jaume Cohana Cellers, del mas Cellers, a Joaquim Marquès.

PLÀNOLS

Almera, Jaume: Mapa geològic i topogràfic de la província de Barcelona: [s.n.], 1888-1914. Regió cinquena, Montseny. Vallès Oriental. E: 1.40000. Plànol editat en color, de 95 x 83 cm, amb descripcions de terrenys sedimentaris.

Plànol Geomètric del Terme Jurisdiccional del poble de Canovelles, any 1854.

Plànol del Nomenclàtor Municipal, urbà i industrial, any 1990.

Plànols del Cadastre Municipal de l'any 1953, amb la informació per polígons i parcel·les.

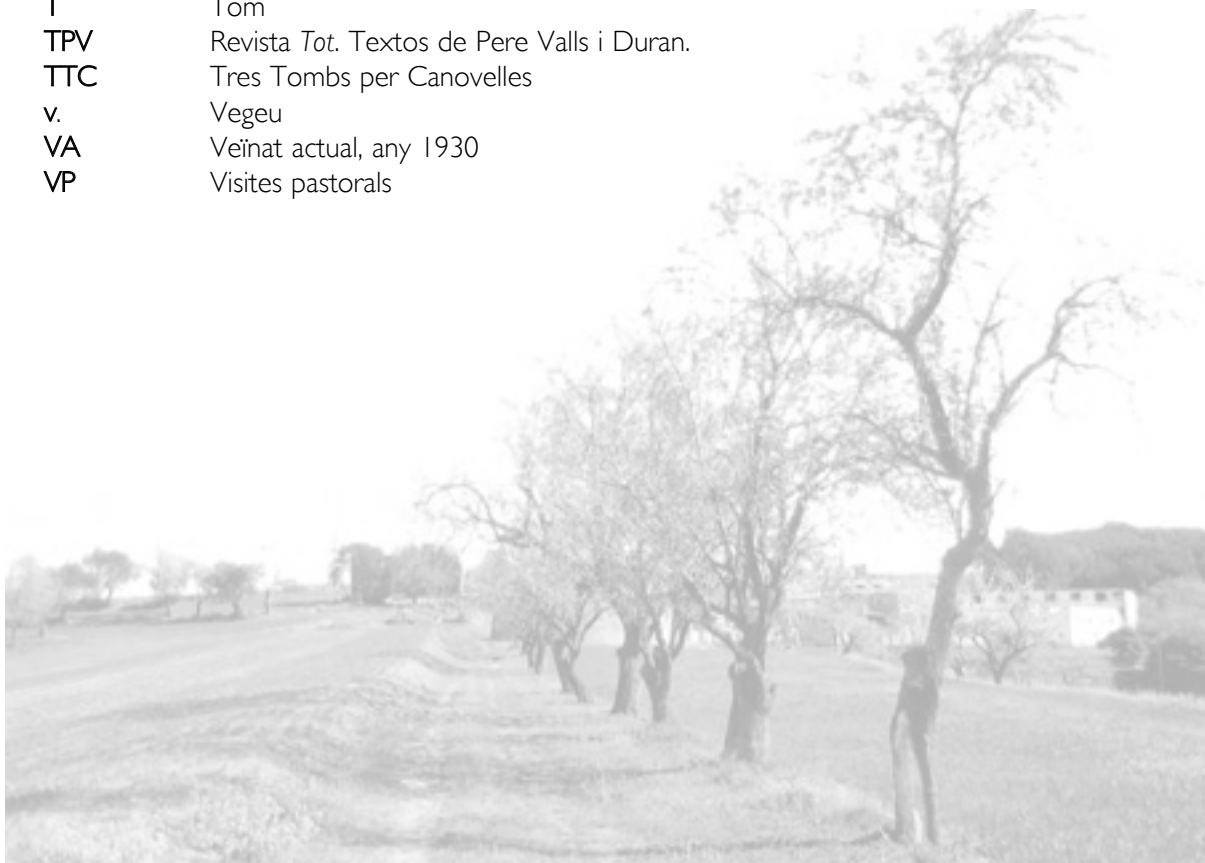
ABREVIATURES

AA	Arxiu de l'autor
ABB	Arxiu Bisbat de Barcelona
ACB	Arxiu de la Catedral de Barcelona
ADB	Arxiu Diocesà de Barcelona
AEB	Arxiu Episcopal de Barcelona
AF	Arxiu particular de can Ferran
AGMC	Gallardo, Antoni: <i>Del Mogent al pla de la Calma</i> .
AHCB	Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona
AI	Arxiu particular de ca l'Ignasi
Alt.	Altitud
AMarq	Arxiu Patrimonial de can Marquès de Canovelles
AMC	Arxiu Municipal de Canovelles
AMG	Arxiu Municipal de Granollers
AMM	Arxiu Municipal de Montornès del Vallès
AMSE	Arxiu Municipal de Santa Eulàlia de Ronçana
AMV	Arxiu Patrimonial de can Maspons de la Vall de Santa Eulàlia de Ronçana
APA	Arxiu Parroquial de l'Ametlla del Vallès
APC	Arxiu Parroquial de Canovelles
APEN	Apèndix
APLIV	Arxiu Parroquial de Lliçà d'Avall
APMB	Arxiu Patrimonial Marquès de Barberà. Surt a l'Ametlla i Tagamanent.
APSEV	Arxiu Parroquial de Sant Esteve de Vilanova
ARC	<i>L'Art romànic a Catalunya</i>
ARg	Arxiu particular de can Roger
ASLI	Arxiu particular de Salvador Llobet i Reverter
B	Bremona

BC	<i>Boscós de Canovelles</i>
C	Caixa
Cad. s/d	Cadastré sense data. Probablement és el primer cadastré que es va confeccionar; any 1716.
CDV	Carpeta amb tapes de fullola, de 34,5 x 24,5 cm, lligada amb vetes blaves. Documents de diversos anys, 1534-1888.
CDVA	Carpeta amb tapes de fullola, de 34,5 x 24,5 cm, lligada amb vetes negres. Can Marquès, documents antics diversos per classificar.
Cg.	Cognoms
col.	Col·lecció
CMA	Catàleg Monumental de l'Arquebisbat de Barcelona
Const.	Consuetes i visites
CPEA	<i>Cardedeu: Prehistòria; edat antiga, segles X, XI i XII.</i>
CPEM	Ca l'Estrada. Canovelles des de la prehistòria fins a l'edat mitjana.
CPI	Carpeta amb tapes de fullola, de 34,5 x 24,5 cm, lligada amb vetes negres.
CPM	Madoz, Pascual: Catalunya
CSC	Cartulari de Sant Cugat del Vallès
CSG	Monja, Paco: <i>Records per a un Mil·lenari: Canovelles i la seva gent.</i>
CSXIIIPC	Cardedeu: Segle XIII. Primera còpia.
CSXIVP	Cardedeu: Segle XIV. Privilegis del Rei Joan I.
CUPT	Julià, Pere: <i>Canovelles. Un passeig pel temps.</i>
CV	Capes Vermelles
DG	<i>Diari de Granollers</i>
Div.	Divisió
DMV	Montllor i Pujal, Joan: <i>La Devoció Mariana en el Vallès.</i>
DO	Museu de Granollers: <i>Des del cim de la torre. La domus d'Olivet.</i>
doc.	Document
EF	Alcover, Antoni Maria: <i>Dietari de l'excursió filològica.</i>
ECC	Església de Cardedeu. Confraria.
Estr	<i>Història de Canovelles: Ca l'Estrada.</i>
EVV	Canyameres, Ferran: <i>El Vallès (Vigor i Vellesa).</i>
f.	Foli
fca.	Finca
FPMA	<i>Fonaments, Prehistòria i Món Antic als Països Catalans.</i>
GEC	Gran Enciclopèdia Catalana
GG	<i>Gent de Canovelles</i>

GSM	Guia per a visitar els Santuaris Marians de Catalunya.
GVO	Garrell, Amador: <i>Granollers Vila Oberta</i> .
JM	Camós, Narciso: <i>Jardín de Maria</i> .
JIF	Iglésias, Josep: <i>Fogatges</i> .
ll.	Llibre
LG	La Gralla
Mn.	Mossèn
MN.de C.	Moreu-Rey, Enric: <i>Motius, Renoms, Malnoms i Noms de Casa</i> .
MTC	Mapa Topogràfic de Catalunya
NAH	Balil Illana, A: <i>Noticario Arqueológico Hispano</i> . II, Cuadernos 1-3.
NDV	Notes diverses del Vallès
NHV	Notes històriques, rectorologi i consuetes de la parròquia de Sant Vicents de Vallromanes.
NHC	Notes històriques de la Vila de Cardedeu.
NM	Dantí, Jaume: <i>Notes per al Mil·lenari</i> .
núm.	Número
OA	Garcia-Pey, Enric: <i>Onomàstica de l'Ametlla</i> . Treball inèdit.
OC	Coromines, Joan: <i>Onomasticon Cataloniae</i> .
OG	Garcia-Pey, Enric: <i>Granollers. Recull Onomàstic</i> .
OLF	Garcia-Pey, Enric: <i>Onomàstica de les Franqueses del Vallès</i> . Treball inèdit.
OLIAm	Garcia-Pey, Enric: <i>Onomàstica de Lliçà d'Amunt</i> . Treball inèdit.
OSAV	Garcia-Pey, Enric: <i>Onomàstica de Sant Antoni de Vilamajor</i> . Treball inèdit.
OSE	Garcia-Pey, Enric: <i>Onomàstica de Santa Eulàlia de Ronçana</i> .
OSFC	Garcia-Pey, Enric: <i>Onomàstica de Sant Feliu de Codines</i> .
MJA	Almera, Jaume: <i>Mapa geològic i topogràfic de la província de Barcelona</i> .
MTC	Mapa Topogràfic de Catalunya
pàg.	Pàgina, pàgines
p.p.	Pròpia parròquia
PG	Plaça Gran
PGC	Plànol Geomètric del Terme Jurisdiccional del poble de Canovelles, any 1854.
PNH	Ponències: Josep Estrada Garriga. "Notes Històriques sobre camins antics i moderns".
PNM	Plànol del Nomenclàtor municipal, urbà i industrial, any 1990.
PV	Propietaris veïns
RCHDeo	Chanes, Rafael: <i>Deodendron. Árboles y arbustos de jardín en clima templado</i> .
Reg.	Registre

RegV	Osona, Artur: <i>Regió del Vallès</i> .
RGC	Revista <i>Gent de Canovelles</i> .
RomV	Mayer, Marc i Isabel Roda: <i>La romanització del Vallès segons l'epigrafia</i> .
Rnt	Reverent
RPG	Registre de la Propietat de Granollers.
S	Sou
s/d	Sense data
SG	Bassolas i Lligadas, Antoni: <i>Sant Genís de l'Ametlla</i> .
SMLL	Joan J. Vallicrosa: <i>Santa Maria de Llerona. Un poble amb arrels</i> .
SRC	Aventín i Puig, Mercè: <i>La societat rural a Catalunya en temps feudals</i> .
T	Tom
TPV	Revista <i>Tot</i> . Textos de Pere Valls i Duran.
TTC	Tres Tombs per Canovelles
v.	Vegeu
VA	Veïnat actual, any 1930
VP	Visites pastorals

BIBLIOGRAFIA

Ajuntament de Canovelles. *Ca l'Estrada. Canovelles, des de la Prehistòria fins a l'Edat Mitjana*, any 2004. (Tríptic).

Ajuntament de Canovelles. *10 anys d'Ajuntaments democràtics*. Canovelles, any 1989.

Alcover-Moll. *Diccionari català-valencià-balear: inventari lexicogràfic etimològic de la llengua catalana en totes les seves formes literàries i dialectals*. (4a impressió) Palma de Mallorca: [Moll], 1980. 10 vol.

Alcover, Antoni Maria. *Dietari de l'excursió filològica 1906*. 1a edició, juny 2006. Impressió Egedsa.

Amades, Joan. *Costumari català. El curs de l'any*. 2a ed. Barcelona: Salvat, 1982-1984. 4 vol.

Amigó Anglès, Ramon. *Sobre Inventari de Noms de Lloc. Introducció metodològica*. Any 1989. Edicions del Centre de Lectura de Reus.

Àrea de Geografia del Museu de Granollers. *Canovelles, estudi de la població*. Copisa, any 1991.

Associació Catalanista d'Excursions Científiques. *Excursió a Canovelles. Llerona i Granollers*. 4 de novembre de 1877.

Aventín i Puig, Mercè. *La societat rural a Catalunya en temps feudals. Vallès Oriental, segles XIII-XIV*. Columna Edicions, S.A. 1a edició, setembre de 1996.

Ayats Barcons, Francesc. *Can Pastor de Canovelles. Eines de Pagès*. Museu de Granollers, any 1994.

Ayats Barcons, Francesc. *Eines de pagès en miniatura*. Ed. Ajuntament de Canovelles, any 1998.

Balil Illana, A. *Noticario Arqueológico Hispano*, II. Cuadernos 1-3. Any 1953. Revista.

Bassolas i Lligadas, Antoni. *Sant Genís de l'Ametlla del Vallès. Una parròquia mil·lenària. 932-1972*. Editorial Montblanc. Barcelona, 1972.

Bassolas i Lligadas, Antoni. *Notes Històriques sobre l'ermita i la imatge de Nostra Sra. de Bellulla*. Gràfiques P. Koble. Granollers, any 1963.

Boscós de Canovelles. Tres estudis del nostre entorn. Ajuntament de Canovelles, any 1992.

Camos, Narciso. *Jardín de María, plantada en el Principado de Catalunya*, 1a ed. 1657, 2a ed. 1772, 3a edició. Barcelona. Ed. Orbis, any 1949.

Canyameres, Ferran. *El Vallès, vigor i bellesa*. Biblioteca Selecta. Ed. Selecta. Barcelona, 1961.

Carreras, Joan. *Guía para visitar los Santuarios Marianos de Catalunya*. Ed. Encuentro ediciones. Madrid, 1988.

Catàleg Monumental de l'Arquebisbat de Barcelona. Barcelona: Arxiu Diocesà de Barcelona. Akribos Edicions, 1981.

Coello, Francisco. *Provincia de Barcelona*. Mapa. Madrid, any 1862.

Comissió de Sant Antoni Abat. Canovelles. *Tres Tombs per Canovelles*. Abril-maig de 1994.

Coromines, Joan. *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana*. 2a ed. Barcelona: Curial. Caixa de Pensions "La Caixa", 1980-1987. 9 vol.

Onomasticon Cataloniae: els noms de lloc i noms de persones de totes les terres de llengua catalana (Dirigit per Joan Coromines). Obra fundada per Josep M. Casacuberta.

Chanes, Rafael. *Deodendron. Árboles y arbustos de jardín en clima templado*. 2a ed. Barcelona: Blume, 1979. 545 pàg.

Diccionari de la llengua catalana: Institut d'Estudis Catalans. València: Edicions 3 i 4. Barcelona: Edicions 62, 1995, LVII, 1.908 pàg.

Diversos autors. *Fonaments 2. Prehistòria i Món Antic als Països Catalans*. Ed. Curial. Barcelona, any 1981.

Diversos autors. *L'art romànic a Catalunya*. Ed. 62. Barcelona, any 1975.

Diversos autors. *Ca l'Estrada*. Col·lecció Història de Canovelles, núm. 1. Ed. Ajuntament de Canovelles i Museu de Granollers, any 2007.

Estrada, Josep. *Síntesis arqueológica de Granollers y sus alrededores*. Segona edició, any 1955.

Fàbrega, Àngel. *Santuarios Marianos de Barcelona*. Ed. La Hormiga de Oro. Barcelona, Año Mariano 1954.

Gallardo, Antoni. *Del Mogent al pla de la Calma*.

- Garcia-Pey, Enric. *Recull onomàstic de Granollers*. Ed. Ajuntament de Granollers, any 1990.
- Garrell i Alsina, Amador. *Granollers Vila Oberta*. Ed. Miquel Arimany, any 1980.
- Gavín, Josep M. *Inventari d'Esglésies*. Barcelona: Pòrtic, 1977. Vol. 23: Vallès Oriental. 1990.
- Gent de Canovelles*. Revista periòdica local.
- Gran Enciclopèdia Catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1969-1983. 16 vol.
- Gran geografia comarcal de Catalunya*. (Redacció a cura de Max Cahner). Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1981-1985. 19 vol.
- Iglésies, Josep. *El Fogatge de 1497*. Vol I-II. *El Fogatge de 1553*. Vol. I-II. Ed. Rafael Dalmau, Barcelona. Any 1991.
- Institut d'Estudis Catalans. *Diccionari de la Llengua Catalana*. Ed. Enciclopèdia Catalana, S.A. Barcelona, 1995.
- Julà i Colomina, Pere. *Canovelles. Un passeig pel temps*. Ed. Ajuntament de Canovelles. 2a ed. Any 1996.
- Mayer, Marc i Isabel Roda. *La romanització del Vallès, segons l'epigrafia*. Museu d'història de Sabadell, any 1984.
- Madoz, Pascual. *Diccionario geográfico estadístico-histórico*. Reedició Curial, Edicions Catalanes. Barcelona, 1985.
- Mogas, Tomàs. *La Mare de Déu de Bellulla*. Fullet. Canovelles, any 1908.
- Maspons i Labrós, Francesc. *Lo Vallès*. "Anuari de l'Associació Catalana d'Excursions Científiques", Vol I. Any 1881, pàg. 84-120.
- Moll, Francesc de Borja. *Els llinatges catalans. Catalunya, País Valencià, Illes Balears*. Mallorca: Editorial Moll, 1982.
- Monja, Paco. *Records per a un Mil·lenari. Canovelles i la seva gent a través de la memòria popular*. Ajuntament de Canovelles, any 2006.
- Montllor i Pujal, Joan. *La Devoció Mariana en el Vallès. Parròquies, Santuaris i Capelles* (Amb un estudi preliminar de Mn. Quirze Estop, prevere). Sabadell, 1958.
- Moreu-Rey, Enric. *Els nostres noms de Lloc*. Edita: Gràfiques Miramar. Palma de Mallorca, 1982.
- Moreu-Rey, Enric. *Renoms, motius, malnoms i noms de casa*. Editorial Millà. Barcelona, 1981.
- Museu de Granollers. *Des del cim de la torre. La domus d'Olivet*. Ajuntament de Granollers, any 2004.
- Osona, Artur. *Regió del Vallès*. Centre Excursionista de Catalunya. Barcelona, any 1896.

Palmarola, Tomàs. *La Perla del Vallès. Maria Santíssima en sa miraculosa imatge de Bellulla*. Rafel Figueró, estamper del Rey Nostre Senyor, any 1712.

Pardo i Rodríguez, Jordi; Pàmies i Pamí, Anna; Panosa i Domingo, Maribel. *El camí empedrat de l'Abella*. Edita Ajuntament d'Aiguafreda, any 1987.

Pi i Margall, Francisco. *España Obra Pintoresca*. Barcelona, any 1842.

Pujol, Ramon. *Història de la imatge de Nostra Senyora de Bellulla*. Composta primerament per Tomàs Palmarola i novament compendiada i arreglada per Ramon Pujol. Barcelona, impremta de la vídua Torras. Rambla dels Estudis, any 1851.

Rius, Josep. *Cartulari de Sant Cugat*. Vol. I, II i III. Barcelona: Consell Superior d'Investigacions Científiques, 1945.

Roca i Garriga, Pere. *Índex Toponímic del Cartulari de Sant Cugat del Vallès*. Sabadell: Museu d'Història de Sabadell, 1981. 138 pàg.

Sánchez Perea, José Augusto. *El culto mariano en España*. C.I.J.C. Madrid, 1943.

Tot. Setmanari de Granollers.

Vall Rimbles, Ramon i Masvidal Salavert, Agustí. *El Romànic del Vallès*. Ed. AUSA. Barcelona, any 1983.

Vallicrosa i Maynou, Joan J. *Santa Maria de Llerona. Un poble amb arrels*. Col·lecció Cavall Bernat/18. Edita: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, any 1990.

Verde Aldea, Josep. *Petita història de la vida associativa de Canovelles*. Ed. Mediterrània. Barcelona, any 2001.

Zamora, Francisco de. *Diario de los viajes hechos en Catalunya*. Ramon Boixerau i Curial Edicions Catalanes, 1973.

ONOMÀSTICA

Abogat dels pobres, l'

Sobrenom compost amb el qual era conegut en Josep Sastre, pagès, anomenat en Pepet de can Sastre; vivia a la casa de can Sastre. Diuen que era una gran persona i bona fe, perquè sempre tenia consells per a tothom, quan li semblava que una persona no anava bé.

Abril, la vinya de l'

Aquesta família de Granollers, de cognom Abril, foren populars a la seva època, sobretot per l'establiment que tenien a la carretera, i com tants granollerins del seu temps, posseïen una vinya a Canovelles.
v. pla d'en Serra.

“Abril, Andreu (a) Torner: Propietat situada a la secció C anomenada pla d'en Serra i Canyelles, que conrea pel seu compte, per quatre quartans de vinya de primera, vuit de segona, quatre de secà de primera, quatre de segona, vuit de quarta” (AMC, QLO53, núm. 234). “Abril, Andreu (a) Torner de Granollers: Una peça de terra en el paratge pla d'en Serra, que comprèn el conreu pel seu compte, sis quartans de cereals de secà de segona qualitat, deu de tercera, vuit de vinya de primera, quatre de segona. Per herència passa a un fill: Josep Abril i Torner” (AMC, QLO62, núm. 1). “Ca l'Abril. Nom amb el qual es coneixia una botiga gran i una fonda a la carretera, al carrer de Josep Anselm Clavé núm. 59, hi vivia la família de cognom Abril” (OG, inèdit).

Àguiles, les

Denominació poc utilitzada per anomenar la casa-torre i la propietat de la carretera de Caldes, que hom anomena de forma generalitzada la Torre de les Àguiles.

v. *Carrencà, Torre de les Àguiles*.

“Terra en el paratge denominat les Àguiles” (RPG, ll. 13, fca. 1.182, f. 63).

Aigüerols, els; el rec dels Aigüerols

Denominació d'un lloc on naixia l'aigua, talment un brollador, al nord de can Gall; aigua que pel rec dels Aigüerols, es repartia a través de petits recs subalterns. Rajava a la primavera i es regaven els camps del rodal.

Encara que a les documentacions es pot trobar la forma del singular Aigüerol, sento que proncia la gent del rodal aigüerols.

rec: Amb el nom del rec dels Aigüerols es coneixia el rec que repartia l'aigua afluïda al punt conegut com els Aigüerols, al nord de can Gall, i que baixava fins a can Ferran, teixint una petita malla de reguerols.

“Lo Aiguarol, situat al costat i contiguo a la riera” (Arx. de can Roger. Escripura de Concòrdia d'aigües, any 1834). “Terra que es rega amb l'aigua de la mina Nova, gaudeix d'1/5 part de l'aigua procedent del camp anomenat Aigüerol” (RPG, ll. 12, fca. 1.073, f. 8).

Aimeric, les peces de l'; la vinya de l'Aimeric

peça: Terra de conreu regadiu, situada al pla d'en Camp, a les terres que es parceraren – divisió d'una finca gran, pròpia d'un mas, en diversos parcers - d'aquesta propietat, que a final del segle XIX, passa a l'Isidre Duran.

vinya: Documentada entre la meitat del segle XIX i la meitat del segle XX, per part de la família de cognom Aymerich, situada a les Maleses, travessada al seu moment per la carretera de Ribes i, després, situada al costat de llevant d'aquesta carretera a les Maleses.

v. *pla d'en Camp, vinya de can Cuana*.

“Aymeric, Josep: Propietat situada a la secció A, anomenada les Maleses, que conrea de per si, un quartà de vinya de segona i quartà de primera” (AMC, QL053, núm. 3). “Aymeric, Josep de Llerona: Dues peces de terra en el paratge les Maleses, que comprèn el conreu pel seu

compte, quatre quartans cereals de secà de primera, set de tercera, sis de vinya de segona, una quartera de tercera, vuit de vinya de segona, tres de tercera, quatre d'oliverar de segona. Aymeric, Teresa de Granollers: Una peça de terra en el paratge pla d'en Camp, que comprèn el conreu pel seu compte, una quartera, sis quartans de regadiu de primera. En virtut de venda perpètua, segons escriptura atorgada davant el notari de Granollers, Domingo Roca, el 25 de setembre de 1889, va passar aquesta peça de terra a Isidre Duran i Margens veí de Canovelles" (AMC, QLO62, núm. 7 i 8)

FOTO: Col. ca. Ignasi

L'antic Ajuntament

Ajuntament, l'

Casa de planta baixa construïda l'any 1908, amb la data sobre la llinda de la porta d'entrada, amb la representació d'un ca; situada a la cara de llevant del carrer de Sant Feliu, fa cantonada amb el carreró, davant la tanca de can Rovira. En ocasió de posar la primera pedra, aquesta s'acompanyà d'un duro de plata de l'època.

Edifici de les antigues dependències municipals, escola i casa de la mestra; ara és un equipament municipal anomenat Casa Nostra.

Després es traslladaria a l'emplaçament actual, en un edifici de planta i pis, que compartia les instal·lacions municipals amb les de correus.

“Casa Nostra” (AMC, *PNM*, 19). “Primera sortida: Antic Ajuntament. Es va construir l’any 1908. Ve a ser el primer edifici que el poble tingué de propietat, on hi havia l’escola. La primera mestra va ser la Isabel Vila” (*TTC*, p. 6). “L’Ajuntament i l’oficina de correus als anys seixanta (foto)” (*CUPT*, p. 47).

Ajuntament, la plaça de l’; les alzines de la plaça de l’Ajuntament

Espai situat entre la cara de ponent de l’avinguda de Canovelles i l’edifici de l’Ajuntament actual; per la cara de migdia, es pot accedir al parc del bosc de ca la Tona.

Les quatre alzines, estan situades en un marge més elevat que presideix l’espai, amb una placa commemorativa de l’Onze de Setembre.

Alcalde de les Dones, l’

Amb aquest sobrenom compost, o simplement també l’Alcalde, era conegut un home de can Giravent, perquè segons diuen empaitava les dones. També conegut com el Coixet.

v. *Coixet*.

Aleix, la vinya de ca l’

Terres de conreu a Canovelles, de la família de forners de ca l’Aleix, de Granollers.

“Torres, Martí: Propietat situada a la secció D anomenada Brolla de *Villuya*, que conrea pel seu compte, per sis quartans de vinya de primera, una quartera, sis quartans de segona, una quartera de tercera, deu quartans de quarta. Torres, Salvador: Propietat situada a la secció E anomenada pla d’en Camps, que conrea pel seu compte, per sis quartans de regadiu de primera, sis de segona, una quartera, nou quartans de secà de primera, una quartera de segona, set quartans d’omeda de tercera” (AMC, *QL053*, núm. 235, 241). “Torres Aleix de Granollers: Una peça de terra en el paratge pla d’en Camp, que comprèn i conrea pel seu compte, sis quartans de regadiu de primera, tres quarteres, quatre quartans de cereals secà de primera. Aleix Torres, amb escriptura de 15 de març de 1869, davant el notari de

Granollers Pere Marsà, va vendre a Pere Parera Volart sis quartans de regadiu; amb data 6 de desembre de 1876, va vendre a Pere Parera una quartera de regadiu i l'11 d'octubre de 1880 davant Domingo Roca, notari de Granolles, va vendre a Pere Parera Volart dues quarteres, vuit quartans" (AMC, QLO62, núm. 175). "Nom de l'antic forn de pa a la cantonada del carrer de Joan Prim núm. 66, cantonada amb el passatge de Tarafa. El nom de fonts de l'home Aleix, donà nom a la casa" (OG, inèdit).

Altes, les feixes; el mot de les feixes Altes

Amb el nom de les feixes Altes, són conegudes les terres de conreu de ca l'Amell Xic i de can Marquès, les unes a continuació de les altres, per la seva situació dins les corresponents propietats, sobre el costat de ponent del camí de can Marquès i de la mateixa casa, ran el límit termenal amb Santa Eulàlia de Ronçana.

Són terres de secà allargades i estretes d'un cap, que esdevingueren difícils de conrear d'ençà la mecanització de les eines per treballar la terra. Tanmateix avui encara es treballen a migdia de la bòbila, per la gent de can Canyelles que les mena; hi fan ordi i civada.

Les feixes de can Marquès, estaven situades sobre el camí, amb una part de bosc a la seva cara nord, terra on va construir-se el forn i posteriorment la bòbila de can Marquès.

v. bòbila i forn de can Marquès.

"10 març 1856. Antoni Marquès, pagès, propietari y possessor del mas heretat Marquès, del veïnat de Santa Justa, sufragànica de la parròquia de Llissademunt i terme de Canovelles, per millorar estableix y concedeix a Domingo Martí, veí de Lissa de Munt, de una pessa de terra de dues cuarteras sita en la heretat de dit Marquès, solixent Marquès mitjançant un mayol anomenat las fexas altas per medi d'un mot en las Malesas, a migdia ab Josep Subell, a ponent mitjançant la carretera y a tremuntana ab Francesch Pons [...] 1855. Una pessa de terra de una quartera, nou quartans, confronta solixent ab lo mot de las fexas altas de dit Marquès, migdia ab Jacint Pujol, ponent ab Amell, y a tremuntana ab Josep Ribell" (APMarq, CDV, Estab 1856; còpia de 1855; plànol: e 1.10.000). "Terra coneguda per les feixes Altes i feixa de Sota el Camí, procedents de l'heretat denominada Marquès de Santa Justa, en el terme de Canovelles. Travessada de nord-sud per un camí i un altre en direcció est-oest. Francesca Marquès Puig" (RPG, ll. 13, fca. 1.169, f. 30).

Amaro, ca l'

Coneguda amb aquest nom, o també com la finca Amaro, pel cognom del seu propietari; és un terreny situat entre les propietats de Bellulla, a la serra d'aquest nom, a ponent de l'autovia de l'Ametlla i de la propietat del Castellet.

Amell, ca l'

Nom de casa situada en un pla més endarrerit de la línia de la carretera de Caldes, núm. 31, construïda l'any 1932, per en Pere Agustí Pujol, fill de ca l'Amell Xic, conegut com en Peret de ca l'Amell. Notablement reformada, és una construcció de planta baixa i pis, orientada a llevant, de cara a l'entrada des de la carretera.

"Paratge: Bellulla. Pere Agustí Pujol, casa" (AMC, *Cad* 1953, pol. 7, parc. 14b).

Amell, el bosc de ca l'

Terra de ca l'Amell, travessada per la línia termenal; bosc de pi alzina, sobretot del terme de Lliçà d'Amunt i una petita part a Canovelles, a ponent de ca l'Amell Xic i del camí de can Marquès, travessat en diagonal pel camí de can Bernils, la casa de Santa Eulàlia, camí que es prolonga fins a Sant Cristòfol del terme veí. De la cruïlla de camins, surt en direcció sud-est el camí de Santa Justa.

"Terra procedència del mas Canyelles, llevant torrent del mas Canyelles, migdia-ponent bosc de la casa Amell, migdia camí de Caldes" (RPG, ll. 19, fca. 1.791, f. 101). "De pi i alzina, avui encara es conserva en la seva totalitat en el triangle format entre el camí de Granollers i el de Santa Justa. També a la part NO de la propietat, n'hi ha una part no gaire gran, sobretot d'alzinar" (*OLIA*, treball inèdit). "El bosc de ca l'Amell, una part del qual està en terme de Canovelles" (RPG, ll. 3, fca. 294, f. 206. Llibres de Lliçà d'Amunt).

Amell, el mas

v. *mas Sabater*.

“El mas Amell, compost de la casa coneguda per ca l'Amell i la capella de Santa Justa, en el terme de Canovelles i Lliçà d'Amunt. La part de Canovelles, llevant-nord mas Marquès, llevant mas Canyelles, migdia Josep Rosàs, ponent mas Amell de Lliçà. Pau Vergés Albó, Josep Vergés Bajo (1940), Concepció Dausà Vercher (1941)” (RPG, ll. 2, fca. 114, f. 97). “Mas Amell: L'àmbit des del termenal de Santa Eulàlia, entrant en el de Canovelles fins a can Roca i la riera del Tenes” (*OLIA*, inèdit). “Pau Vergés, propietari del mas Amell” (RPG, ll. 3, fca. 294, f. 206. Llibres de Lliçà d'Amunt).

Amell Xic, ca l'

Casa de la parròquia de Santa Justa, situada en un espai estret, entre el torrent de can Marquès a llevant i el camí de can Marquès a ponent, amb el camí de Caldes, després la carretera homònima, davant la seva façana de migdia.

Coneguda amb el nom d'Amell Xic, perquè pertanyia al mas Amell, amb la casa pairal, dins el terme de Lliçà d'Amunt, segurament construïda per un fill petit del mas.

“Núm. 66. Ca l'Amell Xic: Francesc Agustí Pujol” (AMC, *PM1924*). “Ca n'Amell Xic” (AMC, *Cad1953*, pol. 1, p. 56c). “Margarida Pujal. La casa núm. 15, del quarter de Migdia. Ca l'Amell Xic” (AMC). (PTAM, VI 1). “Julià Martí, veí de Canovelles, Ca l'Amell Xic” (RPG, ll. 19, fca. 1920, f. 186). “Diu Aumell Xic” (RPG, ll. 1, fca. 12, f. 35). “Tercera sortida: Ca l'Amell Xic. Casa núm. 15 del quarter de Migdia. Última casa, abans d'entrar en el terme de Lliçà d'Amunt [...] Quarter de Migdia 15. Ca l'Amell Xic. Margarida Pujol” (*TTC*, pàg. 43, 53). “13 maig 1963. Sepulcre neolític de ca l'Amell Xic: es troba dalt d'un marge, posat al descobert pel tall que hi està obrint una bòbila allí instal·lada, a uns 150 m al nord de ca l'Amell Xic, remuntant per l'esquerra el torrent de can Canyelles, enfront de la masia del mateix nom, situada a l'altra banda del torrent. Dos punxons d'os, una conquilla de Pecten, una destrall de roca porfírica i dos molins a mà” (AI, notes arqueològiques de Josep Estrada). “Sepulcre neolític de ca l'Amell Xic” (*NAH*, quaderns 1-3, pàg. 182).

Amell Xic, la bassa de ca l'

Bassa de forma rodona construïda de pòrtland de més de 10 m de diàmetre, que s'omplia amb l'aigua del pou proper amb motor, situada sobre el camí de can Marquès, a la cara de ponent, que serveix només per regar les feixes de sota. Vora la casa de l'Amell Xic, el safaretget per rentar.

"Ca n'Amell Xic, bassa" (AMC, *Cadl 1953*, pol. 1, pàg. 57b).

Amell Xic, la peça de ca l'

Nom d'una peça de terra de forma rectangular; de fet, aquesta peça tenia gairebé l'amplada de la majoria de les altres terres de la zona de les Peces, situades a la serra de can Canyelles, entre el torrent de can Canyelles al nord, la carretera de Caldes a migdia, la peça de la Feliua a ponent i la de l'Orri de ca la Tona a llevant.

Ametlla, l'autovia de l'; el camí de l'Ametlla; el camí nou de l'Ametlla; el camí vell de l'Ametlla; la carretera vella de l'Ametlla

autovia: Denominació moderna, i també popular al principi, per anomenar la carretera de Ribes, després desdoblada i convertida en un vial de circulació de gran importància per la mobilitat que suporta.

camí: Avui aquest antic vial pot seguir-se amb intermitències, car el tros de l'actual autovia, fins poc abans de la cruïlla amb el camí de can Bernat Serra, ha estat anul·lat i convertit en una part de la propietat de can Fornets.

camí nou: L'anomenat camí nou de l'Ametlla, ara forma en la seva major part el carrer de can Duran, encara que lleugerament modificat en el seu recorregut, el qual puja des del torrent de Fangues, fins a l'autovia de l'Ametlla, passant per la cara nord de la Torre de can Duran.

camí vell: el conegut amb el nom de camí vell de l'Ametlla, era l'antic camí de comunicació cap al poble veí, una part del qual coincideix amb la carretera actual i que, en entrar al barri de Sanahuja, se separen.

v. *camí de can Duran, Camí Ral, pla d'en Magarola, carretera de Ribes.*

"El camí de l'Ametlla" (AMC, *Cadl 1953*, pol. 3). (RPG, II.1 fca.15 f.42). "Terra que dóna cara a la carretera Vella de l'Ametlla" (RPG, II.2 fca. 82 f.14). "L'Autovia de l'Ametlla" (AMC, *PUI, ABCDEFGHI*). "L'autovia de l'Ametlla acabada de fer [...] El camí antic que anava a l'Ametlla, a l'alçada de ca l'Ignasi, any 1926 (fotos)" (*CUPT*, pàg. 46 i 48).

Ametlla, el roure del camí de l'

Aquest arbre solitari, i per això amb gran presència, està situat al marge de llevant del camí de l'Ametlla, entre el trencall de can Bernat Serra i el de can Girbau del Sot, davant l'olivar de can Pagès Nou. Puja dret com un fus, amb un volt de canó de 2,05 m, i una capçada de 14 m de diàmetre.

Ametllers, el camp dels

Peça de terra pertanyent a can Jaume Colomer, on antigament hi havia plantats ametllers i era una terra de secà; després, convertit en un camp de regadiu que es rega amb l'aigua dels pous del camp de la Figuera i del camp de la Bassa.

v. *pous de can Jaume Colomer*.

"Narcís Oliveras i Saborit compra el 1902 a Sebastià Roca i Torras una quartera de terra, actualment ubicada a la parcel·la 25 del polígon 2 (abans heretat Cuana)" (AJC, fons d'escriptures de la casa). "Serra de can Cuana. Jaume Oliveras Martí" (AMC, *Cadl 953*, pol. 2, parc. 25).

Anaigat, el feixó

Terra envoltada pel pas del rec Monar pels costats de llevant i migdia, segurament aquesta situació feia que s'inundés i rebé aquest qualificatiu; situada al nord-oest de can Gall, ara forma part de la zona industrial, encara que no s'ha edificat.

"Terra campa amb aigua per regar, en el lloc anomenat lo feixó Anaigat, pertinences del Molí anomenat de les Canyes i lloc de les Hortes, llevant Baldiri Duran, migdia Jaume

FOTO: Enric Garcia-Pey

El roure del camí de l'Ametlla

Palé, ponent Miquel Julià, nord Jacint Fortuny. Maria Gurguí Vivet, Francesc Pons Gurguí” (RPG, ll. 15, fca. 1.362, f. 54). “Pla de can Gall. Maria Pons Argemí” (AMC, *Cad1953*, pol. 4, parc. 11).

Andreu, la peça de l'

Primera de les peces producte de les divisions que es feren a la serra de can Canyelles, al lloc anomenat les Peces, de forma trapezoidal, situada a la part més baixa, a la cara nord i el començament del camí de les Peces, amb el torrent de can Canyelles a la cara nord, el motor, la bassa i les terres de can Canyelles a ponent i la peça d'en Baldiri a llevant.

“Serra de can Canyelles. Andreu Castellà Pascual” (AMC, *Cad1953*, pol. 1, parc. 96).

Anton, ca l'

Casa pròpia de l'Antoni Gispert Cassà, situada a la cantonada de migdia del camí del Cementiri, amb la carretera de l'Ametlla, avui l'avinguda de Canovelles.

També la casa del carrer del Rec, més coneguda per ca la Carolina. L'Anton Gispert es va casar amb una noia de can Biel, la Carolina Castellà, i es varen construir la casa a baix, quan varen casar-se.

“Antoni Gispert Cassà, home de 28 anys, pagès. Ca l'Anton” (AMC, *CE1934*, núm. 127).

Aritjol, l'

“Casa Rovira. Per una pessa de terra dita, lo Aritjol, sembradura una quartera, de la primera qualitat, a la classe 15a [...] Casa lo Mas Teya derruyda. Per una pessa de terra dita, lo Aritjol, sembradura una quartera, de la primera qualitat, a la classe 15a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 16-8; 20-7).

Artigues, l'olivar de l'; la vinya de l'Artigues

v. *Maleses*.

“Artigas, Pau: Propietat situada a la secció A, anomenada les Maleses, que conrea de per si, per secà de primera, dos quartans, vinya de segona, tres quartans, oliverar de quarta, cinc quartans” (AMC, QLO53, núm.1). “Artigas, Pau: Una peça de terra en el paratge les Maleses, que comprèn el conreu pel seu compte, tres quartans de cereals de secà de segona, dues de vinya de segona, tres d'oliverar de segona, dues de tercera” (AMC, QLO62, núm. 4).

Artigassa, l'

Terra de secà, de forma triangular, que estava situada a la cara nord de la carretera de Caldes, a ponent del pas de la carretera de Ribes, al començament de la falda de la serra de can Canyelles.

Amb la construcció del nus de comunicacions, ha desaparegut totalment.

“Terra campa a la partida anomenada l'Artigassa o pla d'en Serra, llevant Joan Boté, migdia camí de Caldes, ponent mas Canyelles, nord Marià Duran. Enric Gurguí Vivet, Joan Boté Corch (1946)” (RPG, ll. 5, fca. 512, f. 227). “Serra de can Canyelles, Francesc Boter Palanca” (AMC, Cad1953, pol. 1, parc. 38-39).

Avall, el mas d'

v. *camp Solinyà*.

Avall, la quintana d'

“Casa Gurguí. Per una pessa de terra dita la quintana d'Avall, sembradura deu quarteres, de primera qualitat, a la classe 15a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 12-1).

Avellaners, el camp dels

Camp de can Caseta, situat a la seva cara de ponent, i al nord del camí de Lliçà d'Amunt, que avui és el carrer d'Enric Gurguí; en altre temps vinya, després plantat d'avellaners, actualment edificat.

"Paratge: Can Duran. Pere Grau Vilella, conreu" (AMC, *Cad* 1953, pol. 6, parc. 13k).

Avel·lí, la mina de l'; la vinya de l'Avel·lí

La família Torent, propietària de la casa de ca l'Avel·lí de la plaça de la Porxada de Granollers, tenia una propietat a Canovelles, que es coneixeria amb aquest nom tan popular del nom de fonts.

"Mina pròpia de Joan Torent, que passa per sota el camí que porta del torrent de Fangues a la seva propietat" (AMG, JM, Conciliacions de l'any 1859). "Joan Torent de Granollers. Per una pessa de terra de vinya, sembradura tres quarteres de primera qualitat, a la classe 18a" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 5). "Granollers 3 de enero de 1852 [...] se hizo presente pasar adelante la construcción del cuartel, es necesaria la espropiación del huerto de D. Evelio Torent sito en el mismo [...] 5 enero de 1852" (AMG, *LIAAG* 1852-72).

Badia, el bosc d'en; les peces d'en Badia, l'olivar d'en Badia i la vinya d'en Badia

Terres d'en Badia de ca la Pepa de l'Ametlla, situades a les Maleses, al límit termenal entre Canovelles i l'Ametlla, en unes peces de terres censades del mas Marquès.

"1855. Quadern núm. 2, d'Antoni Marquès. Censalistas, núm. 43. Josep Badia, vinya" (APMarq, CDVA, *Clas* 1855). "Badia, Josep: Propietat situada a la secció A, anomenada les Maleses, que conrea de per si, per quatre quartans d'olivar de primera, quatre de segona i quatre de tercera, una quartera sis quartans de secà de primera, sis quartans de segona, una quartera de quarta, dos quartans de vinya de primera, dues de segona, una de tercera, tres quartans de bosc de primera i tres de tercera i una altra també a les Maleses, de quatre quartans de vinya de primera, quatre de segona, quatre de tercera i sis de quarta" (AMC, *QLO*53, núm. 8).

Baix, el barri de

Són diversos els noms que s'han anat donant al veïnat que es va anar creant, sobretot entre el Congost i l'avinguda de Canovelles. Àmbit que ha anat creixent amb el temps, ha ocupat totalment els espais de conreus antics fins a arribar a la línia terminal amb Granollers al sud, i el pas del ferrocarril al nord.

v. *barriada Nova*.

Baix, la quintana de

“Casa Semmanat. Per una pessa de terra dita la quintana de Baix, sembradura onze quarteres, de primera qualitat, a la classe 15a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 11-1).

Baix, el safareig de

“Antoni Marquès y Duran, propietari veí d'aquesta vila, contracte amb Francesc d'Asís Casals i Badia. Segon. Peça de terra regadiu d'una quartera de dues feixes en el terme de Canovelles, de l'heretat Marquès, llevant mas Marquès per mitjà de torrent, migdia mas Marquès per mitjà d'un safareig anomenat *safreig de baix*. Es reguen de l'aigua procedent de dues mines existents a l'heretat” (APMarq, CDV, *Contr* 1888).

Baix el Camí, la feixa de

Terra de ca l'Amell Xic, coneguda de les dues formes Sota i Baix el Camí, per la seva situació respecte a aquest.

v. *feixa de Sota el Camí*.

Baldiri, can

Casa situada a la carretera de Caldes, núm. 49, al costat del Putxet, construïda per en Baldiri Duran, en terra de can Camp. De façana allargada pel costat de llevant, ran el pas de la carretera i la cara de migdia sobre el pati.

“Núm. 57. Can Baldiri: Baldiri Duran Sallent” (AMC, *PM1924*). “Paratge: Bellulla. Isidre Duran Pericas, casa” (AMC, *Cad1953*, pol. 7, parc. 9f). “Cases que es feren posteriorment al 1862, integrada dins el quarter de Migdia a partir del núm. 20. Can Baldiri 25 (1910) Baldiri Durant i Sallent” (*TTC*, pàg. 54).

Baldiri, la bassa de can

Bassa rodona que queda darrere la casa de can Baldiri. De gran importància en aquest indret de terres de secà, s'omplia amb l'aigua del pou arran seu. Aigua que s'utilitzava per a la casa i el rec.

“Paratge: Bellulla. Isidre Duran Pericas, bassa” (AMC, *Cad1953*, pol. 7, parc. 9d).

Baldiri, l'era de can

Era de terra davant la façana de migdia de la casa, la qual avui és el pati. S'escombrava, regava i es picava per enfortir el terra abans de batre; primer, amb animals i, més tard, amb maquinària. Durant força temps es féu amb aquelles màquines que calia tirar la palla per dalt i sortia la garba per sota.

Es feien pallers de palla i menjar sec per als animals. L'anomenaven el menjar sec, perquè abans de granar, pel maig, se segava, el feien assecar i es guardava per a l'hivern per menjar del bestiar.

Baldiri, les peces d'en

Nom des les peces de terra situades a les Peces. La primera, de forma rectangular que ve a continuació de la peça de l'Andreu, situada a la cara nord del camí de les Peces; és la segona de les peces d'aquest veral, començant per baix, entre el torrent de can Canyelles al nord, el camí a migdia, i la peça del Cigró a llevant. També coneixem com les peces d'en Baldiri les tres peces, de forma rectangular les dues primeres i gairebé quadrada la tercera, que queden a la cara de migdia del camí de les Peces, entre la peça d'en Buffí, a ponent i la d'en Tomàs Cisteller, a llevant, amb la carretera de Caldes a la cara de migdia.

“Serra de can Canyelles. Baldiri Duran Blanchar” (AMC, *Cad1953*, pol. 1, parc. 44 i 95)

Baldiri Nou, can

Nom de casa a la carretera de Caldes, núm. 47, que es va construir per al petit de can Baldiri; en no ser l'hereu, es féu aquesta casa de baix i dalt, més avall de la casa pairal, orientada a migdia, actualment ruïnosa.

“Paratge: Bellulla. Casa” (AMC, *Cadl* 953, pol. 7, parc. 10e).

Baldufes, l'hort de can

Terra pertanyent a la família Riera de can Baldufes de Granollers, situada entre el camí del Molí de la Sal i l'actual carrer de Ponent, on després es va construir l'actual biblioteca municipal.

“Can Baldufes: Casa situada a la plaça de les Olles núm. 8; en Josep Riera Sayol hi tenia el taller de torner de fusta. Feia culleres, picadors, baldufes” (OG, pàg. 21).

Banyeta, can

Nom de la casa situada a la cara de migdia del terraplè de la via del ferrocarril, a ponent del riu Congost, la qual va construir-la, sobre la dècada de 1910, un noi de can Pau de la Vella, en Josep Molins, que després va ser carter del poble; casa que també s'anomenarà can Sobrevia i posteriorment can Xarlet.

v. *Sobrevia*.

Barbany, la vinya d'en

Terres dedicades a la vinya de la propietat de can Barbany de Santa Eulàlia de Ronçana, que tenien situades a la serra de can Canyelles, a Bellulla, i a can Marquès.

v. *brolla de Bellulla*.

“Barbany, Jacint: Propietat situada a la secció C, anomenada pla d'en Serra i Canyelles, que conrea de per si, per una quartera sis quartans de secà de primera, una quartera sis quartans de segona, una quartera de tercera i una quartera de quarta, quatre quartans de vinya de tercera i quatre de segona” (AMC, *QLO53*, núm. 15). “Barbany, Bru de Santa Eulàlia: Una peça de terra en el paratge pla d'en Marquès, que comprèn el conreu pel seu compte, dos

quartans de cereals de secà de tercera. El 1882 passa a Miquel Barbany, segons escriptura de 7 d'agost de 1865 davant el notari de Caldes, Rafael Palaudàries. Barbany, Pau de Santa Eulàlia: Una peça de terra en el paratge brolla de Belluya, que comprèn el conreu pel seu compte, dues quarteres de vinya de segona" (AMC, QLO62, núm. 11 i 15). "Nom de la masia situada sobre el Tenes, que també fou coneguda pel Castellet de can Barbany i avui anomenem la Casa Vella. Avui la nova casa de Can Barbany, queda situada vora la cara de llevant de la carretera d'anar a Bigues, a la qual hi arribem per un curt camí que comença des d'aquesta carretera. Nom de casa que prové del cognom de la família" (OSE, pàg. 38).

Barbes, en

Sobrenom d'un antic xòfer, o conductor del cotxe de can Duran, que vivia amb la família a Barcelona, encara que a Canovelles —on se'l coneixia amb aquest sobrenom— quan hi venia dormia a l'Hostal, perquè era el gendre dels propietaris del Tibidabo.

Barcelona, el camí de; el carrer de Barcelona

camí: Documentat al segle XIV com a camí de Barcelona, el Camí Ral, que també s'anomena modernament de Granollers a l'Ametlla, en el tram que queda d'aquell antic camí; entra al terme de Canovelles, pel costat nord, fa termenal pel seu centre, conflueix els termes de l'Ametlla, Santa Eulàlia de Ronçana i Canovelles, davant de can Pau Adjutori; va en direcció a migdia, passa per sobre el costat de ponent de can Marquès, entra i surt del termenal amb Santa Eulàlia fins a la carretera de Caldes.

carrer: De llarg recorregut actualment; aquest carrer té zones de diversa utilitat, des dels espais urbans a llevant de l'avinguda de Canovelles, sota el parc de can Carrencà, fins al Turó i el carrer Diagonal en direcció nord, i després en el carrer obert a la part de ponent de la zona industrial del polígon Castells, sota l'antic camí de Llerona, amb el qual coincideix en algun tram curt. Va de nord a sud des de l'entrada per la carretera de l'Ametlla a migdia, fins que surt del terme municipal pel costat nord. Al seu costat de llevant s'entra a la casa de can Poldo.

v. *Ciuronar, camí de la Font, feixa Llarga, Prat, Poldo, mas Vell.*

"El carrer de Barcelona" (AMC, PNM, A-H3).

Bassa, el camp de la; les feixes de la Bassa

camp: Terra de forma allargada gairebé rectangular, on hi havia a la punta de migdia la bassa del Molí de la Sal; situada al pla d'en Prat, ran el costat nord-oest de la via del ferrocarril, que forma una arcada en aquest punt, amb el pas del rec Monar al seu costat de ponent. Zona ara urbanitzada amb viabilitat i edificacions.

També la terra pertanyent a can Jaume Colomer, situada al límit termenal amb l'Ametlla, que té pel costat de ponent el camí de can Pagès Vell, que baixa de can Cuana i travessa, en aquest punt, amb la rasa de can Diego. Antic camp de secà que es va convertir en regadiu amb la construcció de diversos pous, la barraca i la bassa per regar.

feixes: Conreus al volt de la bassa de ca l'Amell Xic que, per diferenciar-les de les de sota el camí de can Marquès, vora el torrent, les anomenaven amb el nom d'aquesta peça tan fonamental.

v. *bassa i pous de can Jaume Colomer.*

“Narcís Oliveras Saborit, casat amb Maria Martí i Calls de Campins; el 1918 compra a Antoni de Giraudier i Merle, propietari de can Pagès Vell, sis quarteres i tres quartans de terra, pol. 2, parc. 18 (heretat de can Pagès Vell)” (AJC, fons d'escriptures de la casa). “Serra de can Cuana. Jaume Oliveras Martí” (AMC, *Cadl* 953, pol. 2, parc. 18 abc).

Bassa, l'olivar d'en; la vinya d'en Bassa

v. *pla del Molí d'en Marc.*

“Bassa, Antoni: Propietat situada a la secció E, anomenada pla d'en Camp que conrea pel seu compte, per tres quartans de secà de tercera, nou quartans de quarta, quatre de vinya de tercera, nou de quarta, tres d'oliverar de tercera i nou de quarta” (AMC, *QLO53*, núm. 20).

“Bassa, Antoni de Granollers: Una peça de terra en el paratge pla d'en Camp, que comprèn el conreu pel seu compte, sis quartans de cereals secà de primera, sis de tercera, set de vinya de segona, sis de tercera, sis d'oliverar de segona, sis de tercera” (AMC, *QLO62*, núm. 18).

Bassa del Molí, el camp de la

Denominació força comú d'una terra propera a la bassa d'algun dels molins del terme; en aquest cas, una peça documentada a final del segle XVIII, del camp de la bassa del Molí de les Canyes.

v. *camp Rodó.*

Bastrol, el mas

Amb les formes Bascol o Bastrol, es documenta un mas, les terres del qual passarien a formar part del mas Marquès.

v. *Cionanya, Ciuronar, Prat*.

“8 febrer 1471. Precari firmat per Fray Faustino Paborde de Palautordera a favor de Antich Marquès de una pessa en lo lloch que solia haber el mas Bastrol de la parròquia de Canovelles, termena orient mitgdia y tremuntana en tenedor del mas Saguals a ponent lo Ciuronar. Consta en poder de Miquel Carbonell, notari de Barcelona 8 febrer 1471” (APMarq, CDV, f/s. O, núm. 6).

Bellmunt, el carrer de

Aquest carrer puja des de la zona de les antigues terres de Carrencà, urbanitzades, marxa des del Camí del Molí de la Sal, al costat de migdia en diagonal cap al nord-oest, fins a arribar al carrer d'Enric Gurguí, l'antic camí de Lliçà d'Amunt, davant del Cementiri.

v. *Diviu*.

“El carrer de Bellmunt” (AMC, PNM, B2-C-2).

Bellulla; la Casa de Bellulla

Aquest és un important punt geogràfic —també ho fou religiós— que dona a partir d'aquesta veu toponímica diferents formes que, en el parlar quotidià i tradicional, sentim amb la forma *Bilua*.

La propietat i les construccions han canviat totalment amb els anys; avui és una propietat privada amb edificacions residencials, a l'entorn de l'anomenada Torre de Bellulla i, sota el seu costat sud-oest, l'antiga casa del masover anomenada la Casa de Bellulla.

El nom podia originar-se per la situació en un lloc de bona vista i, després, també passaria a la casa i la gent que hi vivia; o al revés, que fos un cognom, inicialment Beluar, que donés nom de casa i de lloc.

La casa dels masovers era petita, situada a la falda de cara al nord, sobre la carretera de Caldes que, com la resta d'edificacions, ha variat i s'ha ampliat amb el pas dels anys.

“Parroquia y terme de St. Feliu de Canavelles, fogajat ha 17 de juliol 1553 per Bertomeu Pi. Jaume Beluar” (ACA, núm. 2.598, f. XXXXVIII, JIF, pàg. 352). “Joaquim Masuet i Bernet, una

peça de terra en el paratge anomenat Santuari de Bellulla plantada de secà, cereals i vinya, que ocupa una extensió de cinquanta-cinc àrees, vuit centiàrees i cinquanta-vuit miliàrees, terra que fou comprada a Joan Garriga. Serra Pau, de Granollers: Les cases núms- 11 i 12 del quarter del Migdia" (AMC, QLO62, núm. 69, nota addicional 164, 165). (APC). "Bellulla" (AMC, plànol geomètric, any 1854). "Núm. 19. Biluya: Esteve Grau Mompart" (AMC, PM1924). "Esteve i Isidre Gorchs Crivillés, homes de 32, i 24 anys, pagesos. Casa Viluya" (AMC, CE1934, núm. 139-140). "Peça de terra en el terme de Canovelles, pertinències del Santuari de Vellulla, llevant Francesc Passarell per mitjà de camí, migdia Joan Terradas per mitjà de camí, ponent Bonaventura Gispert, nord Concepció Soldevila Pujol. Bonaventura Gispert Cabot (1904), Josep Gispert Rovira, Jaume Gispert Cassa (1939) i Concepció Dausa Vercher (1941)" (RPG, ll. 1, fca. 9, f. 26). "Heretat anomenada Santuari de Bellulla, composta de dos edificis i una peça de terra campa a Canovelles. El primer que és conegut per Casa i Santuari de Bellulla, l'altre edifici és conegut per Casa Hostal de Bellulla, situat a la part de ponent del Santuari, encara que completament separat d'aquest, llevant Jaume Carpinell i altres, migdia Quirze Serra per mitjà de camí, ponent mas Comes de Lliçà i altres, nord la carretera de Caldes, mas Gorguí. Concepció Regordosa Soldevila, Marià Recolons Regordosa (1948)" (RPG, ll 6, fca. 567, f. 145). "Lo dilluns de pasqua del Sperit Sant van en professo a nostra senyora Bellulla y fan estació en la capella de Sant Boý y a la iglesia de Sant Julia de llissa demunt y en la capella de Sant Justa y en la capella de Nostra Senyora de Bellulla diu missa cantada lo rector o vicari" (APLIV, Const. p.v. Professons 1596). "L'aplec de Bellulla" (GVO) "Barri de Bellulla" (PTAM, V20). "Quarter de Migdia 11-12: Josep Serra i Novell" (TTC, pàg. 53).

Bellulla, el barri de; el camí de Bellulla; la carretera de Bellulla i la urbanització de Bellulla

barri: Denominació de la zona a l'entorn del santuari i les faldes de la serra i el turó de Bellulla, travessat al seu dia per la carretera de Ribes.

camí: Avui de l'antic camí que portava a la casa, al santuari i donant la volta anava fins a la fonda i s'endinsava per les terres de can Comes cap a Lliçà; en queda, encara que variat en el seu originari traçat, l'entrada particular a la casa actual, anomenada més modernament, can Recolons.

carretera: La carretera de Ribes, fou coneguda i més anomenada popularment la carretera de *Biluya*.

urbanització: Les terres de la serra i del turó a la cara de ponent del pas de la carretera que es varen anar edificant.

v. *pla d'en Joana*.

“Terra del mas Sellés i Cuana, travessada pel camí de Bellulla” (RPG, Il. 2, fca. 249, f. 244).
Terra a ponent de la qual passa la carretera de Bellulla” (RPG, Il. 2, fca. 175, f. 163). “Camí
que és de l'heretat de Bellulla i empalma amb la carretera de l'Ametlla en direcció est-oest
i condueix a la casa de Bellulla” (RPG, Il. 6, fca. 567, f. 145).

Bellulla, el bosc de; la brolla de Bellulla

bosc: De fet, les parts d'aquest mas, amb les diverses explotacions de conreus i bosc, ocupaven uns espais propers, bosc i brolla la part de la serra fins a les seves faldes de migdia, llevant i ponent de la casa de Bellulla.

brolla: Es fa difícil definir avui dia l'espai concret que ocupava la terra coneguda amb aquest nom, situada a la part més alta de la serra de Bellulla i, sobretot, a la falda del seu costat de llevant per on va obrir-se la carretera de Ribes, l'actual autovia de l'Ametlla.

v. *Capella, Carpinell, Casanoves, Colomer, Font, Fortuny, Garriga, Grau, Jaumira, Julià, Pagès, Pei, Pineda, Pou, Prat, Puig, Pujol, Relats, Riera, Roig, Rosàs, Saborit, Serra, Solei, Vila, Vinyeta*.

“Armau, Miquel: Propietat situada a la secció D, anomenada brolla de *Velluya*, que conrea de per si, per tres quartans de vinya de quarta. Barbany, Joan: Propietat situada a la secció D, anomenada Brolla de *Villuya*, que conrea pel seu compte, tres quartans de vinya de segona, sis de tercera i nou de quarta” (AMC, QLO53, núm. 5 i 17). Serra Pau, de Granollers: Una peça de terra en el paratge brolla de Belluya, que comprèn i conrea pel seu compte, una quartera de cereals secà de tercera, tres quartans de vinya de primera, quatre de tercera. Serra, Pere de Granollers, peça a la brolla de Belluya, quatre quartans de vinya de primera, quatre de segona, Serra i Novell de Barcelona, peça al pla del Molí d'en Marc de tres quartans de regadiu de primera, una altra a la Brolla de Belluya, d'una quartera de cereals secà de primera, dues quarteres, nou quartans de segona, quatre quarteres de tercera” (AMC, QLO62, núm. 164, 165). “Terra bosc pertinences del mas o heretat anomenat Santuari de Bellulla, llevant Esteve Lassús, migdia camí de Lliçà d'Amunt, ponent bosc del mas Comas, nord Esteve Calzada. Maria Saborit Garriga, Ramon Ballús Saborit (1943)” (RPG, Il. 3, fca. 322, f. 190). “Terra situada en el paratge anomenat la brolla de Bellulla, llevant carretera de Bellulla a Barcelona, migdia Esteve Rosàs, ponent Sebastià Soley, nord Joaquim Mas. Concepció Soldevila Pujol, Maria Vila Cladellas (1945)” (RPG, Il. 5, fca. 478, f. 120). “Ramon Ballús Saborit. Serra de Bellulla. Canvi de conreu, barraca. Maria Vila Cladellas. Serra de Bellulla, conreu” (AMC, *Cad* 1953, pol. 8, parc. 15, 24). “Bellulla. Arran del camí que circum-

da la tanca del bosc, s'hi han trobat: bocins de ceràmica ibèrica, trossets de paviment" (AI, notes arqueològiques de Josep Estrada. *La Veu del Vallès* 22/4/1900).

Bellulla, la capella de; el santuari de Bellulla

Antic convent regit per dominics que, després de la desamortització, passà a mans privades.

A Bellulla es deia missa cada diumenge i les festivitats assenyalades; a la missa del gall hi anava el poble i, un cop acabada, es donava coca i vi bo per a tothom.

Ara l'antiga església de la Mare de Déu de Bellulla serveix per a altres utilitats de la casa.

v. *Bellulla*.

"El capellà que custodiava i servia lo Santuari de Bellulla. Se'n fa esment l'any 1300 (Bellulla vol dir Bellavista)" (APC). "Peça de terra en el paratge anomenat Santuari de Bellulla, secà, cereals, vinya" (AMC, *Am 1862*). "Santuari de la Mare de Déu de Bellulla" (*IE*, pàg.35). (Palmarola, Tomàs: *La Perla del Vallès*). "Peça de terra de pertinences del Santuari de Bellulla" (RPG, ll. 1, fca. 9, f. 26). "Heretat anomenada Santuari de Bellulla" (RPG, ll. 6, fca. 560, f. 123). "Han acceptat y captan dins la capella de Belluya" (AMV, caixa núm.4. LIRR, pàg. 9). "Capella de Santa Maria de Bellulla" (ACB, *Speculum Decanatus Vallensis*, f. 444). "*Cum Capella Beta Maria de Belluya*" (ARg, escriptura del Molí de les Canyes (1738). "La imagen es de cobre [...] en el ojo derecho tiene una perla una tanto azul (por lo cual y por lo que cura de mal de ojos, se dice e intitula de Bellulla) y el otro lo tiene vacío sin verse cosa del ojo [...] Su antigüedad y en particular de lo que se halla en los años 1298-1305, en que se dio un pedazo de tierra y se vendió otro a la casa de la Virgen de Bellulla" (*JM*, pàg. 118-119). "Santuari de la Mare de Déu de Bellulla" (*CSG*, pàg. 48). "Mare de Déu de Bellulla. Sant Feliu de Canovelles, Vallès Oriental" (*GSM*, vol. I). "La Mare de Déu de Bellulla [...] En escriptures dels anys 1298 i 1305 ja s'esmenta la casa o Santuari de la Verge de Bellulla [...] "Compreu pedres de Bellulla, per treure broses dels ulls". Segons dictamen de la Secció de Ciències Naturals de la Fundació Bosch i Cardellach, són: opercles calcaris de gasteròpode (caragol) marí, que per la seva naturalesa química de carbonat càlcic pur, tenen una gran suavitat de tacte" (*DMV*, pàg. 92-95). "La Mare de Déu de Bellulla [...] Ermita de Bellulla, abans de les reformes de principis de segle [...] Convertida en casa particular, l'ermita de Bellulla, en unes reformes realitzades en 1927 (fotos)" (*CUPT*, pàg. 33-34). "1845. Desamortització i venda de la casa i del santuari de Bellulla, per 250.010 rals" (*NM*).

Benedicció de la Mare de Déu de Bellulla, any 1942

Bellulla, l'era de

Situada a la cara nord de la Casa de Bellulla; s'havia batut a potes amb els animals de la propietat, fins que varen arribar les màquines de batre.

"Serra de Bellulla. Era" (AMC, *Cad*1953, pol. 8, parc. 19e).

Bellulla, l'hort de; la vinya de Bellulla

hort: Aquesta terra propietat de Bellulla es documenta a llevant del rec Monar; cal pensar que es regava amb l'aigua d'aquest rec, situada propera al Congost.

vinya: Situada en el caient de la falda de Bellulla, sobre la carretera de Caldes; n'hi havia una part a la banda de ponent de la casa de Bellulla, i una altra terra dedicada a la vinya, situada a la part alta de la serra de Bellulla, de cara a ponent sobre les terres de can Comes. Aquests conreus fa molts anys que varen desaparèixer del tot.

“Item dits posseheixen en alou una pessa de terra anomenada hort de Bellulla , termina ab orient ab Rovira, buy Abat de Sant Pau, migdia Duran, vuy Serra part ab Teyá, a ponent ab lo rech monnar, tramuntana ab Teyá” (AMV, caixa núm. 4. LIRR, pàg. 2). “Terra vinya, bosc, anomenada la vinya de Bellulla, pertinències del mas Rovira, llevant mas Gorguí, migdia heretat Santuari de Bellulla, ponent mas Casanoves, nord mas Canyelles. Concepció Regordosa Soldevila, Mariano Recolons Regordosa (1948)” (RPG, ll. 6, fca. 570, f. 153). “Mariano Recolons Regordosa. Serra de can Canyelles. Serra de Bellulla. Vinya” (AMC, *Cad1953*, pol. 8, parc. 18-19 i 45). “Bellulla. A la vinya situada a ponent, s’hi veuen trossos de paviment procedents de dalt el turó, pels marges que donen a la carretera de Caldes, trossos de teula” (AI, notes arqueològiques de Josep Estrada. *La Veu del Vallès*. 22/4/1900).

Bellulla, el mas, l’olivar de Bellulla

mas: Les terres d’aquesta propietat estaven situades a l’entorn de la casa fins a arribar a la carretera de Caldes pel nord, a l’autovia de l’Ametlla a llevant, i a les terres de la serra de can Canyelles i can Comes per ponent, encara que també es troba documentat un hort del mas al pas del rec Monar.

olivar: Les terres de l’olivar d’aquesta propietat, estaven situades a les terres de secà, on es barrejaven amb les parts dedicades a la vinya, en el carener i els caients de la serra homònima.

“Peça de terra pertinences de l’heretat Bellulla. Bonaventura Gispert Cabot (1904), Josep Gispert Rovira, Jaume Gispert Cassa (1939) i Concepció Dausa Vercher (1941)” (RPG, ll. 1, fca. 7, f. 20). “Peça de terra, vinya, olivar, conjuntament amb una caseta en el terme de Canovelles, procedència del mas o heretat anomenada del Santuari de Bellulla, llevant la vinya d’en Pere Serra, propietat de Bellulla per mitjà de rasa i vinya de Joan Terrades també de Bellulla, ponent bosc del mas Comes, nord el Santuari de Bellulla. Bonaventura Gispert Cabot (1904), Josep Gispert Rovira, Jaume Gispert Cassa (1939) i Concepció Dausà Vercher (1941)” (RPG, ll. 1, fca. 11, f. 32). “Concepció Dausà Vercher. Serra de can Canyelles, conreu” (AMC, *Cad1953*, pol. 8, parc. 14).

Bellulla, la serra de; el turó de Bellulla

Els espais geogràfics coneguts com la serra i el turó de Bellulla són traspassats per les línies termenals amb Granollers i Lliçà d'Amunt pel costat de sud i sud-oest, i s'enfila en direcció nord, ran el pas de l'autovia de l'Ametlla, la qual en el moment d'obrir-se passa per les faldes de llevant de la serra, culmina a la part més alta en una zona urbanitzada, fins a arribar a l'emplaçament de l'antic Santuari de Bellulla, i les instal·lacions d'aquesta propietat, baixa per la cara nord fins la capçalera del torrent de Pertegàs i la carretera de Caldes.

Des de dalt del turó de Bellulla, se sentien les campanes de tots els pobles del voltant.

“Serra de Bellulla” (AMC, *Cad1953*, pol. 8, parc. 15, 19-34, 45-48). “Terra de secà, coneguda per la serra de Bellulla, terme de Canovelles, llevant Joaquim Roca per mitjà de camí, migdia camí que dirigeix a Lliçà d'Amunt, ponent Josep Blanchart, nord Esteve Prat. Maria Roca Fàbregas, Jaume Ametller Alabau (1944)” (RPG, ll. 4, fca. 375, f. 100). “Dalt d'un turonet nomenat de Bellulla, al costat de migjorn de Canovelles” (APC). “Paratge vulgarment anomenat serra de Bellulla” (ARg, establiment de rabassa morta (1816). “En el turó on s'aixeca la capella de la Mare de Déu de Bellulla, va existir una vil·la romana, si es tenen en consideració les restes que encara s'hi troben, fragments de ceràmica fina envernissada sigil·lada i de la corrent, paviments d'*opus testacem* i teules” (AI, notes arqueològiques de Josep Estrada).

Bellulla, el torrent de

Es forma sota el costat nord-oest de Bellulla i baixa de la serra de Bellulla, pel vessant nord del bosc de can Comes, amb la falda de la serra de can Sabater que li arriba pel costat nord, i va fins al torrent de can Marquès. Aquest torrent de can Marquès, que en aquesta part entra i surt dels termes municipals de Canovelles i Lliçà d'Amunt, també s'anomena, a vegades, de can Comes, quan entra dins les terres d'aquest mas i, sobretot, dins el terme veí.

Bellver, el mas

Quan es descriu el mas Vell, les terres del qual passaren a formar part del mas Marquès, es dona la propietat de Jaume Bellver que després es coneixerà amb el nom de mas Serra.

v. *Cionanya, Olivet, Prat, mas Vell.*

Bellver del Pla

v. prat de Cones, camp de Santa Maria.

Bernat Magí, en

Sobrenom compost amb la primera part del nom de casa de can Bernat Serra i el nom de fonts del seu propietari, Magí Blancher. Hi havia gent que es pensava que es deia Bernat Magí.

Bernat Serra, can

Casa pertanyent al barri de la Serra, coneguda amb el nom i cognom del seu propietari, situada ran la cara nord del camí homònim, sobre la falda del bosc i el torrent de can Marquès. És una casa orientada a migdia, construïda en planta baixa i pis, amb coberta a doble vessant, perpendicular a la línia de la façana, que té un rellotge de sol, amb la data de 1947.

v. Ponç.

“Serra, Bernat: Propietat situada a la secció de les MaleSES, que conrea pel seu compte, per dos quartans de vinya de primera, quatre de secà de primera, dos de segona, sis de quarta, tres d’oliverar de segona, una altra de dos quartans de vinya de primera, dos de segona, tres de secà de segona, tres de tercera, tres de quarta, tres d’oliverar de tercera, una altra a la secció B, anomenada pla d’En Marquès, per sis quartans de vinya de primera, dos de segona, dos d’oliverar de primera, un de segona. Per una casa” (AMC, QLO53, núm. 210). “Oliveras, Miquel: “La casa núm. 11, del quarter de Ponent. Can Bernat Serra” (AMC, QLO62, PV, núm. 229). “Núm. 68. Can Bernat Serra: Josep Oliveras Serra” (AMC, PM1924). “Can Bernat Serra. Magí Blancher Torruella, casa” (AMC, Cad1953, pol. 1, parc. 69b). “Can Bernat Serra” (AMC, plànol geomètric, any 1854). (PTAM, VI 1). “Tercera sortida: Can Bernat Serra [...] Quarter de Ponent 11. Miquel Oliveras” (TTC, pàg. 44, 54).

Bernat Serra, el bosc de can; el pi del torrent de can Bernat Serra

bosc: Situat al límit de la propietat de can Bernat Serra, al nord de la casa, és una peça de bosc de pi i alzina, de forma allargada, on comença el torrentet que va a parar al torrent de can Marquès.

pi: Alt de forma, aquest pi es distingeix malgrat la vegetació d'aquest torrentet, situat al capdavall del bosc de can Bernat Serra, amb un volt de canó de 2,25 m i una capçada de 12 m de diàmetre.

Bernat Serra, el camí de can

Hi entrem pel costat de llevant, des de l'autovia, per l'antic camí de can Cuana, i a través del costat de ponent del camí de l'Ametlla, ens porta en direcció a aquesta casa, després a la cruïlla que es forma, de cara al sud-est fins a can Jovençà i per sota, per dins el bosc de cara a ponent fins a can Marquès; aquest últim tram està en unes condicions força precàries.

v. *Maleses*.

“Terra de secà, bosc, cereals, que té al nord el camí de can Bernat Serra. Se segrega de l'heretat Marquès de Santa Justa, pol. I, parc. I I 2” (RPG, ll. I I, fca. 1051, f. 196). “Camí de can Bernat Serra” (AMC, *CadI* 1953, pol. I).

FOTO: Enric Garcia-Rey

El pi del torrent de can Bernat Serra

Bernat Serra, el mas; les peces de can Bernat Serra

Terres situades entre el mas Marquès a ponent, el pas de l'autovia a llevant, les terres de can Girbau del Sot al nord, i les de can Serra a migdia, travessades al seu dia de nord a sud per la carretera de Ribes.

“Oliveras, Miquel: Tres peces de terra en el paratge anomenat pla d'en Serra que comprèn i conrea pel seu compte, sis quartans de cereals secà de tercera, dos de vinya de tercera, tres d'oliverar de tercera, un d'ermes de primera, una quartera, tres quartans cereals secà de tercera, tres d'oliverar de segona, set de cereals secà de segona, una quartera, vuit quartans

de tercera, dues peces a les Maleses, dos quartans de vinya de primera, sis de segona, tres d'oliverar de tercera, tres de vinya de segona" (AMC, QLO62, PV, núm. 230). "Paratge: Can Bernat Serra. Magí Blancher Torruella (AMC, Cad1953, pol. 1, parc. 5-24, 69-78).

Bernat Serra, el safareig de can; la sínia de can Bernat Serra

safareig: Molt petit, situat al costat del pou, a la cara de ponent de la casa; amb l'aigua que es pujava amb la sínia i la feien servir per rentar i després regar les tomaqueres.

sínia: Es pujava l'aigua amb un gos que feia giravoltar una roda en sentit vertical per fer funcionar una bomba de pistó i omplir el safareig.

Bernat Serra, el torrent de can

De fet, aquest torrentet curt en el seu recorregut només toca una part de les terres de can Bernat Serra, a la seva capçalera, en el bosc d'aquesta casa, recull l'aigua de pluja de les faldes dels conreus i porta l'aigua al torrent de can Marquès, envoltat en part per arbres de bosc i a la part baixa, al pla de les terres humides de can Marquès, envoltat de canyes.

Bernils, el camí de can

Antic camí de Caldes, conegut amb aquest nom perquè ens condueix fins a aquesta casa en terme de Santa Eulàlia, que arrencava en el punt de coincidència amb els camins de can Marquès i de santa Justa, a ponent de ca l'Amell Xic.

Biel, can

Casa del barri de Sanaüja, situada entre can Rectorret a ponent i can Soler a llevant, anomenada amb l'hipocorístic del nom de fonts de Gabriel Gispert, propietari de la casa durant el segle XIX. S'hi entra des de la cara de llevant del camí de l'Ametlla.

També una casa que antigament estava situada al barri de can Cuana, que va desaparèixer del tot.

“Can Biel” (AMC, plànol geomètric, any 1854). “Casa amb una peça de terra que la circumda, coneguda per can Biel, llevant Andreu Soler, migdia Marià Duran, ponent Joaquim Cuyàs, nord carretera. Maria Rovira Vergés, Antoni Gispert Castellsaguer, Baldiri Duran Sallent (1940)” (RPG, ll. 1, fca. 33, f. 102). “Finca coneguda per can Biel, dintre de la qual hi ha una casa” (RPG, ll. 23, fca. 2.219, f. 138). “Gispert, Gabriel: Per una casa” (AMC, QLO53, núm. 90). “Gispert, Gabriel: La casa núm. 12 del quarter del Nord” (AMC, QLO62, PV, núm. 210). “Núm. 17. Can Biel: Pau Castelló Puig” (AMC, PM1924). “Segona sortida: Can Biel” (TTC, pàg. 24).

Biel, el canal de can

Des de can Girbau del Sot, venia el camí per l'anomenat canal de can Biel, que passava per sota can Sotries, del veïnat de can Cuana, on hi havia una casa que en deien can Biel. Amb la construcció de la carretera de Ribes, va desaparèixer aquest pas.

Biel, la vinya de can

“Gispert, Gabriel: Propietat situada en la secció C anomenada pla d'en Serra i Canyelles, que conrea pel seu compte, set quartans de vinya de primera i una quartera sis quartans de secà de quarta” (AMC, QLO53, núm. 90). “Gispert, Gabriel: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Serra, que comprèn i conrea pel seu compte, quatre quartans de secà de segona, una quartera, dos quartans de tercera, set quartans de vinya de primera, una altra peça al pla d'en Magarola, tres quartans de cereals secà de tercera” (AMC, QLO62, PV, núm. 210).

Bieló, l'olivar d'en; la vinya d'en Bieló

Terres situades a cavall dels dos termes municipals que tenia la gent de can Bieló de l'Ametlla, entre aquest poble i Canovelles, a les Maleses, i les terres del pla de can Marquès, que censen al mas Marquès, quan es creen aquestes peces a les Maleses i al pla de can Marquès.

“1855. Quadern núm. 2, d'Antoni Marquès, parts de fruits, núm. 77. Nicolau Dalmau, vinya. Censalistas, núm. 47-49, vinya, conreu, olivar” (APMarq, CDVA, *ClasT1855*). “Dalmau

Nicolau a la secció A, anomenada les MaleSES, per dos quartans de vinya de segona, dos de tercera, dos de secà de primera, dos de segona, dos de tercera, vuit de quarta, tres d'oliverar de segona, tres de tercera i una altra a la secció B, anomenada el Pla del Marquès, d'una quartera de vinya de segona i vuit quartans de quarta. Dalmau Baldiri, propietat situada a la secció B, anomenada el pla d'en Marquès, dos quartans de vinya de segona i la propietat situada al pla d'en Joana sis quartans de vinya de segona i set de quarta. Dalmau, Bonaventura, propietat situada a la secció C, anomenat pla d'en Serra i Canyelles, sis quartans de vinya de segona, quatre d'erm de primera, quatre de tercera i vuit de quarta" (AMC, QLO53, núm. 61 i 64). "Dalmau, Antoni de l'Ametlla: Una peça de terra en el paratge pla d'en Marquès, que comprèn el conreu pel seu compte, tres quarteres, un quartà de vinya de tercera" (AMC, QLO62, núm. 47). "El Bieló: Afèresi del nom de fonts d'en Gabriel Dalmau, que dóna nom de casa can Biel. Fins a final del segle XVIII, veiem com es documenta can Dalmau, a mitjan segle XIX, can Biel" (OA, treball inèdit). "Novembre 1810. La mort de quatre ametlletans pels francesos: el 18 en Jaume Dalmau àlies Bialó, de 59 anys" (SG, pàg. 155; APA, doc).

***Biluia*, la carretera de**

Nom popular pronunciat amb forma dialectal *Biluia*, per anomenar la carretera de Ribes o autovia de l'Ametlla.

v. *Bellulla*, carretera de Ribes.

Bleda, en

"Gil Ventura, conegut per en Bleda" (RPG, ll. 6, fca. 584, f. 194).

Boada, can

Nom d'una casa abans coneguda per can Pau Panduro, després can Salaverd i, posteriorment, can Boada pel cognom de l'home, Joan Boada; situada al barri de Sanaüja, ran la cara de llevant del camí de l'Ametlla. Orientada de cara a migdia, de planta baixa i pis, amb coberta a doble vessant perpendicular, de factura senzilla.

v. *Pau Panduro*.

“Can Boada” (AMC, plànol geomètric, any 1854). “Segona sortida: Can Boada. Casa núm. 6, del quarter del Nord. Abans s’anomenava can Salavert [...] Pau Pous” (TTC, pàg. 24, 55). “Cases de pagès. Can Boada i can Rull (foto)” (CUPT, pàg. 26). “Can Boada, can Rull” RGC, núm. 25, octubre 2002).

Bonastre, can

Nom de casa situada al carrer de Sant Feliu, núm. 5, al casc urbà del poble, davant de can Valls, enlairada sobre el pas de l’antic camí; el marge amb l’eixamplament del vial es va reforçar amb una paret de pedra que deixa la casa elevada, encara que el fort pendent del carrer fa entrar a la casa —just en el revolt, enfront de can Valls— pujant suaument des de la vorera amb un lleuger desnivell. Casa de planta baixa i pis, amb la coberta horitzontal a la línia de façana orientada a migdia, on ara tot queda vell i abandonat, amb el cobert ruïnós al davant que amaga un dels brancals de l’entrada de pedra d’arc pla.

“Soley, Josepa: Per una casa” (AMC, QLO53, núm. 228). “Can Bonastre” (AMC, plànol geomètric, any 1854). “Núm. 4. Can Bonastre: Josep Cuyàs Racih” (AMC, PMI924). “Primera sortida: Can Bonastre. Casa núm. 12, del quarter de Llevant [...] Can Bonastre. Josefa Soley” (TTC, pàg. 8, 53).

Borni, can

Nom de la segona de les cases del barri de can Cuana, amb el núm. 5. És una casa de dos cossos de factura senzilla, cadascun amb una alçària diferent de nivell a la coberta. Nom de casa que deriva del motiu el Borni, que se li aplicava al noi, que per deslliurar-se d’anar al servei militar, es va cremar un ull i es quedà borni per tota la vida.

“Fradera, Pau: Per una casa” (AMC, QLO53, núm.72). “Fradera, Pau: La casa núm. 5 del quar-

ter de Ponent” (AMC, QLO62, PV, núm. 207). “Núm. 26. Cal Borni: Francesc d’Assís Fradera Pous” (AMC, PM1924). “Segona sortida: Can Borni. Casa núm. 5, del quarter de Ponent 5. Can Borni. Pau Fradera” (TTC, pàg. 25, 54). “Can Borni” RGC, núm. 40, juliol-agost-setembre 2006).

Borni, l’era de can

A l’espai de l’antiga era de can Borni, la família s’hi va construir una casa nova. Espai situat just al davant de la casa antiga, a l’altre costat del camí, en una plataforma solella i airejada que anava bé per ventar. El sòl de tortolà —terra molt pedregosa— era prou fort i no els calia terra millor per poder batre amb un parell de mules; després de segar muntaven les garbes i feien els modelons a l’era —piles de garberes a l’era per batre— ventaven amb forques de fusta, encara que després de comprar la màquina de maneta per ventar —que encara conserven— aquesta feina fou menys feixuga; fins que arribaren les màquines de batre, feien dos pallers vora l’era: un de palla i l’altre de sec, amb civada i alfals.

Borni, la vinya de can

La terra dedicada a la vinya estava situada al davant de la casa, en una peça de terra de la propietat plantada de ceps que es varen arrencar.

“Fradera, Pau: Propietat situada a la secció B anomenada pla d’en Marquès, que conrea pel seu compte, per quatre quartans de secà de primera, quatre de segona, sis de quarta. Una altra en la secció Y, sis quartans de secà de segona, cinc de tercera, sis de quarta, tres quartans de vinya de tercera, sis de secà de segona, tres de tercera” (AMC, QLO53, núm. 72). “Fradera, Pau: Dues peces de terra en el paratge anomenat pla d’en Marquès, que comprèn i conrea pel seu compte, sis quartans de cereals secà de segona, una quartera vuit quartans de tercera, tres quartans de vinya de tercera, sis de cereals secà de primera, vuit de tercera” (AMC, QLO62, PV, núm. 207).

Bot, can

Nom de casa al carrer de la Riera, núm. 38-40, on es va construir un edifici amb la farmàcia a la planta baixa. Família de pagesos de cognom Puig, el gendre de la qual, en Ramon, va ser el primer guàrdia uni-

format de Canovelles que després va fer de barber. A l'actual núm. 38, hi havia l'entrada per als carros, amb l'era al fons.

Bot, l'era de can

Espai de terra a l'interior del pati i l'horta de la casa, amb la terra arribant fins al riu. Preparaven el terra escatant, ruixaven després i amb la magalla acabaven prement-la fort perquè fos més dura i el gra no s'hi enganxés. Hi batiem en Bot, en Lairet i en José amb un cavall, i ventaven amb força, instrument aquest que també feien servir per al gra; més endavant, tenien una màquina de maneta per ventar el blat i fer un paller de palla per a cada casa.

Botines, can

Primera casa del terme de Canovelles, entrant des del terme de Granollers, situada al costat de llevant de la carretera de Caldes, coneguda amb el cognom del seu propietari.

“Núm. 61. Can Botines: Francesc Botines Salito” (AMC, *PMI* 1924). “Can Botines. Casa que confronta amb Granollers [...] Any 1920, alcalde Francesc Botines Galito” (*TTC*, pàg. 8).

Brolla, la

Zona coneguda amb aquest genèric com específic, però també amb el compost la brolla de Bellulla, situada a la part sud-oest del terme de Canovelles.

v. *brolla de Bellulla*.

“Terra de vinya i oliverar anomenada la Brolla, llevant Marià Mateu, migdia mas Marquès de Santa Justa, ponent Miquel Oliveras, nord Joan Flaquer, Joan Roca. Concepció Dausa Vercher” (RPG, ll. 2, fca. 163, f. 151).

Brutau, can

Petita casa desapareguda, anomenada pel cognom de la família Brutau que hi vivia; estava situada al nord del bosc de ca la Tona, veïna de ca la Manuela, a la part del darrere de l'Ajuntament actual.

Bufí, la peça d'en

Peça rectangular de la terra situada a les Peces de la serra de can Canyelles, a migdia del camí de les Peces, entre la peça d'en Frarès a ponent i la Drecera a la cara de migdia; terra pròpia d'un home de cognom Bufí que s'estava a la Torreta.

“Antoni Gispert Roca, conreu” (AMC, *Cadl*1953, pol. 1, parc. 40).

Busoms, l'hort d'en; les peces d'en Busoms i la vinya d'en Busoms

Veiem en les documentacions d'aquestes peces de terra com s'escriuen en plural les antigues, i després en singular les del segle XX: Busom i Busoms.

hort: Es coneixia amb el nom de l'hort d'en Busom la peça de terra de forma triangular, situada al nord del Putxet, entre el camí de Granollers a Canovelles i la mina Nova.

peça: Peces situades a la part de les Maleses que ocupaven la major part del conreu d'aquest nom, en aquesta zona.

vinya: Terra de la família Busoms, documentada des de la meitat del segle XIX fins a la meitat del segle XX, situada a les Maleses, a la part de la serra de can Cuana.

v. *vinya de can Cuana*.

“Busoms, Josep: Propietat situada a la secció de les Maleses, que conrea de per si, per sis quartans de vinya de segona, sis de tercera, quatre de quarta, tres quartans de secà de quarta i una altra en el mateix lloc de dos quartans de vinya de segona i vuit de quarta” (AMC, *QLO53*, núm. 9). “Bossoms, Josep de Llerona: Dues peces de terra en el paratge les Maleses, que comprèn el conreu pel seu compte, tres quartans de cereals secà de segona, una quarta de vinya de segona, quatre quartans de tercera, deu de tercera” (AMC, *QLO62*, núm. 22). “Pla d'en Prat. Josep Busom Bricallé, conreu” (AMC, *Cadl* 1953, pol. 5, parc. 19).

Cafè, can

Casa de la família Gispert, que fou enderrocada. Estava situada al sud-oest del torrent de Fangues, al costat de ponent de la carretera de l'Ametlla, al nord de l'antic camí de Lliçà d'Amunt. Antigament, quan al poble de Canovelles hi havia poques cases, servia com una mena de cafè del poble; la gent hi anava a fer el cafè quan sortia de missa i també s'hi reunia per fer la partida. Potser per això, perquè d'alguna manera feia d'establiment públic, els adjudicaren el primer telèfon del

poble, on hi hagué la centraleta de telèfons. Quan vingué l'allau d'immigrants a partir de la dècada de 1950, es rebien molt telegrames, que s'havien de dur a mà. Va ser una casa amb molta activitat, ja que també s'hi venien ous, llet i vi de collita pròpia.

De fet, les terres de can Cafè han estat notablement afectades per la urbanització de la zona i, sobretot, pel pas de la ronda.

“Can Cafè. Jaume Gispert Cassà, casa” (AMC, *Cad1953*, pol. 6, parc. 10d). (AMC, plànol geomètric, any 1854). “Núm. 49. Can Cafè: Jaume Gispert Cassà” (AMC, *PM1924*). “Josep Gispert Font veí de Canovelles amb domicili a can Cafè” (RPG, ll. 25, fca. 2.457, f. 173). “Gispert, Josep: Per una casa. Gispert, Gabriel: Per una casa” (AMC, *QLO53*, núm. 79, 90). Gispert, Josep: La casa núm.1 del quarter de Migdia” (AMC, *QLO62*, PV, núm. 211). “Primera sortida: Can Cafè. Casa núm.1, del quarter de Migdia, núm. 1. Josep Gispert i Rovira. Construïda cap als anys 1840-1850” (*TTC*, pàg. 8, 53). “Can Cafè” RGC, núm. 2 abril-maig-juny 1996).

Cafè, el bosc de can

Bosc de forma allargada, en una peça rectangular, que trobem a migdia del camí de can Bernat Serra, quan anem cap aquesta casa, al seu costat sud-est, que arriba per migdia fins al bosc de can Serra, propietat de can Cafè.

“Can Serra. Jaume Gispert Cassà” (AMC, *Cad1953*, pol. 1, parc. 108).

Cafè, l'era de can

De forma allargada, rectangular, encaironada, amb un banc allargat per la seva cara de llevant, que donava al camí d'entrada a la casa. Sembla que s'havia batut antigament amb l'animal de la casa, ventant amb forques, fins que tingueren una màquina de batre pròpia; es feien un parell de pallers. Es va batre fins a mitjan de la dècada de 1960.

“Can Cafè. Era” (AMC, *Cad1953*, pol. 6, parc. 10c). “Els pallers de can Cafè, al fons el campanar vell (foto)” (CUPT, pàg. 12).

Cafè, l'hort de can; la peça de can Cafè

hort: Peça de terra allargada i irregular que prenia la forma pels vials que tenia a les vores de llevant la carretera de l'Ametlla, a migdia el camí de Lliçà d'Amunt, actual carrer d'Enric Gurguí, a ponent el camí d'entrada a la casa, i al nord el pas del torrent de Fangues. Terra que es regava amb l'aigua que venia del safareig propi, on es feia la vianda de la casa, patates i verdures. Avui encara s'hi treballa.

peça: Terra pertanyent a la casa de can Cafè, situada a la serra de Bellulla, amb accés des de la cara de ponent de l'autovia de l'Ametlla, a través d'un camí que porta només a aquesta peça, situada a migdia de la torre de Bellulla.

“Can Cafè. Jaume Gispert Cassà, hort. Paratge: Serra de Bellulla. Jaume Gispert Cassà, conreu, barraca” (AMC, *Cad1953*, pol. 6, parc. 10bg; pol. 8, parc. 21).

Cafè, l'olivar de can; la vinya de can Cafè

olivar: Terres situades a les Maleses i al pla de can Cuana que es devien alternar a les mateixes peces, com encara es pot comprovar en alguna peça existent amb aquests tipus de conreus.

vinya: L'última vinya d'aquesta casa va estar situada al caient de llevant del camí de l'Ametlla, a la zona de les Maleses, faldes que foren travessades al seu dia pel pas de l'autovia de l'Ametlla. També es documenta, al segle XIX, la vinya al pla de can Cuana. A can Cafè, feien la collita de raïm, produïen el vi i el venien a la casa.

“Gispert, Josep: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per sis quartans de vinya de segona, sis de tercera, tres d'oliverar de tercera. Una altra a la secció E anomenada pla d'en Camp, sis quartans de secà de segona, cinc de tercera i una quartera de quartera. Una altra a la secció Y anomenada pla d'en Joana, un quartà de secà de segona, una quartera, tres quartans de vinya de segona. Per una casa” (AMC, QLO53, núm. 79). “Gispert, Josep: Una peça de terra en el paratge anomenat les Maleses, que comprèn i conrea pel seu compte, deu quartans de vinya de tercera, una altra al pla d'en Joana, una quartera, sis quartans de cereals secà de tercera, nou quartans de vinya de segona, nou de tercera, tres d'oliverar de primera; una altra al pla d'en Camp, tres quartans de cereals secà de primera, una quartera de segona, sis quartans de tercera. Una altra a la brolla de Belluya, per una quartera de vinya de segona” (AMC, QLO62, PV, núm. 211). “Can Bernat Serra. Jaume Gispert Cassà” (AMC, Cad1953, pol. 1, parc. 20).

Cafè, el motor de can; els pisos de can Cafè

motor: Antiga caseta amb motor de bombeig situada ran el costat de llevant del torrent de Fangues, i a la cara nord oest del ferrocarril. Després s'hi va construir l'escorxador municipal i, actualment, és una zona urbanitzada d'espais públics.

pisos: És conegut amb el nom dels pisos de can Cafè l'edifici de vuit habitatges, construït l'any 1945 per la família Gispert, més avall de la casa, situat ran el torrent de Fangues, on aquest feia un petit meandre, a llevant de la carretera de Granollers a l'Ametlla. El pas del torrent i la carretera el tancaven totalment, i, ara, també pel costat de migdia el nou vial, en una zona totalment transformada amb la nova urbanització del sector.

“Paratge: Pla de can Gall. Jaume Gispert Cassà, escorxador. Paratge: Serra de can Camp. Jaume Gispert Cassà, casa” (AMC, Cad1953, pol. 4, parc. 36a; pol. 5, parc. 110b).

Cafè, el pou de can; el rec de can Cafè i el safareig de can Cafè

pou: De fet, a can Cafè n'hi havia més d'un, de pou, a l'entorn de la casa, dels quals se servien per als usos propis del mas.

rec: De curt recorregut aquest rec repartia l'aigua a partir de la sortida del safareig cap a l'hort situat sota el costat de llevant de la casa.

safareig: De forma rectangular, de 4x2x1,20 m, situat al nord de la casa, ran la cara de migdia del torrent del Joncar, vora el punt de confluència d'aquest torrent amb el de Fangues, del qual rebia l'aigua, amb l'entrada pel costat sud-oest; tenia un sobreeixidor pel costat nord-est i la sortida del rec pel costat sud-est. Era el rentador de la casa, però el destapaven i servia per regar.

Caldes, el camí de; la carretera antiga de Caldes i la carretera de Caldes

camí: El camí de Caldes encara es troba en alguna part del terme, sobretot, sota can Canyelles i sobre ca l'Amell Xic, part aquesta que, modernament, en diuen el camí de can Bernils o de Sant Cristòfol.

El camí de Caldes sortia de Granollers per les terres del mas Carrencà, una part del qual es correspon amb el carrer de Tagamanent de Granollers fins a travessar la línia termenal en direcció nord; coincidia, després, amb el camí de can Carrencà i marxava en direcció nord-oest, per on passaria després la nova carretera coincidint en alguna part amb el seu vell recorregut. Part d'aquest antic camí es conserva amb el nom de la Dreuera, que quedà com a tal en construir la carretera, passa per darrere can Pertegàs.

carretera: Aquesta carretera entra en el terme de Canovelles, des del terme municipal de Granollers, en direcció de sud-est a nord-oest; travessa les antigues terres del mas Carrencà, per sota l'autovia de l'Ametlla, avui amb nous tirabuixons de circulació que han transformat totalment els espais del territori; passa per sota can Pertegàs i el revolt de can Pertegàs, pel revolt de can Canyelles, salva el torrent de can Marquès i, endavant de ca l'Amell Xic, surt del terme municipal i entra en el de Lliçà d'Amunt.

v. Àguiles, Carrencà, Baldiri, Clec, Putxet.

"Terra travessada pel camí de Caldes a Granollers" (RPG, ll. 2, fca. 234, f. 223). "El mas Canyelles, mitjançant l'antic Camí de Caldes" (RPG, ll. 7, fca. 618, f. 84). "Carretera antiga de Granollers a Caldes" (AMG, JM, Judicis verbals de l'any 1876, núm.1). "La carretera de Caldes" (AMC, PNM, A2,3, B2, C1,2, D1). "Tercera sortida: Can Partegas, passem per darrere la casa, que antigament era la via romana que anava de *Semproniana* (Granollers) a *Aquae Calidae* (Caldes)" (TTC, pàg. 43).

Callarís, el

Petit viarany per anar a peu, que començava ran la cara nord del torrent de Fangues i el camí d'entrada cap a la part antiga de la població, avui el carrer de Sant Feliu; pujava per sota can Sastre, en el recorregut que la canalla feia servir per anar a escola, passava a llevant des de can Rovira fins a l'església i la Rectoria.

v. *Rectoria*.

Camarassa, can

Nom de casa circumstancial, per la propietat de la família Camarassa, del Molí d'en Marc i les seves terres.

v. *Molí d'en Marc*.

Camí Ral, el

També anomenat el camí de Granollers a l'Ametlla, passava per ca l'Ignasi i entrava a l'Ametlla per can Pagès Nou cap a can Draper, per la serra de can Valls; així mateix per can Girbau del Sot, baixava a creuar el termenal un brancal fins a trobar el camí de can Marquès, també anomenat el Camí Ral, i pel sot de can Fabrera, del terme veí, pujava la serra en direcció nord.

També era Camí Ral el camí de les Franqueses, que entrava a gual pel Congost al costat de llevant, travessava el pla per darrere el Molí d'en Marc, a buscar la cruïlla de l'actual carretera de l'Ametlla; a partir d'aquest punt, pujava la serra, anomenat el camí de Lliçà i també el camí del Cementiri, passava per la serra de can Canyelles, per les terres de can Comes, per entrar al terme de Lliçà d'Amunt.

v. *pla d'en Magarola*.

“Peça de terra del mas Camp que té al nord el Camí Ral. *Et a Circió cum camino regío de Canovellas*” (ARg, permuta de 1729).

Camí Vell, el

Antic Camí Ral de Granollers a l'Ametlla, passa per Santa Justa en direcció nord, entra i surt dels termes municipals de Santa Eulàlia i Canovelles, passa pel centre de la línia termenal entre els dos municipis fins al punt de confluència amb el termenal de l'Ametlla, on coincideixen tots tres, davant de can Pau

Adjutori, casa del terme de l'Ametlla. Ara aquest vial, convertit en carrer, forma part de la nova zona urbanitzada.

"Camí Vell de Granollers a l'Ametlla" (AMC, *Cad1953*, pol. 1).

Camí Vell, el pont del

El pont conegut amb aquest nom, que s'endugué una rierada a final del segle XIX, estava situat sobre el camí d'anar de Granollers a Canovelles, al terraplè de la via del tren; reconstruït més tard, ha durat fins fa pocs anys, perquè el seu pas estret que permetia un sol vehicle el féu obsolet i es va construir un nou pont amb dos carrils de circulació per sota.

Camp, can

Gran pagesia situada al començament de la serra de can Camp, a la cara nord del camí de la casa, de planta baixa i pis amb la coberta a doble vessant perpendicular a la línia d'una façana allargada, amb entrada d'arc dovellat de pedra picada i amb finestres laterals al pis d'arc conopial.

D'antic, havia estat convent de dominics, conservava la seva gran estructura formal, amb una gran sala que repartia les habitacions de cada costat, i a la planta baixa es remarcava la cuina amb una llar de foc de grans dimensions, al voltant de la qual s'aplegava la gent en els bancs existents; pel lateral de la cuina, es podia accedir a una habitació amagada en una estada superior intermèdia que serví d'amagatall a l'època de la Guerra Civil 1936-1939.

"Serra de can Camp. Isidre Duran Blanchart, casa" (AMC, *Cad1953*, pol. 5, parc. 46c). "Can Camp" (Plànol Geomètric, any 1854). (PTAM, V 20): "Heretat coneguda per can Camp, amb la seva casa" (RPG, ll.6 fca.591 f.225). "Sellent, Rafael: Per una casa" (AMC, *QLO53*, núm. 213). "Sallent, Rafael: La casa núm. 6 del quarter del Migdia" (AMC, *QLO62*, PV, núm. 245). "Núm.

20. Can Camp. Rafel Duran Sallent" (AMC, *PM1924*). "Can Camp, any 1904 (foto)" (CSG, p. 18). "Primera sortida: Can Camp. Casa núm. 6 del quarter de Migdia, demuïda. Era una de les cases més importants del poble. La família Duran s'hi va traslladar a mitjan segle XIX, tenia uns finestrals interessants [...] Can Camp 6. Rafael Sallent i Cortada" (*TTC*, pàg. 8, 53). "Cases de pagès. Can Camp (foto)" (*CUPT*, pàg. 21). "Can Camp" *RGC*, núm. 10, abril-maig-juny, 1998).

Camp, els aiguamolls de can; el camp de can Camp; el pla d'en Camp i el prat d'en Camp

aiguamolls: Aquests aiguamolls estaven situats a migdia-llevant de can Ferran, dintre el mas Camp, en el paratge documentat en el cadastre de 1953 com el pla de can Gall envoltat per les sèquies del rec Monar, amb el camí d'entrada a can Ferran pel costat de ponent; properes al riu Congost les terres s'embassaven bona part de l'any. Terra urbanitzada, travessada pel carrer de la Mare de Déu del Pilar; ha estat edificada amb habitatges de pisos.

camp: Peça de terra situada a llevant de la peça de terra on hi ha la casa de can Palots, i a ponent del camp de can Ferran, amb el camí de can Camp al nord. Terra urbanitzada.

pla: Antigues terres de la propietat de can Camp, veïnes de can Valls i del Molí de les Canyes, ran el costat de ponent del riu, en uns conreus que es parcel·laren i compraren diversos parcers, sobretot de Canovelles i Granollers, en uns regadius travessats per un teixit de recs i sèquies.

prat: Les mateixes terres del prat i dels aiguamolls que s'inundaven sovint i formaven grans arbredes vora el riu, amb els prats de les diverses propietats que s'unien en un tot; terra que també trobem documentada amb el nom de la Verneda.

v. *Mollet, Verneda*.

"Peça de terra en el paratge anomenat Pla d'en Camp" (AMC, *Am1862*, núm. 8). "Paratges: Pla de can Gall. Francesc Tintó Monràs, aiguamolls de can Camp. Serra de can Camp. Isidre Duran Blanchar, conreu" (AMC, *Cad1953*, pol. 4, parc. 35, pol. 5, parc. 53). "Peça de terra conreu, regadiu, en el paratge del prat d'en Camp, procedència de l'heretat Camp que es rega amb l'aigua de la mina de l'heretat, llevant Felip Prades per mitjà de carretera, migdia Josep Reverter, ponent Francesc Terrades, nord Artur Corbera. Teresa Ribas Gelpí, Francesc Corbera Ribas (1923), germans Corbera Soliva, Concepció Dausà Vercher (1941)" (RPG, ll. 1, fca. 16, f. 44). "Terra en el punt anomenat pla d'en Camp, llevant-nord Jaume Gispert, migdia germans Torrents per mitjà de carretera, ponent resta. Teresa Torras Rius, Jaume Gispert Cassà (1940)" (RPG, ll. 2, fca. 118, f. 102). "Solar edificable en el paratge prat del Camp, avui carrer del Sol" (RPG, ll. 35, fca. 3.538, f. 176).

Camp, la bassa de can; la font de can Camp; la mina de can Camp; el pou de can Camp i el safareig de can Camp

bassa: De forma rectangular, aquesta bassa estava situada en una peça de terra al pas del torrent de Fangues, pel seu costat de ponent.

font: Anomenaven la font de can Camp el final de la mina, quan aquesta rajava, per omplir el safareig de davant la casa.

mina: Començava vora la carretera de Caldes, des d'on venia oberta la mina de can Camp que arribava fins a la font i el safareig.

pou: Aquest pou, important en l'època de vitalitat del mas, estava situat a la cara nord de la casa.

safareig: Situat a uns 100 metres davant de la casa, encara que més endavant se'n feu un de nou a baix. Primer sota can Clapers, que estava ple de boga, era l'aigua que sortia del pou; després amb l'aigua de la mina, hi havia un marge amb dos pous i mina que l'omplia i servia per regar el tros de baix, on es feien hortalisses. Hi havien rentat fins a sis persones; hi venien a rentar les dones de can Palots i ca la Tona.

v. prat d'en Camp.

"Serra de can Camp. Isidre Duran Blanchar, bassa" (AMC, Cadl 953, pol. 5, parc. 51b).

Camp, el bosc de can; el mas Camp; l'olivar de can Camp; el pi del bosc de can Camp; el pla de can Camp; el prat de can Camp; la quinta de can Camp; la vinya de can Camp i la vinya vella de can Camp

bosc: L'espai del bosc de can Camp, quedava format com una bossa, envoltat pel costat nord-oest pel camí que venia de la casa de can Camp; a la cara de llevant, la carretera de Granollers a l'Ametlla. Plantat sobretot d'alzines i algun pi, es va tallar per edificar-hi. Quedava separat pel camí amb el bosc de ca la Tona,

olivar: Terra que arribava des del camí de Lliçà, davant del cementiri, fins a arribar a la carretera de Caldes; format per les peces de can Camp i ca la Tona, amb la veïna de ca la Piua, on després es varen construir cases-torre.

pi: Aquest arbre, que formava part del bosc de can Camp, està situat actualment al pati de la casa-torre de la cantonada de l'avinguda de Canovelles amb la plaça de l'Ajuntament, ran la tanca del jardí, obre la brancada a bona alçada per formar una capçada irregular i ampla que s'allarga sobre la plaça, davant l'Ajuntament de Canovelles.

pla: Terres del mas Camp, situades a llevant de la casa, que arribaven fins al camí de Granollers pel costat de llevant, les del mas Carrencà a migdia i el Camí Ral o camí de Lliçà d'Amunt al nord; pel costat de ponent, les terres del mateix mas s'enfilaven per la serra homònima.

prat-quintana: Terra situada al regadiu de vora el rec Monar, amb l'aigua del qual es regaven aquests conreus.

vinya: La zona coneguda com la vinya de can Camp era una terra de conreu dedicada a la vinya, avui urbanitzada de la cara de llevant de la carretera de Caldes, en arribar a Bellullà. Era coneguda com la vinya vella. Després a l'altre costat, hi plantaren vinya nova, amb ceps entre oliveres, fins a tocar la terra de ca la Tona. Les vinyes d'aquesta casa tenien plantats ceps de pansa rossa, negre, i uns quants ceps de moscatell. També eren anomenades la vinya de can Camp les terres de la casa d'aquest nom a l'Ametlla, situades a la zona de les Maleses.

v. *Cafè, Cases, mas Cellers, Gallifa, Ganyils, Guillemí, Ignasi, Magarola, Morató, Oliveres, Oller, Palau, Pedrós, Perera, Plata, Prat, Rovira, Sauleda, Serra, Tei, Tintó, Xiol.*

“Arnau, Miquel: Propietat situada a la secció E, anomenada d'en Camp, que conrea de per si, per tres quartans de vinya de segona, sis quartans de tercera i cinc quartans de quarta [...] Aymeric, Teresa: Propietat situada a la secció E, anomenada pla d'en Camp, que conrea de per si, per una quartera sis quartans de regadiu de primera, sis quartans de segona i una quartera sis quartans de secà de primera. Camp, Simó: Propietat situada a la secció A, anomenada les Maleses que conrea pel seu compte, per vuit quartans de vinya de quarta, tres d'erm de primera. Sellent, Rafael: Propietat situada a la secció C anomenada pla d'en Serra i Canyelles, que conrea pel seu compte, per tres quartans de vinya de tercera, tres de quarta, una altra a la secció E anomenada pla d'en Camp, per una quartera de vinya de primera, una de segona, quatre de quarta, una d'oliverar de primera, una de segona, una de quarta, una altra de dues quarteres de regadiu de primera, una de segona, deu de secà de primera, sis de segona, cinc quarteres, sis quartans de tercera, quatre de quarta, dos quartans de vinya de segona, sis quartans d'erm de primera” (AMC, QLO53, núm. 5, 31, 213). “Camp, Lluís de l'Ametlla: Una peça de terra en el paratge les Maleses, que comprèn el conreu pel seu compte, onze quartans de bosc de tercera. Sallent, Miquel de Corró d'Avall: Una peça de terra en el paratge pla d'en Camp, que comprèn i conrea pel seu compte, sis quartans de cereals secà de primera, una quartera de segona, una quartera, sis quartans de vinya de primera, una quartera sis quartans de cereals secà de primera, tres quartans de segona, tres de tercera. Sallent, Rafael: Dues peces de terra en el paratge anomenat pla d'en Camp que comprèn i conrea pel seu compte, sis quartans de regadiu de primera, una quartera de segona, vuit de cereals secà de primera, quatre de segona, tres de tercera, sis quartans de tercera, una de vinya de primera, sis quartans de segona, set d'oliverar de primera, una quartera de segona, sis quartans de bosc de tercera, una quartera d'erms de tercera, tres, sis quartans de vinya de primera, sis de segona” (AMC, QLO62, núm. 26, 161, PV, núm. 245). “Can Camp” (AMC, Cad1953, pol. 5). “Can Camp” (AF, llibreta de rebuts 1850 i escriptures de 1849 i 1854).

“L’amo del mas Camp de Canovelles” (AMG, JM, Conciliacions any 1851). “Peça de terra secà, pertinences del mas Camp, amb una casa enclavada dintre d’aquesta peça, llevant-nord torrent de Fangues, llevant Rafel Sallent per mitjà de barranc, migdia-ponent heretat d’Antoni de Magarola. Bonaventura Gispert Cabot (1904), Josep Gispert Rovira, Jaume Gispert Cassa (1939) i Concepció Dausa Vercher (1941)” (RPG, ll. 1, fca. 3, f. 8). “Mas o heretat conegut per can Camp, que es compona de la casa de pagès amb un era de batre, en el terme de Canovelles, llevant Miquel Julià, migdia Pere Gispert per mitjà de carretera, ponent Margarida Sallent, nord Joaquim Gorchs. Rafael Duran Sallent (1940), Concepció Dausa Vercher (1941)” (RPG, ll. 1, fca. 50, f. 159). “Terra vinya pertinences del mas Camp, llevant Rafel Sallent per mitjà de camí, migdia mas Daviu, ponent la carretera de la Serra, nord Camí Ral. Carme Casanyas Busquets (1940)” (RPG, ll. 2, fca. 96, f. 55). “Terra bosc de pertinences del mas Camp, llevant Jaume Montpart, migdia torrent, ponent carretera, nord Josep Reverter. Concepció Dausa Vercher” (RPG, ll. 2, fca. 142, f. 129). “Terra amb oliveres denominada la vinya Vella, en el terme de Canovelles, llevant mas Diviu, migdia can Sentmenat per mitjà de camí, Pau Carpinell, ponent Rosa Valls, nord mas Diviu, Francesc Colomer Boter (1947)” (RPG, ll. 6, fca. 559, f. 119). “Heretat coneguda per can Camp, amb la seva casa i era de batre,

FOTO: Pere Julià

El pi del bosc de can Camp

nord-ponent part que se segrega, nord-migdia Joan Julià, llevant Sala. Isidre Duran Blanxart, Maria Assumpció Duran Cladellas (1948)” (RPG, ll. 6, fca. 591, f. 225). “Jaume Camp, pagès per la facultat de valer-se per al rec de les seves terres de les aigües que discorren per la sèquia del molí de Jaume Magarola, paga per Nadal I S” (AA, *LlevR*, pàg. 8). “Casa Camp. Per les terres i el personal de la casa Camp^a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 10).

Camp, el camí de can; la carretera de can Camp

Camí o carretera, aquest vial començava pel costat de llevant des del Camí Ral, o camí de Granollers, sota la cara nord del pas de la via del tren, i anava a travessar la carretera de Granollers a l'Ametlla, fins a arribar a la masia de can Camp on es bifurcava; marxava de cara al nord, voltava per dalt el bosc de can Camp fins a la carretera altra vegada, a sobre a ponent el bosc de ca la Tona; en arribar a la casa, li donava la volta per davant i anava a pujar la serra fins a trobar el camí antic de Caldes.

“El camí de can Camp” (AMC, *Cad1953*, pol. 4). “La carretera de can Camp, anomenada igualment el camí de can Camp” (RPG, ll. 3, fca. 306, f. 157). “Terreny en el terme de Canovelles, migdia el camí de can Camp” (RPG, ll. 15, fca. 1.369, f. 73).

Camp, l'era de can

Era de grans dimensions, de forma quadrada, enrajolada amb rajola petita; li hi sortia herba per les juntes i s'havia d'escatar bé per poder batre; amb lliça al volt, situada ran la cara nord del camí de la casa i al costat sud-oest de la masia, darrere la casa. Batien amb els animals propis, amb euga i cavall; més endavant, passaven el corró amb claus, es ventava amb forques de ventar i també amb la senalla i la garbella. S'hi feien tres o quatre pallers; l'herba anava a la pallissa, tocant el portal de l'era, de sota l'era empostissada.

“Can Camp, era” (AMC, *Cad1953*, pol. 4, parc. 46b).

Camp, la serra de can

Anomena-ven la serra, la falda que puja des de la carretera de Canovelles fins a l'Ametlla, amb la casa al començament del faldar que arriba fins al pas de la carretera de Caldes; a can Camp a la part alta hi tenien la vinya i l'olivar.

“La serra de can Camp” (AMC, *Cad1953*, pol. 5, parc. 1-16, 33-54, 61-100, 107-119). “Casa Camp. Per dues quarteres de terra de pastura, de la classe 24a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 10).

Campanar, el; l'escola del Campanar

Denominació de la zona de Canovelles de Dalt, a l'entorn del campanar que dóna nom, fins i tot, a l'escola de la canalla. Edifici-torre construït el 1967, primer la torre i després l'edifici, on estan instal·lats rellotge i les campanes que havien estat de Bellulla; al costat, posteriorment, varen fer la sala que durant anys va servir d'escola i ara és una sala polivalent per fer teatre, reunions i activitats diverses.

“Zona del Campanar de Canovelles de Dalt (foto) [...] Margarita Duran Blanchart. A l'escola rep lliçons de la mestra Isabel” (CSG, pàg. 12, 17). “Primera sortida: Campanar. Construït a final dels anys seixanta [del segle XX]. En un primer moment, era per fer-hi activitats culturals, però, per necessitats locals, es transformà en centre escolar” (TTC, pàg. 6). “Col·locació de la primera pedra al Campanar any 1967 (fotos)” (CUPT, pàg. 62).

Campaner, el

Sobrenom amb el qual es coneixia un home que es deia Pau de nom de fonts, perquè tocava les campanes de l'església. Per això se'l coneixia pel Campaner i casa seva, per can Pau Campaner.

v. *Pau de la Vella*.

Campàs, el

“Casa Diviu. Per una pessa de terra vinya, dita lo Campàs, sembradura una quartera, de la primera qualitat, a la classe 12a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 13-9).

Campet, can

Denominació de la casa més coneguda amb el nom de can Xarlet, d'ençà que va comprar-la Gausachs de Granollers, conegut amb aquest motiu. De fet, es descriuen casa i terres amb aquest diminutiu, en el terreny situat entre la via del ferrocarril al nord, el riu a llevant i el torrent de Fangues a migdia i ponent.

v. *Xarlet*.

“Peça de terra en la qual hi ha edificada una casa denominada Campet, un pou i un dipòsit, paratge can Camp, llevant riu Congost, migdia-ponent torrent de Fangues, ponent Pere Parera, Pere Riera, Francesc Montané, Francesc Corbera i altres, nord Renfe. Concepció Dausa Vercher. Joan Gausachs Tintó (1946)” (RPG, ll. 2, fca. 150, f. 138).

Camplare

“Casa Rovira. Per una pessa de terra dita, Camplare, sembradura una quartera, de la primera qualitat, a la classe 15a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 16-6).

Camprodon, el carrer de

Carrer de la zona urbanitzada de la serra de can Camp, que va de sud a nord, des del carrer del Molí de la Sal, fins al carrer d'Enric Gurguí.

v. *Tona*.

“El carrer de Camprodon” (AMC, PNM, ABC2).

Canal, la; l'hort de la Canal

“Casa Gurguí. Per una pessa de terra dita l'hort de la Canal, sembradura dos quartans, de primera qualitat, a la classe 15a [...] Casa lo Mas Teya derruïda. Per una pessa de terra dita, la Canal, sembradura dues quarteres, de la primera qualitat, a la classe 16” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 12-5; 20-3).

Canals; les

“Bernat Colomer en lo lloch dit Canals a cens de 5 sous” (AMV, caixa núm. 5 LIRR, pàg. 5. Llevador de rendes al comensant al any 1741). “Casa Diviu. Per una pessa de terra bosc, dita les Canals, sembradura una quartera, de la segona qualitat, a la classe 21a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 13-11).

Canet, can

Nom actual amb el qual es coneix l'antiga casa de can Jovençà, actualment una residència canina.
v. *Jovençà*.

FOTO: Xavier Vallbona

Canovelles

“*Canovelles*: Poble i municipi del Vallès Oriental, situat a 2 km de Granollers: *S. Felicis de Canuvellas* 1008 (*Cart. St. Cugat* II, 65), *Kanoveles* 1088 (*Bu. Bibl. Cat.*, 1970, 37), *Canoveles* 1129 (*Cart. St. Cugat* III, 91), *R. de Chanavelas* 1169 (*Cart. Poblet*, 192), *S. Felicis de Canovellis* 1185 (*Kher, Papsturk.*, 516), *Sant Fèlix de Canovelles* 1210 (*Miret, TemplH*, 165), *Canovelles* 1359 (*CoDoACA XXII*, 7). Ph. R.” (*OC*, vol. III, pàg. 243). “26 juny 1008. Incilberto i la seva esposa permuten amb l'abat Odó, cinc peces de terra situades a Canovelles, per altres a Cabanelles. “*Ego Incilberto et uxor sua Incuncia[...]* pecias de terras in termino de s. Felicis de *Canuvellas*” (*CSC*, vol. II, pàg. 65). REGESTA: Mas, Notes, IV, núm. 214-5). (*ACA, Cart.*, f. 348,

núm. 1.021). “Canovellas, con ayunt. En la prov. De Barcelona, part. Jud. De Granollers. Sit. En una llanura cerca del r. Congost, con buena ventilación y clima sano. Tiene 35 o 40 casas y una igl. Parr. (San Félix)” (CPM, pàg. 404). “Canovelles” (TTC, pàg. 2). “Canovelles” (RomV). “El poblet de Canovelles es troba a la riba dreta del riu Congost que el separa de la carretera de Barcelona a Puigcerdà, en un terreny pla i fèrtil, apte a tots els conreus” (EVV). “30 desembre 1824. Segons nostre judici ab la nova termenació feta entre la vila de Granollers y lo poble de Canovelles, se ha disminuït quedant a favor de dita Vila major porció de terreno, com encara se pot veurer ab dos antigues termes, de las quals la una es sobre lo cami que va de Granollers a la Vila de Caldes de Monbuÿ, y la altra on tros mes avall del Molí de la Sal. Ramon Cortajussà Rtor. Isidoro Carpinell Batlle” (AI, *Certificat*). “Canovelles. Municipi del Vallès Oriental, a l'interfluvi del Congost, que limita el terme per l'est” (GEC, vol. 4, pàg. 292).

Canovelles, l'avinguda de; el camí de Canovelles; el camí vell de Canovelles i la carretera de Canovelles

avinguda: Vial que comença a la cara nord de la carretera de Caldes, dins el terme de Granollers, on es coneix amb el nom de carretera de Canovelles, pel mas Carrencà; travessava la línia termenal es dirigia al poble de Canovelles i continuava de cara a l'Ametlla. Avui aquest vial figura al nomenclàtor urbà com l'avinguda de Canovelles.

camí: Camí de can Cuana, el qual és conegut amb aquesta denominació pels veïns del barri de can Cuana; circula des de la cruïlla al nord de can Colomer fins a l'autovia de l'Ametlla. En la descripció documental de la Rectoria, passa a tocar el camí antic de Canovelles al Congost. El camí vell de Canovelles anava lleugerament en diagonal respecte al riu Congost, ran el qual començava, a la cara de la carretera de Caldes de Granollers, on es dona més aquesta denominació que encara figura en el nomenclàtor urbà veí; el poble de Canovelles quedava allunyat, aleshores, de la línia termenal i així es coneixia en la major part del seu recorregut, d'ençà de l'obertura de la carretera per terres del mas Carrencà. En època moderna i al nomenclàtor urbà, és el carrer de la Riera.

carretera: Quan va obrir-se aquest vial per terres del mas Carrencà, entrava des del terme de Granollers, ran el pas a nivell que s'anomenava de Carrencà, i sortia pel de l'Ametlla; l'antic camí de Canovelles, va passar a conèixer-se com el camí vell de Canovelles.

v. *Carrencà, Mingo, pla del Molí d'en Marc, Palots, Rectoria.*

“Casa situada en el camí Vell de Canovelles, carrer de la Riera” (RPG, ll. 3, fca. 329, f. 212).

“Esdeveniments. Acte d'inauguració de l'actual avinguda de Canovelles, any 1929 (foto)” (CUPT, pàg. 53).

Canovelles, la mina de; el rec de Canovelles; la resclosa de Canovelles i el torrent de Canovelles

mina-rec: Amb els noms de mina o rec de Canovelles, s'anomenava el conducte rec de Canovelles, conegut com el torrent Monar.

resclosa: Punt on començava el rec Monar, just al límit termenal entre Canovelles i les Franqueses; l'obra al riu en forma de resclosa construïda de pedra desviava l'aigua del riu pel rec que, abans de can Guri, es trobava amb l'aigua que baixava dels molins de Llerona a través de la mina de can Jovany o rec de can Roig.

torrent: Trobem amb altre nom el torrent de Fangues, documentat també com el torrent de Canovelles.

v. *mas Colomer, mina de can Jovany, rec Monar, rec de can Roig.*

“Terra que es rega amb l'aigua de raja de la mina anomenada de Canovelles” (RPG, ll. 3, fca. 305, f. 155). (AI, expedient sobre ús d'aigües del riu Congost (1816). “9. Resclosa de Canovelles” (AA, plànol d'aigües, s/d).

Canovelles, els plàtans de l'avinguda de

Segurament, des del moment que va obrir-se aquest vial com a carretera, varen plantar-se exemplars d'aquesta espècie a la vora, ja que era tradicional en aquella època de plantar aquests tipus d'arbres. El pas dels anys ha obligat a plantar-ne de joves per substituir els vells, malalts o morts; aquests arbres, avui, basteixen el vial amb elements de diverses mides i donen vida i color a cada estació de l'any.

Canovelles, la quintana de

Terra important dels conreus de can Camp, regadiu amb un safareig, situada al pla de can Camp, propietat d'aquesta casa, vora el pas del rec Monar i propera a can Palots, arriba pel costat nord fins davant l'actual Ajuntament, al Turó. Terra que fou travessada, al seu dia, amb l'obertura de l'actual avinguda de Canovelles.

“Terra que es rega amb l'aigua procedent de la finca denominada la quintana de Canovelles, llevant resta de la finca de la qual va segregar-se” (RPG, ll. 14, fca. 1.258, f. 24).

Canovelles de Baix, el barri de

Anomenat sobretot el barri de Baix, o la barriada Nova.

v. *barriada Nova*.

"El Barri de Canovelles de Baix" (PG, núm. 551, 2. Ep. pàg. 25).

Canovelles de Dalt, el barri de

Denominació de les dues parts ben diferenciades de Canovelles, que ve donada pel pas de la línia del ferrocarril i marca la delimitació dels dos veïnats.

Canyelles, can

Casa del barri anomenat de la Serra, situada a la cara nord de la carretera de Caldes, vora el costat de llevant del torrent de can Marquès, al final del camí de la mateixa casa, anomenada amb el cognom de la família Canyelles, que hi habità.

Casal de façana allargada, casa orientada a migdia de baix i dalt, amb coberta a doble vessant perpendicular a la línia de la façana, amb entrada d'arc apuntat i finestral conopial a la finestra central del primer pis, amb obertura d'arc pla de pedra a la finestra del costat de ponent de la façana.

"Parroquia y terme de St. Feliu de Canavelles, fogajat ha 17 de juliol 1553 per Bertomeu Pi. Pere Canyellas" (ACA, núm. 2.598, f. XXXXVIII, J1F, pàg. 352). "Can Canyelles" (AMC, *Cadl* 953, pol. I, parc. 55h). "Can Canyelles" (AMC, plànol geomètric, any 1854). "Ricart, Jaume: Per una casa, núm. 14 del quarter de Migdia" (AMC, *QLO53*, núm. 181, i AMC, *QLO62*, núm. 138). "Núm. 65. Can Canyelles: Miquel Castellà Pascual" (AMC, *PM1924*). "Casa Canyelles. Posseïda per lo Convent de Sta. Catarina Màrtir de la Ciutat de Barcelona, antes no se imposas lo Real Catastro en lo any 1716, i vuy actualment la possey-

xen [...] Per lo Casal de dit Canyelles; per lo personal de Feliu Roca masover de dita casa, cap de família" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 14-1 i 9). "Tercera sortida: Can Canyelles[...]Quarter de Migdia 14. Jaume Ricart" (TTC, pàg. 43, 53). "Can Canyelles" RGC, núm. 24, juliol 2002).

FOTO: Pere Julià

Canyelles, l'arcada de can; la bassa de can Canyelles; la mina de can Canyelles; el rec de can Canyelles i el torrent de can Canyelles

arcada: Aqüeducte per salvar el torrent, en el pas de la mina de can Canyelles; construïda amb totxo amb dos pilars laterals al marge, a cada costat del torrent, i un pilar central de 0,70 m d'amplada, amb dues arcades d'arc rebaixat de 3,70 m d'amplada i 2,50 m d'alçària, al centre de l'arcada fins al nivell de l'aigua; construïdes amb totxo a plec de llibre, amb tres filades de totxo pla a sobre per al pas del rec.

bassa: De forma quadrada, situada a la cara nord-est de la casa, al límit amb el torrent de can Canyelles, amb la caseta del motor i el pou ran la seva cara nord. Buidada al terra; més endavant, es va obrar i res-

FOTO: Enric García-Pey

L'arcada de can Canyelles

taurar i va quedar una part sota terra, amb un safareig petit al costat i un altre, vora la casa.

mina: Ve del capdamunt del torrent de can Serra, sense bastir en el seu recorregut, amb diversos pous per ventilar; però, sobretot per poder netejar-la i treure el fang que s'hi acumulava; al capdavant, la boca de sortida és construïda amb totxo de 0,80 x 0,50 m; la veiem oberta ran l'arcada que degoteja cap al torrent. Ara es bombeja l'aigua directament a la bassa.

rec: La boca de la mina queda just sobre el costat nord del torrent, punt on començava el rec que passava per sobre l'arcada per travessar-lo; primer anava a cel obert pel costat del migdia del torrent fins a la bassa; després, es va cimentar amb pòrtland — encara que les nombroses acàcies amb les seves arrels el malmeteren— fins que s'hi va posar una canonada, que tapava la part de sobre l'arcada, i, a partir d'aleshores, va servir de pas per creuar el torrent.

torrent: Venia des de davant del costat de ponent del Pedró —després de l'obertura de l'autovia de l'Ametlla, a ponent d'aquesta via—, baixava la serra de can Canyelles, de llevant a ponent, passava per darrere la casa, fins a trobar el torrent de can Marquès, al nord-oest de can Canyelles.

v. *bosc de ca l'Amell*.

“Can Canyelles. Bassa. Torrent”
(AMC, *Cad1953*, pol. I, parc. 55j).

FOTO: Enric Garcia-Pey

La mina de can Canyelles

Canyelles, el bosc d'en; la figuera d'en Canyelles; el mas Canyelles; l'omeda d'en Canyelles, el pla d'en Canyelles i la vinya d'en Canyelles

bosc: Estava situat a la serra de can Canyelles, poc més amunt del costat de llevant de la casa, a mitja falda, després de la figuera i a continuació de les Peces, on tenia el seu final el camí de les Peces; arribava a tocar l'autovia de l'Ametlla, antigament anomenada la vinya dels Parents. Ara és un espai ocupat per la urbanització.

Tota aquesta falda de bosc de pi i alzina es va tallar durant la Guerra Civil 1936-1939, per dedicar-la després al conreu.

figuera: Gran i vell exemplar bessó, amb grans buits al tronc a l'inici de les brancades grosses; arbre situat al començament de la falda de llevant de la casa, amb els dos troncs poderosos que arrenquen d'una

soca comuna, amb un volt de canó de 2,40 m, que s'obren en una àmplai desigual capçada.

omeda: Vora del torrent de can Marquès, a les terres del pla d'aquesta casa i de can Marquès, veïna de l'omeda de can Pujol, situada a la part baixa, pertanyent a ca l'Amell Xic.

pla: Zona travessada pel camí que porta a la casa i la pròpia masia, amb el torrent de can Marquès a ponent i el començament de les Peces a llevant. El pla està situat, sobretot des del camí d'entrada a la casa fins al torrent, en terres de regadiu.

vinya: De molts anys desaparegut aquest conreu, situat a la part alta de la serra de can Canyelles, que arribava fins a la primera casa actual, plantada de ceps de pansa rossa, macabeu, *abaié*, sumoll i pica poll.
v. *Coma, Feixes, vinya d'en Morató, Periques, Quintana, pla d'en Serra.*

“Ricart, Jaume: Propietat situada a la secció C anomenada pla d'en Serra i Canyelles, que conrea pel seu compte, per quatre quartans de regadiu de primera, quatre de segona, quatre de tercera, tres quarteres de secà de primera, quatre de segona, dues de tercera, dues quarteres, set quartans de quarta, una quartera de vinya de primera, quatre quartans de segona, dues quarteres de tercera, vuit quartans de bosc de segona, sis quarteres d'erm de primera. Una altra a la secció E anomenada pla d'en Camp, per deu quarteres de secà de primera, vuit de segona, dues de tercera, vuit quartans de quarta, quatre quarteres de regadiu de primera, dues de segona, una de tercera, quatre de bosc de tercera, quatre d'omeda de tercera, deu d'erm de primera” (AMC, QLO53, núm. 181). “Ricart, Jaume de Barcelona: Una peça de terra en el paratge pla d'en Serra i Canyelles, que comprèn el conreu pel seu compte, cinc quartans de regadiu de primera, cinc de segona, dos de tercera, tres quarteres, set quartans cereals secà de primera, dues quarteres de segona, sis de tercera, tres quarteres, quatre quartans de vinya de tercera, vuit quartans de bosc de tercera, sis quarteres d'erm de primera, una altra en el paratge pla d'en Camp, tres quarteres de regadiu de primera, un quartà de segona, deu quarteres, onze quartans cereals secà de primera, nou quarteres, vuit quartans de segona, quatre quarteres de tercera, quatre quartans omeda de tercera, quatre quarteres bosc de tercera, onze d'erm de primer. Dou i Ciscar, Francesc de Barcelona: Una peça de terra en el paratge Canyelles, que comprèn el conreu pel seu compte, cinc quarteres, sis quartans de bosc de tercera, una de vinya de tercera, sis quartans de bosc de segona, nou quarteres, sis quartans de bosc de tercera” (AMC, QLO62, núm. 54 i 138). “Peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Canyelles, vinya” (AMC, Am1862, núm. 108). “Terra de conreu, secà, pertinences del mas Canyelles, llevant Josep Palau, migdia mas Sabater, per mitjà de torrent, ponent Bertomeu Dantí, nord carretera. Rosa Ricart Còrdoba, Caterina Dalmau Uñó, Josep Corbera Dalmau, Baldiri Duran Blanchart (1940)” (RPG, ll. 1, fca. 55, f. 179). “Terra vinya pertinences del mas Canyelles, llevant Joaquim Sastre, migdia carretera, ponent Pau Bañeras, nord torrent” (RPG, ll. 2, fca. 220, f. 209). Terra en terme de Canovelles,

llevant Joan Roca, migdia Salvador Pericas, Maria Dalmau per mitjà de camí, ponent Joan Cuyàs, nord Marià Serra per mitjà de camí. Concepció Dausa Vercher” (RPG, ll. 2, fca. 223, f. 212). “Terra bosc i part omeda en el terme de Canovelles, pertinències del mas Canyelles, llevant Nicolau Dantí, migdia mas Sabatés per mitjà de torrent, ponent Joan i Rosa Rovira, nord mas Canyelles per mitjà de carretera. Roser Berga Collell (1942)” (RPG, ll. 3, fca. 301, f. 143). “Casa amb el seu pati, dos pous i una era de batre, amb una peça de terra, travessada per diversos camins, amb una mina d’aigua, bosc de pins, alzines, nord can Marquès, can Serra i Andreu Castellà, migdia torrent de can Serra, camí antic de Caldes i un torrent que divideix la carretera de Caldes, ponent Andreu Castellà, Amadeu Facundo, ponent torrent de can Marquès que divideix la carretera de Caldes. Es va segregar de les que componen el mas Canyelles. Miquel Castellà Pascual (1943). Casa assenyalada amb el núm.1 del barri de la Serra” (RPG, ll. 3, fca. 327, f. 206). Terra de conreu, vinya, en el terme de Canovelles pertinències del mas Canyelles, migdia carretera, llevant Joan Rodoreda, ponent Pere Gispert, nord torrent. Feliu Gispert Lladó, Dolors Reverter Riera (1943)” (RPG, ll. 3, fca. 328, f. 208). “Peça de terra de pertinències del mas Canyelles, per censos de 1867 i 1869” (AMG, JM, Judicis Verbals de l’any 1876, núm. 1). “Casa Canyelles. Per dues pessas de terra plantades de vinya, sembradura d’una quartera, de la segona qualitat, a la classe 18a. Una altra pessa de terra de bosc, sembradura quinze quarteres, nou quartans, de la primera qualitat, a la classe 23” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 14, 6-8).

FOTO: Pere Julia

La figuera de can Canyelles

Canyelles, el camí de can; el revolt de can Canyelles

camí: Aquest camí, de curt recorregut, porta a la casa de can Canyelles des de la cara nord de la carretera de Caldes i més enllà de la pagesia fins al torrent de can Canyelles.

revolt: Punt on la carretera de Caldes, fa un gir pronunciat, en el trencall de can Canyelles, on s'agafa el camí d'aquesta casa, fins davant de ca l'Amell Xic i el camí de can Marquès, al costat nord-oest.

“Can Canyelles. Camí” (AMC, *Cad1953*, pol. 1).

Canyelles, l'era de can

Era de forma rodona, de grans dimensions, encaironada amb cairó petit i doble, de dos gruixos, situada en un pla elevat sobre el costat sud-est de la casa, lloc més airejat que els anava bé per ventar. Batiem amb els animals propis, i s'ajudaven amb la casa de can Pertegàs. A la casa disposaven de dos animals i una haca que portava el carro; ventaven amb forca fins que tingueren la màquina de maneta i, posteriorment, amb les màquines de batre. Els pallers de palla, alfals, trepadella, civada, i també palleres per xerrar el menjar per als animals, es feien al costat de migdia de l'era, en un espai ara ocupat per quadres

Canyelles, la serra de can

Serra travessada pel camí de Caldes i, posteriorment, per la carretera de Caldes que va aprofitar part de l'antic camí. S'alça amunt de la pagesia pel seu costat de llevant, fins a arribar a l'autovia i Bellulla pel costat sud-est, i les terres i el torrent de can Comes a la part baixa sud-oest, vessa les faldees cap al torrent de can Marquès. Els canvis urbanístics produïts en aquest territori han estat molt importants, tant de construcció d'habitatges com de viabilitat, sobretot amb el gran buidat del tirabuixó de comunicació a l'entorn de l'autovia i la ronda.

“Serra de can Canyelles” (AMC, *Cad1953*, pols. 1 i 8). “15 desembre 1946. En l'angle que formen a dalt de Bellulla les carreteres de l'Ametlla i la de Caldes, s'aixeca un turó força planer. Entre el cim d'aquest turó i can Pertegàs, baixant a mà esquerra d'un camí de carro que porta cap aquesta casa [...] Per les vores s'hi veuen fragments de paviment, trossos d'àmfora i algunes mostres de terrissa romana i ibèrica. 8 juliol 1966. Visitat per l'Emili, hi ha recollit sigil·lada, llista” (AI, notes arqueològiques de Josep Estrada).

Canyes, les; el camp de les Canyes

“Casa Gurguí. Per una pessa de terra dita les Canyes, sembradura dos quartans, de primera qualitat, a la classe 15a [...] Casa lo Mas Teya derruyda. Per una pessa de terra dita, lo camp de les Canyes, sembradura dues quarteres, un quartà, de la primera qualitat, a la classe 15a, una quartera de la tercera, classe 19a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 12-8; 20-4).

Canyes, el mas

Denominació de les terres del Molí de les Canyes que, després, serà la propietat de can Fortuny i posteriorment can Roger.

v. *Fortuny, Molí de les Canyes, Roger.*

“Tot aquell molí fariner dit mas Canyes ab sas aigües junt ab sa casa gran y ab diferents arbres fruiters” (ARg).

Canyet, el

Anomenat d'aquesta forma un cobert que estava situat entre can Serra i can Fornets, que pertanyia a la propietat de can Serra, tocava el camí que portava a la casa, on es portaven els animals morts.

“Núm. 44. El Canyet: Josep Molins Julià” (AMC, PM1924). “Canyet m. Lloc on es llencen o enterren les bèsties mortes” (DIEC, pàg. 334).

Capella, l'olivar d'en; la vinya d'en Capella

Els Capella eren barbers de Granollers i tingueren un establiment al carrer de Joan Prim que a la seva època fou un establiment popular i conegut. Com tanta altra gent de Granollers, tingueren un tros de terra a Bellullà i combinaven les oliveres amb la vinya.

“Capella, Rosa: Propietat situada a la secció D, anomenada Brolla de *Villuya*, que conrea pel seu compte, per quatre quartans de vinya de tercera, tres de secà de tercera, set de quarta, dos d'oliverar de segona i dos de tercera” (AMC, QL053, núm. 45). “Capella, Pere de

Granollers: Una peça de terra en el paratge Brolla de Belluya, que comprèn el conreu pel seu compte, deu quartans de cereals de secà de tercera, quatre de vinya de tercera, dos d'oliverar, dos de tercera" (AMC, QLO62, núm. 27). "Antiga i popular barberia de la carretera, al costat de Can Guidons, al carrer de Joan Prim núm. 61. Del cognom Capella que dóna el nom de casa" (OG, inèdit).

Capellans, la mina dels

Aquesta mina d'aigua, que tenia el seu inici en el terme de Canovelles, com a continuació del rec Monar i amb una nova captació del Congost, travessava en diagonal, en direcció nord-est i sud-oest, el costat de ponent del camí de Granollers, les terres de conreu per sota i, després del camp de can Baldufes i el camp d'en Record que ja hi tenia tres pous, passava per les terres de can Carrencà on hi havia quatre pous més, entrava en aquest punt en el terme municipal de Granollers on tenia la major part del seu recorregut, no solament per portar l'aigua al Molí dels Capellans del terme veí, sinó també a molts pagesos que aprofitaven la seva aigua. Per això, a Granollers, es coneix també com la mina del Molí dels Capellans.

"L'aigua que encara avui arriba per regar els horts a la cara nord de les ruïnes d'aquesta edificació, ve de Canovelles, passa vora la via del tren del nord, entra en terme de Granollers i passa a ponent de la Tendeta de la carretera de Caldes, on fins a l'any 1999 encara hi havia el pas deixat entre edificacions i anava a buscar el punt de la cantonada actual sud-est de l'avinguda de l'Estació del Nord i el carrer de Joanot Martorell, baixava de cara a migdia proper a la cara de llevant d'aquest carrer, fins a arribar exclusivament als horts, després de fer moure les moles del molí, continuava i més avall de Can Puça, a l'alçada de Cal Pastor, rebia el nom de rec del Molí d'en Many. Cobert fins a ca la Calafell, després anava a cel obert, amb un pas que havia estat construït de pedra pel costat de la carretera per aguantar millor el marge i la resta de totxo. Avui encara se'n veu una part a l'últim tram, on hi havia la bassa, després anava fins a la bassa de Sant Nicolau" (OG, inèdit). "Mina dels Capellans" (AA, plànol de la Mina dels Capellans).

Carbonell, can

"Acta de Consagració de l'església de Sant Genís de l'Ametlla, de l'any 1123. Límits parroquials. Començant pel Castell antic, baixa fins a la petita prominència que s'aixeca sobre el

riu Congost [...] migdia per sobre les cases d'en Pous, són d'en Bernat Ponç Oliveras; i passa per sobre la casa d'en Carbonell, del mateix Oliveras, s'allarga fins al camí que va a l'Espina [...] La casa d'en Carbonell, potser l'actual can Marquès de Canovelles. Aquesta i les cases d'en Pous, eren propietat d'en Pere Ponç Olivera o Oliveto [...] Oliveto era el gran propietari de totes les terres al voltant de l'església de Santa Justa de Lliçà d'Amunt, que també hem trobat escrit Santa Justa d'Olivet" (SG, pàg. 29 APA, doc).

Careta, l'olivar d'en; la vinya d'en Careta

Terra en la qual devien haver conjuntament les oliveres i els ceps en un espai de conreu situat a la zona de les Maleses, propietat de la família de cognom Careta, que veiem documentada des de meitat del segle XIX fins a la meitat del segle XX, que fou travessada al seu moment per la carretera de Ribes, actual auto-via de l'Ametlla, a la serra de can Cuana, davant el veïnat d'aquest nom.

v. *vinya de can Cuana*.

"Careta, Miquel: Propietat situada a la secció A, anomenada les Maleses que conrea pel seu compte, per dos quartans secà de segona, dos de vinya de primera, dos de segona, dos de tercera, dos de quarta i dos d'oliverar de segona" (AMC, QLO53, núm. 29). "Careta, Miquel: Una peça de terra en el paratge les Maleses, que comprèn el conreu pel seu compte, un quartà de cereals de secà de segona, un de tercera, quatre de vinya de segona, quatre de tercera, dos d'oliverar de segona" (AMC, QLO62, núm. 28).

Carlet, la vinya d'en

"Carpinell, abans Carlet. Per una pessa de terra de vinya, sembradura dues quarteres de segona qualitat, a la classe 18a" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 6).

Carmeta del Porxo, la

Sobrenom compost format amb el diminutiu del nom de fonts Carme i el porxo de Bellulla. La Carme era una noia de Granollers, filla d'un matrimoni, en Joan i la Genoveva, que juntament amb el noi, i germà seu, Lluís passaren els anys de la Guerra Civil 1936-1938, vivint en aquell porxo i, amb una mica de terra

que podien conrear, es repartien el que collien amb la resta d'habitants de la propietat. Acabada la guerra, tornaren a viure a Granollers, però a ella se l'anomenà d'aquesta forma individualment i, conjuntament, els dos germans, la Carmeta i en Lluís del Porxo.

Carolina, ca la

Nom de la casa situada a la cara de ponent del carrer del Rec, núm. 5, anomenada pel nom de fonts de la mestressa, la Carolina Castellà, veïna de can Gordi. Va quedar totalment incorporada al teixit urbà de la població; pertanyia a la barriada Nova, fins que fou enderrocada l'any 2006.

“Carolina Castellà Gispert. Ca la Carolina, casa, b” (AMC, *Cad*1953, pol. 5, parc. 31).

Carpinell, can; el bosc de can Carpinell; el mas Carpinell i la vinya de can Carpinell

En època moderna, encara es conserva com a segon cognom Carpinell, del propietari d'una peça de terra. Mas que, anteriorment, es documenta com a mas Valls i que, contemporàniament, hom ha conegut com el Molí d'en Marc.

v. *pla del Molí d'en Marc, Parellada, mas Valls.*

“Casa Carpinell. Pessa de terra dita a on està edificada la casa, de sembradura sis quartans de la primera qualitat [...] Per una pesa plantada de vinya, de mitja quartera, de segona qualitat, classe 18a [...] Per una altra pesa de terra plantada de vinya en terres de Magarola, de sembradura una quartera, tres quartans, de la primera qualitat, classe 14a [...] Per una pesa de terra plantada de vinya en terres de casa Roca, vuy [avui] Torrens, una quartera, de segona qualitat [...] Una altra pesa de terra de bosc d'alzines [...] Per lo Casal de casa Carpinell, per lo personal de Pau Carpinell, [h]abita per estadant en dita casa” (AMarq, CDV, *Cad.* s/d, núm. 24-5, 8, 9, 10, 11 i 14).

Carrencà, can

S'arribava a l'antiga pagesia d'aquest nom pel mateix camí de la casa. Transformada l'edificació i les vies de comunicació, es va conèixer sobretot com la Torre de les Àguiles, a la qual s'hi entra des de la cara

de llevant de la carretera de Caldes.

Jaume Pous Escarrebí, que va sortir del mas Carrencà i va anar a viure a Granollers, era motejat en Carrencà; encara que al poble veí, per la seva talla, fou més anomenat amb el diminutiu d'en Carrencanet.

v. *Torre de les Àguiles*.

"Prat, Joaquim: Per una casa" (AMC, QLO53, núm.161). "La casa núm.3 del quarter de Migdia" (AMC, QLO62, núm. 121). "Núm. 60. Can Carrencà: Josep Maranges Anguera" (AMC, PM1924). "Can Carrencà"

(PG, núm. 551, 2. Ep. pàg. 25). "Can Carrencà" (AMC, plànol geomètric, any 1854). "Primera sortida: Can Carrencà. Casa núm. 3, del quarter de Migdia" (TTC, pàg. 7). "Can Carrencà (fotos)" (CUPT, pàg. 35-36). "Can Carrencà" RGC, núm. 6, abril-juny-juliol 1997).

Carrencà, la bassa de can; la font de can Carrencà; la mina de can Carrencà; el sifó de can Carrencà i el torrent de can Carrencà

bassa-font: Abans lloc de trobada de berenars i aplecs, ara forma part d'un parc de nova urbanització. Pujant el camí del Molí de la Sal, a l'esquerra del camí la font raja actualment de tres tubs metàl·lics, amb una bassa rodona amb un petit brollador central, en un entorn de bancs allargats construïts de pedra i coronats amb totxo a plec de llibre. Un pont metàl·lic per sobre el camí, uneix el parc de can Carrencà al costat dret amb l'espai de la font.

L'aigua d'aquesta font, a principi del segle XX, era embotellada i es venia a Barcelona.

A l'aplec s'hi reunia una gran quantitat de gent que venia de tot arreu amb els carros; els néts donaven la mà als avis o a la padrina i hi feien cap; després vingué l'època de les "vespes" i altres mitjans de locomoció, la facilitat de desplaçament, va permetre anar-se'n més lluny també i, amb els anys, la trobada va anar decaient fins a desaparèixer.

Els pagesos de Granollers, quan arribava la festivitat de sant Isidre, anaven a celebrar la festa a la font de can Carrencà.

sifó: El pas del desguàs de la font i la bassa de can Carrencà per sota la carretera de Canovelles, ran del camí del Molí de la Sal, es produïa per una mena de boneres conegudes com els sifons.

torrent: Anomenat el torrent de can Carrencà, un torrentet que només porta aigua quan plou, el qual neix com un reguerot ran la cuneta de la carretera de Granollers a Caldes, més amunt de can Baldiri i per darrere d'aquesta casa i de les altres que troba en direcció sud, baixa travessant el camí de Lliçà d'Amunt a Granollers, per endinsarse dintre aquest terme municipal veí.

“Terreny on hi ha l'anomenada font de can Carrencà. Procedeix i se segrega de la part del mas Carrencà” (RPG, ll. 40, fca. 4.038, f. 1). “Primera sortida: Font de can Carrencà. Citada per Pascual Madoz, l'any 1845, com a font ferruginosa” (TTC, pàg. 7).

FOTO: Xavier Vallbona

La font de can Carrencà

Carrencà, el bosc de can; l'era de can Carrencà; el mas Carrencà; l'olivar de can Carrencà; el pla de can Carrencà i la vinya de can Carrencà

La terra d'aquesta propietat travessava els termes municipals de Granollers i Canovelles, amb la casa situada en una plataforma il·luminada orientada sobre la vall, arribava fins a ponent a la carretera de Bellullà; a llevant el camí vell de Canovelles i el riu Congost, amb zones ocupades pels conreus de secà, el bosc, l'olivar i la vinya. Propietat anteriorment anomenada mas Lledó.

era: Espai de forma rectangular situat a migdia de la casa, ran el costat de llevant del camí. Amb el terra

de cairó gran, amb lliça baixa de totxo a plec de llibre al volt, obert en un espai ample per a l'entrada de la maquinària al seu costat nord, d'accés des de la cara sud-est de la casa. Actualment, en un entorn càbtic i abandonat, té una construcció precària a sobre.

pla: La zona que era coneguda amb aquesta denominació, estava situada entre el camí del Molí de la Sal al nord, el ferrocarril a ponent i el terme de Granollers a la cara de migdia.

vinya: Situada sobre can Diviu Nou, ocupava bona part de la falda solella, entre les actuals carreteres de Caldes a ponent, i l'autovia de l'Ametlla a llevant, a la zona que després s'urbanitzaria.

“Mas i heretat anomenat Carrencà i abans Lledó amb una casa, eres, vinya, aigües, mines, en el terme de Canovelles, Granollers i Lliçà d'Amunt. La part de Canovelles consta de la casa, llevant Francesc Llobet, heretat Diviu, terme de Granollers, migdia heretat de Granollers, ponent porció de Lliçà, nord Víctor de Magarola, Josepa Sallent i el Molí de la Sal. Francesca Mulleras Pous (1944)” (RPG, ll. 4, fca. 410, f. 193). “La Torre de les Àguiles, era” (AMC, *Cadl 1953*, pol. 5, parc. 35e). (AF, escriptura de 1849). “Mas i heretat llamada Carrencà abans “Lledó” casa, celler, premses, eres, cabanyes, compost de terra, campa, vinya, arbrat, aigües, mines; de noranta-cinc quarteres, quatre quartans, un picotí, situada en el terme de Granollers, Canovelles i Lliçà d'Amunt, llevant riera, Francesc Llobet, carretera de Caldes i terres de l'heretat Diví, ponent Ramon Mumbrú, heretat Xicota per mitjà del torrent de Vall-llobera, heretat Diví i Víctor Magarola, nord Josepa Sallent de Duran, heretats de Diví i Xicota” (RPG, ll. 34, fca. 3.283, f. 98. Llibres de Granollers). “Terra, nord finca en terme de Canovelles, llevant Mamert Castellà amb resta de la finca de la qual se segrega per camí, migdia Delhom, nord via del tren. Ramon Ferrer Calvet propietari (1945)” (RPG, ll. 35, fca. 3.356, f. 110. Llibres de Granollers). “Terra procedent del mas Carrencà, que abans s'anomenava Lledó, amb un perímetre de figura irregular amb la casa mas, cellers, premses, eres, cabanyes, amb tots els seus drets d'aigües i mines, terres de conreu, secà, regadiu i arbrat, situat en els termes municipals de Granollers i Canovelles, de 7 ha, 43 a, 47 ca; llevant camí, per mitjà d'aquest amb Joan Pujol Ordeix, amb resta que se segrega dels germans Ricard, Camil Rowe i Joan Pujol Ordíñach, migdia Ignasi Boada Llonch, carretera de Caldes, Àngela Soley Tremoleras, migdia ponent amb la resta de la finca dels germans Roure, ponent-nord camí de Lliçà, ponent Manuela Falcó Pont, nord Joan Pujol Ordeix “ (RPG, ll. 57, fca. 4.738, f.49. Llibres de Granollers). “Prat, Joaquim: Propietat situada a la secció D, anomenada brolla de *Villuya*, que conrea pel seu compte, cinc quartans d'erm de segona. Una altra a la secció E anomenada pla d'en Camp, per sis quartans de vinya de tercera, una quartera, sis quartans de quarta. Una altra de dues quarteres de regadiu de primera, una de segona, dues de secà de primera, set de segona, cinc de tercera, cinc quarteres, sis quartans de quarta, dues

quarteres, sis quartans de bosc de primera, una quartera de segona, dues de tercera i catorze quarteres, cinc quartans d'erm de primera" (AMC, QLO53, núm. 158). "Prat, Joaquim de Barcelona: Una peça de terra en el paratge pla d'en Camp, que comprèn el conreu pel seu compte, dues quarteres de regadiu de primera, dues de segona, onze de cereals secà de primera, sis de segona, set de tercera, tres de vinya, de segona, una d'oliverar de tercera, sis quartans de bosc de primera, sis de segona, set quarteres, quatre quartans de tercera, sis quarteres, quatre quartans, erm de primera, set quarteres, set quartans de segona" (AMC, QLO62, núm. 121). "Camp acabat de segar, al veïnat de can Carrencà, al fons can Diviu [...] Segadors treballant a can Carrencà [...] La matança del porc a [l'era] can Carrencà (fotos)" (CUPT, pàg. 46, 50 i 52).

Carrencà, el camí de; el carrer de Carrencà; parc de can Carrencà i el pont de la font de can Carrencà

camí: Al barri del Nord de Granollers, es va obrir una servitud de pas al nord de la carretera de Caldes per entrar els carros a la casa de Carrencà per la cara de llevant, la qual es va convertir amb el temps en un camí que la gent del veïnat acabaria anomenant el camí de Carrencà, perquè portava a aquesta finca i casa, o també el camí del Molí de la Sal, perquè igualment es podia anar vers aquella direcció. Així mateix l'Ajuntament de Granollers, amb el pas del temps, va donar-li el nom oficial de carrer del Montseny, nom que va canviar posteriorment pel de Maria Palau quan va urbanitzar-se el vial, el qual en travessar la línia termenal és el carrer de la Indústria en terme de Canovelles.

carrer: Quan es va urbanitzar la zona del mas Carrencà, es va posar el nom d'aquesta propietat, a un dels carrers, on hi havia la font de curt recorregut; s'hi entra des de la cara de ponent de l'avinguda de Canovelles.

parc: Espai públic d'esbarjo construït amb la urbanització de la zona a l'entorn de l'avinguda de Canovelles i el camí del Molí de la Sal, cantonada on està situat, al començament de la serra de can Carrencà.

pont: Construcció moderna i metàl·lica per unir els espais de la font i del parc de can Carrencà, sobre el pas del camí del Molí de la Sal.

"Terra per edificar al carrer de la Font d'en Carrencà (1943)" (RPG, ll. 4, fca. 350, f. 24).

"Terreny en el carrer Carrencà" (RPG, ll. 11, fca. 986, f. 13).

Carrencanes, les

En Francesc Grau Capella, masover de can Carrencà, anava a jornal a pagès i se'l coneixia per en Carrencà. La seva dona, la Mercè Permanyer Font, era de la casa de can Gili; les dones d'aquesta família eren anomenades amb el plural femení: les Carrencanes.

Després, passaren a viure a Granollers primer a can Gili i, després, al carrer de Francesc Macià, casa que també en diran can Carrencà.

“Can Carrencà. Les Carrencanes” (OG, inèdit).

Carter, cal

Nom de la casa situada a la cara de ponent de la carretera de l'Ametlla, cantonada amb el carrer del Gregal, núm. 135, que era la primera de les cases de can Manel, construïdes després d'enderrocar el Molí de can Manel. L'Anselmo Puerto Perea, casat amb la filla de can Manel, va agafar la feina de carter quan va plegar en Rull; l'home va haver d'aprendre a anar en bicicleta i, amb aquest mitjà de transport, reparava la correspondència

“Pla de ca l'Ignasi. Casa” (AMC, Cadl 1953, pol. 5, parc. 62a).

Casa dels Mestres, la

Edificació situada al costat nord de l'Ajuntament; antiga escola avui incorporada i que forma part de les instal·lacions municipals.

Casa Nova, la

Denominació amb la qual es devia conèixer durant poc temps la casa de can Gall, si fem cas de la documentació del segle XX, quan es reparteix l'aigua del rec Monar, que parla de la Casa Nova, entre el Molí de les Canyes i el Molí d'en Marc

v. *rec Monar*.

Casanoves, l'olivar d'en; el mas Casanoves i la vinya d'en Casanoves

Terra situada a Bellulla, sota la cruïlla i can Clec, a llevant de la carretera de Ribes i migdia de la carretera de Caldes, en una zona després edificada.

“Casanovas, Francesc: Propietat situada a la secció D, anomenada brolla de *Villuya*, que conrea pel seu compte, per cinc quarteres de bosc de primera, deu de segona, quaranta-sis de tercera, trenta-quatre de quarta, una quartera sis quartans de vinya de primera, una quartera sis quartans de segona, quatre quarteres de tercera, tres quartans d'oliverar de segona, dues de quarta i sis quarteres i vuit quartans d'erm de primera” (AMC, *QL053*, núm. 43). “Casanovas, Ramon de Barcelona: Una peça de terra en el paratge Brolla de Belluya, que comprèn el conreu pel seu compte, tres quarteres, sis quartans de vinya de primera, dues quarteres de segona, una quartera, sis quartans de tercera, setze quarteres de bosc de primera, vint-i-cinc de segona, quaranta-una de tercera, tres d'erm de primera. Amb escriptura de capítols matrimonials davant de Lluís Gonzaga Pallàs, notari que va ser de Barcelona, atorgada el dia 14 de juny de 1969, Ramon de Casanova i de Mir va fer donació de les finques que posseeix en aquest poble al seu fill Ildefons de Casanova” (AMC, *QL062*, núm. 31). “Terra en el terme de Canovelles, migdia camí de Lliçà d'Amunt, ponent l'heretat del mas Casanoves. Josepa Macià Rocabayera, Joan Macià Rocabayera (1940), Pere Lleont Sans (1947)” (RPG, ll. 1, fca. 57, f. 186).

Cases, can

Nom de la casa situada al barri antic, al carrer de Sant Feliu, núm. 8, cantonada amb el carreró de l'Església, just davant de l'entrada de l'església de Sant Feliu; nom que prové del cognom de la família Casas. Es conserva la casa antiga de planta baixa i pis, amb coberta a doble vessant, perpendicular a la línia de façana, per entrar a la qual s'han de baixar uns graons.

“Can Casas” (AMC, plànol geomètric, any 1854). “Veïns de Canovelles, can Casas núm. 8” (RPG, ll. 10, fca. 936, f. 138). “Casas, Antoni: Per una casa” (AMC, *QL053*, núm. 47) “Casas, Antoni: La casa núm. 2 del quarter de Llevant” (AMC, *QL062*, PV, núm. 199). “Primera sortida: Can Cases. Casa núm. 2 del quarter de Llevant, situada davant mateix de l'església” (*TTC*, pàg. 6, 53). “Can Cases” *RGC*, núm. 36, juliol 2005).

Cases, la bassota de can; el torrent d'en Cases

bassa: Situada en el camp que forma el triangle del punt de trobada dels torrents de Fangues i d'en Cases, en una raconada humida coberta de tota mena de vegetació. Més coneguda com la bassa de Fangues.

torrent: Denominació amb la qual és conegut un curt torrentet que comença al camí dels pins d'en Castells i va a parar al torrent de Fangues, davant la bassota d'en Cases.

v. *bassa de Fangues*.

“Serra de can Cuana. Jacint Casas Blanchart, bassa” (AMC, *Cadl*1953, pol. 4, parc. 27a).

Cases, el bosc de can; l'olivar de can Cases; el prat de can Cases i la vinya de can Cases

bosc: Terra situada a la serra de can Cuana, a la Costa que baixa fins a l'entorn del torrent de Fangues; estructurada en una feixa a la part alta, termenejant amb la terra de can Poldo i un bosquet de can Manel, amb la part on comença la baixada de la Costa, amb dues passades de ceps pansa rossa i la resta plantada d'alzines, algun pi i alguna servera.

olivar: Les terres d'oliverar estaven repartides; una part, a la serra de can Cuana i l'altra, al pla de can Camp. També a la serra de Bellulla, al costat de ponent de la carretera de Bellulla, a la falda sobre el bosc de can Comes, que s'aprofitava per conrear la terra entre les oliveres.

prat: La terra que tenien dedicada a prat, estava situada al pla de can Camp; per tant, devia ser una part del prat de can Camp, a les terres que s'aparceraren —es donaren a parcers— properes al Congost.

vinya: Tenien diverses peces de terra dedicades a la vinya, situada una al capdamunt del terme, propera amb el termenal de l'Ametlla, davant de can Girbau. Encara que es documenta igual que les altres peces de terra amb conreus diferents, a la serra de can Cuana i al pla de can Camp, conreus que podien complementar-se dins les mateixes peces.

Sobre can Cafè, en unes feixes amples, fins abans d'un marge de can Caseta, hi tenien ceps de pansa rossa i pansa tendra que donaven un vi molt bo. I al dret de can Sord, termenejant amb en Jaume Colomer, un camp que menava a can Gall. Es feia la verema i es portava el raïm casa, amb el brescat a sobre; s'abocaven les portadores i s'aixafava amb els peus. Diuen que el vi de can Cases era molt bo.

“Casas, Antoni: Propietat situada a la secció E, pla d'en Camp, que conrea pel seu compte, per sis quartans de vinya de segona, sis de tercera, vuit de quarta i tres d'oliverar de quarta. Una altra a la secció I anomenada pla d'en Joana, per quatre quartans de bosc de quarta, i una altra en el mateix indret de dos quartans de vinya de segona, tres de secà de primera,

sis de segona i cinc de tercera” (AMC, *QLO53*, núm. 47). “Casas, Antoni: Dues peces de terra en el paratge anomenat pla d'en Joana, que comprèn i conrea pel seu compte, pla d'en Joana, sis quartans de cereals secà de primera, nou de tercera, nou de segona, cinc de tercera, dos de vinya de segona, dues en el prat pla d'en Camp, dues quarteres de cereals secà de segona, dues de tercera, una quartera, vuit quartans de vinya de tercera, dos d'oliverar de segona” (AMC, *QLO62*, PV, núm.199).

Caseta, can

Casa que estava situada a la cara nord del camí de Lliçà d'Amunt, actual carrer d'Enric Gurguí, sobre can Cafè. Antic cognom de la gent d'aquesta casa que es veu documentat com a segon cognom durant el segle XIX; per tant, es devia perdre el cognom a partir dels descendents d'aquesta persona, i es va conservar com a nom de casa. Va ser enderrocada i les seves terres urbanitzades i amb noves edificacions. També en digueren can Xico, pel motiu amb què era conegut el masover.

“Can Caseta” (AMC, *Cad1953*, pol. 6, parc. 13d). “Montpart i Caseta, Jaume: La casa núm. 8 del quarter del Migdia” (AMC, *QLO62*, PV, núm. 226). “Núm. 50. Can Caseta: Pere Cuyàs Raich” (AMC, *PM1924*). “Quarter de Migdia 8: Jaume Monpart i Caseta” (*TTC*, pàg. 53). “Can Caseta” *RGC*, núm. 28, juliol 2003).

Caseta, la bassa de can

Bassa que estava situada darrere la casa de can Caseta, de forma rodona, que s'omplia amb l'aigua que es pouava.

“Paratge: Can Duran. Pere Grau Vilella, bassa” (AMC, *Cad1953*, pol. 6, parc. 13g).

Caseta, el mas; la vinya de can Caseta

Les terres d'aquesta propietat se circumscriuen a l'entorn de la casa, ara edificades a la cara de migdia del pas de la ronda.

“Montpart, Josep de Lliçà d'Amunt: Una peça de terra en el paratge pla d'en Marquès, que comprèn el conreu pel seu compte, nou quartans de cereals secà de segona, una quartera de tercera” (AMC, AMC, QLO62, núm. 99). “Montpart i Caseta, Jaume: Una peça de terra en el paratge anomenat Pla d'en Camp que comprèn i conrea pel seu compte, una quartera de cereals secà de primera, una de segona, quatre, dos quartans de tercera, sis quartans de vinya de tercera, tres d'erm de primera “ (AMC, QLO62, PV, núm. 226). “Terra situada en el terme municipal de Canovelles, ponent-nord el mas Gorguï, migdia el mas Caseta” (RPG, ll. 2, fca. 115, f. 99).

Castellet, el

Denominació d'una finca i, sobretot, la construcció que li dóna nom, en forma de castell petit; situada a la serra de Bellulla, a ponent de l'autovia de l'Ametlla, amb el camí de Lliçà d'Amunt a la cara de migdia.

Castells, can

Can Castells és un gran casal situat al final del veïnat de Dalt, de façana allargada, construït amb coberta a doble vessant horitzontal a la línia de façana, d'obertures d'arc pla de pedra picada; situat dins un clos protegit per la tanca que l'envolta, per llevant amb el carrer de Sant Feliu, de cara al nord amb l'entrada de barri amb proteccions de pedra per als botons dels carros, en els laterals. En un dels dos pilars que flanquegen l'entrada, es conserva la placa *Cuartel de Levante*, del qual la casa tenia el número 1.

Havia servit de caserna dels carlins, on aquests tenien un petit destacament de l'exèrcit amb 25 o 30 homes.

Antiga casa que, després, passa als Magarola; es coneixia també amb el cognom d'aquesta família, amb la qual es canvià, temporalment, la denominació de la casa i el mas.

“Can Castells” (PG, núm. 551, 2. Ep. pàg. 8). “Can Castells” (AMC, plànol geomètric, any 1854). “Nicolau Julià, masover de can Castells” (AI, capítols matrimonials, any 1818). “Casa anomenada Castells, situada en el poble de Canovelles, llevant terres de l'heretat per mitjà del camí públic de Granollers a l'Ametlla i part casa Rectoria i parets de l'església i cementiri, enfront o ponent el camí de Granollers a l'Ametlla, dreta nord terra de la mateixa heretat. Josep Cros Juliana, Antònia Cros Balart (1939)” (RPG, ll. 1, fca. 17, f. 47). “Primera sorti-

da: Can Castells. Casa núm. 1, del quarter de Llevant. Podem considerar-la com la més important del poble. Abans hi visqueren els Srs. Castells i, posteriorment, els comtes Magarola [...] Can Castells: Víctor Magarola" (TTC, pàg. 6, 53). "Can Castells" (RGC, núm. 1, gener-febrer-març 1996).

Castells, la bassa de can; el bonó de can Castells; la mina de can Castells; el safareig de can Castells i el vessador de can Castells

bassa: S'omple amb l'aigua de la mina de can Castells, la qual, després, distribueix a partir d'aquest punt; antigament amb el bonó i el vessador de can Castells, situada sobre l'antic camí de Llerona, avui la zona industrial, i la cara nord del camí de la Mina, tapada i tancada.

bonó: L'anomenat bonó de can Castells era el repartidor de l'aigua de la bassa de can Castells, que quedava situat a la seva cantonada sud-est i repartia l'aigua a la casa i els camps per regar.

mina: La mina neix sobre el torrent de Fangues, a prop del pla de Santa Maria. Sembla que fou construïda al segle XV; porta l'aigua a la font de Fangues i continua fins a la bassa de can Castells. Es coneix igualment amb la denominació de mina el final del seu recorregut quan raja com a font, amb aixetes.

safareig: El safareig de can Castells estava situat a la cara de llevant del camí de Llerona, a l'altre costat de camí de la bassa d'aquest nom on, malgrat la seva reduïda dimensió, a vegades s'hi reunien 7 o 8 dones del rodal a fer bugada. Avui dia, encara ran de vorera, en el límit del pati d'una empresa, hi romanen uns pollancre, antics testimonis d'aquesta activitat.

vessador: L'anomenat vessador de can Castells, estava situat a la cara nord-est de la pagesia i era un sobreixidor a través del qual s'omplia el safareig de rentar que quedava a sota, a l'altre costat del camí de Llerona.
v. mas Castells.

“Segona sortida: Mina de can Castells. L'aigua procedeix de la font de Fangues i a través d'un conducte es canalitza a can Castells” (TTC, pàg. 25). “La mina de can Castells, actualment tapiada (foto)” (CUPT, pàg. 32).

Castells, el bosc de can; el mas Castells i els pins d'en Castells

bosc: Omple tota la falda de la Costa, entre dos camins, el de Llerona i el de l'Ametlla, fins a sortir del terme municipal en el punt nord, precisament, ran el punt termenal entre els tres municipis.

pins: Conegut amb el nom dels pins d'en Castells, un bosquet allargassat en el qual, malgrat aquest nom, també hi abunden roures i alzines; punt on neix la mina de can Colomer. Situat just a la cara de ponent del camí dels pins d'en Castells, al nord del bosc de can Colomer, al començament de llevant de la serra de can Cuana.

“Castells, i Segura, Manuel de Parets: Una peça de terra pertinences de la partida anomenada pla d'en Joana o Mas Castells, que li ha traspasat a Víctor de Magarola de Barcelona, segons escriptura de 18 de maig de 1864, deu quarteres i vuit quartans de bosc de tercera” (AMC, QLO62, APEN núm. 29). “Mas Castells constituït per la casa i una extensió de terra anomenada pla d'en Magarola. També hi ha una casa d'aquesta propietat anomenada mas Pi i ara can Guri. Té aquesta propietat una mina amb dos grans dipòsits, llevant-ponent-migdia Marià Duran, llevant Josep Gorchs, riera del Congost, Marià Fortuny, Genís Xammar i terres del mas Roig de Llerona, migdia terres de la casa Rectoria per mitjà de camí que dirigeix al Congost, Gorchs, mas Fortuny i part amb la casa principal per mitjà el camí de Granollers a l'Ametlla, ponent Joan Pons, Andreu Soler, la mateixa heretat, nord Francesc Dou, terres de Víctor Magarola, Gorchs, Duran i Soler. Josep Cros Juliana, Antònia Cros Balart (1939)” (RPG, ll. I, fca. 18, f. 51). “Coloma Castells. Per una pessa de terra campa, vinya de sembra-dura dos quarteres, dos quartans, de la primera qualitat, i mitja de la segona. Altra pessa de terra meua, sembradura de mitja quartera, a la classe” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 2).

Castells, el camí de can; el camí dels pins d'en Castells

camí: Camí que surt de can Castells; pel costat nord-est passa ran de l'era i va a la carretera de l'Ametlla, amb la construcció de la qual es va tallar; pel seu costat de llevant en direcció nord, entra a la parròquia veïna.

camí dels pins: Camí de pas tranquil per un indret planer, que comença al costat de migdia a la cruïlla, amb el final del camí de can Colomer i el començament del camí de can Cuana, que puja la serra d'aquest nom. Conegut amb aquest nom perquè porta a la peça anomenada els pins d'en Castells, gairebé a mig camí a ponent.

v. *camí de Llerona.*

Castells, l'era de can; el porxo de can Castells

era: Restaurada totalment, situada al nord-est de la casa, davant la portalada d'entrada, està situada en una plataforma enlairada ideal per ventar a l'hora de la marinada, amb un banc de pedra al voltant, coronada amb totxo pla. Espai important el de l'era d'aquesta casa, car serví per batre quan corresponia, però també per fer-hi actes públics i tradicionals del poble. Construïda de cairó, amb una lliça al volt que per la cara del davant no solament protegia la palla de sortir del seu espai, sinó que també servia de protecció per la seva situació, en una plataforma excepcional, per la gran vista de la plana de conreus, que s'estenia als seus peus. Era ideal quan es ventava amb les forques i les garbelles; després arribaren les màquines de maneta i, posteriorment, les màquines de batre.

Explicava en Mílio que, des de l'era de can Castells, es veia tota la plana en el seu gran contrast de colors i esclat, segurament a la primavera o a les hores de llums tènues quan s'acliquen els ulls, les gammes es barregen i formen coloracions excepcionals. Cada peça de conreu tenia una collita diferent: ordi blanquejat, blat verd, petites de verd blau; semblantment, una gran pissarra quadriculada de colors, amb les grans arbredes vora el riu.

FOTO: Col. ca l'Ignasi

Ball de l'aplec a l'era de can Castells

Durant l'aplec, la gent hi arribava amb els carros, preparaven un foc que s'anava alimentant tot el dia i la gent hi coïa les botifarres, la carn; al pla de la font hi cantaven els cors; el ball es feia a la tarda a l'era, amb el ball de rams i l'obsequi.

porxo: L'anomenat porxo de can Castells, estava situat ran l'era de can Castells, el qual va servir de polvorí durant la Guerra Civil de 1936-1939 i això feu que el voessin.

“Margarita Duran Blanchart. Les nenes després d'anar a doctrina, jugàvem a l'era de can Castells i cantàvem cançons populars i tradicionals” (CSG, pàg. 18). “El ball de l'aplec a l'era de can Castells, al fons el porxo de can Castells que va ésser destruït durant la retirada de l'exèrcit republicà, el gener de 1939 [...] La mecanització del camp comporta un estalvi de temps i feina, era de can Castells, estiu de 1953 (fotos)” (CUPT, pàg. 19 i 50).

Castells, el pla de can, el prat de can Castells; la urbanització de can Castells i la verneda de can Castells

pla: Àmplia zona de conreus de regadiu, situada entre el riu Congost a llevant i el camí vell de Granollers a l'Ametlla a ponent. Els recs d'aigua corrien com artèries de vida per aquesta gran planada, que es va conèixer com al pla de can Magarola i, després, amb el nom de pla de can Castells. Urbanitzades aquestes terres, ara formen part del Polígon Industrial de can Castells.

També la part d'aquesta propietat a ponent del torrent de Fangues, que hom anomenava sobretot el pla de Fangues, on la terra era propícia per fer unes grans collites de blat, amb unes grans talles que treien gavell de blat tothora, una garba tocant l'altra.

prat-verneda: Com la resta de les terres properes al riu Congost, veïnes i de diferents propietaris, però formant un tot de vegetació arbòria i d'aprofitament, amb les grans arbredes, que connectava aquesta de can Castells pel nord amb l'omeda de can Valls. L'herbei del seu prat era ideal per al ramat i el pasturatge. Terra de forma allargada des del costat de llevant del rec Monar fins al nord de can Ferran, amb dues sèquies al nord i migdia, fins a arribar al Congost, que anava fins a l'actual passeig de la Ribera, en el punt de la caserna actual, travessada, al seu dia, pel pas del ferrocarril.

v. *pla de Fangues*.

“Polígon Industrial de can Castells” (AMC, PNM, D,E,F, 3,4,5). “Ramat d'ovelles a l'esplanada de can Castells, any 1934 (foto)” (CUPT, pàg. 51).

Castells, la peça d'en; la vinya de can Castells

peça: Terra de secà situada en el pla d'en Marquès, que tenia en Castells de Santa Eulàlia.

vinya: Terra que avui coneixem amb el nom dels pins de can Castells, perquè en una part s'hi varen plantar pins; situada entre el camí dels pins de can Castells a llevant i el camí de can Cuana a ponent. La fil·loxera va malmetre la vinya i, en algunes de les terres dedicades a aquest conreu, s'hi plantaren pins.

“Castells, Pau de Santa Eulàlia: Una peça de terra en el paratge pla d'en Marquès, que comprèn el conreu pel seu compte, un quartà de cereals de secà de tercera” (AMC, QLO62, núm. 37).

“Terra vinya en el terme de Canovelles pertinences del mas Castells, llevant Víctor de Magarola per mitjà de camí carretera, migdia bosc del mas Colomer de Francesc Dou, ponent carretera, nord Francesc Serra, Margarida Trullàs. Carne Sarroca Vergés” (RPG, ll. 2, fca. 131, f. 118).

Catafau, la vinya d'en

Terra de la casa de can Catafau de l'Ametlla, situada a les faldes del pla de can Marquès, part de les terres censades a diverses persones procedents del mas Marquès.

“1855. Quadern núm. 2, d'Antoni Marquès, parts de fruits, núm. 103. Tomàs Cadafau, vinya” (APMarq, CDVA, *ClasT1855*). “Catafau, Tomàs: Propietat situada a la secció B, anomenada pla d'en Marquès, que conrea pel seu compte, per una quartera de vinya de primera, vuit quartans de tercera i una quartera quatre quartans de quarta” (AMC, QLO53, núm. 39).

“Catafau, Tomàs de l'Ametlla: Una peça de terra en el paratge pla d'en Marquès i Canyelles, que comprèn el conreu pel seu compte, tres quarteres de vinya de tercera” (AMC, QLO62, núm. 38). “Nom de casa orientada a migdia pertanyent al veïnat de can Fabrera, situada a migdia del bosc de can Plandolit, ran la cara de ponent del camí de can Fabrera, des del qual s'hi entra” (OA, inèdit). “1850. Compliment pasqual. 150. Raval de Baix: Catafau” (SG, pàg. 178. APA, doc).

Cellers, el mas; la vinya del mas Cellers

Aquesta antiga propietat, anomenada inicialment mas Cellers pel cognom dels seus propietaris, que veiem com desapareix, ben probablement per via femenina, després que figura com a segon cognom darrere el

Coana o Joana, nom aquest que, com és sabut, ha arribat fins als nostres dies amb la forma Cuana.

Segons aquesta documentació bona part de les terres del mas Cellers, passen al mas Marquès.

v. *pla de Santa Maria, mas Vei.*

“Ego Jacobus Cohana y Cellers agla. Dominis utilis et proprietarius mansi Cellers parrochie Sancti Felicis de Canovellis” (APMarq, CDVA, Venda). “Peça de terra pertinences del mas Sellés i Cuana, llevant mas Pagès de l’Ametlla, nord Gertrudis Gispert, ponent Josep Aymerich, nord Vicenç Argemí. Francesc de Déu Argemir. Bonaventura Gispert Cabot (1904), Josep Gispert Rovira, Jaume Gispert Cassa (1939) i Concepció Dausa Vercher (1941)” (RPG, ll. I, fca. 4, f. 4). “3 juliol 1550. Confessió feta per Bartomeu Rolf als Pi de Canovelles a Bernat Safont prevere de Santa Maria de Canovelles, de tota aquella pessa part herma part vinya pertinencies del mas Celles, termena a orient y mitgdia ab vinya del mas Colomer, a ponent ab lo mas Celles, mediant el camí Misser, y a tremuntana ab vinya de Joan Camp de Canovelles. Establiment a son favor fet per Jaume Cohana hereu del mas Celles, rebut en poder de Llorens Guillamot not. De Granollers a 23 de Desembre de 1530 [...] Abril 1591. Precari o nou establiment concedit per Pere Seguí clergue beneficiat de Santa Maria de Canovelles, de tota aquella pessa part herma, y part vinya de sembradura sita en Canovelles, de pertinencias de una gran pessa del mas Celles, termena a orient y mitgdia ab vinya del mas Colomer, a ponent ab honor de Josep Rovirola, que fou del mas Celles, alou de dit benefici mediant camí Misser, y a tremuntana ab vinya de Jaume Camp, pessa presa de cens un diner al hereu del mas Celles, a part de l’establiment fer per Jaume Coana a Bartomeu Rolf alias Pi, rebut en poder de Llorens Guillamot, notari de Granollers, 23 desembre 1530” (AI, *Confessió; Precari*).

Cementiri, el

Quan es va construir el cementiri nou dalt la serra, es va anul·lar l’antic fossar ran de l’església. Així, avui, la gent utilitza aquest nom genèric exclusivament, però al començament es distingien amb els adjectius de Cementiri Nou i Cementiri Vell.

Cementiri, el camí del; la pujada del Cementiri

Denominació popular de l’antic camí de Lliçà d’Amunt, en pujada des de la carretera de l’Ametlla, urbanitzat, arriba fins al Cementiri Municipal, que queda al seu costat nord, i poc més endavant fins a la carretera de Caldes; figura al nomenclàtor urbà amb el nom de carrer d’Enric Gurguí.

Cerer, el

Sobrenom d'en Josep Duran que tenia cereria al carrer Sant Pere més Baix de Barcelona i, per això, se'l coneixia com el Cerer; la seva casa, ara ja desapareguda, també s'anomenava cal Cerer. Ara el seu lloc és ocupat per la nova urbanització de can Carrencà. Sembla que també li deien l'oncle Pepet, o només en Pepet.

Cerer, la vinya del

Terra vinya, també anomenada la vinya d'en Pepet, situada a la cara de llevant de la carretera de Granollers a l'Ametlla, sobre la vinya d'en Lúcio.

Cigró, la peça del

Terra de forma rectangular, situada a les Peces, a la serra de can Canyelles, després de la peça d'en Baldiri que li quedava a ponent, la del Rectorat a llevant, el torrent de can Canyelles a la cara nord, i el camí de les Peces al costat de migdia; terra que era de l'anomenat el Cigró, de Granollers.

Cinquena Avinguda, la

Denominació moderna i catalana d'una part de l'antiga carretera de Ribes, quan s'elimina la marrada en aquest punt i es fa en línia recta. Al carrer varen anomenar-la *la Quinta Avenida*, nom que es féu força popular a l'època, segurament per les reminiscències americanes. Travessat per la línia terminal amb Granollers a la cara de migdia, per la nord va a parar a l'autovia.

v. *Quinta Avenida*.

"5a Avinguda" (AMC, PNM, A1).

Cinto de can Cases, en

Sobrenom compost per anomenar Jacint Casas Blanchart pel nom de fonts Jacint, i ser de can Cases. L'home sempre anava a jornal amb el carro, tranquil i xamós. Quan arribava a casa la dona li deia: "Què

t'estimes més, una botifarra o una truita". "Una botifarra i una truita", contestava amatent.

Tenia un carro de trabuc i un altre d'escala, amb un cavall aciençat —que anava sol i del qual et podies refiar—; feia viatges als boscos de la Roca i Santa Agnès; portava els buscalls a ca l'Umbert, feia també tragines i el servei de carro dels morts, pel qual cobrava entre tres i quatre duros per viatge; els camins eren dolents i el bagul anava d'un costat a l'altre, i ell comentava: "Hasta em feia por que no s'hagués destapat el bagul". El capellà anava a buscar el mort a la casa i el beneïa al carrer; carregaven el fèretre al carro per portar-lo a l'església, feien els funerals i, en acabar, el portaven al cementiri. Hi havia tres classes d'enterraments, depenent dels diners que es gastessin i la categoria. Segons en Mílio: "Quants més diners, més animals, més capellans i escolans el portaven fins al cementiri".

v. Cases.

Cionanya, la

"26 octubre 1378. Stabliment firmat per Guillem Febrera de la Ametlla a favor de Jaume Marquès de tres feixes de terra que son de honor del mas Saguals de Santa Justa. Una es en lo lloch anomenat la Cionanya, afront orient ab tenedor del mas de Bellver a mitgdia y ponent ab honor del mas de Bellver a tremuntana ab honor del mas Bastrol, part y part ab lo restant honor den Saguals mediant torrent" (APMarq, CDV, f/s.O, núm. 4).

Cisteller, can

La casa coneguda amb aquest nom estava situada al carrer de Sant Feliu, núm. 5, cantonada amb el corredor de l'Església; la casa va entrar en ruïna i fou enderrocada per construir després un habitatge nou. Fou la primera botiga del poble; era una botigueta en la qual es venien moltes coses: carbur, arròs, etc. Fins a l'any 1908, al pis hi havia l'escola i el primer Ajuntament, els membres del qual es reunien en una habitació.

Quan es feia l'aplec de Canovelles, acabada la dansa, s'anava a dinar a can Cisteller escudella, carn d'olla i rostit de bestiar criat a la casa o al poble; ametlles torrades, panses i figues, vi bo del racó, collit i fet pel mateix Cisteller; després, se sortia i s'anava a fer el ball de tarda com un gínjol.

Els homes hi anaven a jugar a cartes, a fer el cafè, copa i caliquenyó, a prendre aiguardent i rom, que eren les begudes de l'època. Així mateix era anomenada l'Hostal del Brinco.

També el nom de la casa que es varen construir, ran la cara de llevant de la carretera de l'Ametlla, al barri de Sanaüja, entre can Lleó i cal Sord, quan es va ensorrar la casa antiga.

Es veu documentat el cognom Rovira per als antics cistellers; això podria fer pensar, ja que la pagesia de can Rovira és just al davant, que aquesta casa fos construïda per a un descendent de la casa, probablement per al segon fill; es veu, a mitjan del segle XIX, que ja figura com a segon cognom del propietari; segurament a partir d'aquestes dates, desapareix aquest cognom de la casa.

“Can Cisteller” (AMC, plànol geomètric, any 1854). “Gispert, Jaume: Per una casa” (AMC, QLO53, núm. 81). “Gispert, Pere: Una casa. Gispert Rovira, Pere: Les cases núm. 3 i 4 del quarter de Llevant” (AMC, QLO62, PV, núm. 212). “Primera sortida: Can Cisteller. Casa, núm. 4 (3) del quarter de Llevant. Abans de construir-se l'Ajuntament l'any 1908, hi havia una habitació que llogaven al poble per fer-hi les classes de l'escola i les reunions de l'Ajuntament. També li deien l'Hostal del Brinco [...] Havia estat botiga de queviures molt senzilla [...] Can Cisteller. Isidre Gispert i Rovira” (TTC, pàg. 6 i 53). “31 agost. Maria Rovira y Rof, vídua de Joseph Rovira sistaller de la Parra. De Canovelles, que Ignasi Rovira son cunyat cistaller de la dita Parra devia pagarli y satisfacerli los lloguers percibits i poguts percibir [...] en que Pau Rovira son respectiu sogre y pare mori a la Casera que al costat y a la part de solixent de la que havita dita Maria Rovira, y abans havitaven los nomenat son sogre y marit respectiu” (AI, *Concòrdia*). “Can Cisteller” RGC, núm. 37, octubre 2005).

Cisteller, l'olivar de can; la vinya de Can Cisteller

Antigament es localitzen les terres dels conreus d'aquesta casa a les Maleses, a la serra de can Cuana i al pla de can Camp, encara que l'última peça, que avui encara es recorda amb el conreu de vinya, és la situada a les Maleses, entre el ponent de l'autovia i el llevant del camí de l'Ametlla, vora el roure del camí.

“Gispert, Jaume: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, quatre quartans de secà de segona, cinc de tercera, tres de quarta, sis de vinya de primera, quatre de segona, dos d'olivar de tercera. Una altra a la secció C anomenada pla d'en Serra i de Canyelles, tres quartans de vinya de segona, sis de secà de segona, sis de tercera, vuit de quarta. Una altra a la secció Y anomenada pla d'en Joana, quatre quartans de vinya de primera, sis de secà de primera, sis de segona, vuit de quarta” (AMC, QLO53, núm. 81). “Gispert, Pere: Dues peces de terra en el paratge anomenat les Maleses, que comprèn i conrea pel seu compte, sis quartans de cereals secà de segona, una quartera de vinya de segona, quatre quartans de tercera, tres de cereals secà de primera, tres de segona, una quartera de tercera, tres quartans de vinya de segona, una altra peça al pla d'en Camp, una

quartera de cereals secà de segona, una de tercera, dues de vinya de tercera, quatre quartans d'oliverar de primera. Per defunció de Pere Gispert, avi matern de Pere Julià Gispert, passa aquesta riquesa a l'últim el 1889. Gispert Rovira, Pere: Una peça de terra en el paratge anomenat les Maleses, que comprèn i conrea pel seu compte, sis quartans de cereals secà de segona, sis de tercera, cinc de vinya de segona, set de tercera, dos d'oliverar de segona, una altra al pla d'en Canyelles, una quartera de cereals secà de segona, vuit quartans de tercera, tres quartans de vinya de segona, una altra en el pla d'en Joana, quatre quartans cereals de secà de primera, una quartera de segona, quatre quartans de tercera, dos de vinya de primera, dos de tercera" (AMC, QLO62, PV, núm. 212).

Cisteller de Baix, el mas

v. *vinya d'en Gafa*.

Ciuronar, el

"26 octubre 1378. Stabliment firmat per Guillem Febrera de la Ametlla a favor de Jaume Marquès de tres feixes de terra que son de honor del mas Saguals de Santa Justa. Pessa en lo lloch anomenat Ciuronar termena orient ab honor del mas Bastroll mediant torrent a mitgdia ab honor del mas Marquès, a ponent en tenedor de dit mas Marquès, y part ab lo camí que va a Barcelona y a tremuntana ab lo restant honor del mas Saguals, y part ab lo tenedor del mas Bastrol mediant xaragay [...] 26 octubre 1378. Pessa que es anomenat Siurona[r] termena solixent ab [h]onor del mas Bascol ab un torren[t] que allí discorre migdia ab [h]onor de Marquès y part ab el camí de [a]na[r] Barcelona y tremuntana ab altre [h]onor del mas Seguals y part ab mas Bascol abans xeregay que allí discorre. Fet lo dia 26 de octubre de 1378, notari de Granollers" (APMarq, CDV, *f/s.0*, núm. 4; CDVA, *f/s*, 1378).

Clapers, la vinya d'en

Terra de la família de cognom Clapés de Granollers, situada a la part de les terres que censen el mas Marquès.

"Felip Clapés de Granollers. Per una pessa de terra de vinya, sembradura tres quarteres de

segona qualitat, a la classe I 8a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 4). “Nom de casa procedent del cognom Clapés del propietari, que bastí un casal modernista, enderrocant aquella antiga casa abans anomenada ca l’Argenter, situada a la plaça de la Porxada núm. 14” (OG, pàg.).

Claus, la peça d’en

Nom de la peça de terra que va quedar dividida pel pas de l’autovia de l’Ametlla, amb una part a cada costat, propietat de can Claus de Granollers; conreu de secà, situat a la serra de Bellulla, al nord de la peça d’en Ravenisses.

“Paratge: Bellulla. Francesc Colomer Boter, conreu” (AMC, Cad 1953, pol. 7, parc. 23 i pol. 8, parc. 29). “Avui és fàcil distingir aquesta casa situada a la cantonada de l’avinguda de l’Estació del Nord i el carrer de Joan Maragall, perquè a la seva façana podem veure el nom que la identifica. Gent vinguda de can Claus de Corró d’Amunt, de cognom Colomer” (OG, inèdit).

Clec, can

Nom de la casa situada a la serra de Bellulla, ara a la cara de llevant de l’autovia de l’Ametlla. Casa que havia estat botiga de queviures i, després, Restaurant el Tibidabo. La família provenia de l’Hostal de Sant Antoni de Granollers, on tenien molta humitat i decidiren posar a Bellulla l’Hostal Tibidabo; nom donat per la bona vista que hi havia aleshores, des d’aquell punt, com si estiguessin al Tibidabo de Barcelona. Casa que també anomenarien la Fonda de Bellulla.

En aquest hostal tenien l’especialitat del *Clec*, que consistia en servir quatre carquinyolis i un gotet de moscatell, vi ranci o vi dolç. Altres prenien un *malparit* —era cosa de carreters— que feien amb barreja d’un gotet de vi ranci amb un raquet d’anís. El que més es demanava era el barrejat de vi amb aiguardent. De fet, expliquen que els matxos quan passaven per davant d’un hostal ja s’aturaven; a can Clec tenien un abeurador a l’entrada, que s’omplia amb una aixeta connectada i que s’obria des de dins. “Aturem-nos que farem quatre carquinyolis, un caliquenyo, un *clec* i marxarem”.

També es va conèixer com a sobrenom en la persona de Joan Moré, que va sortir d’aquesta casa.

“Núm. 53. Can Clec: Joan Buté Coch” (AMC, PMI 924). “Clec” (PTAM, VI 9). “Tercera sortida: Can Clec. Actual restaurant Tibidabo [...] Cases que es feren posteriorment al 1862, integrada dins el quarter de Migdia a partir del núm. 20. Can Clec 28. (1907) Joan Boter i Coch” (TTC, pàg. 43, 54).

Coixet, el

Sobrenom amb el qual es coneixia l'home de cognom Giravent, perquè tenia el peu de pinya, anava coix i es valia d'un bastó per caminar. Era un personatge peculiar, solter, petit de talla i feliç, que vivia a can Giravent..

v. *Giravent*.

Colet, can

Nom de casa al carrer de la Riera, núm. 5-7. La família d'Antoni Vilarrasa, conegut com en Ton de can Colet, varen venir a Canovelles procedents de la masia de can Colet del terme de la Roca, on entraren de masovers quan baixaren l'any 1925, procedents de Sant Pau de Seguries. Família de pagesos, l'any 1934 es construí la casa al núm. 7 del carrer de la Riera, amb botiga de lleteria a l'entrada i l'habitatge a l'interior que encara es conserven.

Colomer, can

Bella masia de planta basilical, situada al pla de can Duran, en una plataforma solella, sobre la cara de ponent del torrent de Fangues i la cara de migdia del torrent de can Xirau. Orientada a migdia, amb l'entrada de pedra d'arc de mig punt dovellat i les finestres d'arc pla de pedra. S'hi entra des del costat de llevant del camí de can Colomer que passa ran la casa i la separa de l'era. Ara resta en un estat d'abandó, trist i lamentable.

També anomenaren d'aquesta forma la casa senzilla de planta baixa que els masovers de can Colomer es construïren més endins de la façana de ponent de la carretera de Caldes, núm. 35. Casa a la qual hom també li diu ca la *Tresa*, pel nom de fonts de la filla, la Teresa Capella.

També la casa situada al carrer de la Riera, núm. 38, on visqué la família Dentí, després de sortir de masovers de la pagesia de can Colomer.

“Parroquia y terme de St. Feliu de Canavelles, fogajat ha 17 de juliol 1553 per Bertomeu Pi. Jaime Colomer” (ACA, núm. 2.598, f. XXXXVIII, *JIF*, pàg. 352). “Dou i Siscar, Francesc: Per una casa” (AMC, *QLO53*, núm. 62). “Dou i Siscar, Francesc de Barcelona: La casa núm. 2 del quarter de Ponent” (AMC, *QLO62*, núm. 54). “Montserrat Alòs Moner Mateos. Can Colomer, casa” (AMC, *Cad1953*, pol. 2, parc. 76c). “Can Colomer” (AMC, plànol geomètric,

any 1854). (PTAM, VI2) “Demanda de la contracta per a la construcció de la casa del mas Colomer” (AMG, JM, *Conciliacions de l'any 1860*). “Mas o heretat anomenada can Colomer” (RPG, ll. 6, fca. 589, f. 216). “Núm. 62. Can Colomer: Francisco Dantí Bonet” (AMC, *PM1924*). “Paratge: Bellulla. Salvador Capella Oliveras, casa” (AMC, *Cad1953*, pol. 7, parc. 12b). “Casa Colomer. Posseïda per la Rnt. Comunitat de la Vila de Centelles del Bisbat de Vic, la qual posseïxen dende que sea imposat lo Real Catastro del any 1716 [...] Per lo Casal de dita Casa Colomer, i per lo personal de Pere Mas masover dita casa cap de família” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 18-1 i 10). “Segona sortida: Can Colomer. Magnífica per la seva estructura [...] Quarter de Ponent 2. Can Colomer. Francesc Dou Siscar” (*TTC*, pàg. 26, 54). “Can Colomer” *RGC*, núm. 7 juliol-agost-setembre 1997).

Colomer, l'arcada de can

FOTO: Enric García-Pey

Denominació amb què anomenaven l'aqüeducte, del qual només queda la volta —i molt malme-sa— sobre el torrent de can Xirau, que servia per passar l'aigua de la bassa de can Colomer al camp Nou.

Element construït d'un sol arc de doble filada de totxo, de 5 m d'amplada per 3 m d'alçària al centre, i les parets de pedra, amb el rec de totxo per a la circulació de l'aigua per sobre; actualment, encara es conserva la volta, en molt mal estat, i les parets laterals de pedra, ja només amb la part baixa.

Colomer, la bassa de can; la mina de can Colomer, el pou de can Colomer i el safareig de can Colomer

bassa: Aquesta bassa de grans dimensions, de forma trapezoïdal, s'omplia amb l'aigua de la mina de can Colomer; situada sobre el costat de migdia del torrent de can Xirau i construïda aprofitant el caient del marge amb els laterals seguint el pendent i el davant sobre el torrent de pedra i el sobre de totxo. A la seva punta nord-est encara es veu el punt de sortida de l'aigua que anava pel rec i passava per sobre l'aqüeducte per regar el camp Nou. L'entorn d'aquesta bassa abandonada i en ruïnes ara està completament embardissat.

mina: La mina neix dintre els pins de can Castells, on encara veiem tres pous, i condueix l'aigua fins al torrent de can Xirau, on es veu la volta que indica el seu final i el líquid s'escola cap al fons del torrent. Abans l'aigua passava cap a les basses de can Colomer.

pou: Situat just al davant de la casa, de coll rodó i cobert amb una petita obertura enreixada i una pica lateral petita per abeurar-hi el bestiar.

safareig: Situat davant la cantonada sud-est de la casa de can Colomer, només es veu les parts nord i est. De forma quadrada, construït de pedra i el sobre de totxo; actualment, està ple de terra i la vegetació a penes deixa veure'l.

“Torrent de can Xirau, bassa. Can Colomer. Safareig” (AMC, *Cad*1953, pol. 2, parc. 78a).

Colomer, el bosc de can

Espai, ara de conreu, en el triangle format pel camí de can Cuana i el camí que marxa cap al nord; gairebé paral·lel amb la mina de can Colomer, passa per la cara de llevant dels pins de can Castells.

També la vinya que ara trobem en el camí de can Cuana, a la seva cara de llevant, havia estat antigament bosc de can Colomer i, així mateix, conegut amb aquesta denominació.

v. vinya de can Castells

“Peça de terra al costat del bosc d'en Colomer” (AMC, *Am*1862, núm. 107).

Colomer, el camí de can

Camí que arrenca del camí nou de l'Ametlla, avui carrer de can Duran, i que ens porta en direcció nord fins a can Colomer; més enllà, es bifurca i forma cap a l'esquerra el camí de can Cuana i, a la dreta, continua cap al termenal amb l'Ametlla.

“Can Colomer, camí” (AMC, *CadI 953*, pol. 2).

Colomer, l'era de can

Avui encara veiem aquesta era totalment abandonada, com tot en aquesta bella casa de pagès; era de forma gairebé ovalada, situada ran el revolt del camí, a la cara de ponent de la casa, amb el camí que les separa; té la lliça —de la qual queden solament unes petites parts— que segueix el recorregut del camí, de terra amb cairó de 0,30 x 0,30 m, gairebé del tot malmesa; amb les parts nord i, sobretot de ponent, amb una paret també construïda de pedra i coronada amb totxo a plec de llibre per aguantar les terres del camp de l'era. El ritual de batuda, en aquesta casa, era el mateix que el de les cases del poble.

Antigament estigué situada darrere la casa, a la seva cara nord.

“Montserrat Alòs Moner Mateos. Can Colomer, era” (AMC, *CadI 953*, pol. 2, parc. 79a).

Colomer, el mas; l'olivar d'en Colomer; la peça de can Colomer; el prat de can Colomer i la vinya de can Colomer

olivar: A la brolla de Bellulla, tenien una part de la vinya conjuntament amb l'oliverar de la casa.

peça: Terres situades de forma global al pla de can Duran, amb terres de secà, en part bosc i omeda pertanyents a can Colomer, situades a ponent de la casa, fins als límits de la propietat.

prat: Situat vora el Congost, a la zona del Molí d'en Marc, veïna de les terres de prat de can Valls i de can Camp, probablement també amb les de can Rovira i del molí de les Canyes, en uns continus de grans arbredes i prats per pasturar.

vinya: Sembla que la vinya de can Colomer fou d'importància, amb terres situades a la serra de Canyelles, de can Serra, i a la brolla de Bellulla.

v. *Canyelles, mas Cellers, bosc i mas de can Duran.*

“Demanda per la contracta per a la construcció de la casa del mas Colomer del poble de Canovelles” (AMG, JM, Conciliacions de l’any 1860). “Mas o heretat anomenat casa Colomer, en el terme de Canovelles i de Llerona. A la part que correspon a Canovelles hi ha situada la casa, nord Sebastià Martori i altres, llevant mas Valls i altres, en tot aquest llinard el torrent de Fangues o anomenat de Canovelles, migdia Baldiri Duran, ponent Pere Vergés. Per a regar hi ha una mina a la mateixa propietat. Montserrat d’Alòs Maltesa (1949)” (RPG, ll. 6, fca. 589, f. 216). “*Conrea fuit pertinentys mansi Colomer dicta parroquia*” (ARg, escriptura del Molí de les Canyes (1718). “Colomer, Jaume: Propietat situada a la secció D, anomenada Brolla de Villuya, que conrea pel seu compte, per dos quartans de vinya de segona, quatre de tercera, quatre de quarta i dues d’oliverar de quarta” (AMC, QLO53, núm. 46). “Dou i Siscar, Francesc: Propietat situada a la secció C, anomenada pla d’en Serra i d’en Canyelles, que conrea pel seu compte, per una quartera de vinya de tercera, una quartera sis quartans de vinya de quarta, tres quarteres d’erm de primera. Una altra a la secció F, anomenada pla del Molí d’en Marc, sis quartans de prats de tercera, dues quarteres sis quartans d’erm de primera, una altra a la secció H anomenada pla d’en Duran, per quatre quarteres de secà de primera, quatre de segona, dues de tercera, dues, set quartans de quarta, sis quartans de regadiu de primera, sis de segona, sis de quarta, vuit d’omeda de tercera, tres quartans de vinya de tercera, vuit de quarta, sis quarteres de bosc de tercera, dues i vuit quartans de quarta i una quartera, onze quartans d’erm de primera” (AMC, QLO53, núm. 62). “Dou i Siscar, Francesc de Barcelona: Una peça de terra en el paratge anomenat pla del Molí d’en Marc, tres quartans d’erm de primera, dues en el pla d’en Duran de vuit quartans de regadiu de primera, cinc de segona, cinc de tercera, tres quarteres de cereals secà de primera, quatre quarteres un quartà de segona, cinc quarteres de tercera, tres quartans d’omeda de primera, tres de segona, dos de tercera, una quartera de cereals secà de tercera, una quartera, sis quartans d’erm de primera. Colomer, Jaume: Una peça de terra en el paratge anomenat brolla de Belluya, que comprèn i conrea pel seu compte, deu quartans de vinya de tercera, dos d’oliverar de segona “ (AMC, QLO62, núm. 54 i PV, núm. 200). “Casa Colomer. Per una pessa de terra, plantada de vinya, sembradura una quartera, de la segona qualitat, classe 18a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 18-4).

Colomera, la

Forma femenina per anomenar la masovera de can Colomer, i conjuntament amb les filles amb el plural les Colomeres.

Coma, la

Denominació d'una peça de terra de can Canyelles, allargassada, situada a la cara nord del torrent de can Canyelles, sota mateix de la casa, i a llevant del torrent de can Marquès; en el punt de trobada dels dos torrents, les terres formen un davant que es va aixecant per les terres de can Serres.

“Casa Canyelles. Per una pessa de terra dita la Coma, sembradura tres quarteres, de la segona qualitat, a la classe 27a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 14-3).

Comelles, les

Denominació de les terres formades per un davant que es va tancant a mesura que baixa per la zona de les Maleses, sobre el pas del torrent de can Marquès, al sot de can Girbau.

v. *Maleses*.

Comelles, la vinya de can

Terres de la casa de can Comelles de Llerona, situades a les Maleses, a les divisions a censalistes del mas Marquès.

“1855. Quadern núm. 2, d'Antoni Marquès. Censalistes, núm. 51. Martí Comellas, vinya” (APMarq, CDVA, *ClasT1855*). “Comellas, Martí: Propietat situada a la secció A, anomenada les Maleses que conrea pel seu compte, per una quartera de vinya de primera, sis quartans de segona i una quartera set quartans de quarta” (AMC, *QLO53*, núm. 38). “Comellas Martí de Llerona: Una peça de terra en el paratge les Maleses, que comprèn el conreu pel seu compte, una quartera, nou quartans de vinya de tercera” (AMC, *QLO62*, núm. 43). “Cases de Llerona: segles XVIII, XIX i XX, segle XIX, Cumelles, segle XX primera meitat Martí Ferrer” (*SMLI*, pàg. 55). “Can Comelles” (*OLF*, inèdit).

Comes

“Parroquia y terme de St. Feliu de Canavelles, fogajat ha 17 de juliol 1553 per Bertomeu Pi. Gabriel Comes” (ACA, núm. 2.598, f. XXXXVIII, JIF, pàg. 352).

Comes, el bosc de can; el mas Comes i la vinya de can Comes

bosc: Ocupa bona part del vessant ponentí de la serra de Bellulla, travessat pel camí de Lliçà d'Amunt, que arriba des del torrent de can Comes fins al terme de Lliçà, terra propietat de la casa Comes en el terme veí.

mas: Les terres d'aquesta propietat, amb la casa en el terme de Lliçà d'Amunt, situades en el terme de Canovelles i travessades per la línia termenal entre els dos municipis.

v. *mas Bellulla*.

“Can Comes” (AMC, *Cad1953*, pol. 8, parc. 36-38, 40-44). “L'alzinar de can Comes. El bosc de can Comes es troba a l'oest de Canovelles. Hi arribem trencant per un camí carretera a mà esquerra de la carretera de Caldes, passada l'autovia” (BC, pàg. 13). “La casa Comes de Lliçà d'Amunt. Per una pessa de terra de bosc d'alzines setanta-vuit quarteres de primera qualitat, a la classe 23a, nou quarteres de segona, classe 26a. Per una pessa de terra de vinya, sembradura tres quarteres de primera qualitat, a la classe 18.” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 8).

Comes, el torrent de can

Es forma per una doble brancada a les faldes de ponent de la serra de Bellulla, la més al nord, que baixa en direcció sud-oest i es troba amb l'altra que baixa propera a la línia termenal amb Lliçà, en direcció nord-oest; es troben dins el bosc de can Comes i baixen a trobar el torrent de can Marquès, que hom anomenarà així mateix torrent de can Comes, dins el terme de Lliçà d'Amunt.

v. *mas Sabater*.

“El torrent de can Comes” (AMC, *Cad1953*, pol. 8).

Comtal, la sèquia

Denominació amb la qual es documenta el tradicionalment conegut rec Molinar o Monar.

v. *rec Monar*.

“Narcís Pou per continuar a valer-se de l'aigua de la sèquia costal que discorre des dels molins de Joan Camp i de Jaime Magarola, per regar la seva heretat paga el dia de Nadal, l S” (AA, *LlevR*, pàg. 5).

Comunitat, la sèquia de la

Denominació de la sèquia de la Comunitat de Regants de Canovelles.

v. *camp del Prat, Vessada*.

Cones, el prat de

“3r. 31 març 1591. Beneficiat- Confessió de Francesc Pagès, fill y hereu de altre Francesc Pagès de l'Ametlla, antigament Prat de Cones, ara Camp de Santa Maria, boscós d'alzines, abans conreu, de tinguda 4 quarteres, cens ½ quartera de forment mesura de Granollers, termena a llevant Pagès y part lo mas Rovira, que fou de Bellver, mediant torrent” (AI, ll. I, f. 251, llibre d'hipoteques (1820); Benefici de Santa Maria, juliol 1833).

Congost, el camí del

Camí dreturer baixant la costa, per portar del poble fins al riu; més conegut, tanmateix, com el camí del Molí de les Canyes, o més modernament el camí de can Fortuna.

v. *camí del Molí de les Canyes, Rectoria*.

Congost, el riu

El riu Congost, que travessa les terres vallesanes de nord a sud, passa per la part oriental del terme de Canovelles, i forma termenal pel seu centre amb el terme municipal de Granollers. El Congost entra al

Vallès per Aiguafreda i, en direcció a migdia, travessa aquest pas que li dóna nom, continua fins a trobar-se amb el Mogent a Montmeló per formar el Besòs.

congost: Pas acanalat entre muntanyes, en aquest cas entre els contraforts del Montseny i el peu de les cingleres de Bertí.

v. *riu Vallès*.

“Riera del Congost” (AMC, *CadI 953*, pols. 3-4). “Riera anomenada del Congost” (RPG, ll. 2, fca. 79, f. 6).

Conillera, el mas

Es pensa que una part de les terres d'aquest mas, dins el territori de Vall-llobera, estaven situades dins el límit sud-occidental del terme de Canovelles.

v. *Vall-llobera*.

“Denominació de les terres que estan situades al límit occidental del terme, amb el terme municipal de Lliçà d'Amunt a ponent i, travessades de llevant a ponent, pel camí que portava a aquest poble veí, a la zona anomenada també Vall-llobera” (OG, inèdit).

Conte, en; la barraca d'en Conte

Denominació d'una barraca de vinya, amb la qual s'anomenava la terra, situada a llevant de can Giravent, just al final del camí de les Vinyes, actualment la urbanització de can Duran.

“Paratge: Can Gorguí. Parcel·lacions i Aigües, barraca” (AMC, *CadI 953*, pol. 6, parc. 19b).

Cor de Teia, el

Va ser un home popular a Canovelles, encara que era de Granollers i se'l coneixia amb aquest motiu, perquè buscava cors de teia dels pins per fer mistos.

Corró d'Avall, el camí de; la carretera de Corró d'Avall

Trobem aquestes denominacions —cal dir que poc utilitzades modernament, però segurament habituals en èpoques pretèrites— per anomenar el Camí Ral, també anomenat el camí de Lliçà d'Amunt, a la part alta, i el camí de les Franqueses a la part baixa.

v. *Camí Ral, camí de les Franqueses, camí de Lliçà d'Amunt.*

“Carretera que del Santuari de Nostra Senyora de Bellulla va al poble de Corró d'Avall” (RPG, ll. 3, fca. 317, f. 179). “Camí Ral, que va de Granollers a Corró de Vall y altres” (ARg, contracte de lloguer (1819).

Cortès, la vinya d'en

“Cortès, Segimon: Propietat situada a la secció B, anomenada pla d'en Marquès que conrea pel seu compte, per un quartà de vinya de primera, tres de segona i sis de tercera” (AMC, QLO53, núm. 38). “1855. Quadern núm. 2, d'Antoni Marquès, parts de fruits, núm. 102. Segimon Cortès, vinya” (APMarq, CDVA, *ClasTI* 855).

Costa, can

Nom de casa pel cognom de la família Costa que va anar a viure a la casa de can Martí del carrer de Sant Feliu, núm. 2, a començaments de la dècada de 1950. Amb el temps, es va substituir en el parlar col·loquial l'antic nom pel de can Costa.

També de la casa de can Girbau del Pla en deien can Costa pel cognom de la família.

v. *Martí.*

Costa, la; el camí de la Costa

Forma genèrica de conèixer la falda sobre el camí de Llerona, entre aquest i el camí de l'Ametlla, que corre per la part superior, travessat per la línia termenal; com podem veure rep diferents adjectius en forma de nom de casa en algun dels seus punts, els quals acaben de definir-la millor.

camí: Aquest camí que travessa la Costa, per dins el bosc de can Castells, també és conegut com el camí de Llerona.

També era anomenada la Costa la terra que puja la serra de can Cuana, per la falda del costat de llevant.
v. *camí de Llerona*.

Costeny, el mas

v. *Olivet, camp Palau, camp Solinyà*.

Costes, les

“Casa Diviu. Per una pessa de terra campa dita les Costes, sembradura sis quarteres, de primera qualitat, a la classe 15a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 13-4).

Cuana, can

Nom de la casa núm. 6 del quarter de Ponent, de façana allargada, que també dóna nom al barri i la serra on està emplaçada. Nom de casa que deriva del cognom de qui devia ser la primera persona que habità el barri de cognom Joana que, amb la mala pronúncia o l'estalvi de la parla, derivà en Cuana.

Tanmateix, en les documentacions de meitat del segle XIX, encara veiem la forma Joana.

v. *Joana*.

“Can Cuana” (AMC, plànol geomètric, any 1854). “Noguera, Pere: Per una casa (AMC, QLO53, núm. 126). “La casa núm. 6 del quarter de Ponent. El 30 d'abril de 1910 passa a Joan Argemí Capella la casa i quatre quarteres de terra per ser hereu del seu pare Vicenç Argemí Noguera, segons testament de 31 de desembre de 1902” (AMC, QLO62, PV, núm. 193). “Núm. 24. Can Cuana: Joan Argemí Capella” (AMC, PMI924). “1553. Jaume Juana; a 1820 Francesca i Francesc de Déu Colomer; 1820-1853 Pere Noguera; 1853 a 1880 Maria Rosa Noguera Pou; 1880 a 1906 Vicenç Argemí Noguera; 1906 a 1958 Joan Argemí Capella; 1958 actual Miquel Argemí Duran” (GG, núm. 18, pàg. 33). “Segona sortida: Can Cuana. Antigament era una de les cases més importants i antigues del terme [...] Quarter de Ponent 6. Josep Argemí i Noguera” (TTC, pàg. 26, 54). “Can Cuana” RGC, núm. 18, gener 2001).

FOTO: Pere Julià

Cuana, el barri de can

Carrer de cases —creat pels antics treballadors i arrendadors del mas Pagès, després can Pagès Vell— situat a la part nord-oest del terme, al qual arribem per l'antic camí de can Cuana, que la gent del barri anomena el camí de Canovelles, i també des de l'autovia de l'Ametlla, la qual passa a ran pel seu costat de ponent i hi entra pel mateix camí de can Cuana que té una petita tramada des de l'autovia fins al barri.

Barri format per les cases de can Mingo, cal Borni, can Cuana i can Sotries, ara, però, engrandit amb la nova construcció de cases-torre.

v. Biel, Borni, Cuana, Diego, Martri, Mingo, Pericot, Sotries.

“Barri de can Cuana” (AMC, *Cadl* 1953, pol. 2).

Cuana, el camí de can

Camí que puja com a continuació del camí de can Colomer, el qual canvia la seva denominació a la cruïlla amb les bifurcacions dels camins de can Xirau i aquell que marxa per la dreta ran els pins de can Castells. És un camí de carena que divideix els vessants de la serra de can Cuana fins poc abans d'arribar a les cases del barri.

“Camí de can Cuana” (AMC, *Cadl* 1953, pol. 2).

Cuana, l'era del barri de can

És el primer que es troba quan pugem des de can Colomer i arribem al barri de can Cuana; situada ran la primera casa, de forma quadrada, hi batien les cases d'aquest veïnat.

“Serra de can Cuana. Bari de can Cuana. Josep Riera Rof, era” (AMC, *Cad1953*, pol. 2, parc. 15a).

Cuana, el mas

El trobem documentat també amb la forma composta del mas Cellers i Cuana.

v. *Joana, pla de Santa Maria, mas Cellers.*

Cuana, l'olivar de can; les peces de can Cuana i la vinya de can Cuana

Terres de la propietat de can Marquès, que es documenten a partir de la meitat del segle XIX, quan a les Maleses i el pla de can Marquès, d'aquest mas, es fan divisions i se censen terres a diversos censalístes.

v. *pla d'en Marquès.*

“Noguera, Pere: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per quatre quartans de secà de primera, una quartera de segona, tres quartans de quarta, una altra de quatre quartans de vinya de segona, tres de tercera, tres de quarta, un quart d'oliverar de tercera, una altra de dos quartans de secà de segona, una altra a la secció Y anomenada pla d'en Joana, quatre quartans de vinya de segona, una quartera, set quartans de secà de segona, una quartera de tercera, una de quarta, un quartà d'oliverar de quarta, una altra d'un quartà de vinya de primera, un d'oliverar de segona, sis de secà de segona, una quartera de tercera, vuit quartans de quarta” (AMC, *QLO53*, núm. 126). “Josep Argemí Noguera: Quatre peces de terres en el paratge anomenat les Maleses, que comprèn i conrea pel seu compte, quatre quartans de secà de primera, tres de segona, una quartera de tercera, sis quartans de vinya de segona, quatre de tercera, una d'oliverar de segona, una quartera de cereals secà de segona, una quartera, nou quartans de tercera, dos quartans d'oliverar de segona, dos de cereals secà de tercera, quatre de bosc de tercera, una quartera cereals secà de segona, una quartera, un quartà de tercera, sis d'erm de primera. Argemí i Noguera, Joan: Peça al pla d'en Serra, una quartera, sis quartans de cereals secà de tercera”

(AMC, *QL062*, PV, núm. 194). “1855. Quadern núm. 2, d’Antoni Marquès, parts de fruits, núm. 97. Sebastià Argemir, vinya” (APMarq, CDVA, *ClasT1855*). “Terra vinya procedència de l’heretat mas Sellés Cuana, llevant Francesc Aymerich, Francesc Careta per mitjà de la carretera de Barcelona, ponent Ramon Gorchs i altres, nord Miquel Guri. Concepció Dausa Vercher” (RPG, ll. 2, fca. 133, f. 120). “Terra plantada de vinya en el terme de Canovelles, pertinències del mas Cuana, llevant Segimon Roca, migdia Josep Busoms, ponent Josep Guri, nord Andreu Casavella. Miquel Guri Riera, Margarida Guri Gironès” (RPG, ll. 7, fca. 599, f. 10).

Cuana, la serra de can

Aquest accident geogràfic està constituït sobretot per unes faldees suaus que puguen des del costat de ponent del torrent de Fangues, per uns espais de conreus, fins a arribar al barri de can Cuana, just a ran del pas de l’autovia de l’Ametlla. Des del dia que es va obrir aquest vial pel carener, aleshores anomenada la carretera de Ribes, va dividir les faldees, a l’altre costat anomenades de can Serra, va arribar a ser travessada al nord amb la línia termenal amb l’Ametlla. És un paisatge obert de peces de conreu estructurades i dibuixades en formes diverses que fan una quadrícula de gran bellesa paisatgística.

“Terra procedent d’una altra més gran anomenada la serra de can Cuana i Sellés, llevant la carretera de Bellulla, migdia Jaume Garriga, ponent Salvador Alabau, Valerià Soley, nord Josep Bosoms. Concepció Dausa Vercher (1941)” (RPG, ll. 2, fca. 185, f. 174). “Terra de secà, en els paratges coneguts per la serra de can Cuana, Santa Maria i pla de can Sotries, nord Joan Castellà, llevant Emili Castellà i altres, migdia Sr. Grau, ponent Antoni Costa” (RPG, ll. 19, fca. 1.769, f. 15). “Serra de can Cuana” (AMC, *Cad1953*, pol. 2, parc. 1-32).

Cuquet, la vinya d’en

Cognom i nom de casa que es localitza a Granollers, amb la terra dedicada a la vinya situada a Canovelles.

“Cuquet, Teresa: Propietat situada a la secció C, anomenada pla d’en Serra i Canyelles que conrea pel seu compte, per tres quartans de vinya de tercera, sis quartans de secà de segona, sis de tercera i nou de quarta” (AMC, *QL053*, núm. 42) “Can Cuquet: Del cognom d’en Salvador Cuquet Grau [...] Dóna nom de casa al carrer de Corró, núm. 15, i al carrer de les Travesseres, núm. 8, on l’home tenia, en aquesta última, un taller de fusteria. També la casa situada al començament del carrer de Josep Umbert, núm. 1” (OG, inèdit).

Dalt, el prat de

Terres del mas Rovira les quals, unides una a continuació de l'altra amb les propietats veïnes, formaven una gran unitat d'espais arbrats de ribera vora el costat de ponent del riu Congost, amb els prats fàcilment inundables, bons per al pasturatge o per dallar l'herba per al bestiar.

"Peça de terra conreu, secà, prat i roquerar, anomenat prat de Dalt, formant part de l'heretat o mas conegut per Rovira, llevant riera del Congost, migdia Marià Fortuny, abans mas Duran, ponent-nord mas Castells. Joaquim Gorchs Pagès, Miquel Berenguer Pericas (1940)" (RPG, ll. I, fca. 29, f. 87).

Dalt, la quintana de

"Casa Semmanat. Per una pessa de terra dita la quintana de Dalt, sembradura nou quarteres, de primera qualitat, a la classe 15a" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 11-2).

Damià, les cases

"Francesc Capdevila Sanyé, habitant en el carrer del Sol (cases Damià) 22 d'agost de 1934" (AMG, C29obres, lligall 2.975, núm.107, any 1934).

Daniel, el forn d'en

Denominació del forn d'obra pel nom de fonts d'en Daniel Torradell de Granollers, que va muntar aquesta indústria en terres de can Marquès conjuntament amb en Guix, cunyat seu. Després el tindrien altres industrials, que el convertirien en bòbila.

v. bòbila i forn de can Marquès.

"13 maig 1963. Amb en Ramon hem visitat la bòbila d'en Daniel; dalt del marge s'hi veu una entalla d'argila fosca que podria ser un sepulcre neolític, però no s'hi veuen rocs. Més avall, poc abans de ca l'Amell Xic, en el marge del camí s'hi veu una sitja amb pedres [...] Notícia històrica: Vestigis d'època neolítica. A la rajoleria d'en Daniel Torradell, que aprofita els al·luvions argilencs del marge dret del torrent de can Canyelles, a uns 150 m al nord de ca l'Amell Xic, han aparegut dues sepultures en fosa" (AI, notes arqueològiques de Josep Estrada).

Diagonal, el carrer

Conegut amb aquest nom per la seva direcció sud-est a nord-oest, des del carrer de la Riera fins a l'avinguda de Canovelles, passa per sota la via del tren.

v. *camí de Granollers, Mingo del Putxet*.

"Terra amb front al carrer Diagonal" (RPG, ll. 11, fca. 981, f. 3). "El carrer Diagonal" (AMC, PNM, C3, ABC4).

Diastre, el

Motiu que es troba referenciat en un treball del Dr. Moreu-Rey.

"Diastre" (MN.de C, pàg. 160). "Diastre: Diable (especialment aplicat a persones molt bellugadisses, astutes, temibles, etc.)" (EF, pàg. 162).

Diego, can

Casa precària que es va construir en una punta de camp, vora el costat de migdia de la rasa de can Diego, al capdavant de la serra de can Cuana, construïda en una peça de terra del Mlíio de cal Sord. Hi vivia l'home conegut com en Diego que anava a captar; actualment, no en queda cap vestigi.

"Sala, Francesc: Per una casa" (AMC, QLO53, núm. 227). Baró, Pere de Santa Eulàlia: La casa núm. 3 del quarter de Ponent" (AMC, QLO62, núm. 17). "Serra de can Cuana. Emili Castellà Molist" (AMC, Cad1953, pol. 2, parc. 19). "Quarter de Ponent. Can Diego 3. Pere Baró" (TTC, pàg. 54).

Diego, la peça de can; la vinya de can Diego

"Sala, Francesc: Propietat situada a la secció Y anomenada pla d'en Joana, que conrea pel seu compte, per sis quartans de vinya de primera, tres de segona, sis de tercera, sis de secà de primera, sis de segona, una quartera de tercera, sis quartans de quarta" (AMC, QLO53, núm. 227). "Baró, Pere de Santa Eulàlia: Una peça de terra en el paratge pla d'en Joana, que comprèn el conreu pel seu compte, una quartera de cereals secà de segona, una quartera, sis quartans de tercera, una quartera, tres quartans d'erm de primera" (AMC, QLO62, núm. 17).

Diego, la rasa de can

Rasa —també en diuen torrent— que comença sota l'autovia de l'Ametlla gairebé al límit termenal amb l'Ametlla, baixa estreta i oberta i permet el pas, encara que tingui algun canyer a la vora, fins a trobar el camí de can Pagès Vell; travessat el camí, s'enfonsa i marxa de cara al sud-est, fins que gira a migdia per anar a parar al torrent de Fangues, davant el punt on hi havia la casa enderrocada de can Puig. Antigament havia servit, sobretot, de camí, encara que es va anar abandonant i va quedar, exclusivament, com a pas d'aigua de pluja.

“Serra de can Cuana. Rasa, camí” (AMC, *Cadl 953*, pol. 2).

Dimoni, el

El fill petit de cal Dimoni de Santa Eulàlia de Ronçana es va casar amb una noia de Canovelles i va anar a viure a can Biel del barri de Sanaüja. També conegut com el Dimoni Petit.

“El Dimoni” (*MN.de C*, pàg. 110). “Nom de la casa del barri del Rieral, a migdia del camí del Gual, abans coneguda per can Joan, avui l'anomenem cal Dimoni. En una ocasió l'home va trucar a una casa i en preguntar-li: “Qui hi ha?”, respongué: “El Dimoni” (*OSE*, pàg. 62).

Dimoni Petit, el

v. *Dimoni*.

Diviu, can

Antiga casa de façana allargada orientada a migdia, situada a la serra de can Camp, entre les cases de can Camp i de can Carrencà, a mitja falda, a la qual s'arribava pel camí de la casa, des del camí de can Carrencà. Coneguda antigament per can Figueres, i la propietat com el mas Figueres, es va enderrocar per urbanitzar i edificar les seves terres.

Nom de casa originari que després, amb la construcció de la nova casa del mateix nom, cadascuna es va conèixer amb l'adjectiu de nou i vell afegit.

“Ricart, Jaume de Barcelona. La casa núm. 4 del quarter de Migdia “ (AMC, QLO62, núm. 138). “Serra de can Camp. Joan Pujol Ordeig. Can Diví, casa” (AMC, Cadl 953, pol. 5, parc. 65b). (AMC, plànol geomètric, any 1854). “Urbanització can Diviu Vell, carrer Bellmunt, cantonada carrer Rosal” (RPG, ll. 45, fca. 4.566, f. 12). “Casa Diviu. Posseïda per lo conveni de Sta. Catarina màrtir de la ciutat de Barcelona, procuradors antes que no se imposas lo Real Catastro en lo any de 1716, actual-

ment la posseïxen [...] Per lo Casal de dit Casa Diviu, per lo personal de Sebastià Martí masover de dita casa, cap de família” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 13-1 i 15). “Primera sortida: Casa desapareguda, tenia el núm. 4, del quarter de Migdia. Destacaven els seus finestrals medievals, era una de les cases més antigues [...] Jaume Ricart” (TTC, pàg. 8, 53). “Cases de pagès. Can Diviu (foto)” (CUPT, pàg. 24). “Can Diviu” RGC, núm. 31, abril 2004).

Diviu, l'alzina de can

Gran alzina de la casa de can Diviu Vell, que estava situada ran d'era, i que desaparegué juntament amb la casa, en fer-se la nova urbanització.

Diviu, la bassa de can

Bassa rodona de grans dimensions, situada davant el costat sud-oest de la casa, amb la barraca del motor al costat. Safareig i bassa per regar que recollien l'aigua d'un pou.

“Serra de can Camp. Joan Pujol Ordeig. Can Diviu, bassa, motor” (AMC, Cadl 953, pol. 5, parc. 65e).

Diviu, el bosc de can; el camp de can Diviu; l'era de can Diviu; el mas Diviu; l'omeda de can Diviu; els pous de can Diviu i la vinya de can Diviu

camp: Peça de terra situada darrere la casa de can Diviu, allargada de llevant a ponent, des del ferrocarril, fins a l'avinguda de Canovelles.

era: Avui l'era enrajolada d'aquesta *pairalia* —expressió popular que fa referència a la casa pairal— ha desaparegut completament, com la casa. Sembla que fou un espai amb gran activitat, ja que les batudes eren força importants.

Batien amb els animals propis ajudant-se amb alguns veïns, passaven el corró, es ventava amb forques de ventar i també amb la senalla i la garbella. S'hi feien alguns pallers; l'herba anava a la pallissa.

vinya: Peça de terra irregular que estava situada a la serra de Bellulla, a la cara sud-oest de la carretera de Caldes, davant l'antiga casa de ca l'Oli, a llevant del Restaurant el Tibidabo.

v. *mas Figueres, Prat*.

“Posseheix en alou tota una heretat anomenada lo mas Deviu alias Figueras, termina ab orient riera del Congost, migdia Sentmenat, part Joan Torrens de Granollers, ponent Comes de Lliçà d'Amunt, part Bellulla, nord Sentmenat, de bosch 32 quarteres” (AMV, caixa núm.4 LIRR, pàg. 2). “Ricart, Jaume: Propietat situada a la secció E anomenada pla d'en Camps, per deu quarteres de secà de primera, vuit de segona, dues de tercera, vuit quartans de quarta, quatre quarteres de regadiu de primera, dues de segona una de tercera, quatre de bosc de tercera, quatre d'omeda de tercera, deu d'erm de primera” (AMC, QLO53, núm. 181). “Ricart, Jaume de Barcelona: Una peça de terra en el paratge pla d'en Camp tres quarteres de regadiu de primera, dues de segona, un quartà de segona, deu quarteres, onze quartans cereals secà de primera, nou quarteres, vuit quartans de segona, quatre quarteres de tercera, quatre quartans omeda de tercera, quatre quarteres bosc de tercera, onze d'erm de primera” (AMC, QLO62, núm. 138). “Peça de terra del mas Daviu de Canovelles, i Judici Verbal de l'any 1865, núm.24” (AMG, JM, Judici verbal de l'any 1859). “Terra vinya, pertinències del mas Diviu, nord Agustí Padrós, ponent la carretera nova de Barcelona a Ripoll, migdia part amb l'olivar del mas Rovira, Josep Rocarias, ponent Josep Aman. Josepa Macià Rocabayera, Joan Macià Rocabayera (1940), Pere Lleonart Sans (1947)” (RPG, ll. 1, fca. 58, f. 189). “Terra pertinences del mas Daviu. Tota la finca, llevant la carretera de l'Ametlla, migdia Miquel Illa i altres, ponent-llevant circula la mina Nova, mas Carrencà a ponent per mitjà de la sèquia de rec de la mina Vella, nord Joan Gispert, mas Camp i altres. Existeixen dos pous separats entre si uns 9 m i es comuniquen entre si a través d'una galeria subterrània” (RPG, ll. 2, fca. 79, f. 6). “Heretat anomenada casa Daviu, amb la seva casa de pagès, un pati, era de batre, terres,

bosc, camp, vinya, amb dret a regar les terres amb l'aigua procedent de la mina vella de Canovelles, llinda amb el mas Carrencà, ferrocarril, mas Gil, camí de Caldes, migdia Manuel Roca, mas Gili per mitjà del camí de Lliçà, nord mas Carrencà. Termes municipals de Canovelles i Granollers. Rosa Ricart Córdoba, Fortià Pujol Codinachs (1942)" (RPG, ll. 3, fca. 320, f. 185). "Terreny en el paratge can Diviu, avui denominat, urbanització de Bellulla" (RPG, ll. 21, fca. 1.988, f. 75). "Casa Diviu. Per una pessa de terra vinya, sembradura dues quarteres, de la segona qualitat, a la classe 29a" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 13-7).

Diviu, el camí de can

Aquest camí portava exclusivament a la casa de can Diviu Vell; s'agafava a la cara nord del camí de can Carrencà, amb el qual anava un tros paral·lel al principi, marxava en direcció nord i tombava de cara a ponent fins a arribar, pel costat de llevant de la casa, al pati d'entrada.

"Serra de can Camp. Can Diviu Vell, camí" (AMC, *Cad1953*, pol. 5).

Diviu, la quintana de can

"Casa Diviu. Per una pessa de terra campa dita la Quintana de casa, sembradura deu quarteres, de primera qualitat, a la classe 15a" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 13-5).

Diviu Nou, can

Petita pagesia de planta baixa i pis, orientada a migdia, situada a la cara de ponent de la carretera de Caldes, núm. 27, des de la qual s'entra; amb la casa més endins, ran la capçalera del torrent, avui tancada i ruïnosa.

v. *Diviu*.

"Terra per edificar que procedeix i se segrega de l'heretat anomenada casa Daviu, ponent la carretera de Granollers a Canovelles, llevant ferrocarril" (RPG, ll. 1, fca. 26, f. 76). "Terra en la qual hi ha edificada una casa denominada can Diviu Nou, amb front al carrer del Molí" (RPG, ll. 4, fca. 374, f. 98). "Núm. 58. Can Diviu Nou: Julià Julià Salabert" (AMC, *PM1924*). "Paratge: Bellulla. Lluís Julià Planas, casa" (AMC, *Cad1953*, pol. 7, parc. 16c). "Primera sortida: Can Diviu Nou, construïda posteriorment a l'amillament —denominació antiga dels cadas-

tres— de l'any 1862, integrada dins el quarter de Migdia a partir del núm. 20. Can Diviu Nou 24 (1924) Julià Julià i Salavert” (*TTC*, pàg. 8, 54).

Diviu Nou, l'era de can

Es batia en un espai de terra que es preparava escombrant-la, picant i regant per a la batuda, situada al davant de la casa, i que durant l'any s'utilitzava per a altres finalitats; tanmateix, aquesta era una casa amb poques terres i les batudes no eren massa significatives.

Diviu Vell, can

Distinció que es fa amb l'antiga casa de can Diviu, quan es construeix una nova casa al mas.

v. *Diviu*.

“Núm. 59. Can Diviu Vell: Josep Pujadas Masjuan” (*AMC, PM1924*).

Dou, can; les peces de can Dou i la carretera de les peces de can Dou

Es va utilitzar aquest nom de casa per anomenar can Colomer, quan els propietaris es deien Dou de cognom, que devia desaparèixer per línia femenina, però rep el tractament nobiliari del marquesat.

v. *mas Colomer, mas Duran*.

“En venir a Ripoll, havíem de posar a ca la Sra. Marquesa de Dou [...] D. Ramon d'Alòs Moner, Marquès de Dou” (*EF*, pàg. 201).

Drecera, la

Vial al qual s'entra des de la baixada de la carretera de Caldes, abans d'entrar al revolt de can Canyelles; a la dreta i en direcció a llevant, encara podem entrar-hi amb pas franc, entre arbres; antic camí de Caldes que va quedar com a drecera per anar a les peces de la serra de can Canyelles i també per fer drecera de la nova carretera, passant per darrere la cara nord de sobre can Pertegàs, i gairebé de pla, va a sortir pel costat nord de la carretera de Caldes, davant de Bellulla.

Dringo, la vinya d'en

Com tants d'altres pagesos de Granollers que tenien peces de terra a Bellulla, sobretot un tros de vinya per al consum de la casa, els de can Dringo del carrer de Corró.

“Terrades, Joan (a) Dringo de Granollers: Una peça de terra en el paratge brolla de Bellulla, que comprèn i conrea pel seu compte, sis quartans de vinya de primera, una quartera de segona i sis quartans de tercera. Terrades, Vicenç de Granollers, una peça al pla d'en Camp de dues quarteres de cereals de primera, set quartans de segona, quatre de vinya de primera” (AMC, *QLO62*, núm. 175 i 176). “Motiu que va començar, sembla, quan a una gent del carrer de Corró els pagaren un bon preu per la casa amb façana a aquest carrer, per on després va obrir-se el carrer de València [...] Els pagaren en moneda i l'ensenyaven joiosos de tants diners que tenien i feien dringar davant dels altres” (OG, inèdit).

Dues Carreteres, les

Denominació dels dos camins que marxaven des d'un punt comú, davant la bassa de can Castells en direcció nord, el camí de l'Ametlla, ascendien lleugerament, passaven pel veïnat de Sanaüja, fins a sortir del terme municipal vora can Sidro i la bassa de cal Sord, i per mitja costa del camí de Llerona.

Duran, can

Aquesta era una casa de pagès petita, fins que la propietat fou comprada per una família que tenien explotacions de cafè i cacau a Fernando Poo. Varen refer totalment la casa i plantaren vinyes i ametllers, i sempre tenien treballant entre set i vuit jornalers del poble.

Anomenada can Duran pel cognom de la família Duran, després de la reforma i ampliació, amb el nom de la Torre de can Duran; casa situada sobre el costat de ponent del torrent de Fangues, a la cara de migdia del camí de can Duran, que separava les dependències d'aquest habitatge amb l'espai de l'era i les corts al nord del camí.

“Parroquia y terme de St. Feliu de Canavelles, fogajat ha 17 de juliol 1553 per Bertomeu Pi. Bertomeu Duran” (ACA, núm. 2.598, f. XXXXVIII, *JIF*, pàg. 352). “La Torre de can Duran” (AMC, *Cad1953*, pol. 6, parc. 3f). “Duran Marià: La casa núm. 1 del quarter de Ponent.

Traspasa la finca de Marià Duran a Florenti Meredir Pando el 1897, hi va compresa també la casa" (AMC, QLO62, PV, núm. 204). "Núm. 22. Can Duran: Joan Grau Mompert" (AMC, PM1924). "Segona sortida: Can Duran. L'antiga casa s'enderrocà i es construí un nou edifici a prop [...]Quarter de Ponent I. Can Duran. Marià Duran i Vila" (TTC, pàg. 26, 54). "Can Duran" RGC, núm. 5 gener-febrer-març 1997). "S. XIII. Els Duran eren batlles de Canovelles" (NM).

Duran, el bosc de can; el mas Duran, l'olivar i les oliveres de can Duran; l'omeda de can Duran; les peces de can Duran; el prat de can Duran i la vinya de can Duran

bosc: Repartida en diverses zones del mas la terra dedicada a bosc, que tenien situat a la serra de can Serra, al pla de can Magarola en petites parts, al pla de can Cuana, i també al pla de can Duran.

mas: Les terres d'aquesta propietat foren urbanitzades i edificades, en la seva majoria; ara formen part de la urbanització de can Duran.

olivar: És poca la terra que es documenta com a olivar a la propietat de can Duran i se situa al pla de can Duran; tanmateix, hom pensa que també a la part alta, sobretot a la zona de les vinyes, com passa

FOTO: Xavier Vallbona

Can Duran

sovint a les altres propietats que tenien aquest conreu, s'alternaven els ceps i les oliveres.

Amb el nom de les oliveres de can Duran era coneguda una peça de terra plantada d'oliveres, de forma allargada i gairebé triangular, situada sota mateix del costat sud-est de can Pau de la Vella, ran la cara nord del camí de can Duran.

omeda: La continuació de les vores arbrades de la vora del Congost, pertanyent a can Duran, situada al pla del Molí d'en Marc i de can Magarola.

peces: Les terres de regadiu situades a cada costat del Congost, al pla del Molí d'en Marc i el pla d'en Magarola, travessades pel pas del rec Monar i les seves derivacions. També designada en singular la peça de can Duran, al pla de ca l'Ignasi.

prat: Les zones dels aiguamolls vora el riu al límit de les terres conreades, entre l'omeda de la casa, espai de pasturatge i de dallar l'herba per al bestiar.

vinya: Les terres dedicades al conreu de la vinya les trobem distribuïdes en el pla de la de can Duran, al pla d'en Serra, pla de can Cuana. Però sobretot en una peça de forma triangular situada sobre la quintana de la casa.

“Duran, Josep: Propietat situada a la secció H anomenada pla d'en Duran, que conrea pel seu compte, sis quartans de vinya de primera, una quartera sis quartans de segona i deu quartans de tercera. Duran, Marià: Propietat situada a la secció C anomenada pla d'en Serra i Canyelles, que conrea pel seu compte, per dues quarteres de vinya de primera, una quartera dos quartans de segona, una quartera de tercera, dues quarteres de bosc de tercera, dues quarteres de quarta, una quartera un quartà d'erm de primera. Una altra a la secció F anomenada del Molí d'en Marc, per una quartera de regadiu de primera, una quartera de segona una quartera de tercera una quartera de quarta, sis quartans de secà de tercera, sis de quarta, una quartera de prats de primera, vuit quartans de segona, dues quarteres, tres quartans d'erm de primera, un quartà de regadiu de tercera, dos quartans de secà de primera, quatre quartans de regadiu de primera, dos quartans de secà de primera. Una altra a la secció G anomenada pla d'en Magarola, per una quartera sis quartans de regadiu de tercera, sis quartans d'erm de primera, una quartera deu quartans de regadiu de primera, una quartera de segona, una quartera de tercera, sis quartans de prat de primera, sis de segona, una quartera de quarta, tres quartans d'omeda de tercera, tres quarteres d'erm de primera, una quartera cinc quartans de secà de primera, dues quarteres de segona, vuit quartans de bosc de tercera, una quartera, dos quartans d'erm de primera, una quartà de bosc de primera. Una altra a la secció I anomenada Pla d'en Joana, una quartera disset quartans de secà de segona, sis quartans d'erm de primera, tres quarteres, quatre quartans de secà de segona, tres quarteres sis quartans de tercera, una quartera, sis quartans de quarta, un quartà

de secà de primera, vuit quartans de segona, vuit quartans de tercera, deu quartans d'erm de primera" (AMC, *QLO53*, núm. 55 i 68). "Duran Marià: Tres peces de terra en el paratge anomenat pla d'en Magarola que comprèn i conrea pel seu compte, una quartera, sis quartans de regadiu de primera, una quartera sis quartans de segona, deu quartans de tercera, una quartera de prats de primera, una de segona, tres quartans d'omeda de tercera, tres quarteres d'erm de primera, dues quarteres cinc quartans de secà de segona, una de tercera, nou de bosc de tercera, una quartera, dos quartans d'erms de segona, vuit quartans de regadiu de primera, vuit de segona, dos de tercera, tres de cereals secà de primera, tres de segona, dos de tercera. Cinc peces de terra en el paratge anomenat pla d'en Duran, una quartera de regadiu de primera, sis de segona, cinc de cereals secà de primera, nou de segona, dotze quarteres, deu quartans de tercera, una quartera de primera, quatre de segona, tres quarteres, quatre quartans de tercera, una cinc de tercera, sis quarteres d'erms de primera, quatre de segona, tres de vinya de tercera, una d'oliverar de segona, tres quarteres, vuit quartans de tercera, vuit quarteres de bosc de primera, sis de segona, tres de tercera, sis d'erms de primera, una quartera de segona, dues de tercera, una altra al pla d'en Joana, onze quartans de cereals de secà de primera, una quartera d'erm de segona, sis quartans d'erm de primera, una altra al pla d'en Serra, una quartera de vinya de primera, dues de segona, dues i vuit quartans de tercera, sis quarters, sis quartans de bosc de tercera, tres peces en el paratge el Molí d'en Marc, una quartera, vuit quartans de regadiu de primera, una quartera, quatre de segona, una quartera de tercera, una de cereals secà de tercera, una quartera, vuit quartans de prats de primera, una d'erm de primera, una i nou quartans de segona, tres quartans de cereals secà de primera, quatre de regadiu de primera, un de cereals secà de primera, un de segona" (AMC, *QLO62*, PV, núm. 204). "Can Duran" (AMC, *Cad1953*. pol. 2 i 6, any 1944). "Can Duran" (AMC, plànol geomètric, any 1854). (PTAM, VI2).

"Heretat mas Duran en el terme de Canovelles, que es compon d'una casa, en un extrem de la seva part existeix un torrent amb segon pis, conreu, regadiu amb aigua de la mina pròpia, vinya, bosc, erm, llevant-ponent-nord mas Castells, migdia mas Gorguí, ponent, Joan Pons, Josep Gorchs, nord mas Colomer, mas Serra. Antoni Pérez López (1942), Antoni Pérez Portabella" (RPG, ll. 3, fca. 271, f. 53). "Terra erma procedent de l'heretat mas Duran, llevant Josep Guinar, migdia bosc d'en Marià Duran per mitjà de carretera denominada de les peces de can Dou, ponent Marià Duran per mitjà de la carretera del Pedró, nord Francesc Duran, Esteve Coll, Josep Pujadas. Antoni Pérez López (1942), Antoni Pérez Portabella" (RPG, ll 3, fca. 272, f. 56). "Contracte d'a-

rendament (1900). Terra en el terme de Canovelles, pertinença del mas Duran” (AF, escriptures de 1849 i 1854. AI). “Can Duran” (AMC, *Cadl* 1953, pol. 6, parc. 2-15). “Peça de terra erma amb alguns arbres, amb una caseta, núm. 20, de 6 a, 9 ca, 44 ma, barri de Sanahuja, o pla de ca l'Ignasi, que és part d'una peça de terra anomenada d'en Duran, llevant Mariano Duran, migdia Narcisa Girona, ponent Mariano Duran, pel camí de l'Ametlla, nord Josep Oliveras” (AI, escriptura d'herència, 1958). “Pere Pau Duran pagès del lloc present, continuar a valer-se de l'aigua del riu Congost conduint-la per la sèquia per al rec de la seva heretat, situada en aquest terme, paga a 21 de juliol 1 S” (AA, *LlevR*, pàg. 3).

Duran, el camí de can; el carrer de can Duran

camí: Amb entrada per la cara de ponent de la carretera de l'Ametlla, passa pel costat nord del nucli antic del poble, baixa a travessar el torrent de Fangues i enfila la costa fins arribar a la carretera de Ribes, l'autovia de l'Ametlla. També anomenat el camí nou de l'Ametlla.

Després de la urbanització, figura al nomenclàtor urbà amb el nom de carrer de can Duran, vial principal d'aquesta zona.

camí del pla: Avui només queda insinuat aquest antic camí, ran la cara nord de les tanques dels jardins de les últimes cases de la urbanització de can Duran.

Camí que unia el camí de can Colomer, poc més amunt de l'era d'aquesta casa, amb el camí nou de l'Ametlla, amb un trencall a la part baixa de cara al nord, el camí de can Xirau.

“Terra a Canovelles que té al nord el camí de can Duran” (RPG, ll. 15, fca. 1.360, f. 50).
“Carrer de can Duran” (AMC, *PNM*, B3).

Duran, el camp de can; les feixes de can Duran; l'hort de can Duran, el pla d'en Duran i la quintana de can Duran

camp: Terra situada al costat de l'era de can Castells que es va deixar lliure i per a zona verda, on es feia el tir del colom durant l'aplec, la qual formava part del pla de can Duran.

feixa: Terres estructurades en feixes, situades entre el torrent de Fangues a llevant i la casa a ponent, amb el safareig que els quedava a sobre, i amb l'aigua del qual es regaven.

hort: També situat sota el safareig, com les feixes; eren uns conreus ben regats i generosos, on es feien

moltes viandes, patates, tomàquets, mongetes, enciams, escaroles.

pla: Denominació de la terra situada al nord de l'era de can Castells, fins a arribar al camí de Fangues, entre la carretera de l'Ametlla a llevant i el torrent de Fangues a ponent; on hi ha les cases de can Panduro, can Manel, cal Pastor i ca l'Ignasi. També documentada com el pla de ca l'Ignasi. Ara en part urbanitzada i edificada.

Així mateix, també anomenaren el pla de can Duran, la plana d'en Gorguí.

quintana: Era la peça més gran del mas, de forma rectangular, situada al nord del camí de la casa, la segona peça a ponent després de la masia i l'era. Zona ara ocupada per la urbanització de can Duran.

v. *Dou, Esperguero, Gorcs, Gorguí, Julià, Pons, Roca, Rovira, Sastre, Torres.*

“A la secció H anomenada pla d'en Duran sis quartans de secà de segona, una quartera de regadiu de tercera, sis quarteres de secà de primera, sis de segona, set de tercera, set, deu quartans de quarta, una quartera de vinya de segona, dues de tercera, una quartera de quarta, tres quarteres, vuit quartans d'oliverar de tercera, tres quarteres, tres quartans de bosc de primera, setze quarteres, tres quartans de bosc de segona, quatre quartans de tercera, dinou quarteres de quarta, sis quarteres d'erm de primera” (AMC, *QL053*, núm. 55). “Peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Duran, vinya” (AMC, *Am1862*, núm.25). “Casa núm. 3 que en té una altra a poca distància i una peça de terra situades en el punt anomenat el pla d'en Duran, llevant Genís Rovira, migdia Miquel Espargaró, ponent torrent de Fangues, Francesc Pou, nord Jaume Torrents, Jaume Oliveras. Josep Pous Llopart, Genís Espargaró Girbau (1940)” (RPG, ll. I, fca. 35, f. 108). “Casa de pagès coneguda per cal Pastor en el paratge anomenat pla d'en Duran, llevant Miquel Julià, migdia Marià Duran, ponent Josep Gorchs, torrent de Fangues, nord Joan Pons. Francesc Espargaró Planas, Genís Espargaró Girbau (1940)” (RPG, ll. I, fca. 72, f. 231). “Terra de conreu secà, omeda, anomenada pla d'en Duran, en el terme de Canovelles, en la qual hi ha una casa, llevant-migdia Crisan Pous, ponent mas Colomer per mitjà del torrent de Fangues, nord Francesc Gispert. Joan Pons Rogé (1948). Peça de terra i casa anomenada can Panduro” (RPG, ll. 6, fca. 591, f. 225). “Peça de terra pertanyent a la partida anomenada pla d'en Duran o plana d'en Gorguí” (AMC, *Am1862*, núm. 84).

Duran, l'era de can

Antigament situada ran la cara nord del camí de can Duran, vora la cara de ponent del camí de can Colomer, desapareguda amb la urbanització. Encaironada amb una lliça de pedra amb el sobre de totxo a plec de llibre; a poc a poc s'hi varen anar construint quadres al seu volt, mentre es treballaven les terres

del mas.

Antigament es batia amb els animals propis i s'ajudaven amb els veïns, fins que arribaren les màquines de batre.

“Can Duran, era” (AMC, *Cadl 1953*, pol. 2, parc. 77d).

Duran, la font de can; la mina de can Duran; el safareig de can Duran i el torrent d'en Duran

font: Nom de la font situada sota les terres de can Duran, al costat de ponent del torrent de Fangues, tocant la cara nord del camí Nou de l'Ametlla. És un indret de gran bellesa plàstica amb plàtans alts que ombregen el lloc a l'estiu i l'omplen de rovell a la tardor; es va urbanitzar amb uns bancs i una paret de pedra al peu de la qual surt un raig poc abundant d'un tub i cau en una pica petita, a un nivell més baix del terreny, i té tres graons semicirculars per baixar-hi.

A Canovelles hi havia tres fonts tradicionals, i el dia de l'aplec la gent hi arribava de tot arreu. Diu la tradició que aquells que no podien caminar gaire es quedaven a la font de can Carrencà; els que podien més, s'arribaven a la font de can Duran, i més amunt fins a la font de Fangues.

Quan els nous propietaris s'establirien a la casa nova de can Duran, s'havien fet representacions teatrals i sarsueles a la font, on muntaven un empostissat per a les actuacions, entre els anys 1919-1920.

mina: Aquesta mina baixava del Pedró i de can Xirau, travessava en diagonal la quintana amb pous al llarg del seu recorregut que servien per respirar i entrar-hi a netejar-la; sortia a la cara de migdia de la casa de can Duran —en aquest tram, quan es va urbanitzar la finca, es va obrir el carrer del Llobregat en el mateix sentit del recorregut de la mina— tocava la tanca, amb una entrada amb porta i una petita baixada amb graons que servien per mesurar el nivell de l'aigua; construïda d'obra, s'hi podia entrar ben dret; de fet, s'acabava al safareig de can Duran.

safareig: La peça de forma rectangular amb l'afegit petit i quadrat al costat sud-est, situat a llevant de la casa, sobre el torrent de Fangues, a la cara nord del camí de can Duran, amb els dos elements; el segon, de forma quadrada i petit, servia per rentar; amb el gran, es regaven les hortes de sota, ran de torrent per travessar el qual es feia servir un pont a manera d'aqüeducte.

torrent: Veiem com durant el segle XVIII, s'anomena amb aquest nom el torrent de Fangues.

“El torrent de Can Fangues, amb una llargada d'un km, travessa el poble i arriba a la font de can Duran [...] És una torrentera d'aigües pluvials que té un cabal sempre poc abundant. Neix al terme municipal de l'Ametlla del Vallès i Can Marges, travessa Canovelles des del nord fins

a l'est i va a morir al Congost [...] L'afluent oficial és el que s'anomena torrent de can Xirau, tot i que hi ha altres torrents ocasionals. Aquests rius són secs durant una gran part de l'any i només s'omplen si plou molt" (*El 9 Nou*, núm. 826, pàg. 6, 16 febrer 1998). "Can Duran, safareig" (AMC, *Cadl 953*, pol. 6, parc. 3ab). "En lo dilluns de Pasqua de resurrecció se va ab professó al S.de Bellulla al eixir lo sol cantant lo Rector la lletania fins al torrent den Duran" (AMV, caixa núm. 4 LIRR, pàg. 3. Les obligacions del rector de Canovelles 1741 (del llibre de rendes). "Paratge: Can Duran. Antonio Pérez López, safareig" (AMC, *Cadl 953*, pol. 6, parc. 3ab). "Segona sortida: Font de can Duran. Situada a prop d'aquesta casa i al costat del torrent de Fangues" (*TTC*, pàg. 24).

FOTO: Xavier Vallbona

La font de can Duran

Duranet, en

"Llevador modern nota 3 ll. De censos cada primer de pasqua Anduranet de Canovelles" (APSEV, CB301-350, doc. núm. 305. Nota de tots els redits dotas i misses i aniversaris i tret de llevador modern de la rectoria de St. Esteve de Vilanova, 4 fulls de 21 x 15 cm).

Enric Gurguí, el carrer d'

Antic camí de Lliçà d'Amunt, popularment conegut com la pujada del Cementiri, s'anomena al nomenclàtor urbà amb aquest nom, des de l'avinguda de Canovelles, fins a la carretera de Caldes.

v. *camí del Cementiri*.

"El carrer d'Enric Gurguí" (AMC, PNM, C2-3).

Enric Paleta, l'

Sobrenom format pel nom de fonts i l'ofici d'un home que va construir-se la casa al carrer de la Riera, endins del carrer, en una terra situada entre els carrers del Nord i de Ponent. Enderrocada aquesta casa, varen construir-se edificis d'habitatges.

Era, el camp de l'

Terra de la propietat de can Colomer, on està situada l'era de batre, envoltada pel camí de can Colomer per la cara nord-est.

També amb el plural: els camps de l'Era, la terra propietat de can Castells, situada al nord nord-oest de l'era d'aquesta casa, entre la carretera de l'Ametlla a llevant i el camí nou de l'Ametlla a ponent; ara en part, el carrer de Sant Feliu, al sud del pla de ca l'Ignasi. Zona que va ser urbanitzada i edificada.

v. *era de can Colomer*.

"Montserrat Alòs Moner Mateos. Can Colomer" (AMC, Cad1953, pol. 2, parc. 79abc). "Pla de ca l'Ignasi. Antònia Cros Balart" (AMC, Cad1953, pol. 2, parc. 71-74).

Ermot, l'

Denominació d'una peça de terra referenciada dins les terres de can Sabater, en el terme de Canovelles. També a les peces de terra de can Camp.

“Ramon Sabater de Santa Justa. Per una pessa de terra dita lo Ermot, sembradura dos quarteres de classe 29a. Casa Camp. Per lo ermot a la classe 29a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 9 i 10).

Escoles, les

Edifici construït amb un cos central d'entrada que repartia l'escola dels nens i la de les nenes, una a cada costat.

“Les escoles es construïren l'any 1935 [...] Festa de l'arbre a les escoles de l'Ajuntament, any 1973 (foto)” (CUPT, pàg. 37-42 i 63).

Església, la barriada de l'; el carreró de l'Església

barriada: Veïnat del nucli antic de Canovelles amb les cases de la Sagrera, situades a l'entorn de l'antic camí; avui figura al nomenclàtor urbà amb el nom de carrer de Sant Feliu.

carreró: Pas estret entre les cases de Can Cisteller i can Cases, al qual s'entra des de la cara de ponent del carrer de Sant Feliu, just davant les escales d'accés a l'església.

v. *Ajuntament, Bonastre, Cases, Castells, Cisteller, Costa, Jep, Martí, Rosalia, Roure, Rovira, Sagrera, Sastre, Valls.*

“Terra i casa a la barriada de l'Església” (RPG, ll. 6, fca. 560, f. 123).

Espès, el bosc

“Casa Serra. Per una pessa de terra, dita lo Bosc Espes, sembradura quinze quarteres, de la primera qualitat, a la classe 25, i cinc quarteres de la segona qualitat, classe 26, dues quarteres erma, classe 29a [...] Casa Marquès. Per una pessa de terra de pins i alguna alzina dita lo bosc Espès, sembradura catorze quarteres, de la segona qualitat, a la classe 26” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 15-9; 20-4).

Espina, el camí de l'

Aquest camí, que venia des de la cara nord de can Marquès, devia tenir la major part del seu recorregut dins els termes municipals de Canovelles i Santa Eulàlia; travessava com també —encara que poc— el terme de l'Ametlla, on estava situada aquesta antiga casa documentada en època medieval.

“Acta de Consagració de l'església de Sant Genís de l'Ametlla, de l'any 1123. Límits parroquials. Començant pel Castell antic, baixa fins a la petita prominència que s'aixeca sobre el riu Congost [...] Migdia [...] sobre la casa d'en Carbonell s'allarga el terme, fins al camí que va a l'Espina, mas o casa situada a prop de Sant Cristòfol” (SG, pàg. 29, APA, doc).

Estrada, ca l'

Nom amb el qual també es coneixia la casa de can Villar, pel cognom Estrada del seu últim propietari.
v. *Villar*.

“El jaciment de ca l'Estrada es troba situat en una plana de suau pendent cap a l'est, just vora el torrent de Fangues” (CPEM). “Cases de pagès. Ca l'Estrada, encara hi ha algú que l'anomena can Villar (foto)” (CUPT, pàg. 26). “Al jaciment de ca l'Estrada s'han excavat enterraments i fons del V i IV a.C” (Estr.).

Estret, el camí

Camí ja desaparegut; de fet, era una part que quedava de l'antic camí de l'Ametlla a Granollers, després d'haver obert la carretera nova, de la qual sortia a llevant, poc més amunt de ca l'Ignasi; en direcció nord, es trobava amb el camí de Fangues que li arribava per ponent i, en direcció migdia, anava fins davant de can Castells; mena de dreuera ran de marge.

“Camí de l'Ametlla” (AMC, Cad1953. pol. 1).

Estruc, el camp de l'

v. *turó de can Serra*.

“Ca l'Estruc: Denominació d'un celler del carrer de Josep Umbert, núm. 31, on s'instal·laren

la família Estruc l'any 1865, en una part de la propietat de can Borrell. Activitat que va continuar fins a l'any 2001" (OG, inèdit).

Esturgó, la vinya de l'

Les terres de la família Esturgó de Granollers que disposava de terres de conreu a Canovelles; a final del XIX, es venen.

"Esturgó, Pau: Propietat situada a la secció C anomenada pla d'en Serra i Canyelles, que conrea pel seu compte, per sis quartans de vinya de tercera, una quartera de quarta i vuit quartans de quarta" (AMC, QLO53, núm. 70). "Esturgó, Pau de Granollers: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Serra, d'una quartera de vinya de primera, una quartera, dos quartans de segona. Aquesta finca va passar a ser propietat de Joan Ballús Pujadas, segons escriptura de venda de 25 de desembre de 1882 davant de Joan Soler notari de Granollers, atorgada per Antoni Esturgó, com a donatari de Pau Esturgó Marigó" (AMC, QLO62, núm. 57). "Ca l'Esturgó: Nom de casa pel cognom de la família Esturgó, popular a la seva època; cognom que, a poc a poc, ha anat desapareixent de Granollers" (OG, inèdit).

Eugeni, ca l'

Nom de casa, situada a l'avinguda de Canovelles, núm. 140, construïda en planta baixa, anomenada amb el nom de fonts del seu propietari, Eugeni.

Fàbregues, la vinya d'en

Terra sobretot de vinya situada a l'entorn de la línia termenal entre Canovelles i l'Ametlla, pertanyia a la casa de can Fàbregues de Plaça de l'Ametlla; a partir de les divisions practicades a meitat segle XIX al pla de can Marquès, a les terres pròpies del mas Marquès.

"1855. Quadern núm. 2, d'Antoni Marquès, parts de fruits, núm. 80. Josep Fàbregas, vinya" (APMarq, CDVA, *ClasT1855*). "Fàbregas, Josep: Propietat situada a la secció B anomenada pla d'en Marquès, que conrea pel seu compte, per tres quartans de vinya de segona, tres de secà de tercera, quatre de segona, deu de quarta, tres de vinya de primera, sis de segona,

tres de tercera, una quartera de quarta” (AMC, QLO53, núm.74). “Fàbregas, Joan de l’Ametlla: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d’en Marquès, que comprèn i conrea pel seu compte, quatre quartans de cereals de secà de primera, quatre de segona, set de tercera, tres de vinya de tercera” (AMC, QLO62, núm.58). “Can Fàbregues de la plaça. Denominació de la casa situada en el reclau, al pas del Carrer Major, núm. 8, fa cantonada amb aquest vial, al barri de la Sagrera. Casa orientada a llevant amb diverses obertures a la façana principal, de les quals destaca un bellíssim finestral d’arc conopial, lobulat sobre impostes sostingudes per dues carotes, amb la mènsula motllurada amb petits florons. A sobre hi ha un escut amb quatre pavellons, amb la creu de Sant Jordi i les barres del casal català, dos a dos” (OA, inèdit). “Francesch Fabregas de la plassa pages de la mella” (HJM, Baronia de Montbui, caixa B/2).

Fabrera, el mas; el sot de can Fabrera

mas: Part de les terres d’aquesta propietat, amb el nucli de la casa en el terme de l’Ametlla, situades en el terme de Canovelles, travessades per la línia termenal, en el punt anomenat el sot de can Fabrera o de can Girbau. Tanmateix, part de les terres d’aquest mas devien passar així mateix a formar part del mas Marquès.

sot: Conegut amb aquest nom de can Fabrera, sobretot en el terme de l’Ametlla, però també com el sot de can Girbau, perquè el torrent de can Jaumira passa per terres del mas Fabrera i també per sota can Girbau; per això, anomenada la casa can Girbau del Sot del terme de l’Ametlla. Part del torrent que rep diverses denominacions; entre elles, el torrent de can Marquès, ensotada en aquest punt i el fons de la vall.

v. *mas Vell*.

“Terra de secà en el terme de Canovelles, pertinences del mas Fabrera, llevant Josep Palau, migdia Bernat Serracarbassa, ponent Marià Llobet, nord Assumpció Gorina per mitjà de camí de carro. Pere Coderch Bernadas” (RPG, ll. 8, fca. 744, f. 197). “El mas Fabrera. Les terres d’aquest mas ocupaven un espai important entre les terres del mas Dorca a llevant, les de can Parellada a ponent i can Plandolit a ponent-nord, a migdia travessada per la línia termenal amb Canovelles” (OA, inèdit).

Facundo, can

Nom de la casa situada al capdamunt de la cara de llevant de la serra de Bellulla, al nord-oest de can Gorguí, que es va produir pel cognom de l'Amadeu Facundo. Casa de planta baixa i pis, amb coberta a doble vessant, horitzontal a la línia de façana. Avui, juntament amb can Facundo Nou, queden dins una illa formada pels nous vials de circulació, al nord amb el pas de la ronda, el nou carrer d'accés a migdia i llevant i el vial de la carretera de Caldes pel costat de ponent.

“Paratge: Can Gurguí. Amadeu Facundo Vidal, casa” (AMC, *Cadl* 1953, pol. 6, parc. 24c).
“Cases que es feren posteriorment al 1862, integrada dins el quarter de Migdia a partir del núm. 20: Can Facundo (1933) Amadeu Facundo i Vidal” (*TTC*, pàg. 54).

Facundo, el camí de can

Fins no fa gaire, s'arribava a les dues cases de can Facundo per aquest mateix camí, però escurçat en el seu recorregut, ja que en obrir-se la desviació de la carretera de Caldes en quedà un tros a cada costat, el que ens menava a can Facundo i el que veiem, insinuat com aquell qui diu, ran de ca l'Oliaire. Tanmateix, actualment amb totes les obres que s'han fet en aquesta zona, ha desaparegut totalment.

Facundo, la peça d'en

Denominació de la primera peça de terra de la zona de les Peces de la serra de can Canyelles pel costat de migdia, amb la Drecera a migdia, el camí de les Peces al nord, les terres de can Canyelles a ponent i la peça d'en Frarès a llevant.

Facundo Nou, can

Al costat sud-oest de la casa de can Facundo, es va construir aquesta altra de planta baixa, que avui queda situada entre la cantonada del nou vial urbanitzat de la carretera de Caldes i el davant de les cases de can Facundo a les quals, després de la construcció d'aquesta, aplicaren, també, els adjectius corresponents de nou i vell.

“Paratge: Can Gurguí. Amadeu Facundo Vidal, casa” (AMC, *Cadl* 1953, pol. 6, parc. 24g).

Falgà, la vinya d'en

Part de les terres cedides a censos del mas Marquès.

“1855. Quadern núm. 2, d'Antoni Marquès, parts de fruits, núm. 90, 92. Manuel Falgà, vinya de primera, segona i tercera ” (APMarq, CDVA, *ClasT1855*). “Falgà, Manuel: Propietat situada a la secció B anomenada pla d'En Marquès, que conrea pel seu compte, per sis quartans de vinya de tercera, deu de quarta” (AMC, *QL05*, 3 núm. 75).

Fals Escaire, en

Motiu donat a Granollers a l'Antoni Riera Genevat, que fou alcalde de Canovelles. Home prim i nerviós, d'ofici rajoler, que va treballar al forn d'obra de can Marquès.

“L'Antoni Riera, també conegut com en Tonet, visqué al carrer de Goya. Era teuler i rajoler i es veu que el motlle que usava no tenia cap angle recte i els rajols sortien guexos. De tota manera hi ha una altra versió, segons la qual portava un gros pistolot en una funda de fusta que el feia anar de cantó, ja que era un home petit i poc corpulent. Durant aquesta època revolucionària de la Guerra Civil de 1936-1939, va arribar a ser alcalde de Canovelles” (OG, pàg. 48). (LG, núm. 734, any 1935, pàg. 5).

Fangues, les albes de la font de; el pi del torrent de Fangues; els pollancrecs de la font de Fangues i el roure de Fangues

albes: Aquests arbres transformen amb la seva presència les tonalitats del lloc, li donen personalitat, sobretot en els moments d'oreig quan es tornassolen, amb les fulles verdes de revers blanquinós. Situades al fons del torrent al nord de la font, abans de la bassota d'en Cases, són uns exemplars de gruix que tenen més de dos metres de canó.

pi: Entrant al torrent pel costat de ponent, en el punt del nou pont que s'ha fet baixant de can Girbau, als marges d'aquest costat de torrent hi ha alguns pins de bona mida; el de més vistositat queda més al nord, amb un volt de canó de 2,40 m; inclinat té una capçada irregular i desigual.

pollancrecs: Són quatre arbres que estan situats molt propers entre ells, a la falda del marge on hi ha la font de Fangues; el de més al nord, amb un volt de canó de 4,55 m; el del mig, de 4 m, i els bessons, que

arrenquen d'una soca comuna que aviat se separa per formar dos arbres, tenen 3,80 i 4 m, respectivament.

roure: Situat més amunt de la font de can Duran, al mig del torrent, de soca i base poderoses, amb una gran berruga que creix pel tronc, amb un volt de canó de 2,50 m, a partir de la qual s'aprima i puja per formar una capçada irregular que s'obre amb uns 15 m de diàmetre.

“El torrent de Fangues. Hi veurem albes, lledoners, oms, pollancre, saüquers i algun peu aïllat de vern”
(BC, pàg. 75).

Fangues, la bassa dels horts de; la font de Fangues; la mina de Fangues i el torrent de Fangues

bassa: La mina de Fangues portava l'aigua a la bassa, per poder regar els horts; construïda mig de pedra i arrebossada, mig aprofitant els marges que s'esmatissaven per tenir-los nets; de forma rectangular, d'uns 6 m de llarg per 2, 50 m d'ample, amb una gran figuera ran de la bonera que els servia per girar l'aigua. També coneguda amb la forma gairebé despectiva, de la “bassota” de can Cases.

font: En aquest racó de torrent, queda la construcció de pedra i totxo en angle a mig marge, amb la portella de la boca de la mina encallada a mig obrir, situada al costat de ponent del torrent, poc després de rebre els torrents de can Diego i el d'en Cases; situada poc més avall de travessar la línia termenal, en una raconada ombrejada per grans arbres, que clapegen el llit del torrent de llums i ombres bellugadisses, i a la tardor d'una tofa flonja, suau i calenta de tons. L'aigua brollava per un tub metàl·lic, ran la paret baixa, amb una petita pica on queia i s'hi podia beure, amb un banc d'obra al volt per seure; al final ja sense massa cura i, actualment, sense aigua.

mina: Venia des del costat nord-oest de la serra de can Cuana de trenta a quaranta metres de recorregut, passava per sota el camp de la Plana de can Castells; sense bastir al llarg del seu recorregut, perquè la terra en aquest lloc és molt dura, encara que la part final és bastida. Amb aquesta aigua s'omplia la bassa de Fangues.

torrent: Es forma en terres de can Pagès Vell, del terme de l'Ametlla, travessa la línia termenal i baixa

FOTO: Pere Julià

Font de Fangues

cara al Congost, en uns espais totalment transformats i urbanitzats amb el torrent canalitzat.

El torrent de Fangues és un lloc recomanable per a la gent d'esperit sensible, perquè la bellesa d'aquest torrent estret es fa d'immediateses; et trasbalsa els sentits amb la varietat de colors, sobretot a la tardor; per les espècies vegetals que conviuen en espais propers: pollancre, albes, pins, alzines, lledoners i plàtans, conviuen i omplen de vida aquest espai tan singular.

v. *mas Camp*.

"Torrent de Fangues" (AMC, *Cad* 1953, pols. 2, 5 i 6). "El torrent de Fangues" (AMG, *JM, Conciliacions de l'any 1859*) "El torrent de Can Fangues, amb una llargada d'un km, travessa el poble i arriba a la font de can Duran [...] És una torrentera d'aigües pluvials que té un cabal sempre poc abundant. Neix al terme municipal de l'Ametlla del Vallès i can Marges, travessa Canovelles des del nord fins a l'est i va a morir al Congost [...] L'afluent oficial és el que s'anomena torrent de can Xirau, tot i que hi ha altres torrents ocasionals. Aquests rius són secs durant una gran part de l'any i només s'omplen si plou molt" (*El 9 Nou*, núm. 826, pàg. 6, 16 febrer 1998).

FOTO: Xavier Vallbona

El torrent de Fangues

Fangues, el camí de; el pont del torrent de Fangues

camí: Comença al camí de l'Ametlla, davant de can Trico —per on anava la gent d'aquesta part del veïnat de Sanauja a buscar aigua a la font—; de seguida travessa la carretera de l'Ametlla, ens du fins a sobre el torrent de Fangues, on gira cap al nord pels pins d'en Valls i, pel costat de llevant del torrent, s'acaba poc més amunt. Després, reapareix per anar de cara al nord, gira a llevant per anar a travessar novament la carretera davant de can Girbau i cap el camí de l'Ametlla, en el punt de confluència dels tres municipis: l'Ametlla, Canovelles i les Franqueses, davant la bassa de cal Sord. En aquella cruïlla gira a ponent, baixa a buscar el torrent en un tram de camí que es féu nou per part dels pagesos —fent el camí nou i recte, construint el pont— per substituir aquella part, més avall, que travessava el torrent a gual en doble revolt i el feia molt incòmode.

pont: Construït d'arc de mig punt amb blocs de pedra i la volta de les dues cares de pedra del Figueró, amb la volta interior de totxo a plec de llibre, per salvar el pas de la via del tren, per sobre el torrent de Fangues. Actualment, la zona està totalment urbanitzada, i el pont es conserva com a pas d'unió i l'inici del carrer homònim, a la cara de migdia.

També hom anomenava d'aquesta forma el pont per salvar el pas del torrent de Fangues; en aquest cas, en el seu encreuament amb la carretera de l'Ametlla o actual avinguda de Canovelles; pont d'un ull d'arc rebaixat, construït amb totxo doble a plec de llibre.

Igualment, el pont construït i costejat pels veïns per poder travessar i salvar el pas del torrent, a la part nord, en el camí de Fangues, que baixa des de davant de can Girbau per anar cap a la serra de can Cuana. Inicialment, el camí es travessava a gual més avall d'aquest punt, fins que decidiren fer el pont de pedra que, després, s'alçà més afegint un gruix de formigó.

“Torrent de Fangues, camí” (AMC, *Cadl* 953, pol. 2). “El pont del torrent de Fangues, amb l'avinguda de Canovelles, any 1962. (foto)” (CUPT, pàg. 59).

Fangues, el camp de; l'hort de Fangues

hort: Aquesta terra, estructurada en tres feixes força llargues, situada sobre el costat de ponent del torrent de Fangues; propietat de can Castells, la portaven els de can Cases, encara que el Genó era el lloc on se sentia millor per anar a treballar.

“Casa Colomer. Per una pessa de terra, dita lo camp de Fangues, sembradura tres quarteres, de la primera qualitat, classe 15” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 18-3).

Fangues, la peça de; el pla de Fangues i el sot de Fangues

peça: Terra del mas Castells, situada ran el costat de ponent del torrent de Fangues, amb les terres del mas Colomer a migdia

pla: Conegudes d'antic amb aquesta denominació les terres dels masos Castells, Colomer i Duran, situades sobre el costat de ponent del torrent de Fangues; tenien bona fama pel blat que s'hi collia. Terra forta; quan se segava el blat de Montjuïc es feien unes grans ajaçades, una garba tocava l'altra.

sot: Part enfondida en el pas del torrent de Fangues, sota aquestes propietats, en pas del camí de can Duran.

“Peça de terra conreu secà anomenada de Fangues, en el terme de Canovelles, llevant torrent de Fangues, migdia-ponent mas Colomé, nord mas Castells. Josep Cros Juliana, Antònia Cros Balart (1939).” (RPG, ll. 1, fca. 23, f. 67).

Farinera d'en Pagès, la

Edifici d'indústria farinera que es va instal·lar on antigament hi havia el Molí de la Sal.

v. *Molí de la Sal*.

“Núm. 48. Farinera: Andreu Giménez Latorre.” (AMC, *PMI 924*).

Feixa, la

Terra del Molí de les Canyes, que devia formar part, com veiem a la resta de les propietats de la zona, de les terres de conreu; situada cap al costat de ponent, allunyada de les vores del riu i de les parts inundades.

“La Feixa, anayguat de pertinentys Molendinis de las Canyas” (ARg, escriptura de 1724” (AI, escriptura de 1724). “Casa Serra. Per una pessa de terra, dita la Feixa, sembradura mitja quarta, de la primera qualitat, a la classe 6a.” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 15-7).

Feixes, les

“Casa Canyelles. Per una pessa de terra dita les Feixes, sembradura una quartera, de tercera qualitat, a la classe 19a [...] Casa Valls. Per una pessa de terra dita les Feixes, sembradura una quartera, de la primera qualitat, classe 15a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 14-5; 25-4).

Feixó, el

Denominació d'una peça de terra de can Poldo, situada al nord-est de la casa, ara ran la tanca de les indústries, en altre temps del rec de la Rasa; coneguda amb aquest nom perquè forma una llenca de terra amb un entrant al límit de la terra de la casa, amb el pas del rec Monar pel costat de llevant, on encara hi ha mongeteres encanyades.

També una peça de terra de can Castells, entre la Plana i el camp de can Rectoret, a la zona de Fangues, que portava la gent de can Cases i regava amb l'aigua del pou del Feixó.

“La pessa de terra del molí del senyor camarer dita lo Feixó” (Arg, escriptura de l'any 1729). “Terra de conreu secà, dita lo Feixó, llevant Concepció Pallés, migdia la carretera de Caldes a Cardedeu, ponent-nord una altra finca que es ven. Pere Xamaní Estrany” (RPG, ll. 14 fca. 1.267 f. 52). “Casa Serra. Per una pessa de terra, dita lo Feixo, sembradura quatre quartans, de la segona qualitat, a la classe 15a [...] Casa Rovira. Per una pessa de terra dita, el Feixó, sembradura mitja quartera, de la primera qualitat, a la classe 15a [...] Lo Molí d'en Vidal. Per una pessa dita lo Feixó d'oliveres, sembradura set quartans, de la primera qualitat, classe 15 [...] Casa Raxa. Per una pessa de terra dita lo Feixó, sembradura sis quartans, de la primera qualitat, classe 15a [...] Casa Carpinell. Per una pessa de terra dita lo Feixó, sembradura una quartera, de la primera qualitat, classe 15a.” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 15-8; 16-3; 22-3; 23-2; 24-3).

Feixó, el pou del

Pou construït i situat ran el Feixó de la terra de can Castells; terra que, a vegades, regaven pujant l'aigua amb la corriola i omplint portadores per anar regant els solcs de la terra de conreu.

Feixonet, el

“Casa Rovira. Per una pessa de terra dita, el Feixonet, sembradura quatre quartans, de la primera qualitat, a la classe 15a.” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 16-4 i 5).

Feliua, la; la peça de la Feliua

Amb aquest nom es coneixia la peça de terra, allargada de forma rectangular, amb una barraca al mig, situada a la part baixa de la cara nord amb el torrent de can Canyelles i la part de dalt a la cara de migdia amb el camí de les Peces. Terra que venia a continuació de la peça d'en Palots, entre aquesta a ponent i la peça de l'Amell Xic a llevant.

“Serra de can Canyelles. Vídua de Fèlix Gispert Lladó.” (AMC, *Cad1953*, pol. 1, parc. 91).

Ferran, can

Nom d'una casa construïda l'any 1930 a la cara de llevant del camí de Granollers a Canovelles, dintre l'antic mas Camp, per gent de can Ferran de Palou. Estructurada en planta baixa i pis, amb coberta a doble vessant, horitzontal a la línia de la façana allargada, orientada de cara a migdia.

Abans, s'entrava a la casa per la cara de migdia des del pas del camí propi; actualment també és té l'entrada de cara a migdia, a través del carrer de la Mare de Déu del Pilar, núm. 11, amb un rètol metàl·lic a

la façana que informa del nom de la casa: Can Ferran. Ara, l'entorn queda dins una tanca, fa cantonada amb el carrer Diagonal amb la finca totalment incorporada al teixit urbà.

“Francesc Tintó Monràs. Can Ferran, casa.” (AMC, *Cad1953*, pol. 4, parc. 35b). “Primera sortida: Es va construir l'any 1930 [...] Quarter de Llevant 22: Cases que es feren posteriorment a l'any 1862. (1930) Francesc Tintó i Monràs” (*TTC*, pàg. 7, 53). “Cases de pagès. Can Ferran (foto)” (*CUPT*, pàg. 24). “Can Ferran” *RGC*, núm. 27, abril 2003).

Ferran, la bassa de can; el pou de can Ferran

Bassa de forma rodona, desapareguda, que estava situada a la part del darrere la casa, al seu costat sud-est, amb una branca del rec Monar que li arribava pel costat nord.

El pou encara es conserva, just ran la porta d'entrada, a la cara de migdia de la casa. És un pou ric, amb l'aigua a poca profunditat, que s'ha utilitzat sempre per a les necessitats de la casa i per regar. Primer es pouava amb el llibant, fins que posaren un motor de gasoil, que se sentia petar de lluny; encara es conserva la maquinària enganxada a la paret del pou, que rebia la força motriu tramesa a través d'una corretja, amb el motor dins la casa.

“Francesc Tintó Monràs. Can Ferran, bassa.” (AMC, *Cad1953*, pol. 4, parc. 35a).

Ferran, el camp d'en

Peça de terra pertanyent a la casa de can Ferran; fou travessada per la línia del ferrocarril, deixant una part triangular molt petita al costat de migdia i la resta, al costat nord del pas del tren. Veïna pel costat de llevant amb el camp d'en Palots i pel de ponent amb el camp de can Camp, amb el camí de can Camp a la cara nord.

“Serra de can Camp. Francesc Tintó Monràs, conreu.” (AMC, *Cad1953*, pol.5, parc. 54).

Ferrer, el mas

v. *camp Palau*.

Ferro, el gorg del pont de

L'antic gorg d'aquest nom que es formava al riu Congost estava situat en el punt de trobada dels tres termes municipals de Canovelles, Granollers i les Franqueses. El pont de Ferro queda dins els termes municipals de Canovelles i les Franqueses, però el gorg estava just sota la seva cara de migdia.

Ferro, el pont de

D'estructura metàl·lica, aquest pont construït amb dotze pilars rodons, units de dos en dos, amb sis divisions de pilars bessons que sustenten el pas de la via del tren sobre el riu Congost; amb el terme de Canovelles al costat de llevant i el de les Franqueses al de ponent, amb contraforts de pedra a les dues vores de llevant i ponent que servien de primer estrep de la part metàl·lica, però també per aguantar les avingudes del riu. Després de la canalització i l'obertura del passeig de la Ribera, bona part d'aquest pont quedà formant part del nou vial.

“Ferrocarril de Barcelona a Sant Joan de les Abadesses, pont.” (AMC, *Cadl 953*, pol. 1). “El pont de ferro, principis del segle [XX] al darrere es pot veure la veneda d'en Fortuny (foto)” (CUPT, pàg. 45).

Feu, can

Casa que estava situada a migdia del Molí de la Sal i a llevant del camí del Rec, ara el carrer del Rec, núm. 6; de fet, el rec Monar li donava la volta pels costats de llevant-ponent. Anomenada can Feu, perquè els germans Girbau Maspons, designats amb el sobrenom en Feu, procedien de la casa de can Feu de Santa Eulàlia de Ronçana.

Orientada a migdia, aquesta casa va quedar totalment incorporada al teixit urbà d'aquest sector de Canovelles; pertanyia a la barriada Nova, ran la línia terminal amb Granollers, que passava per la seva cara de migdia. Va ser enderrocada per construir-hi edificis d'habitatges.

“Joaquim Girbau Maspons. Can Feu, casa, e” (AMC, *Cadl 953*, pol. 5, parc. 29e). “Terra amb can Feu de Girbau al sud” (RPG, ll. 9, fca. 780, f. 26). “Sobrenom amb el qual era anomenat en Jeroni Girbau Maspons, que vingué a viure a Granollers, procedent de can Feu de Santa Eulàlia de Ronçana. Conegut per en Feu, va anar a viure al carrer de la Fàbrica del Vidre, que després anomenaran oficialment d'Enric Granados, núm. 10, casa que es va conèixer des d'aleshores per Can Feu” (GO, pàg. 51). “En Feu: Parròquia de Sancta Eulàlia En Feu” (ACA, BC A-403 f. 1497). “Parroquia de Sta. Eularia de Roensana fogajat lo primer de agost de 1553 per en Joan Puig alias Folgar y Joan Camp alias Barrabany pomens de dita parroquia com apar en cartes 132. Joan Feu notari” (ACA, SRPG núm. 2.595-2.600, f. 1.553). (OSE, pàg. 68).

Feu, la bassa de can, el pou de can Feu

bassa-pou: Els dos elements que es complementaven, estaven situats davant la casa de can Feu, en la seva cara de migdia.

"Joaquim Girbau Maspons. Can Feu, bassa, c; motor, d" (AMC, *Cadl 953*, pol. 5, parc. 29).

Figuera, el camp de la

Peça de terra dels conreus de can Jaume Colomer, situada a la part baixa de la serra de can Cuana; formava part del pla de Santa Maria, terra que pertanyia a can Cuana, amb el camí que ve de travessar el torrent de Fangues al nord, el rasa de can Diego a llevant, i el camí dels pins de can Castells a ponent. Antigament amb algunes figueres plantades, de les quals encara en queda una a la part més baixa del camp. Antigues terres de secà, convertides en regadiu, on es fan mongetes del ganxet i patates.

"El 1918, Narcís Oliveras i Saborit, compra terres prop de can Pagès Vell, pol. 2, parc. 28" (AJC, fons d'escriptures de la casa). "Serra de can Cuana. Jaume Oliveras Martí" (AMC, *Cadl 953*, pol. 2, parc. 28).

Figueres, can

v. *Diviu*.

"Parroquia y terme de St. Feliu de Canavelles, fogajat ha 17 de juliol 1553 per Bertomeu Pi. Joan Figueras. Feliu Figueras" (ACA, núm. 2.598, f. XXXXVIII, *Jf*, pàg. 352).

Figueres, les; la coma de les Figueres i el mas de les Figueres

v. *mas Diviu*.

"A Canovelles un *loco vocato Figueres*, en una escriptura de 1197" (*SRC*, pàg. 47). "Arsendes i són fills venen a la Confraria de Cardedeu, aquell alou de la parròquia de Canovelles, prop lo mas de les Figueres, per preu 120 sous" (*MATBC, NHC, BXIII, AS, LI.V*, núm. 99). "Després anomenat el mas Deviu. A.Cat. N. 1022, f. 348 = A 1197, Juny 13 (Id. Jun., A. Domini

MCXCVII). Al lloch dit Figueres, al Vallès, parròquia de Feliu de Canouellis. “Item pessa de terra situada a la coma de les Figueres que posseheix lo mas Figueras de Canovellas, després Deviu” (AMV, caixa núm. 4. LIRR, pàg. 12. Al mig del llibre de rendes del 1741). “13 juny 1197. Berenguer de Sarrià i els seus germans ofereixen a Bernat per monjo de Sant Cugat, assignant-li com a herència un mas situat a Canovelles, en el lloc anomenat Figueres [...] *Hereditate sua propria, illum mansum nostrum, com omnibus us pertinenciis, et tenedonibus, cultis et heremis et cum arboribus diversi generis et cum terminis et afrontacionibus [...] in comtatu Barchinone, in Vallense, in parrochia s. Felicis de Canovellis, in loco vocato Figeres*” (CSC, vol. II, pàg. 65, 1221). REGESTA: Mas, Notes, VI, núm. 93 (núm. MLXV). Sagarra, *San Vicenç*, 65. (ACA, Cart., f. 348, núm. 1.022).

Flequer, l’olivar d’en; la vinya d’en Flequer

Aquestes peces de terra de la casa de can Flequer de l’Ametlla —casa que es documenta al segle XVIII—, a la zona de les Maleses, podríem pensar que eren travessades per la línia termenal entre els dos municipis.

“Flaquer, Ferran: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per sis quartans de vinya de primera, sis de segona, tres de tercera, dues de secà de tercera, quatre de quarta, tres d’oliverar de segona” (AMC, QLO53, núm. 71). “Flaquer, Ferran: Una peça de terra en el paratge anomenat les Maleses, que comprèn i conrea pel seu compte, nou quartans de cereals de secà de tercera, dos d’oliverar de segona, onze de secà de segona, dos d’erms de primera. Flaquer, Joan de l’Ametlla: Una peça de terra en el paratge anomenat les Maleses, que comprèn i conrea pel seu compte, sis quartans de cereals de secà, una quartera de tercera, una quartera vuit quartans de vinya de tercera, dos quartans d’erms de primera (AMC, QLO62, núm. 60 i 61). “1787. Compliment pasqual. 118 cases: Flaquer” (SG, pàg. 177).

Fonda de Bellulla, la

Denominació de l’antiga casa de can Clec més anomenada, però, com l’Hostal de Bellulla o del Tibidabo; noms donats a aquest establiment pel servei que donaven i la seva situació.

v. *Clec, Hostal de Bellulla*.

"Edifici que és conegut per la casa fonda de Bellulla" (RPG, ll. 6, fca. 567, f. 145).

Font, el camp de la

"2 març 1830. Acta del camp de la Font o transun-tum que he fet treure jo Anton Marquès, llevant ab lo Camí Ral que va de l'Ametlla a Barcelona, mitgdia Joan Serra, ponent mas Fabrera, tremuntana Francesc Deu, abans Colrana" (APMarq, CDV, f/s 1587). "Casa Marquès. Per una pessa de terra dita, lo camp de la font, sembradura cinc quarteres, de la segona qualitat" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 20-2).

Font, el mas; la vinya d'en Font

"26 de març de 1238. En Vidal de Vilamajor ven a Belloch, clergue de Llerona, el mas Font, de Canovelles" (MATBC, CSXIIIPC, ACB, Div. ½ esc. Doc.1699). "16 de març de 1238. Venda del mas Font, situat a la parròquia de S. Feliu de Canovelles, fet per Bernat Vidal de Vilamajor a Belloc clergue de Lerona" (MATBC, CV, NHC, CPEA, ACB, *Diversorum*, doc.1699). "19 de gener de 1363. Guillem bisbe, al rector de l'església de Granollers [...] Té interposat plet contra el mas Font de la parròquia de S. F. de Canovelles que fou de B. Praell i Elisenda muller [...] amb l'obligació de pagar el cens de mitja quartera de blat i estar afocat o tenir residència en el mas. Compareixen-sa del procutador de l'Abat de l'Estany, pretenint que el mas Font de la parròquia de Canovelles, era alodial del Monestir i no de la Pabordia de Cardedeu" (MATBC, CV, ECC, plec de la Pabordia o Confraria de Cardedeu. (AEB, B. Reg. Comuni v.24, 1363-64, f.186). "30 de gener de 1326. El Paborde de la Confraria de Cardedeu, Galceran d'Amenys, estableix a C. De Pradell, el mas Font de Canovelles" (MATBC, CV, CSXIVP. ACB, *Diversorum* A. ½ esc. Doc. 1702). "Font i Torres, Jaume de Lliçà d'Amunt: Una peça de terra en el paratge anomenat brolla de Belluya, que comprèn i conrea pel seu compte, dues quarteres de vinya de segona. Aquesta finca va passar el 1891 a lldelfons de Casanova" (AMC, QLO62, núm. 63).

Fonts, el torrent de les

v. camp de Santa Maria.

Forn, la costa del

“Casa Serra. Per una pessa de terra de vinya plantada, dita la Costa del Forn, sembradura una quartera, de la segona qualitat, a la classe 12a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 15-4).

Fornets, can

Nom de la casa situada a la serra de can Serra, ran la cara de llevant del camí de l'Ametlla; camí de pas antic i públic; a la casa avui no pot arribar-s'hi per haver estat tancat aquest camí en el punt del bosc de la casa. Familiars de can Pertegàs construïren cases semblants; aquesta va ser totalment reformada i engrandida.

“Josep Argemí Noguera: La casa núm. 8 del quarter de Ponent” (AMC, QLO62, PV, núm. 195). “Josep Badia Gispert. Can Fornets, casa” (AMC, Cad1953, pol. 1, parc. 25e). “Can Fornets” (AMC, plànol geomètric, any 1854). “Núm. 70. Can Fornets: Vicenç Badia Maynou” (AMC, PM1924). “Can Fornets” (PTAM, VI I). “Terra a prop de can Fornets” (RPG, ll. 4, fca. 429. f. 239). “Quarter de Ponent. Can Fornets 8. Joan Badia” (TTC, pàg. 54).

Fornets, el bosc de can; l'olivar de can Fornets i la vinya de can Fornets

bosc: Aquesta terra, de bosc d'alzines, dóna la volta a la casa de la cara nord cap a ponent, avui tancat amb filferro, al costat de ponent del camí públic de l'Ametlla.

olivar: Avui les oliveres basteixen la vora del camí públic de l'Ametlla, al nord de la casa de can Fornets davant del bosc.

vinya: Antiga terra de vinya del mas, conreu actualment desaparegut.

“Josep Argemí Noguera: Dues peces de terra en el paratge anomenat les Maleses, que comprèn i conrea pel seu compte, tres quarteres de cereals secà de tercera, cinc quartans

de vinya de segona, vuit d'oliverar de segona, quatre de tercera, tres de bosc de segona, tres de tercera, una quartera, sis quartans de vinya de tercera" (AMC, QLO62, PV, núm. 195).

Fornets, el camí de can

Antic camí que portava a aquesta casa des del costat de ponent del camí de can Cuana, abans d'arribar al veïnat, quan venim de pujada des de can Colomer. Amb la construcció de la carretera de Ribes es va dividir, per quedar-ne un tros a cada costat; el de ponent, just davant la casa i el camí de l'Ametlla.

"Can Fornets, camí" (AMC, Cadl 953, pols. 1 i 2).

Fornets, el turó de can

Denominació que trobem darrere de can Cuana, la part més alta de les terres d'aquesta propietat, en el bosc de can Fornets.

v. vinya de can Prat.

Forns, can

"Casa Forns. Posseyda per Josep Castells, vuy gosa [gaudeix] de Privilegi Militar" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 21-1).

Forns, l'olivar de can; la vinya de can Forns

"Casa Forns. Per una pessa de terra part plantada d'oliveres, sembradura quatre quarteres, de la tercera qualitat, classe 19a [...] Per una altra pessa de terra plantada de vinya, sembradura sis quarteres, de la tercera qualitat, classe 14a" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 21- 2 i 3).

Fortuny, can

Denominació d'aquella casa coneguda també com el Molí de les Canyes, que va comprar un terratinent de Granollers, anomenat Marià Fortuny; casa que, més tard, anomenaran can Roger. Situada a la zona del polígon industrial de can Castells, avui forma part de l'escorxador Arderiu.

“Fortuny, Marià de Granollers: La casa núm. 7 del quarter de Llevant” (AMC, QLO62, núm. 66). “Núm. 40. Can Fortuny: Joan Pous Duran” (AMC, PMI 924).

Fortuny, el camí de can

Entrava, antigament, pel costat de ponent des del camí vell de Granollers a l'Ametlla, passava ran la cara nord, per darrere la bassa del molí en direcció al riu Congost. El camí ha desaparegut, convertit en carrer de la zona del polígon industrial de can Castells, i figura en el nomenclàtor urbà amb el nom de carrer de Juan de la Cierva.

Antigament, el camí anava de cara al Congost, que travessava en direcció sud-est, i es trobava a la riba esquerra, amb el camí del Molí d'en Marc, que havia fet la travessa del riu en direcció nord-est.

v. *camí del Molí d'en Marc*.

“El camí de can Fortuny” (AMC, Cad1953, pol. 3). “12. Camí d'en Fortuny” (AA, plànol d'aigües, s/d). “El camí cap a les cases de can Roger i can Galobardes s'ha convertit avui en dia en una ampla avinguda (foto)” (CUPT, pàg. 31).

Fortuny, l'hort d'en; el mas Fortuny

v. *mas Castells*.

“Hort d'en Fortuny” (ARg, contracte d'arrendament, 1819).

Fortuny, l'olivar d'en

Terres de secà amb una part plantada d'oliveres, situades dalt la serra de Bellulla, pròpia del propietari de can Fortuny. Zona que després es va construir.

“Fortuny, Marià: Propietat situada a la secció D anomenada Brolla de Villuya, que conrea pel seu compte, per una quartera de secà de segona, tres quarteres de tercera, tres quarteres de quarta, dos quartans d'oliverar de tercera” (AMC, QLO53 núm. 77).

Fortuny, la verneda d'en

Amb el nom de la verneda d'en Fortuny, era coneguda i tenia molta fama la formidable arbreda molt pintada pels artistes granollerins, coneguts com la Colla de Canovelles, per la seva propensió a pintar el bellíssim paisatge canovellí.

També trobem documentada la forma *pollancreda d'en Fortuny* per anomenar la popular i coneguda verneda. Situada a la vora del costat de ponent del riu Congost, a llevant de la casa i al nord-est de la casa, al nord del camí que formava part de la peça de terra de regadiu del mas, anomenada el camp de la Riera.

Aquestes vores de riu eren d'una bellesa excepcional, en un entorn d'aiguamolls; després de travessar el Congost per la passera homònima, ran de camí, amb l'aigua embassada i les granotes que hi tenien l'hàbitat en una comunitat molt nombrosa i omplien l'aire amb una mena de cant refilat, segons les paraules d'en Mlíio.

“Fortuny, Marià: Propietat situada a la secció F anomenada pla del Molí d'en Marc, tres quarteres de regadiu de primera, nou quartans de segona, una quartera, nou quartans de tercera, una quartera set quartans de quarta, una quartera deu quartans de secà de quarta, sis quartans d'omeda de primera, una quartera sis quartans de segona, dues quarteres un quartà de tercera, quatre quarteres un quartà d'erm de primera. Per una casa” (AMC, QLO53, núm. 77). “Fortuny, Marià de Granollers: Una peça de terra en el paratge anomenat pla del Molí d'en Marc, que comprèn i conrea pel seu compte, tres quarteres de regadius de primera, nou quartans de segona, tres quarteres, quatre quartans de quarta, una quartera deu quartans de cereals secà de tercera, sis quartans d'omeda de primera, una quartera, sis quartans de segona, dues quarteres un quartà de tercera, vuit quarteres, onze quartans d'erms de primera” (AMC, QLO62, núm. 66). “Verneda d'en Fortuny” (AMC, Cad1953. pol. 4). (PTAM,

V12). “Terra de regadiu, part amb aigua del riu Congost i en part pou i bassa en altres finques, en el terme de Canovelles, partida verneda d’en Fortuny, nord mas Castells, Lluís Berenguer, llevant riera del Congost, migdia mas Colomer, ponent Isidre Duran, Dolors Cladellas, el Molí de les Canyes, i la sèquia del mateix molí. Dolors Duran Blanchart (1946)” (RPG, ll. 6, fca. 557, f. 114). “A solixent ab la pollacreda de dit Fortuny [...] Fco. Fortuny, un grup de cent-vint plàtans de diferents dimensions i quatre albas, en l’extrem de la verneda que posseix” (ARg, contracte de lloguer (1819) i contracte de venda d’arbres (1886). “12. Arbreda d’en Fortuny” (AA, plànol d’aigües, s/d).

Franqueses, el camí de les; la passera del camí de les Franqueses

camí: Denominació parcial del Camí Ral, des de la carretera de l’Ametlla, al costat de ponent, fins al riu Congost al costat de llevant; passa per darrere el Molí d’en Marc. Amb la construcció de la ronda, en part ocupa el mateix espai i en altres encara es veu, però ha quedat inútil.

passera: Per travessar el riu Congost, en aquest punt del camí de les Franqueses, calia fer-ho a gual si s’anava amb el carro i per una passera de pedres si es travessava a peu; tanmateix, sovint el riu portava prou aigua per no poder anar per la passera i la gent, però sobretot la canalla que anava a escola, el passava per dalt el pont de la via.

v. *Camí Ral*.

“El camí de les Franqueses del Vallès” (AMC, *Cad1953*, pol. 4).

Frarès, la peça d’en

Nom amb el qual s’anomenava la peça de terra situada a migdia del camí de les Peces, a continuació de la peça d’en Facundo que és a ponent, amb la peça d’en Buff a llevant i la Drecera a migdia; pròpia del motejat en Frarès de Granollers.

“En Jubany entrà de menut al convent del carrer dels Caputxins per cuidar l’horta i el jardí. Pel lloc on treballava i perquè era petit li digueren el Fraret, forma que es deformà més tard i acabà essent en Frarès. A la casa del carrer de la Font de l’Escot, cantonada amb el carrer del Congost en deien Can Frarès” (OG, inèdit).

Gafa, el feixó d'en; la vinya d'en Gafa

feixó: Petita peça de forma gairebé quadrada situada dins l'espai de la vinya de can Gafa. Aquesta terra de la vinya té un marge al centre, amb el feixó al costat de llevant.

vinya: Aquesta terra, situada a la part sud del pla de can Girbau, pertanyia al mas Colomer, encara que potser de més antic hauria tingut alguna relació amb can Gafa, la casa de Santa Eulàlia, que també té terres en el terme municipal de l'Ametlla. Travessada al seu dia per la carretera de l'Ametlla, va deixar una petita part en forma de triangle al darrere de can Lleó, que pertany a aquesta casa; l'altra part de can Jaume Colomer queda a ponent de la carretera, arriba per migdia fins al camí de Fangues, i a la part sud-oest té veïnatge amb els pins d'en Valls. Després del conreu de la vinya, va ser un secà on es conreaven cereals; ara és un regadiu.

“Peça de terra conreu, secà, anomenada feixó d'en Gafa, llevant Marià Duran, ponent-migdia Maria Valls, nord Francesc Carreras. Teresa Ollé Lloberas, Pere Oller Cucurull, Maria Vives Gralla (1939)” (RPG, ll. 1, fca. 14, f. 41). “Peça de terra anomenada la vinya d'en Gafa, abans plantada de vinya, de la qual avui només subsisteixen ceps en una faixa situada en el llindar de llevant, nord el mas Cisteller de Baix, llevant Josep Prat, migdia Agustina Oller, mas Valls de Bernat Carreres i altres, ponent Antoni Casas. Montserrat d'Alòs-Moner Maltesa (1949)” (RPG, ll. 6, fca. 589, f. 216). “Montserrat Alòs-Moner Maltesa. Maria Vives Gralla. Pla de can Girbau” (AMC, *Cadl 953*, pol. 2, parc. 50-51). “El 1987, Manel Oliveras Pujadas i la seva esposa Maria Rosa Cortès, de can Llerona de Mollet, compren a Montserrat d'Alòs-Moner i Maltesa 1 ha i 16 a, anomenada vinya d'en Gafa, pol. 2, parc. 50” (AJC, fons d'escriptures de la casa).

Gall, can

Casa situada al pla de can Gall al qual li dona nom, ran la cara de migdia del rec Monar, quan aquest baixava des del Molí de les Canyes, les derivacions del qual també li passaven pels costats de llevant i ponent. Orientada a migdia, de forma rectangular, construïda en planta baixa i dos pisos amb coberta a quatre vessants, amb una estructura que varià de forma important amb el pas dels anys. Veiem que, l'any 1834, s'anomena la Casa Nova; per tant, devia fer relativament poc que estava construïda o, si més no, a començament del segle XIX; el desembre de 2006, està abandonada i enrunada.

v. *Casa Nova*.

“Ramona Girbau Piqué. Pla de can Gall, casa, b” (AMC, *Cadl 953*, pol. 4, parc. 3). “Can Gall”

(AMC, Plànol geomètric, any 1854). Torres, Rosa: Per una casa" (AMC, QLO53, núm. 242) "Salvador Palet. La casa núm. 8 del quarter de Llevant" (AMC, QLO62, núm. 107). "Núm. 41. Can Gall: Maria Casanovas Espinasa" (AMC, PM1924). "Primera sortida: Can Gall. Casa núm. 8, del quarter de Llevant. Acabada la guerra dels francesos (1808) baixava a l'hivern un cric de la Cerdanya de can Gall de Llivia [...] Can Gall. Antoni Palet" (TTC, pàg. 7, 53). "Can Gall (foto)" (CUPT, pàg. 48). "Can Gall" RGC, núm. 32, juliol 2004).

Gall, la bassa de can; el safareig de can Gall i la sínia de can Gall

bassa: Bassa quadrada ran la sínia, de la qual rebia l'aigua per poder regar les terres d'aquesta part del mas fins al camí de les Franqueses, que passava per la cara de migdia de la terra on hi havia aquestes construccions.

safareig: De forma rectangular, de 8 x 6 m, amb el sobre de totxo pla i dos rentadors de llosa del Figueró de 0,80 x 0,50 m, separats, per cabre-hi una persona a cadascun; situat a la cara nord, darrere la casa amb la mateixa forma del cos posterior de la masia, encara que separat pel pou rodó amb l'aigua del qual s'omplia i també amb l'aigua del rec Monar que els tocava el divendres, passava ran la seva cara nord; ara marcat, però sec. Amb unes mides de 8 x 6 m.

sínia: La sínia d'aquesta casa estava situada al pla de can Gall, a migdia del rec Monar. Antigament la feia giravoltar un animal amb catúfols, fins que va instal·lar-se un motor a la barraca, construïda ran la cara nord-oest de la bassa. Varen acabar tapant-ho tot, i, actualment, pel lloc on hi havia la bassa i la sínia, hi passa un carrer de la zona industrial.

FOTO: Enric Garcia Pey

"Ramona Girbau Piqué. Pla de can Gall, bassa, a; bassa, e, motor, f" (AMC, Cad1953, pol. 4, parc. 3a, 27e, f).

La bassa de can Gall

Gall, el camí de can

De curt recorregut, aquest camí portava fins a la casa de can Gall i hi arribava ran el costat de ponent de l'era, des de la cara nord del camí de les Franqueses, a la cruïlla amb el rec Monar, al nord-est del Molí d'en Marc. Les terres de davant la casa s'han llaurat i el camí ha desaparegut.

Gall, l'era de can

De forma rectangular, orientada de nord-sud, just davant la façana principal de la casa, amb el camí d'entrada pel seu costat de ponent. Encaironada amb peces de 30 x 30 cm, que després va ser cimentada amb pòrtland tal com encara es conserva actualment; amb la lliça baixa al volt, pels costats llevant-sud-ponent, oberta de cara al nord.

Batien amb l'animal de la casa i s'ajudaven amb els veïns fins a l'arribada de les màquines de batre que treballaven per a totes les cases d'aquests plans; es feia un paller de palla i uns altres d'alfals, trepadella i civada de flor; encara que l'herba també s'embalava, perquè anava millor per al bestiar.

Gall, l'omeda de can; el prat de can Gall i la vinya de can Gall

omeda: Les arbredes omplien les vores del Congost, sobretot pel gran embassament o aiguamolls de les seves ribes; així, els arbres formaven un tot amb la continuïtat de les diferents propietats, s'ajuntava aquesta omeda, que devia tenir majorment oms plantats originàriament, amb la verneda d'en Fortuny, que a les acaballes ja en tenia pocs de verns. Terra situada al pla d'en Gall, a ponent del Congost.

prat: Terres igualment properes al riu; potser el sota mateix de l'omeda, servia de prat on el bestiar podia pasturar o el pagès dallar l'herba per portar-la a la cort. Totes aquestes terres de vora el riu han estat urbanitzades i edificades amb la zona industrial.

vinya: Es veuen documentades les peces de vinya d'aquesta propietat, al pla de can Gall i el pla d'en Marquès; aquestes últimes devien ser de millor qualitat per la característica de la terra d'aquella zona, car en terres de regadiu no era el millor territori per al cep ni la vinya.

També a la serra de can Cuana, sota can Sotries, ran l'autovia de l'Ametlla, on tenien plantats ceps de pansa rossa i sumoll.

“Palet, Salvador: Propietat situada a la secció B anomenada pla d'en Marquès, que conrea pel seu compte, per una quartera tres quartans de vinya de segona i una quartera de tercera”

(AMC, QLO53, núm. 140). Torres, Rosa: Propietat situada a la secció F anomenada pla del Molí d'en Marc, per dues quarteres de regadiu de primera, sis quartans de tercera, tres quarteres, sis quartans de secà de primera, una quartera de secà de segona, sis quartans de tercera, sis de quarta, tres quarteres, d'omeda de tercera, sis quartans de prat de segona, una quartera de tercera, tres quarteres, tres quartans d'erm de primera i una de quarta [...]

Torres, Vicenç: Propietat situada a la secció H anomenada pla d'en Duran, que conrea pel seu compte, per una quartera de vinya de primera, una de segona, sis quartans de tercera" (AMC, QLO53, núm. 242 i 244)

"Palet, Salvador de Barcelona: Una peça de terra en el paratge pla del Molí d'en Marc, que comprèn el conreu pel seu compte, una quartera, sis quartans de regadiu de primera, una de segona, sis quartans de cereals de secà de primera, una quartera de segona, dues de tercera, sis quartans de vinya de segona, una quartera, sis quartans de tercera, una quartera, tres quartans de prats de primera, tres de segona, deu d'omeda de primera, tres de tercera, tres quarteres, dos quartans d'erma de primera, terres de segona " (AMC, QLO62, núm. 107).

Gall, el pla de can

Àmplia zona de conreus regadius, travessada en totes direccions pel rec Monar i les seves diverses derivacions. Pel costat nord, arribava fins al Molí de les Canyes i el camí d'aquesta casa; a llevant el riu Congost; el camí de Granollers i la carretera de l'Ametlla a ponent, i la via del ferrocarril a migdia.

"Pla de can Gall" (AMC, Cadl 953, pol. 4, parc. 1-42). "Terra situada al pla de can Gall, expropiada en part per a la construcció del ferrocarril que la travessa de migdia-nord en el terme de Canovelles, llevant el riu Congost, migdia Marià Duran, ponent Joan i Josep Ribas, nord Salvador Palet per mitjà de carretera. Valerià Carrera Valls, Bernat Carreras Targarona (1942)" (RPG, ll. 3, fca. 306, f. 157). "Terreny en pla de can Gall, llevant mur de contenció del riu Congost, migdia actualment en part el camp de futbol" (RPG, ll. 14, fca. 1.282, f. 91).

Gallemí, el

Aquest home voltava pel poble amb l'americana penjada a l'espatlla i el bastó a la mà; es dedicava a menjar per les cases, a una li donaven un plat de sopa; a l'altra, un plat de patates. Diuen que procedia d'una casa anomenada can Gallemí; de mena rondinaire, mai li semblava prou bé ni bo allò que li donaven.

Gallemí, el bosc d'en; la vinya d'en Gallemí

Terres a Canovelles, situades el bosc i part de la vinya a les Maleses, i una altra part de vinya al pla de can Camp; de la casa de can Gallemí, del terme de Vallromanes, amb les terres del mas més enllà d'aquest termenal i la delimitació comarcal amb el Maresme.

"Gallemí, Margarida: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per sis quartans de secà de segona, sis de tercera, una quartera de quarta, quatre quartans de bosc de quarta, cinc de vinya de primera, cinc de segona" (AMC, *QLO53*, núm. 82). "Gallemí, Marià d'Alella: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Camp, que comprèn i conrea pel seu compte, tres quartans de cereals de secà de primera, sis de segona, una altra peça en el paratge anomenat les Maleses de sis quartans de cereals de secà de segona, una quartera sis quartans de tercera, tres quartans de vinya de primera, cinc de segona, tres de tercera, tres de bosc de segona" (AMC, *QLO62*, núm. 67). "Can Gallemí, casa de pagès de primera classe" (AMM, *Am1861*, núm. 145). "Sr. Comte de Darnius de Barcelona. Casa de pagès de tercera classe" (*Am1873*, districte de Vallromanes, pàg. 45, núm. 131). "Casa habitació i de pagès de baix i un pis. Propietari: Comte de Darnius (Gallemí)" (*RF1893*, F. 243, despoblat). (AMM, *Am1936*, núm. 36, f. 40). "Caseriu, núm. 30. Motiu de la casa: Can Gallemí. Hereus del Conde de Darnius (Teyá)" (*NHV*, VA, pàg. 209). "Alt.481.2" (MTC, Premià de Dalt. 393-4-8). (*MJA1913*). "Última casa del terme municipal de Vallromanes pel costat sud, tocant el terme de Sant Pere de Premià. Construïda amb baix i dalt, orientada a migdia, amb carener a doble vessant perpendicular a la línia de façana, amb portal d'entrada i finestres d'arc pla de pedra. S'hi arriba pel camí propi de la casa" (*OV*, pàg. 93).

Gallet, la peça del

Terra que havia estat propietat del motejat el Gallet de Lliçà d'Amunt, que hi tenia conreu de secà amb una mica de vinya ran l'autovia de l'Ametlla, a la serra de Bellulla, al nord de la peça del Menut. La casa de cal Gallet, del barri de can Marlès, de Lliçà d'Amunt, està situada a les faldes que baixen de Bellulla i can Comes.

"Paratge: Bellulla. Jaume Roca Puig, conreu" (AMC, *Cad1953*, pol. 7, parc. 26). "Lliçà Damunt. Gallet, cal [...] construïda als anys vint" (*OLIA*, inèdit).

Gallifa, la vinya d'en

Tros de vinya d'un pagès de Granollers de cognom Gallifa, al pla de can Camp. Cognom el d'aquest home que, amb el pas dels anys, va adquirir forma de sobrenom.

"Gallifa, Joan: Propietat situada a la secció E, anomenada pla d'en Camp, que conrea pel seu compte, per tres quartans de vinya de segona, sis de tercera" (AMC, QLO53, núm. 97).

"Gallifa, Joan de Granollers: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Camp, que comprèn i conrea pel seu compte, nou quartans de vinya de tercera" (AMC, QLO62, núm. 68). "En Gallifa" (OG, inèdit).

Galobardes, can

Nom de la casa construïda per la família de cognom Galobardes, l'any 1947, quan vingueren procedents de can Parellada de Montornès a la verneda d'en Fortuny, l'actual polígon industrial de can Castells. Era una casa de planta baixa i pis, orientada a migdia, amb coberta a doble vessant perpendicular a la línia de façana, que fou enderrocada l'any 1995.

"Parcel·la de terreny al pol. 3, parc. 39, que té a llevant l'heretat de can Galobardes, nord sèquia, llevant heretat Galobardes, ponent heretat Antoni Cros" (RPG, ll. 16, fca. 1.466, f. 44).

"Josep Galobardas Sibina i esposa (*proindiviso*)". (AMC, Cad1953, pol. 3, parc. 34). Quarter del Nord 21. (... 1947) Salvador Pericas i Borrell" (TTC, pàg. 55). "Can Galobardes" RGC, núm. 4, bis, octubre-novembre-desembre 1996).

Galobardes, la bassa de can; el pou de can Galobardes

L'únic que va quedar d'aquesta casa de pagès va ser la bassa rodona, situada al costat de les naus industrials, com a testimoni d'una època passada i prou pròxima en el temps.

"Josep Galobardas Sibina i esposa. Bassa, pou, motor" (AMC, Cad1953, pol. 3, parc. 33).

Galobardes, el mas

Les terres d'aquesta propietat havien format part del pla de can Magarola, en un espai de conreus al volt de la casa.

"Josep Galobardas Sibina i esposa" (AMC, *Cad1953*, pol. 3, parc. 32-33, 38). "El mas Galobardes" (RPG, ll. 59, fca. 5.245, f. 143).

Ganyils, l'olivar d'en; la vinya d'en Ganyils

Terres de la família Grau de Granollers, constructors de carros de cognom Grau, a Bellulla i al pla de can Camp.

"Grau, Esteve: Propietat situada a la secció D anomenada brolla de *Villuya*, que conrea pel seu compte, per tres quartans de vinya de tercera, cinc de quarta, quatre de secà de segona, sis de tercera, vuit de quarta. "Grau, Joan: Propietat situada a la secció D anomenada brolla de *Villuya*, que conrea pel seu compte, per quatre quartans de vinya de primera, sis de segona, quatre de tercera, sis d'oliverar de tercera, deu quartans de vinya de primera, deu de segona, deu de tercera, tres d'oliverar de tercera. Una altra de dos quartans de vinya de tercera, set de quarta, una altra a la secció E anomenada pla d'en Camp, quatre quartans de vinya de segona, quatre de tercera, cinc de quarta, una altra de tres quarteres de secà de tercera, cinc de quarta." (AMC, *QL053*, núm. 93 i 94). "Grau, Joan: Dues peces de terra en el paratge anomenat pla d'en Camp, que comprèn i conrea pel seu compte, dues quarteres, sis quartans de cereals secà de segona, quatre quarteres de tercera, sis quartans de vinya de segona, una quartera de tercera" (AMC, *QL062*, PV, núm. 217). "Can Ganyils: Aquesta família de cognom Grau, primer va estar-se a la plaça de la Corona, a l'actual núm. 22 [...] Després de vendre's la casa, passaren a viure al carrer de Francesc Macià núm. 39, on feien de carreters [...] Antigament un dels avantpassats de la família portava uns bigotis molt grossos "Ganyils" (OG, inèdit). "24/1/1889. Col·legis electorals. Col·legi I: Esteve Grau Mas, plaza de la Corona, núm. 26 [...] 22/5/1890. Esteban Grau autorizándole para edificar una casa en la calle de la carretera del Masnou" (AMGP, *LIAAG1886-1891*).

Garriga, la vinya d'en

v. *Santuari de Bellulla*.

"Garriga, Marià: Propietat situada a la secció D anomenada brolla de *Villuya*, que conrea pel seu compte, per tres quartans de vinya de segona, tres de tercera, quatre de secà de tercera, deu de quarta (AMC, *QLO53*, núm. 96). "Garriga, Joan de Granollers: Una peça de terra en el paratge anomenat brolla de Belluya, que comprèn i conrea pel seu compte, sis quartans de vinya de primera, quatre de segona, deu de tercera. Amb escriptura davant el notari Cisternas atorgada el 30 de juny de 1872. Joan Garriga va vendre aquesta finca a Joaquim Masuet Barnet" (AMC, *QLO62*, núm. 69).

Gatella, la

Sobrenom de forma femenina amb el qual era coneguda una dona que enviduà del seu marit de cognom Gatell. Forma que va donar nom de casa, que avui coneixem per la Torre Gatella.

Giravent, can

Nom d'una casa petita de baix i dalt, que va ser enderrocada; estava situada a llevant de can Pau de la Vella i sota el camí de la Vinya. Es coneixia amb aquest nom, que provenia del cognom de l'home Giravent, que també era conegut amb el sobrenom del Coixet. S'hi arribava pel camí de la Vinya, que tenia un trencall de cara a migdia que portava fins a la casa. Aquesta zona ara forma part de la urbanització de can Duran.

"Paratge: Can Gurguí. Parcel·lacions i Aigües. Can Giravent, casa" (AMAC, *Cad1953*, pol. 6, parc. 26a). "Cases que es feren posteriorment al 1862, integrades dins el quarter de Migdia a partir del núm. 20: Can Giravent 29 (1920) Josep Grau Puigdomènech" (*TTC*, pàg. 54).

Girbau, can

v. *Girbau del Pla*.

“Can Girbau” (PTAM, VII). “Segona sortida: Can Girbau. Li hauria tocat el núm. 16, del quarter del Nord [...] Isidre Costa i Gispert” (TTC, pàg. 25, 55). “Can Girbau” RGC, núm. 35, abril 2005).

Girbau, la bassa de can; el pou de can Girbau

bassa: De forma rodona, situada just davant la cara sud-oest de la casa de can Girbau del Pla, ran el pas de la carretera de l'Ametlla, la barraca del pou al costat. S'omple amb l'aigua del pou.

pou: Es va construir aquest pou al torrent de Fangues; es va posar un motor per regar la terra on es feien patates i verdures; portava l'aigua a la bassa per poder regar, omplir el safareig de dins per rentar i abeurar les vuit o deu vaques que tenien.

“Pla de can Girbau. Antoni Costa Roca, barraca, b; bassa, c” (AMC, *Cadl 953*, pol. 2, parc. 38).

Girbau, el camí de can

Camí que uneix el camí de Granollers a l'Ametlla, des de darrere can Sidro; passa per la cara nord de can Girbau del Pla, travessa la carretera de l'Ametlla i se'n va, després de travessar el torrent de Fangues pel pontet, fins a les antigues terres de conreu del mas Pagès Vell i el camí dels pins d'en Castells.

Girbau, el pla de can

Zona situada a l'extrem nord-est del terme municipal, travessada per la línia termenal i el punt de coincidència de termes amb l'Ametlla i les Franqueses; terres travessades per la carretera de l'Ametlla, entre el torrent de Fangues a ponent, el camí de Fangues a migdia, encara que gira al nord paral·lel al costat de llevant del torrent, i el camí antic de Granollers a l'Ametlla a llevant.

“Pla de can Girbau” (AMC, *Cadl 953*, pol. 2, parc. 33-55).

Girbau, la rasa de can; el sot de can Girbau i el torrent de can Girbau

rasa: El camí de can Girbau del Sot, després de la casa i la bassa, baixa de cara a ponent per un camí herbat, amb ametllers a la cara de migdia; s'acabava tot d'una i entrava a la rasa que recollia l'aigua de les faldes de les terres del costat de ponent de la casa, s'enfonsava i queia al torrent. Rasa que s'havia utilitzat també de camí.

sot: Denominació d'aquella part del torrent de can Jaumira, situada en el punt de confluència amb el fondal de can Fabrera —també sot de can Girbau—, per la proximitat d'aquesta casa, en el punt on la línia termenal de municipis divideix aquest territori de Canovelles i l'Ametlla.

torrent: Anomenat sobretot el torrent de can Jaumira, encara que també es coneix d'aquesta forma i, més endavant, torrent de can Marquès.

v. *sot de can Fabrera, sot de la Noguera.*

“Anomenat el sot de la Noguera vora cal Fusteret, després travessa la línia termenal amb Canovelles i passa vora la casa de can Girbau del poble veí, per això en alguns moments es troba com a sot d'en Girbau. El torrent comença a la serra de can Marí, i baixa entre els camins de can Fabrera i de can Sarral. Més conegut com el sot de can Fabrera i el torrent de can Jaumira” (OA, treball inèdit).

Girbau, el lledoner de la rasa de can; el roure de la rasa de can Girbau

lledoner: Curiós exemplar trigemin situat sobre el marge de la cara de migdia a mitja rasa de can Girbau, sobre la cara nord del camp dels Avellaners de can Girbau del Sot. Arrenca d'una soca comuna, amb un tronc de 2,55 m de canó, que aviat s'obre en tres besses dretes que formen un arbre esvelt amb un volt de capçada de 15 m de diàmetre.

roure: Arbre estrany de forma extraordinària, rabassut per la tortura d'haver-se d'aixecar, just nascut al marge, al començament de la rasa de can Girbau, amb les arrels que es fixen al sòl i s'arrapen a la terra i es retorcen; formen un cos tort sobre el torrent d'un volt de canó de 2,30 m, s'adrecen de seguida amb quatre besses que s'enlairen per formar una capçada irregular que ombreja la rasa i el camp del costat nord.

FOTO: Enric Garcia-Pey

El lledoner de la rasa de can Girbau

El roure de la rasa de can Girbau

Girbau, la vinya de can

A can Girbau del Pla, tenien la vinya situada sobre el costat de ponent del torrent de Fangues, amb ceps d'*abaié* —tipus de cep molt corrent a les vinyes dels pagesos vallesans—. Davant les dificultats de trobar ningú que volgués cavar la vinya, es va arrencar amb el tractor i ara hi ha una hípica.

“Girbau, Francesc: Propietat situada a la secció A anomenada Les Maleses, que conrea pel seu compte, per dos quartans de vinya de primera, sis de secà de primera, sis de segona, set de quarta, cinc d'oliverar de primera. Una altra de quatre quartans de vinya de primera, tres de segona, set de secà de tercera. Per una casa” (AMC, QLO53, núm. 87). “Girbau, Bartomeu de l’Ametlla: Una peça de terra en el paratge pla d’en Marquès, que comprèn el conreu pel seu compte, sis quartans de vinya de segona, tres quarteres, vint quartans de tercera” (AMC, QLO62, núm. 70). “1855. Quadern núm. 2, d’Antoni Marquès, parts de fruits, núm. 75. Bartomeu Girbau, vinya” (APMarq, CDVA, *ClasT1855*).

Girbau del Pla, can

Coneguda només amb el nom de can Girbau d’ençà que la casa de can Girbau del Sot es va anar coneixent per can Parra, i ja no calia distingir-les; s’anomenaren d’antic les dues cases de forma composta d’acord amb la seva situació geogràfica i per la facilitat de distingir-les.

Casa del barri Sanaüja, situada al pla de can Girbau, al límit nord-est del terme municipal, ran el costat de llevant de la carretera de l’Ametlla. Casa construïda amb planta baixa i pis, amb coberta a quatre vessants, façana allargada, amb la pallissa a llevant, per l’Isidre Costa Gispert quan va deixar la casa de can Girbau del Sot, a final del segle XIX.

Encara que li fou designat el núm. 16, del quarter del Nord, no s’hi posà la placa.

“Antoni Costa Roca, amb domicili a can Girbau el Pla” (RPG, II. 40, fca. 4.100, f. 148). “Pla de can Girbau. Can Girbau, casa, a” (AMC, *Cad1953*, pol. 2, parc. 38). “Núm. 38. Can Girbau: Isidre Costa Gispert” (AMC, *PM1924*).

Girbau del Sot, can

Nom de la casa coneguda i anomenada pel cognom del propietari i l'accident geogràfic on està situada, a mitja falda de la serra, sobre el costat de llevant del torrent de can Marquès. Aquesta situació dona l'adjectiu per fer la diferenciació amb l'altra casa coneguda per can Girbau, situada al pla, d'estructura senzilla, en planta baixa i pis, de coberta a doble vessant perpendicular a la línia de façana, orientada a migdia, amb el núm. 12 a la façana.

Després de vendre's, fou coneguda per can Parra pel cognom del nou propietari; nom que encara es conserva malgrat les vendes posteriors i les noves construccions que s'hi feren, per a una explotació de granja. Actualment, està deshabitada, però a les instal·lacions hi ha ramats de xais.

“Llobet, Miquel. La casa núm. 12 del quarter de Ponent” (AMC, QLO62, PV, núm. 219).
“Núm. 69. Can Girbau del Sot: Esteve Valls Mompert” (AMC, PM1924). “Can Girbau del Sot” (PTAM, VI I).

Girbau del Sot, els avellaners de can; l'olivar de can Girbau del Sot i la vinya de can Girbau del Sot

Terres de vinya i oliveres que tenien a la zona de les Maleses, vora la línia termenal amb l'Ametlla, a l'entorn i sobre el costat nord-est de la casa, en unes terres del mas que encara es conreen; i també a baix, a l'entorn de les terres de can Marquès, en una peça allargada que avui es coneix com els avellaners de can Marquès, perquè encara hi ha avellaners plantats a l'última peça d'aquesta propietat, a la part més baixa del mas.

“Llobet, Joan: Propietat situada a la secció B anomenada Pla d'en Marquès, que conrea pel seu compte, per tres quartans de vinya de primera, tres de segona i sis de quarta “ (AMC, QLO53, núm. 108). “Llobet, Joan de Palou: Una peça de terra en el paratge pla d'en Marquès, que comprèn el conreu pel seu compte, una quartera de vinya de tercera” (AMC, QLO62, núm. 80) “Llobet, Miquel: Dues peces de terra en el paratge anomenat les Maleses que comprèn i conrea pel seu compte, vuit quartans de cereals secà de segona, onze de tercera, dos de vinya de tercera, tres d'oliverar de tercera, cinc de cereals de segona, dos de tercera, quatre de vinya de segona, tres de tercera “ (AMC, QLO62, PV, núm. 219).

Girbau del Sot, la bassa de can; el safareig de can Girbau del Sot

bassa: Gran bassa de forma rodona, 15 m de diàmetre, construïda d'obra, d'una alçada de 2 m, ran la cara de migdia del camí, quan aquest baixa després de la casa cap a la rasa.

safareig: Està situat enganxat a la façana principal, decantat al costat de llevant de la casa; safareig petit i allargat, que es conserva amb els rentadors.

Girbau del Sot, el camí de can

Camí que ens porta a la casa, des del costat de ponent del camí de l'Ametlla, i continua fins al sot, sobre el pas del torrent de can Marquès. L'últim tram, però, es feia per la rasa de can Girbau; més endavant s'ha desviat el pas en el punt d'arribar a la rasa, en direcció a migdia, fins al torrent de can Bernat Serra.

Modernament, després de canviar de propietat, hom també en diu el camí de can Parra; encara que s'han canviat novament de propietaris, han conservat aquesta última denominació.

v. camí de can Parra.

FOTO: Enric Garcia Pey

El camí de can Girbau del Sot

Girbau del Sot, l'era de can

De l'antiga era d'aquesta petita masia, de forma trapezoïdal, situada just enganxada a la cara davantera de la casa, queda el pati actual pavimentat. Quan els eguassers anaven de casa a casa d'aquests verals, també devien parar a can Girbau del Sot.

“Alonso Parra Gómez, era” (AMC, *Cadl* 953, pol. I, parc. 7f).

Gironès, l'olivar d'en; la vinya d'en Gironès

Part de les terres de can Marquès, que varen acensar-se a diversos pagesos; peça d'en Gironès de Granollers.

v. *Purgatori*.

“Gironès, Antoni: Propietat situada a la secció B anomenada pla d'en Marquès, que conrea pel seu compte, per tres quartans de vinya de primera, tres de segona, tres de tercera, dos de secà de primera, dos de segona, vuit de quarta, dos d'oliverar de primera. Gironès, Joan: Propietat situada a la secció D anomenada brolla de *Villuya*, que conrea pel seu compte, tres quartans de secà de segona, tres de tercera, dos de quarta, sis de vinya de tercera, deu de quarta” (AMC, *QLO53*, núm. 89 i 95). “Gironès, Antoni de Granollers: Una peça de terra en el paratge pla d'en Marquès, que comprèn el conreu pel seu compte, tres quartans de cereals de secà de segona, nou de tercera, tres de vinya de primera, tres de segona, tres de tercera, dos d'oliverar de segona. Amb data 3 d'octubre de 1912 Lluís Serra Guàrdia fa la inscripció al seu nom d'aquesta finca per ser del seu pare. Gironès, Joan de Granollers: Una peça de terra en el paratge brolla de *Belluya*, que comprèn el conreu pel seu compte, vuit quartans de cereals de secà de tercera, deu de vinya de primera, dos de segona, quatre de tercera” (AMC, *QLO62*, núm. 71 i 72).

Gordi, can

Nom d'una antiga casa que estava situada al camí del Rec, ara carrer del Rec; travessada pel centre per la línia termenal; per tant, a cavall dels termes municipals de Canovelles i Granollers; ara desapareguda.

Gorguí, can

Nom de casa amb el qual és coneguda una bella masia encertadament restaurada, amb una porta d'entrada construïda amb volta de totxo a plec de llibre, orientada de cara a ponent, situada a llevant de l'actual desviació per accedir a la carretera de Caldes.

"Parroquia y terme de St. Feliu de Canavelles, fogajat ha 17 de juliol 1553 per Bertomeu Pi. Antoni Gurgui" (ACA, núm. 2.598, f. XXXXVIII, *JIF*, pàg. 352). "Gurguí, Josep: Per una casa" (AMC, *QLO53*, núm. 82). "Gorguí, Josep: La casa núm. 10 del quarter de Migdia" (AMC, *QLO62*, PV, núm. 216). "Paratge: Can Gurguí, casa. Francesc Pous Gurgui" (AMC, *Cad1953*, pol. 6, parc. 29c). "Núm. 54. Can Gorgui: Enric Vivet Gurgui" (AMC, *PM1924*). "Enric Gurguí Ricart, home de 65 anys, pagès. Can Gurgui" (AMC, *CE1934*, núm. 152). "Casa Gurguí. Per lo Casal de dit Gurguí; per la persona de Pau Gurguí, cap de família, i per la persona de Joan Gurguí, oncle" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 12-9). "Tercera sortida: Can Gorgui. Fou una de les primeres cases que es construïren [...] Quarter de Migdia 10. Josep Gurgui" (*TTC*, pàg. 43, 53).

Gorguí, la bassa de can; la sínia de can Gorguí

bassa: De fet, bassa i sínia formaven un tot a la peça de terra quadrada on estava situada la casa, amb aquests elements a la part alta, al costat nord-oest. Aigua que regava les terres de l'entorn de la casa fins a arribar al bosc, l'actual cementiri.

sínia: Situada al nord de la masia, giravoltava empesa per un cavall i amb els catúfols feia pujar l'aigua per omplir la bassa. Avui la terra on estaven emplaçats aquests elements ha estat afectada pel pas de la ronda.

"Can Gurguí, bassa" (AMC, *Cad1953*, pol. 6, parc. 29b).

Gorguí, el bosc de can; el mas Gorguí; l'olivar de can Gorguí i la vinya de can Gorguí

bosc: L'antic bosc de pins d'en Gorguí va ser un espai cedit com a cementiri, a canvi del qual se li feren tres panteons, que modernament foren enderrocats. Sembla que primer es pensà ferlo al bosc de la Tona, que tenia la pineda a l'altre costat del camí; però en fer la cessió, es construï en aquest lloc, tal com el coneixem avui.

mas: Les terres d'aquesta propietat, anaven des del camí nou de l'Ametlla, a la cara nord, fins a les terres de can Duran a llevant, la nova carretera de Ribes o autovia de l'Ametlla a ponent, i el camí de Lliçà d'Amunt, actualment el camí del Cementiri, o carrer d'Enric Gurguí al nomenclàtor urbà, a migdia. S'anaren dividint i construint-se cases en aquestes terres.

"Gurguí, Josep: Propietat situada a la secció C anomenada pla d'en Serra i Canyelles, que conrea pel seu compte, per sis quartans de secà de primera, una quartera de segona, una quartera de tercera, una de quarta, sis quartans de bosc de quarta, tres quarteres, tres quartans d'erm de primera. Una altra a la secció F anomenada pla del Molí d'en Marc, quatre quartans de secà de primera. Una altra a la secció H anomenada pla d'en Duran, una quartera de secà de primera, dues quarteres de segona, cinc quartans de tercera, tres quarteres de quarta. Una altra de dues quarteres de secà de primera, tres quarteres de segona, quatre quarteres de tercera, dues quarteres onze quartans de quarta, una quartera de vinya de cinc quarteres de bosc de tercera, sis quarteres, cinc quartans d'erm de primera. Una altra de tres quartans de vinya de primera, tres de segona, quatre de tercera, tres quartans d'erm de primera" (AMC, QLO53, núm. 82). "Gribé, Pere de Granollers: Una peça de terra pertinences de la partida anomenada mas Gorguí o pla d'en Duran, que li ha traspasat a Josep Gorguí i Parera d'aquest poble, segons instància de juny de 1864, dues quarteres cereals de secà de segona i una de tercera. Grivé, Jaume de Granollers: Una peça de terra en el paratge pla d'en Camp, que comprèn el conreu pel seu compte, vuit quartans de secà de tercera, tres de vinya de tercera. Gorguí, Josep: Una peça de terra en el paratge anomenat les Maleses, que comprèn i conrea pel seu compte, sis quartans de cereals secà de segona, sis de tercera, cinc de vinya de segona, set de tercera, dos d'oliverar de segona, una altra al pla d'en Serra, una quartera de cereals secà de segona, tres de tercera, sis quartans de bosc de tercera, tres quarteres, tres quartans d'erm de primera, una altra peça en el Molí d'en Marc, quatre quartans de regadiu de primera, tres peces en el paratge pla d'en Duran, una quartera de cereals secà de primera, cinc quarteres, cinc quartans de tercera, dues quarteres de cereals secà de primera, tres de segona, sis quartans de tercera, una de vinya de tercera, cinc de bosc de tercera, sis quarteres, cinc quartans d'erm de primera, deu quartans de vinya de tercera, tres d'erm de primera" (AMC, QLO62, APEN, núm. 35, núm. 75, PV, núm. 216). "Can Gurguí" (AMC, Cad1953, pol. 6, parc. 1, 17-27). "Can Gurguí" (AMC, plànol geomètric, any 1854. Ens diu Gorguí). "Plantà ceps en una terra del mas Gorguí" (AMG, JM, Judicis Verbals, any 1867, núm.14). "Peça de terra conreu, secà, vinya, amb algunes oliveres, procedència del mas Gorguí, llevant Lluís Ribó, migdia Josep Martí, Francesc Cunill, ponent Bonaventura Vilà, nord mas Duran. Enric Gorguí, Genís Espargaró Girbau, Antoni Espargaró Piqué (1940), Pere

Portabella (1951)" (RPG, ll. 1, fca. 74, f. 238). "Finca denominada mas Gurgui o Gorgui, amb la seva casa, canyers, bosc, vinya, a llevant Francesc Tintó, Maria Pons i el cementiri de Canovelles, migdia la carretera de Caldes, Joan Julià, avui Caterina Farré, Dolors Gispert, nord Josep Grau i altres, ponent Marià Recolons per mitjà de camí i altres. Francesc Pons Gurgui, Maria Gurgui Vivet" (RPG, ll. 9, fca. 833, f. 143). "Salvador Gorguí, pagès del lloc present, per al rec de la seva heretat situada en aquest terme, paga a 29 de desembre 1 S" (AA, LlevR, pàg. 4). "Casa Gorguí. Per una pessa de terra de bosc, sembradura deu quarteres, de primera qualitat, a la classe 23a" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 12-7).

Gorguí, el camí de can; el camí de les peces de can Gorguí

Camí que antigament portava a la casa des del camí de Lliçà d'Amunt, en el punt d'entrada del cementiri, a la qual s'arribà més tard des del camí de can Facundo i avui des de la desviació de la carretera de Caldes.

camí de les peces: També conegut com el camí de la Vinya, perquè una terra d'aquest tipus de conreu era l'última de les peces. Començava a la cara de llevant de la carretera de Ribes i portava fins aquesta vinya, amb les peces a la cara de migdia i la plana de can Gorguí al nord.

v. *peces de can Gorguí, camí de la Vinya.*

Gorguí, la creu de sobre can

Es documenta una antiga peça de terra de can Gorguí com la feixa del Pedró, on segurament a la part alta hi havia la creu d'aquest pedró, des de la qual es beneïa el terme.

v. *feixa del Pedró.*

"Les obligacions del rector de Canovelles, any 1741 (del llibre de rendes) prossegueix y arribant a la Creu de Sobre can Gorguí es fa una commemoració de Cruce" (AMV, caixa núm. 4 LIRR, pàg.3).

Gorguí, l'era de can

Situada en un pla superior respecte a la casa, a la seva cara de migdia, en un indret on posteriorment varen edificar-se habitatges. La seva situació enlairada els permetia una ventilació adequada a l'hora de ventar.

De forma rodona i encaironada, batien amb els animals que tenien a la casa i ajudaven amb els veïns.

Gorguí, les peces de can; la plana d'en Gorguí

peces: Terres sota l'anomenada plana de can Gorguí, al migdia i a ponent del camí de les peces de can Gorguí. En aquestes peces, després, s'hi construïren les cases de can Pau Campaner o de la Vella i can Giravent.

plana: Terra situada al capdamunt de les terres de can Gorguí, amb el pas de la carretera de Ribes o autovia de l'Ametlla pel seu costat de ponent, el camí nou de l'Ametlla a la cara nord, les terres del mas Duran a llevant i el camí de les peces de can Gorguí a migdia. El propietari de cognom Pérez comprà aquesta terra i també la part baixa, ran el camí nou de l'Ametlla, que havia estat de can Duran on hi ha la casa; potser aquesta circumstància féu que durant una època s'anomenés pla de can Gorguí i també de can Duran.

v. *pla de can Duran*.

"Gorguí i Parera, Josep d'aquest poble: Baixa d'una peça de terra pertinences de la partida anomenada la plana d'en Gorguí o sigui Pla d'en Duran, que segons instància de 23 de maig de 1865 ha traspassat a la seva germana Maria, de tres quarteres, nou quartans erm de primera. Gurguí i Parera, Maria d'aquest poble. Una peça de terra que pertany a la partida anomenada Pla d'en Duran o plana d'en Gurguí, segona instància de 24 de maig de 1865, li ha traspassat al seu germà Josep, de tres quarters, tres quartans de cereals secà de tercera. Francesc Espargaró Planas va adquirir aquesta finca com hereu de la seva mare Maria Planas segons testament davant el notari de Granollers Domingo Roca, 14 d'octubre de 1879 (AMC, QLO62, APEN, núm. 83 i 84). "Can Gurguí" (AMC, Cad1953, pol. 6). "Terra de conreu secà, en el punt anomenat plana d'en Gorguí, llevant-nord Marià Duran, avui Lluís Ribó, migdia Valerià Carreras, ponent mas Gorguí de Josep Gorguí. Antoni Pérez López (1942), Antoni Pérez Portabella" (RPG, ll. 3, fca. 278, f. 68). "Terreny edificat en el terme de Canovelles, que té al nord la carretera o camí anomenat de les peces de can Gorguí, per mitjà de Jaume Monpart, nord-migdia Josep Grau, migdia Esteve Roca, Francesc Pons, llevant Rafel Prims, ponent Fèlix Molins pol. 6 parc. 1926" (RPG, ll. 6, fca. 582, f. 188).

Gorina, la vinya d'en

Com tantes altres cases de Granollers que tenien una peça de terra a Canovelles, la vinya de can Gorina, situada a les Maleses.

"Gorina, Pere: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu

compte, per dos quartans de vinya de primera, dos de segona i set de quarta” (AMC, *QL053*, núm. 86). “Can Gorina: Casa situada a la plaça de les Olles, núm.7, també anomenada can Pere Gorina pel nom i cognom del seu propietari; casa dedicada durant tres generacions a la venda d’olles” (OG, inèdit).

Gotinell, la vinya d’en

Terra a la zona de les Maleses i a la serra de can Cuana, veïna de la terra de can Sotries.

“Gotinell, Andreu: Propietat situada a la secció A, anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per sis quartans de vinya de primera, una quartera de segona, una quartera de tercera” (AMC, *QL053*, núm. 78). “Gotinell, Andreu de Lliçà d’Avall: Una peça de terra en el paratge les Maleses, que comprèn el conreu pel seu compte, sis quartans de vinya de primera, dos quarteres de tercera. Una altra en el pla d’en d’en Jaona de deu quartans de vinya” (AMC, *QL062*, núm. 73).

Governador, el

Sobrenom amb el qual era conegut un home de cognom Cases, treballador de can Duran, que era de Lliçà d’Avall.

Al carrer de la Riera, núm. 2, hi vivia en Pere Juncà, pagès que anava a jornal, que hom coneixia amb aquest sobrenom; també donà nom a la casa cal Governador i l’horta del costat, de les quals es cuidava, on s’han construït edificis d’habitatges.

“Joan Puig Olivé. “Camp del Governador (Can Nadal)” (AMLIAv, A4 C.109 2.3.2, T.I, núm. 78 F.82-2). “Terra que antigament formava part dels conreus de Can Cristo i que avui queda dintre la zona industrial, amb el torrent de can Nadal a migdia i un corriol que a va a les Torres a llevant [...] També anomenada El Governador va ser edificada i l’ocupa una indústria” (*OLIAv*, pàg. 101).

Governador, la bassa del; els horts del Governador

Terra de dues quarteres, situada en façana al carrer de la Riera, núm. 4-8 i al darrere de la casa de cal Governador, fins a arribar pel costat de llevant a la riera; amb una bassa de forma rodona que s’omplia amb l’aigua d’un pou molt ric d’aigua que bombaven amb motor elèctric.

Gran, el camp

“Casa Serra. Per una pessa de terra, dita lo camp Gran, sembradura tres quarteres, de la primera qualitat, a la classe 15a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 15-4).

Granollers, el camí de

Antic camí que sortia del poble, travessava el torrent de Fangues, el pla de can Camp i anava en direcció sud-est fins a travessar la línia termenal en direcció a Granollers; ara anomenat el carrer Diagonal i el carrer de la Riera. Al poble veí, el tram propi es coneix com el camí vell de Canovelles.

Granollers a l'Ametlla, el camí de; la carretera de Granollers a l'Ametlla

camí: Antic Camí Ral o camí de Barcelona.

carretera: Denominació del vial obert en substitució dels antics camins, que uneix ara Canovelles amb l'autovia de l'Ametlla, el qual comença en terme de Granollers; la carretera de Caldes, tram que s'anomena la carretera de Canovelles, al nomenclàtor veí avinguda de Canovelles, en el recorregut propi, fins que, després de la ronda ja es coneix amb la forma composta o com a carretera de l'Ametlla.

v. *camí de Barcelona*.

“La carretera de Granollers a l'Ametlla” (AMC, *Cadl 953*, pol.3).

Gras, can

Petita casa construïda al barri de Sanaüja, al límit nord-oriental del terme municipal amb el de les Franqueses. Nom antic d'aquesta casa que després s'anomenarà can Queteró, i actualment can Sidro.

v. *Sidro*.

Gregal, el carrer del

De curt recorregut, aquest carrer comença a la cara de ponent de la carretera de l'Ametlla i porta fins a les cases de can Manel i can Panduro, antic camí de can Manel.

v. *Carter, Manel, Panduro.*

Guerra, en

També conegut com el Manco de can Pau de la Vella.

“Antoni Vilà (a) Guerra de 22 anys, veí de Canovelles i la Roca” (AMG, JM, Registre de requisitòries de l'any 1852).

Guerra, la vinya d'en

“Vilà, Bonaventura: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Duran que comprèn i conrea pel seu compte, tres quarteres de cereals secà de tercera, quatre quartans de vinya de primera, sis de segona, dos de tercera “ (AMC, QLO62, PV, núm. 254).

Guillemí, el mas

“Terreny en el terme de Canovelles, ponent mas Guillemí, Joaquim Gorchs per mitjà del torrent de Fangues. Julià Estrada” (RPG, ll. 5, fca. 500, f. 190). “Guillemí, Marià: Propietat situada a la secció E anomenada pla d'en Camp, que conrea pel seu compte, per sis quartans de secà de primera, tres de segona” (AMC, QLO53, núm. 99)

Guri, can

Casa situada a migdia del camí de can Guri que pertanyia a l'antic mas Castells, amb el nom antic de can Pi o el Mas Pi, al límit nord-oriental, vora el termenal amb les Franqueses. Actualment, està totalment incorporada a l'àmbit del polígon industrial de can Castells. Casa de planta baixa i pis orientada a migdia,

amb entrada d'arc de mig punt dovellat de dovelles amples sustentades sobre brancals de grans cairons, amb les obertures de les finestres de planta baixa de totxo a plec de llibre. Convertida en restaurant, conserva el nom de casa en el nom comercial; oberta a un pati gran amb entrada pel carrer d'Isaac Peral de la urbanització. Antigament tenia el núm. 14 del quarter del Nord.

v. *mas Castells, Magarola, Pi*.

"Pla de Magarola. Antònia Cros Balart. Can Guri. Casa" (AMC, *Cadl* 1953, pol. 3, parc. 21a).

"Núm. 39. Can Guri: Josep Vidal Roca" (AMC, *PMI* 1924). "Segona sortida: Can Guri. Casa núm. 14, del quarter del Nord. Antic mas Pi, propietat de can Castells [...] Víctor Magarola" (*TTC*, pàg. 25, 55). "Can Guri, voltat de can camps (foto)" (*CUPT*, pàg. 32).

Guri, el camí de can

Camí que ens portava des del camí de Llerona, a la zona de la Costa, fins a la casa de can Guri i, més enllà, a la riera. Avui aquesta casa està en plena zona industrial, amb entrada pel carrer d'Isaac Peral de la urbanització que es correspon, poc o molt, amb el pas de l'antic camí

"Camí de can Guri" (AMC, *Cadl* 1953, pol.3).

Guri, el mas

Terres delimitades pel nord per la línia termenal entre Canovelles i les Franqueses, amb el recorregut del rec Monar i les seves derivacions que travessaven aquestes terres, anomenades el pla de can Magarola.

"Mas Guri" (AI, repartiment d'horari per regar, 1786).

Guri, la mina de can; el rentador de la mina de can Guri

Al pas del rec Monar, al costat de can Guri, hi havia un rentador que coneixien amb aquest nom, on anaven a rentar les dones de la Costa, fins que a cada casa anaren fent un safareig, per estalviar-se la feina feixuga de pujar la costa amb la roba mullada i el fred a l'hivern.

Guri, l'olivar d'en; la vinya d'en Guri

v. *mas Castells*.

"Guri, Vicenç: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per dos quartans de vinya de primera, una quartà de segona, quatre de quarta, dos d'oliverars de quarta. Guri, Joan: Propietat situada a la secció A, anomenada les Maleses, dos quartans de vinya de segona, dos de tercera i sis de quarta" (AMC, QL053, núm. 84 i 85). "Guri, Joan de Llerona: Una peça de terra en el paratge les Maleses, que comprèn el conreu pel seu compte, sis quartans de vinya de segona, quatre de tercera. Guri, Vicenç de Llerona: Una peça de terra en el paratge les Maleses, que comprèn el conreu pel seu compte, quatre quartans de vinya de segona, tres de tercera, dos d'oliverar de segona" (AMC, QL062, núm. 76 i 77). "Can Guri" (PG, núm. 55 I, 2. Ep., pàg. 8). "Can Guri" (AMC, plànol geomètric, any 1854). "Jaume Guri. Per una pessa de terra de vinya en terres de Magarola, sembra-dura de la primera qualitat, a la classe 14a" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 1).

Herbei, l'

Amb aquesta denominació es documenta una peça de terra, quan es fa la descripció de la propietat de can Rovira.

v. *Rovira*

Hereu Mílio, l'

A can Mílio de Canovelles van tenir sis fills, i tot foren coneguts amb un sobrenom compost, la segona part del qual sempre feia referència a la casa de què eren originaris. Així el fill gran que, a més, es deia Emili de nom de fonts.

v. *Mílio*.

Hortes, les

v. *feixó Anaigat*.

Hostal de Bellulla, l'

Antiga denominació de l'hostal situat dalt la Serra de Bellulla, anomenat així mateix amb la forma *Biluia*. També conegut només com l'Hostal i abans per can Clec; ara en el seu lloc hi trobem una moderna discoteca.

v. *Bellulla*.

Hostal del Brinco, l'

Nom amb què també anomenaven la casa de can Cisteller, que feia diverses funcions: Ajuntament, escola, botiga; conegut amb aquest nom perquè en entrar calia superar un graó molt alt i s'havia de fer un salt per pujar.

v. *Cisteller*.

Hostal Tibidabo, l'

v. *Clec. Fonda de Bellulla*.

Ignasi, ca l'

Nom de casa situada ran la cara de ponent de la carretera de Granollers a l'Ametlla, a l'antic quarter del Nord, núm. 4, a llevant del pla de ca l'Ignasi orientada de cara a migdia, la qual porta de nom el del nom de fonts de qui la féu construir, que és el primer que s'hi estigué; després, és un sobrenom i, més tard, acaba essent novament el nom de fonts del noi.

"Ignasi Julià Argemí. Ca l'Ignasi" (AMC, *Cadl* 953, pol. 2, parc. 68 b).
"Ca l'Ignasi" (AMC, plànol geomètric, any 1854). "Julià, Miquel: La casa

FOTO: Col. ca l'Ignasi

Ca l'Ignasi

núm. 4 del quarter del Nord" (AMC, QLO62, PV, núm.218). "Núm. 28. Ca l'Ignasi: Miquel Julià Roca" (AMC, PMI924). Margarita Duran Blanchart. En casar-se als 22 anys amb Ignasi Julià i Argemí de ca l'Ignasi (alcalde de 1950 a 1960)" (CSG, pàg. 17, 19). "Segona sortida: Ca l'Ignasi [...] Quarter del Nord, 4. Miquel Julià" (TTC, pàg. 25, 55). "Cases de pagès. Ca l'Ignasi (fotos)" (CUPT, pàg. 21 i 23). "Ca l'Ignasi" RGC, núm. 22, gener 2002).

Ignasi, les alzines de ca l'; el bosc de ca l'Ignasi i la vinya de ca l'Ignasi

alzina: Dues alzines situades en entrar al pati de la casa, ran de tanca, davant la façana de migdia. La del costat de llevant de cos més poderós té un volt de canó de 1,70 m, s'inclina de cara a migdia fins a aconseguir ambdós arbres unes capçades unides que omplen amb el seu vol una bona part del pati i el marge exterior.

bosc: Situat a la penya de ca l'Ignasi; bosc d'alzina, entre el camí de Llerona i la carretera fins a arribar a tocar les parets de can Ros.

vinya: Terra dedicada a la vinya, situada dalt la serra de can Camp, a llevant del camí de Caldes. Situada al camí de can Camp, al qual s'entra des del camí del Cementiri, el carrer d'Enric Gurguí, dues peces amb la vinya del Molí d'en Marc.

"Julià, Josep: Propietat situada a la secció B anomenada pla d'en Marquès, que conrea pel seu compte, per un quartà de vinya de primera, dos de secà de segona, dos de tercera. Julià, Miquel: Propietat situada a la secció D, anomenada brolla de *Villuya*, que conrea pel seu compte, per dos quartans de vinya de tercera, dos de quarta, una altra a la secció E anomenada pla d'en Camp, quatre quartans de vinya de tercera, quatre de quarta, una altra d'una quartera, quatre quartans de vinya de segona, dues quarteres de tercera, una altra de sis quartans de regadiu de tercera, tres quarteres de secà de primera, una quartera, nou quartans de tercera, una altra a la secció F anomenada pla del Molí d'en Marc, tres quarteres de secà de primera, una altra de dos quartans de secà de primera, dos quartans de secà de primera, una altra a la secció H anomenada pla d'en Duran, vuit quartans de secà de primera, dues quarteres de segona una quartera d'oliverar de segona, set de bosc de tercera, una altra a la secció Y anomenada pla d'en Joana, dues quarteres quatre quartans de vinya de primera, sis quartans de segona, tres quartans de tercera, quatre de quarta, una altra de sis quartans de secà de primera, sis quartans de quarta i set de bosc de tercera. Per una casa " (AMC, QLO53, núm. 102 i 106). "Julià, Miquel: Una peça de terra en el paratge anomenat brolla de Belluya que comprèn i conrea pel seu compte, nou quartans de vinya de primera, sis de

segona, una altra peça en el paratge pla d'en Duran, una quartera, quatre quartans cereals secà de primera, sis quartans de segona, una quartera de tercera, un quarta de tercera, set de bosc de tercera, una altra en el paratge pla d'en Joana, una quartera cereals secà de segona, tres quartans de vinya de primera, quatre de segona, set de bosc de tercera, una altra en el pla del Molí d'en Marc, cinc quartans de regadiu de primera, una altra en el pla d'en Camp, tres quarteres de cereals secà de primera, un quartà de segona una quartera, sis quartans de tercera, dues de vinya de primera, una de segona, sis quartans de segona, sis de tercera. La casa núm. 4 del quarter del Nord" (AMC, QLO62, PV, núm. 218).

Ignasi, la barraca de ca l'; el pou de ca l'Ignasi i el safareig de Ca l'Ignasi

barraca: Situada a llevant del rec Monar, de petites dimensions. Estava situada en una peça de terra gairebé triangular, encara que una mica irregular, amb la punta en el punt de confluència del torrent de Fangues, que circulava després pel seu costat de llevant, i el rec Monar, que passava pel costat de ponent; a la cara de migdia el camí de can Camp, arriba per migdia fins al terraplè de la via del tren i completa la cara de ponent el pas del camí de Granollers, ara el carrer Diagonal.

pou: Trobem dos pous amb aquest nom; l'un al torrent de Fangues, prop de la font de can Duran, i l'altre ran del rec Monar conjuntament amb la barraca.

safareig: L'antic safareig d'aquesta casa, que servia per rentar, estava situat al costat del pou, al torrent de Fangues.

"Paratge: Serra de can Camp. Lluís Julià Maranges, barraca" (AMC, Cadl 953, pol. 5, parc. 15).

Ignasi, l'era de ca l'

De forma quadrada i de cairons petits de 20 x 20 cm, situada al sud-oest de la casa, sense lliça; es batia amb animals i el corró. Només hi batien els de la casa i, a vegades, venien a ajudar-los els de can Pau de la Vella; hi feien dos pallers de palla i algun de trepadella o civada.

Ignasi, l'hort de ca l'; la parellada de ca l'Ignasi

hort: Terra de regadiu, tocant el rec Monar, amb l'aigua del qual podien regar 1/2 hora a la setmana, situada a migdia de can Roger; normalment s'hi conreava trepadella, naps, tomàquets, alfals i blat de moro.

parellada: És una peça de terra que varen comprar a començament del segle XX, al mas Rovira, situada a sobre el vessant de llevant i tocant el torrent de Fangues.

Ignasi, la penya de ca l'; el pla de ca l'Ignasi

penya: Formada per pedra de riu, també és anomenada la Costa; és una peça de terra de forma triangular formada entre el camí de Llerona, l'avinguda de Canovelles i la finca de cal Ros. És una peça que havia estat de les terres de can Castells, amb fort pendent, que va del pla de ca l'Ignasi al polígon industrial.

pla: Denominació de la terra situada entre el camí de l'Ametlla a llevant, després la carretera de l'Ametlla, el torrent de Fangues a ponent, el nou camí de l'Ametlla a migdia i el camí de Fangues al nord. S'hi va construir l'edifici del col·legi Jacint Verdaguer.

"El pla de l'Ignasi" (AMC, *Cadl* 1953, pol. 2, parc. 56-74). "Porció de terra, conreu secà de 60 a 90 ca, 40 ma, 1 quartera, 8 quartans, en el terme de Canovelles, barri de Sanaüja, a ple de ca l'Ignasi, que és part del mas i heretat Duran, llevant Josep Maria Biel, abans Fèlix Pons i Antoni Soler, migdia Narcisa Girona, abans Pere Martí i Francesc d'Assís Pous i Josep Calabell, ponent Jaume Oliveras, nord Josep Prat, Vernat Carreras, per dintre de la qual passa el camí veïnal que va a l'Ametlla" (AI, escriptura d'herència de 1958. RPG, ll. 73, fca. 27, f. 101).

Indústria, el carrer de la

Avui figura al nomenclàtor urbà amb aquest nom un vial important, amb el pas del temps, des del moment en què fou obert per donar fluïdesa als pagesos de Canovelles, des de can Carrencà i el Molí de la Sal, per sortir a la carretera de Caldes en el terme de Granollers. Va en direcció nord-sud, des del carrer Diagonal, fins a travessar la línia temenal.

"El carrer de la Indústria" (AMC, *PUI*, AB4).

Isaac Peral, el carrer d'

Carrer que va de ponent a llevant des del carrer de Barcelona fins al passeig de la Ribera. Vial urbanitzat que forma part de la zona industrial de can Castells; a la seva cara nord, s'entra al pati de can Guri.

v. *Guri*.

"El carrer d'Isaac Peral" (AMC, *PNM*, F4-5).

Janó, en

Sobrenom derivat del nom de fonts Joan-Janó-Janó, amb el qual era conegut un home que vivia a can Cases, dormia en un catre antic, que si volia es plegava, i treballava a jornal per a can Castells, per això hom també l'anomenava en Castells. Rampellut, sortia amb el cistell, i anava a fer la feina on li deien, però només li agradava quan el feien anar a l'hort de Fangues.

En Cinto de can Cases, cada dijous anava a mercat a Granollers, i en Janó li deia: “Cinto si et va bé m'hauries de portar *tabaco*, paper i metxa”. L'home li portava una *paquetilla* grossa de tabac, el paper de fumar i el ble per encendre.

Jaume Colomer, can

Nom de casa al barri de Sanaüja, amb l'antic núm. 10 del quarter del Nord a la façana, al costat d'una placa amb una al·legoria i el nom de casa, situada ran la cara de llevant del pas del camí de l'Ametlla. De tres cossos de construcció, sòlida i amb elements estructurals de gran interès i ben conservats als dos cossos primers. La construcció d'aquests dos cossos, és de començament del segle XIX i es fixa la data de 1805. Després, probablement la compra en Valentí Oliveras, passa al fill Baldiri Oliveras, l'hereu d'aquest, en Josep Oliveras Julià, l'any 1859, ven un tros al germà Jaume Oliveras, anomenat en Jaume Colomer — per ser masover de can Colomer— que es queda el tercer cos, una part del davant per al carro i els estris, i un tros del darrere per a les corts. En aquest tercer cos, s'hi fa l'habitatge de baix i dalt.

L'any 1884, en Josep Oliveras, va vendre's la casa per posar carnisseria a Granollers; els dos cossos antics, es converteixen en dos habitatges independents que es lloguen; segons diverses versions i algunes dades documentals, s'haurien anomenat respectivament: can Marí o can Xum, la de la cantonada; can Valentí, la central, i can Jaume Colomer la tercera. Així mateix, també estarien numerades amb els números 8, 9 i 10, respectivament, del quarter del Nord. Tanmateix, una de les dues primeres cases també s'anomenaria temporalment can Sidro mentre va viure-hi la família de l'Isidre Costa, abans no es construís la casa d'aquest nom, situada més al nord.

L'any 1927, varen arranjar tot el conjunt per fer-ne un sol habitatge amb les corts de les vaques al tercer cos, a la part de casa anomenada can Jaume Colomer, nom amb el qual es coneixerà des d'aleshores tot el conjunt.

“Can Jaume Colomer” (AMC, plànol geomètric, any 1854). “Núm. 14. Narcís Oliveras Saborit” (AMC, PM1924). “Situada ran la cara de llevant del pas del camí de l'Ametlla i de

tres cossos de construcció i amb elements estructurals de gran interès, que es troben ben conservats, als cossos primers. És una casa situada en terres de la Camareria de Nostra Senyora de Ripoll i en terres del mas Tey propietat del Sr. Tey (anterior a 1780) [...] El 1859 Jaume Oliveras i Julià, casat amb Maria Saborit i Arimon de can Titus de Palou, amb set fills, compra al seu germà Josep que és l'hereu, dos quartans i mig i el dret a treure aigua del pou i a passar per davant del pati per fer-s'hi una casa. Aquest serà el tercer cos amb un porxo al davant per al carro. Casa que serà anomenada can Jaume Colomer, donat que Jaume Oliveras i Julià hauria treballat o fet de masover a can Colomer [...] El 1884 Josep Oliveras i Julià ven la casa perquè se'n va a fer de carnisser a Granollers, al carrer de Santa Esperança. Els dos cossos (8 i 9) antics es converteixen o ja havien estat convertits en dos habitatges independents que són llogats" (AJC, fons d'escriptures de la casa). "Segona sortida: Can Jaume Colomer. Casa núm. 8-10 del quarter del Nord [...] Josep Oliveras Julià" (TTC, pàg. 24, 55). "Cases de pagès. Barriada de can Jaume Colomer (foto)" (CUPT, pàg. 22).

Barri de Sanauja: can Jaume Colomer, can Rectoret, can Briel, can Soler

Jaume Colomer, la barraca de can; la bassa de can Jaume Colomer i els pous de can Jaume Colomer

barraca: De forma quadrada i situada a la punta del capdavall del camp de la Bassa; ran del camí i la rasa de can Diego, té un dels pous.

bassa: A can Jaume Colomer compren una peça de terra de secà del mas Pagès Vell i, després de construir els pous i la bassa corresponent, la converteixen en una terra de regadiu, que es coneixerà com el camp de la Bassa, actualment la bassa; situada en una part elevada del terreny, és de forma rodona de 6 m de diàmetre, construïda de maó; ja no s'utilitza, però abans s'hi regava amb l'aigua que rebia d'una canonada de fibra i ciment subterrània des del pou.

pous: En aquesta terra varen construir tres pous i es llençava l'aigua dels pous a la bassa, així es podia regar la part de baix de la terra a final de la dècada de 1940; després, a través d'una mina de 70 m, s'alimentava el pou de vora el camí. Després es va fer un pou a l'altre costat del camí, comunicat amb la barraca també, i, més endavant, se'n féu un altre vora el costat de ponent de la rasa de can Diego; amb aquesta aigua també es pot regar el camp dels Ametllers.

Jaume Mílio, en

Sobrenom compost del quart fill de la casa de can Mílio, el segon noi, que es deia Jaume de nom de fonts.

v. *Mílio*.

Jaumira, la vinya d'en

Terra a la zona de Bellulla, vinya de la casa de can Jaumira de l'Ametlla.

"Jaumira, Joan: Propietat situada a la secció D, anomenada brolla de *Villuya*, que conrea pel seu compte, per vuit quartans de vinya de segona, deu de tercera, deu de quarta" (AMC, QLO53, núm. 103)

Jep, can

Nom de la casa de Canovelles de Dalt, a l'antic quarter de Llevant, núm. 14, situada al carrer de Sant Feliu, núm. 3; nom que prové de la contracció del nom de fonts de l'home de la casa Josep.

Amb el sobrenom d'en Jep, perquè era d'aquesta casa, es coneixia el campaner del poble, que tenia fama de ser el millor de la comarca. Diuen que feia molt bé tots els tocs de bateigs, casaments, morts, funerals, enterraments; l'hora de dinar i el toc d'oració. La dita deia: "Toc d'oració, les noies a racó". Diuen que les campanes que volejava en Jep a vegades cantaven: "Ning-nang, en Rovira i en Duran; en Rovira va al darrere i en Duran li va al davant; ning-nang, ning-nang; en Rovira i en Duran i la Pepa de can Camp". O almenys semblava a aquella gent que ho deia.

Part posterior de la casa de can Valls, que havia estat una edificació auxiliar de la mateixa masia, que es va reconvertir en habitatge i ara és una casa independent i veïna de l'antiga principal.

v. *Valls*.

"Serra, Pau: Per una casa" (AMC, *QLO53*, núm. 225). "Molins, Pau: La casa núm. 14 del quarter de Llevant" (AMC, *QLO62*, PV, núm. 224). "Can Jep" (AMC, plànol geomètric, any 1854). "Núm. 2. Can Jep: Pere Puigdomènech Vila" (AMC, *PM1924*). "Primera sortida: Can Jep. Casa núm. 14 (13), del quarter de Llevant. Situada al costat de can Valls [...] Can Jep. Pau Molins i Mainou" (*TTC*, pàg. 8, 53). "Les caramelles de l'any 1932, a can Jep (foto)" (*CUPT*, pàg. 55). "Can Jep" *RGC*, núm. 39, abril 2006).

Jep, la vinya de can

Peça de terra situada al capdavall de la cara de llevant de la serra de can Cuana, ran el costat de ponent del camí dels pins de can Castells, fa partió amb la terra de can Jaume Colomer. Actualment és una terra de secà on es fan cereals, després d'haver arrencat els ceps de pansa rossa, pansa tendra i pica poll, que hi havia plantats.

"Serra, Pau: Propietat situada a la secció D anomenada brolla de *Villuya*, que conrea pel seu compte, per sis quartans de vinya de segona, una quartera, dos quartans de vinya de quarta, sis quartans de secà de tercera, una quartera de quarta; una altra a la secció E anomenada pla d'en Camps, per quatre quartans de vinya de primera, deu de segona, sis de quarta, dos de secà de quarta. Serra i Novell, Josep: Propietat a la secció F, anomenada pla del Molí d'en Marc, que conrea pel seu compte, tres quartans de secà de primera" (AMC, *QLO53*, núm. 207, 217 i 225).

Jesús que torna, el

Captaire que voltava pel poble, més aviat un passavolant amb posat místic i barba, que s'estava un temps en alguna pallissa o racó, i li donaven menjar.

Joan Terrades, la vinya d'en

Terra de la propietat de Bellulla que tenien llogada a Joan Terradas.
v. mas Bellulla.

Joana, can

"Parroquia y terme de St. Feliu de Canavelles, fogajat ha 17 de juliol 1553 per Bertomeu Pi. Jaime Juana" (ACA, núm. 2.598, f. XXXXVIII, *JIF*, pàg. 352).

Joana, el pla d'en; la peça del pla d'en Joana i la serra de can Joana

Amb la forma Joana o el derivat Cuana es documenten els topònims situats a la part nord-occidental del terme vora el termenal amb l'Ametlla o, fins i tot, travessat per la mateixa línia de separació de municipis.
v. Cafè, Cases, Duran, Gotinell, Magarola, Maleses, Oliveres, Pou, Pujol, Rosàs, Rof, Serra, Valls.

"Peça de terra anomenada pla d'en Joana o mas Sellés, llevant-migdia Marià Duran, llevant Joan Pons per mitjà del torrent de Fangues, migdia Francesc Dous, ponent la mateixa herència i carretera de Granollers a l'Ametlla, Marià Serra, nord mas Sellés. Josep Cros Juliana, Antònia Cros Balart (1939)" (RPG, ll. 1, fca. 20, f. 58). "Terra pertinències del mas Gurguí, en el terme de Canovelles, denominada pla d'en Joana, llevant Jaume Mompert, migdia amb una carretera del Santuari de Nostra Senyora de Bellulla dirigeix al poble de Corró d'Avall" (RPG, ll. 3, fca. 317, f. 179). "Terra vinya, secà, en el lloc conegut per la serra de ca la Joana, llevant Jaume Oliveras, nord Pere Puigdomènec per mitjà de camí, ponent Antoni Piqué, migdia Isidre Girbau. Antoni Costa Roca (1943)" (RPG, ll. 3, fca. 331, f. 217). "Terra de conreu que és part de la peça del pla d'en Joana; nord, venedora, ponent la venedora per mitjà de torrent o xaragall, migdia can Colomé, llevant Maria Prat, Josep Riera, Maria Piqué per mitjà de camí. Teresa Torres Rius, Antoni Costa Roca (1945)" (RPG, ll. 5, fca. 450, f. 48). "Terreny

El pollancre del Joncar

procedent de l'anomenat pla d'en Joana, en el terme de Canovelles, pol. 2, parc. 102103" (RPG, ll. 16, fca. 1.481, f. 86). "Peça de terra en el paratge anomenat Pla d'en Joana" 4040 (AMC, Am1862, núm. 17).

Jonc, el mas

v. camp Solinyà.

Joncar, el pollancre del

Arbre caragolat de forma turmentada, es recargola en unes torres de tronc d'estructura irregular que forma una capçada oberta i desigual; situat a la punta del torrent del Joncar o del Sastre, a la trobada amb el torrent de Fangues, on hi havia l'hort d'en Sastre.

Joncar, el torrent del

Curta torrentera, mena de rasa que recollia l'aigua dels camps situats darrere can Cafè, de la Plana i la font del Ros; també anomenat el torrent del Sastre. La part alta està edificada i només queda el punt on hi havia la font que conserva els plàtans, fins a arribar al torrent de Fangues.

"Torrent en el terme de Canovelles, migdia-ponent Víctor de Magarola per mitjà del torrent anomenat del Joncar, ponent el mateix torrent, nord Marià Gallemí. Paratge anomenat el torrent Joncar de Canovelles." (RPG, ll. 6, fca. 587, f. 208).

El torrent del Joncar

Jovany, el camp d'en

Peça de terra envoltada pels costats de llevant, nord i ponent, per les sèquies del rec Monar; una part de ponent pel camí paral·lel al costat nord del terraplè de la via i al costat de migdia el camp d'en Segarra. Zona ara urbanitzada amb parc i espais esportius.

“Paratges: Pla de can Gall. Josep Fontcuberta Lloreda, conreu” (AMC, *Cad1953*, pol. 4, parc. 40).

Jovany, la mina d'en; el rec d'en Jovany

Mina o rec, anomenats indistintament per fer referència al corrent que repartia l'aigua del regadiu de can Jovany, també conegut com el rec del Molí de can Jovany i la sèquia del regadiu de Llerona.

“Per les despeses de reparació de la mina d'en Jubany” (ARg, contractes de regadiu, 1870). “Terra que es rega amb l'aigua de la mina de can Jubany, llevant el rec del Molí d'en Jubany, nord Josep Moret, ponent el rec del Molí d'en Bou, migdia terres de can Colom. Pere Lloreda Ganduxer (1940). Pere Lloreda Arimon (1940)” (RPG, ll. 3, fca. 172, f. 7). (RPG, ll. 6, fca. 601, f. 415). “Terra de regadiu en el terme de les Franqueses, que es rega amb l'aigua de la mina de can Jubany, llevant la riera del Congost, migdia Joan Màrgens, Josep Moret, ponent Jaume Calvet, Vergés, nord can Vergés. Àngela Rocarias Lloreda” (RPG, ll. 7, fca. 711, f. 193. Llibres de les Franqueses). “La mina de can Jovany, el rec de can Jovany: Rec que repartia l'aigua del regadiu de can Jovany, també conegut com el rec del Molí de can Jovany i la sèquia del regadiu de Llerona” (OLF, inèdit). “El rec i camí del Molí d'en Jubany” (RPG, ll. 1, fca. 6, f. 20). “Terra que es rega amb l'aigua de la mina de can Jubany, llevant el rec del Molí d'en Jubany, nord Josep Moret, ponent el rec del Molí d'en Bou, migdia terres de can Colom. Pere Lloreda Ganduxer (1940). Pere Lloreda Arimon (1940)” (RPG, ll. 3, fca. 172, f. 7). “Terra de regadiu en el terme de les Franqueses, que es rega amb l'aigua de la mina de can Jubany, llevant la riera del Congost, migdia Joan Màrgens, Josep Moret, ponent Jaume Calvet, Vergés, nord can Vergés. Àngela Rocarias Lloreda” (RPG, ll. 7, fca. 711, f. 193. Llibres de les Franqueses). “Peça de terra en lo lloc dit el torrent d'en Jovany” (AT, LIC, Corró d'Amunt). “No es trobava altre conducte o resclosa que el de can Jobany” (AI, exp. sobre aigües del riu Congost, any 1816).

Jovany, el regadiu d'en

Espai de terres travessades per la línia termenal amb el terme municipal de les Franqueses, la major part situades en el terme veí, regades amb l'aigua que es recollia a la resclosa a la parròquia de Llerona i es repartia pel rec de can Jubany. Aquestes terres avui formen part de la zona industrial.

A les nou del matí del dilluns, el primer pagès, el de ca la Gràcia de Llerona, tapava el rec per començar a regar. Per cada quartera, tenien una hora d'aigua i el veí de sota regava a continuació controlat amb un rellotge, amb esfera de ferro amb peus i amb una reixa amb tela metàl·lica, que anava corrent per sobre el marge del rec fins a la seva fibla. Quan havien regat tancaven amb el trastallador i anaven baixant fins a Canovelles.

L'andador anava a Canovelles els dilluns al matí a buscar-lo per iniciar una altra vegada el cicle, i a Canovelles els quedava l'escorreguda.

"El regadiu anomenat de can Jubany, situat en aquest terme" (ARg, contractes de regadiu, l 870).

Jovençà, can

Casa situada a la serra de can Serra, entre el bosc de can Marquès a ponent i el bosc de can Serra que envolta la seva franja de terra, a la qual s'arriba pel curt camí d'aquesta casa. Orientada a migdia sobre el torrent de can Serra, casa de baix i dalt amb coberta a doble vessant, perpendicular a la línia de façana, ara amb una tanca que no permet arribar-hi; amb una activitat canina que dona un altre nom de casa.

(AMC, *Cad1953*, pol. 1, parc. 104b). "Terra i casa anomenada can Jovençà, dins el terme de Canovelles" (RPG, ll. 7, fca. 529, f. 115). "Tercera sortida: Can Jovensà. Actualment és una residència d'animals de companyia [...] Quarter de Ponent. 10. Pau Torrents" (*TTC*, pàg. 44, 54).

Jovençà, el camí de can

Curt tram de camí que ens porta només fins aquesta casa, des la bifurcació que forma en el trencall dels camins de can Marquès i de can Bernat Serrat, en un espai de bosc, després de deixar enrere la pujada pel mig del bosc de can Marquès i entrar en un lloc de bosc al sud-oest i la franja de terra de la casa al sud-est.

"Can Jovensà. Camí" (AMC, *Cad1953*, pol. 1).

Jovença, l'olivar de can; la vinya de can Jovença

Aquestes terres estaven situades a la falda a ponent de la casa, sobre el costat de llevant del torrent de can Marquès, ara bosc.

“Torrens, Pau: Propietat situada a la secció B anomenada pla d'en Marquès, que conrea pel seu compte, per quatre quartans de secà de primera, sis de segona, deu de quarta, tres de vinya de primera, tres de segona, tres de tercera, tres de quarta, dos d'oliverar de primera, dos d'erm de primera. Torrens, Josep: Propietat situada a la secció B anomenada pla d'en Marquès, que conrea pel seu compte, per dos quartans de secà de primera, quatre de segona, cinc de quarta, tres de vinya de primera, tres de segona, sis de quarta” (AMC, QLO53, núm. 232). Torrens, Pau: Dues peces de terra en el paratge anomenat pla d'en Marquès que comprèn i conrea pel seu compte, quatre quartans de cereals secà de segona, una quartera, quatre quartans de tercera, una quartera vinya de tercera, dos quartans d'oliverar de primera, dos d'erms de primera, una quartera, sis quartans cereals de secà de tercera, quatre quartans de vinya de primera, dos de tercera” (AMC, QLO62, PV, núm. 251).

Juan de la Cierva, el carrer de

Carrer de la zona del polígon industrial de Can Castells, que va de ponent a llevant des de la carretera de l'Ametlla fins al passeig de la Ribera. A la seva cara de migdia, hi ha les restes del Molí de les Canyes.
v. *camí de can Fortuny, Molí de les Canyes*.

“El carrer de Juan de la Cierva” (AMC, PNM, D3, 4,5).

Just, la peça d'en

Terra de dues quarteres, situada darrere de can Fornets, en el vessant on hi havia l'abocador de Canovelles. Pagès conegut d'aquesta forma perquè era de la casa de can Just de Santa Eulàlia de la qual venia a treballar amb una euga i un carret.

“Nom d'una petita masia situada ran la cara de ponent del camí de Granollers, al barri de Sant Cristòfol, vora el termenal amb Lliçà d'Amunt. Avui a la seva vora s'hi ha fet una casa nova i, més endavant, una granja, conegut tot pel mateix nom de can Just” (OSE, pàg. 81).

Lechero, cal

Casa situada al carrer del Rosal, coneguda amb aquest nom perquè tenien vaques i la gent hi anava a comprar llet. Casa antigament anomenada cal *Pistolero*.

v. *Pistolero*.

Liret, can

Casa de la família Puig, situada al carrer de la Riera, núm. 44, on encara es conserva la casa antiga que tenia l'hort conjuntament amb la finca actual del núm. 46 —ara hi ha un edifici— que arriba fins al passeig de la Ribera. Nom de casa que prové de la casa d'origen de la família, de can Liret de la Roca.

Liret, el gorg de can

En un tros de terra de darrere de l'hort de can Liret, amb les vingudes de la riera, es formava un gorg on, sobretot la canalla, s'anava a banyar.

Llampalles, el bosc d'en; la peça d'en Llampalles

Terres de la casa de can Llampalles de la parròquia de Llerona, situades a les Maleses.

"Llampallas, Pere: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per dos quartans de vinya de segona, quatre de quarta, una quartera d'erm de segona " (AMC, *QLO53*, núm. 110). "Llampallas, Pere de Llerona: Una peça de terra en el paratge les Maleses, que comprèn el conreu pel seu compte, sis quartans de bosc de tercera" (AMC, *QLO62*, núm. 79). "Can Llampalles. Nom de casa a l'antiga propietat de la parròquia de Llerona, situada al pla, avui entre el camí de can Toni a migdia i la carretera de l'Ametlla" (*OLF*, inèdit). "Noms de masos de Llerona citats entre el 1200 i el 1399 (53): Llampalles. Llerona: Cases dels segles XV i XVI. Any 1470 Lempayes, any 1516 Lempayes, any 1568 Llampalles. Dades estadístiques del segle XVIII. Llampalles (Marata) 5 pers., Francesc Marata i Llampallas. Cases de Llerona: segles XVIII, XIX i XX, Llampalles. Altres masos i famílies. Llampalles: Ponci de Lampadi figura en el testament d'Ermengol de Llerona any 1154, i molí

de Lampays l'any 1189, segons les notes inèdites de Mn. Mas. El 1557 Jaume Llampalles és l'hereu del mas Llampalles" (*SMLI*, pàg. 35, 45, 54 i 98, AP, fg. 1.516, ampliat amb Blat de l'Obra (1516) AHCB, fg. 1516 i memorial dels focs de les viles e parròquia del Maresma, Vallès e Llobregat, núm. 1194, sèrie XIX, vol.28, 10/1). "Llerona: En Lempayes" (ACA, BGC, A-403, fog. 1.497). (*JIFI* 497, pàg. 177).

Llarga, la feixa

Peça de terra allargada que estava situada sota el camí de Llerona, s'allargava entre aquest i el rec Monar, al nord del camí de can Fortuny. Ara en aquest punt hi ha l'entrada de la zona industrial del polígon de can Castells, i cap al nord s'ha obert el carrer de Barcelona.

v. *sota el Molí de les Canyes*.

Lledó, can

Antiga denominació de la pagesia que després es va conèixer amb el nom de can Carrencà.

v. *les Àguiles, Carrencà*.

Lledó, el mas

Antiga propietat la d'aquest mas, que ocupava bona part del terme de Granollers, però sobretot ubicada en el terme de Canovelles, on hi havia la casa de pagès. Terres la major part de les quals han estat urbanitzades i edificades.

v. *mas Carrencà, Vall-llobera*.

"Bernat, Berenguer i Ramon de Blancafort de la Garriga, signen com a testimonis el seu germà Pere Gros al monestir de Sant Cugat del Vallès del mas Lledó, situat al comtat de Barcelona, a la parròquia de Sant Feliu de Canovelles" (*Analecta*, núm. 5, febrer de 1998, pàg. 12. Jaume Oliver: La Garriga: Els pergamins documentals més antics (segles X-XII) 10. 14 juliol 1179). (Rius, J. *CSC*, II, Barcelona, 1947, doc.1123). "Mas i heretat anomenat Carrencà, abans Lledó, amb la seva casa de pagès" (RPG, II, 4, fca. 223, f. 160). "Heretat anomenada lo mas Lledó" (AI, II, 4, f. 370, del registre d'hipoteques de Barcelona (1796). "L'Excel·lentíssim

Senyor Marquès del Castell de Dosrius per valer-se de les aigües del torrent per on passa proa del mas Lledó situat a Canovelles, paga a 13 de febrer 10 S" (AA, *LlevR*, pàg. 18). "Lo más de Ledone ab ses cases y terras, situat al C. de B. parroquia de S. Feliu de Canouellis" (A.Cat. N.1000, f.342= A.1.179, Juliol, 14 (II id., Juliol., A. XLIII *regni regis Ledoyci Junioris*). "1179. Pere Gros i els seus germans cedeixen el mas Lledó a Sant Cugat" (NM).

Lleó, can

Nom de la casa situada ran la cara de llevant de la carretera de l'Ametlla, en el barri de Sanatja, de cara a migdia; construïda l'any 1871, de planta baixa i pis, amb coberta a doble vessant horitzontal a la línia de façana. L'home, que es deia Prat de cognom, anava amb una colla a Santa Eulàlia a fangar; quan començaven el cansament que produïa tot plegat, ell contestava que tenia més força que un lleó, i aquest nom li va quedar de motiu.

Després es coneixerà també per can Pere Lleó o simplement can Pere.

"Pla de can Girbau. Maria Prat Oliveras. Can Lleó, casa" (AMC, *Cad1953*, pol. 2, parc. 53b).
"Can Lleó" (AMC, PTAM, V12).

Lleó, l'era de can

Espai gairebé rectangular, però amb un punt rodó a la cara de migdia. Situada a la punta de llevant de la terra de can Lleó, sobre el camí antic de Granollers a l'Ametlla, fou construïda en aquest punt per un acord amb els de can Jaume Colomer que pagaren la seva construcció i la utilitzaven tots dos; també hi participaven altres cases del veïnat, com els de can Rectorat. Aquesta era va substituir l'antiga que, de fet, era l'espai de terra de la part davantera de la casa de can Lleó, i es preparava picant-la i regant-la per batre-hi.

Construïda l'any 1918, de cairons, amb lliça de totxo al volt, batien amb els animals de casa, encara que s'ajudaven mútuament amb altres; ventaven amb forques i garbelles —l'emplaçament és molt bo pel pas de la marinada— i, a partir de la dècada de 1940, començaren a venir les màquines de batre estirades per tractors. A la vora es feien els pallers de palla i de sec, trepadella, civada i alfals; de can Lleó, les altres cases se l'enduien amb borrasses i feien algun paller.

"Narcís Oliveras i Saborit, a Pere Prat i Barbany una meitat indivisa de l'era per a batre i fer-

hi feines del camp” (AJC, fons d'escriptures de la casa). “Pla de can Girbau. Maria Prat Oliveras, era” (AMC, *Cad1953*, pol. 2, parc. 53d).

Llerona, el camí de

Camí que arrenca de la carretera de l'Ametlla i porta cap a Llerona; també conegut com el camí de la Costa, perquè passa de forma longitudinal per aquest territori, per dins el bosc de can Castells, fins a sortir del terme municipal en direcció a la parròquia veïna de Llerona. Al començament hi ha un tros que es correspon amb l'actual carrer de Barcelona de la urbanització del polígon industrial, però de seguida recupera el bosc.

“El camí de Llerona” (AMC, *Cad1953*, pol. 3). “Terra bosc en el terme de Canovelles,

Lliçà d'Amunt, el camí de

Camí que comença a la carretera de l'Ametlla, tocant les terres de can Cafè, i que puja fins trobar la desviació de la carretera de Caldes. Avui ha perdut una part de l'antic traçat, just en aquesta desviació. La part del costat de ponent dins el terme de Canovelles del Camí Ral que, a la part de llevant, en deien el camí de les Franqueses.

v. *Camí Ral*.

“Finca que té al nord el camí de Lliçà d'Amunt” (RPG, II.1 fca. 980 f. 1).

Llobet, l'olivar d'en; la vinya d'en Llobet

Terres de l'antiga propietat de can Marquès, situades al pla de can Marquès i a les Maleses, que s'adjudiquen a diversos propietaris a través de peces com la d'en Llobet.

“1855. Quadern núm. 2, d'Antoni Marquès, parts de fruits, núm. 94, Joaquim Llobet, vinya” (APMarq, CDVA, *ClasT1855*). “Llobet, Joan: Propietat situada a la secció B anomenada pla d'En Marquès, que conrea pel seu compte, per tres quartans de vinya de primera, tres de segona i sis de quarta “ (AMC, *QLO53*, núm. 108). “Llobet, Joan de Palou: Una peça de terra en el paratge pla d'En Marquès, que comprèn el conreu pel seu compte, una quartera de

vinya de tercera” (AMC, QLO62, núm. 80) “Llobet, Miquel: Dues peces de terra en el paratge anomenat les Maleses que comprèn i conrea pel seu compte, vuit quartans de cereals secà de segona, onze de tercera, dos de vinya de tercera, tres d’oliverar de tercera, cinc de cereals de segona, dos de tercera, quatre de vinya de segona, tres de tercera. La casa núm. 12 del quarter de Ponent” (QLO62, PV, núm. 219).

Llobeta, la

La dona que es documenta en el fogatge del segle XVI devia figurar amb aquest cognom, com a forma femenina de Llobet. Això ens podria fer creure que existí una casa anomenada can Llobet.

“Parroquia y terme de St. Feliu de Canavelles, fogajat ha 17 de juliol 1553 per Bertomeu Pi. Beneta Lobeta” (ACA, núm. 2.598, f. XXXXVIII, JIF, pàg. 352).

Llobregat, el carrer del

Carrer de la urbanització de can Duran, que es va obrir en sentit sud-est i nord-oest, en diagonal, per respectar el recorregut de la mina de can Duran i els pous de ventilació i neteja de la mina.

v. mina de can Duran.

Llong, el bosc d'en

Eren diverses les cases de la parròquia de Llerona, que tenien terra, i sobretot bosc, a la zona de les Maleses.

“Llonch i Roca, Ramon de Llerona: Una peça de terra en el paratge les Maleses, que comprèn el conreu pel seu compte, una quartera, quatre quartans de bosc de tercera” (AMC, QLO62, núm. 81). “Can Llong” (OLF, inèdit). “Cases de Llerona: segles XVIII, XIX i XX, segle XIX, (Llong i Basart, segle XX primera meitat Misses (Sobrevia)” (SMLI, pàg. 55).

Llops, el sot dels

Lloc situat al darrere de les cases del barri de Sanaüja, on abocaven les deixalles les cases d'aquest veïnat, en un sot per a l'aigua; situat al bosc de can Castells, a la Costa, cantonada a l'eixida de can Soler i camp de can Jaume Colomer. Lloc embardissat, amb els marges plens de forats, caus de toixons, on encara hi ha animals d'aquesta espècie —on la gent va voler veure el treball dels llops.

Lluc, la vinya d'en

Terres del masover de can Plantada de cognom Lluch, que tenia terres a cavall dels municipis de l'Ametlla i Canovelles; a començament de segle XX, va fer-se una casa a l'Ametlla i passà a viure al poble.

“Lluch i Roca, Raimon: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per quatre quartans de vinya de tercera i una quartera de quarta. “Lluc Antoni: Propietat situada a la secció C anomenada pla d'en Serra i Canyelles, que conrea pel seu compte, per quatre quartans de vinya de primera, quatre de segona, sis de secà de segona, sis de tercera, quatre de quarta” (AMC, QLO53, núm. 107 i 109). “Lluch i Moret, Josep: Una peça de terra en el paratge Pla d'en Marquès, que comprèn el conreu pel seu compte, un quartà de cereals secà de tercera” (AMC, núm. 82). “Can Lluc. Josep Lluch, al camí antic de Caldes, núm. 40. Aquest home havia estat masover de can Plantada” (OA, inèdit).

Lúcio, en; la vinya d'en Lúcio

Terra dedicada al conreu de la vinya, la qual portava un home al qual li deien en Lúcio. Després d'urbanitzar-se la zona, ara forma part del parc de can Carrencà.

Lluís de cal Ros, en

Sobrenom amb el qual s'anomenava en Lluís Marsal, pel seu nom de fonts i el fet que s'estava a la casa de cal Ros.

v. Pistolero.

Macià, en

Sobrenom que s'aplicava a un home que sempre es ficava en política, per això se l'anomenava amb el nom del popular president català Macià.

Magarola, can

Denominació de la casa pel cognom de la família Magarola, propietat que es coneix més, però amb la forma can Castells.

La documentació de l'amollonament de l'any 1853 es refereix a les cases del quarter de Llevant, núm. 13 i 14, can Magarola i can Guri; aquesta última pertanyia a la propietat Magarola.

v. *Castells*.

"Magarola, Francesca: Per dues cases " (AMC, QLO53, núm. 112). "Magarola, Víctor de Barcelona: La casa núm. 1 del quarter de Llevant" (AMC, QLO62, núm. 84). "S. XVII. Els Magarola, nobles barcelonins, eren propietaris de can Castells. També ho eren de can Guri, can Bellver (després can Serra) i de can Pagès Vell" (NM).

Magarola, el bosc de can, el mas Magarola; l'olivar de can Magarola, l'omeda de can Magarola i la vinya de can Magarola

Terres de la propietat de can Castells, anomenada Magarola.

v. *mas Castells*.

"Magarola, Francesca: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per tres quartans de vinya de primera, tres de segona, tres de tercera, tres de quarta, tres d'oliverar de segona, dos de tercera, una altra de sis quartans oliverar de primera, sis de segona, vuit de tercera, tres de quarta, dos de vinya de tercera, dos de quarta, vuit de bosc de quarta, sis d'erm de primera, una altra a la secció anomenada pla d'en Camps, tres quarteres de bosc de primera, tres de segona, dues de tercera, tres d'erm de primera, una altra a la secció G, anomenada pla d'en Magarola, deu quarteres de regadiu de primera, deu de segona, quatre de tercera, dues de quarta, trenta-una de secà de primera, onze de segona, onze de tercera, cinc de quarta, set quartans de quarta, sis quartans de prat de primera, sis quartans de segona, una de tercera, una de quarta, dues d'omeda de tercera, dotze de bosc de primera, set de segona, quatre de tercera, tres de quarta, cinc quartans de pri-

mera, una altra a la secció Y anomenada pla d'en Joana, una quartera cinc quartans de vinya de tercera, dues quarteres d'oliverar de primera, una de segona, dues de tercera, una de quarta, nou quartans de quarta, deu quarteres de bosc de primera, tretze de segona, quinze de tercera, nou de quarta, dues d'erm de primera" (AMC, QLO53, núm. 112) "Magarola, Víctor de Barcelona: Una peça de terra en el paratge pla d'en Magarola, que comprèn el conreu pel seu compte, nou quarteres, sis quartans de regadiu de primera, nou quarteres de segona, sis de tercera, vint-i-quatre de cereals secà de primera, setze i sis quartans de segona, dinou i sis quartans de tercera, una de prats de primera, dues de segona, dues de tercera, dues d'omeda de tercera, cinc de bosc de primera, deu de segona, vuit de tercera, dotze d'erms de primera, una altra a les MaleSES, dues quarteres d'oliverar de segona, una sis quartans de bosc de tercera, una altra peça en el paratge anomenat pla d'en Joana de dues quarteres d'oliverar de primera, tres de segona, sis quarteres, sis quartans de tercera, sis quarteres de bosc de primera, onze de segona, trenta de tercera, tres quarteres vuit quartans d'erm de primera" (AMC, QLO62, núm. 84). "Terres de can Magarola" (RPG, ll.1, fca. 76, f. 245). "Mas Magarola" (AI, Repartiment d'horari per regar (1786). "6.11. Arbreda de Magarola" (AA, plànol d'aigües, s/d). "Don Josep de Magarola i de Clariana per usar de les aigües de la riera del Congost per a rec de les seves heretats situades en part en el terme de Canovelles i part en el de Llerona i buscar altres, paga a 13 de desembre 7 S" (AA, LlevR, pàg. 16).

Magarola, el pla d'en

Denominació amb la qual era coneguda la planada de regadius situada entre el camí de Llerona i el riu Congost, ara zona industrial, també anomenada el pla de can Castells.

v. *mas i pla de can Castells, Biel, Duran.*

"Peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Magarola. Propietari: Víctor Magarola" (AMC, Cad1953, pol. 3; Am1862, núm. 84). "Peça de terra en el punt anomenat pla d'en Magarola, llevant-migdia Pere Martí, migdia Agustina Ollé, ponent Camí Ral de l'Ametlla, nord Francesc Gispert. Teresa Ollé Lloberas, Pere Oller Cucurull, Maria Vives Gralla (1939)" (RPG, ll.1 fca.15 f.42). "Polígon industrial Can Castells, procedent del terreny anomenat pla d'en Magarola, nord avinguda Castells" (RPG, ll.70 fca. 5.480 f.52). "El pla de Magarola" (AMC, Cad1953, pol. 3, parc. 9-42).

Malese, les; el mot de les Malese

les Malese: Denominació d'una àmplia zona de bosc brut i ordinari, amb sotabosc malmès, situada a cavall dels termes municipals de Canovelles i de l'Ametlla, amb la major part en el terme de Canovelles; en el seu moment, travessada per la carretera de Ribes, ara l'autovia de l'Ametlla, sobretot a la part de ponent d'aquesta via, però també arribava a llevant fins a les anomenades malese de can Pagès Vell, travessades, així mateix, pel termenal; terra que es va urbanitzar per construir la nova zona industrial Monguít, en aquest cas, però, dins el terme municipal de l'Ametlla.

Aquesta terra es va subdividir, i nombrosos petits propietaris varen tenir les seves peces de terra, dedicades sobretot a la vinya i també a altres tipus de conreu de secà, i plantacions d'avellaners i oliveres; aquestes peces s'anirien coneixent amb el nom dels nous propietaris.

La part de Canovelles encara manté peces de conreu, alguna amb oliveres i vinya, des de la línia termenal, de cara a migdia a l'entorn del camí de can Girbau del Sot, fins a arribar al camí de can Bernat Serra, i el torrent fins a arribar al torrent de can Marquès. Després de dividir el mas Pagès, en les dues propietats, també s'anomenen les malese de can Pagès Nou i les de can Pagès Vell.

v. Aimeric, feixes Altes, Badia, Bernat Serra, Bieló, Cafè, Camp, Careta, Comelles, Flequer, Gallemí, Girbau, Gorina, Gotinell, Guri, Llampalles, Lluc, Magarola, Marquès, Martí, Pagès, Palau, Pasqual, Permanyer, Pons, Pujol, Rof, Rovira, Serra, Solei, Vilaró, Xiol.

“Artigas, Pau. Propietat situada a la secció A, anomenada les Malese, que conrea de per si, per dos quartans de secà de primera, tres quartans de vinya de segona, cinc quartans d'oliverar de quarta” (AMC, QLO53, núm. 1). “Peça de terra en el paratge anomenat les Malese, cereals i vinya” (Amillament de Canovelles, any 1862). “Peça de terra en el paratge anomenat les Malese, llevant la mateixa heretat anomenada pla d'en Joana, llevant mas Sellés, migdia la mateixa finca, ponent Marià Serra, Josep Badia, nord mas Sellés i Badia. Josep Cros Juliana, Antònia Cros Balart (1939)” (RPG, ll. 1, fca. 19, f. 55). “Terra al terme de Canovelles, punt anomenat Malese, nord terres de can Serra” (RPG, ll. 1, fca. 37, f. 115). “Peça de terra en el terme de Canovelles, paratge conegut per les Malese, el pla d'en Marquès, les Comelles, el pla d'en Serra, can Bertran Serra, amb oliveres, vinya, bosc de pins, nord Magí Blanché, Lluís Puigpey, Josep Gispert, Sebastià Asturgó, migdia Lluís Serra, Florenci Grau per mitjà del camí de can Bernat Serra, que travessa la finca” (RPG, ll. 17, fca. 1581, f. 85).

Manco, cal

v. Guerra.

Manel, can

En Manel Pous Amo, fill d'en Joan Pous de Santa Eulàlia de Ronçana i de la Maria Amo, nascut l'any 1783, va comprar terres del mas Tei que anaven des del torrent de Fangues fins a la costa de can Castells; en aquestes terres hi havia una casa vora el torrent de Fangues que s'anomenaria can Manel, dividida per la meitat en dos habitatges per a dos germans. Avui coneixem la del costat de llevant amb el nom de can Manel, on ara viu en Manel Pous, descendent d'aquesta família, i la del costat de ponent que es coneix per can Panduro. Després va desprendre's de les terres a llevant del camí de l'Ametlla.

Casa amb l'antic núm. 3, del quarter del Nord, situada al barri de Sanaüja — antigament es coneixia pel barri de can Manel—; part de llevant de la casa orientada a migdia, de planta baixa i pis amb coberta a doble vessant, perpendicular a la línia de façana.

Davant de la façana principal de la casa, a l'altre costat del camí, hi havia les corts, que es convertiren en habitatge; ara hi viu el matrimoni d'en Joan Pous Gispert, fill de can Manel.

El cognom Pous s'ha conservat a la família des d'en Manel Pous Amo, que es va casar amb l'Eulàlia Baró Cabot; el fill en Joan Pous Baró, casat amb la Josepa Escarrabill Libori; el fill en Feliu Pous Escarrabill, casat amb la Rosa Carreras Vall; el fill en Joan Pous Carreras, casat amb la Maria Llopart Andreu el 1880; el fill en Joan Pous Llopart, i el seu fill en Manel Pous, actual estadant de la casa.

“Can Manel” (AMC, plànol geomètric, any 1854). “Maria Castellà Vidal veïna de can Manel” (RPG, ll. 23, fca. 2.207, f. 95). “Pous, Joan: La casa núm. 3 del quarter del Nord” (AMC, QLO62, PV, núm. 234). “Núm. 30. Can Manel: Sadurní Facundo Andreu” (AMC, PM1924). “Segona sortida: Can Manel. Casa núm. 3, del quarter del Nord, juntament amb can Panduro formen una casa d'una sola estructura [...] Joan Pous” (TTC, pàg. 24, 55). “Can Manel, can Panduro”. RGC, núm. 4 juliol-agost-setembre 1996).

Manel, el barri de can

Denominació antiga de les cases de can Manel i can Panduro que, en definitiva, són una sola casa; ara barri de Sanaüja.

Manel, el bosc de can; l'olivar de can Manel, l'omeda de can Manel i la vinya de can Manel

bosc: Les terres del pla i de la serra de can Cuana, actualment, són terres de conreu de secà; tanmateix es documenta el bosc de can Manel en aquesta part del terme, a mitjan del segle XIX.

olivar: Aquesta terra plantada d'oliveres és situada a ponent de l'autovia de l'Ametlla fins a arribar a can Fornets.

omeda: Situada en el pla de can Duran.

vinya: Llenca de terra allargada, situada a la cara de ponent del camí de l'Ametlla, a la serra de can Serra, que arriba just fins davant l'entrada de can Fornets.

“Pous, Joan: Una peça de terra en el paratge anomenat les Maleses que comprèn i conrea pel seu compte, quatre quartans de cereals secà de segona, dues quarteres un quartà de tercera, tres quartans de vinya de segona, tres de tercera, una altra en el pla d'en Joana, una quartera, tres quartans de bosc de tercera, una altra en el pla d'en Duran, tres quartans de cereals secà de primera, deu de tercera, un d'omeda de tercera” (AMC, QLO62, PV, núm. 234).

Manel, el camí de can

Aquest camí portava a la casa des del camí de l'Ametlla, davant de can Ros; fou travessat per la carretera de l'Ametlla, que només va deixar el costat de ponent per arribar fins a les cases de can Manel i can Panduro; urbanitzat, ara s'anomena el carrer del Gregal.

Manel, l'era de can

Encara es conserven, però molt poc, algunes parts malmeses de l'era encaironada d'aquesta pagesia, situada al costat sud-est de la casa, a la cara de migdia del camí on varen construir-s'hi uns coberts.

Era una era ben encaironada amb lliça al volt, on batien amb els animals de la casa i s'ajudaven amb els de can Jaume Colomer i can Pastor; amb aquestes cases s'ajudaven per batre i per segar. Es ventava amb força de pues i les faves, amb garbella; diuen que anava molt bé per ventar, perquè en aquest espai sempre hi corria el vent, abans que es construís el grup de cases del costat de llevant que donen a la carretera, on feien els pallers de palla, alfals, trepadella i ordi.

Manent, la vinya d'en

Es documenta i descriu una terra de vinya situada a Bellulla, pertanyia a la propietat antiga de can Manent de Lliçà d'Amunt, fins a final del segle XIX.

“Manent, Sebastià de Lliçà d'Amunt: Una peça de terra en el paratge brolla de Belluya, que comprèn el conreu pel seu compte, dues quarteres de vinya de segona. En data 8 de març de 1891, aquesta finca va passar a lldedons de Casanova” (AMC, QLO62, núm. 85). “Can Manent. Casa situada a la part més meridional del terme municipal, a la seva cara sud-oest, pertanyent a la parròquia de Palaudàries, ara abandonada” (OLLA, inèdit).

Manuela, ca la

Aquest nom de casa deriva del nom de fonts Manuela, una dona de molta presència corporal, de parla castellana, que hi vivia i també hi venia fils i agulles. Casa veïna de can Brutau; eren dues cases que van desaparèixer amb les reformes i millores de l'Ajuntament.

Manya, la travessia de la

“Terrenys en el carrer travessia de la Manya, nord la sèquia per mitjà d'un mig terreny que es deixa per a pas que separa aquesta finca de Joan Gispert, avui travessia de la Manya” (RPG, ll. 10, fca. 951, f. 173). “Solar que dóna front a la travessia de la Manya, llevant cantonada al carrer de la sèquia de Canovelles” (RPG, ll. 13, fca. 1.181, f. 61).

Maranges, can

Nom amb què també es coneixia el Molí d'en Marc, que havia estat el cognom de la família que l'habitava, tal com encara es troba documentat en un segon cognom. A partir d'aquest home, es devia perdre el cognom Maranges.

“Casa en el terme de Canovelles, núm. 9, coneguda per can Maranges, nord carretera que dirigeix al riu Congost, ponent Josepa Camprodon, migdia sèquia molinar, llevant-migdia Camarasa. Miquel Julià Maranges” (RPG, ll. 7, fca. 600, f. 13).

Mare de Déu del Pilar, el carrer de la

Aquest carrer va en direcció llevant-ponent, i travessa les antigues terres dels aiguamolls de can Camp; davant la cara de migdia de can Ferran, travessa el carrer Diagonal.

v. *Ferran, aiguamolls de can Camp*.

“Carrer de la Mare de Déu del Pilar” (PNM).

Margalla, ca la

Nom de casa al carrer de la Riera, núm. 3, pròpia de la filla de la foneria de can Margall de Granollers, anomenada amb la forma femenina del cognom. Casa de planta baixa que va construir en Girona en una terra que havia estat de can Lamarca de Granollers.

Mari, can

Segons s'explica en alguna versió, nom de casa del barri de Sanaüja que també es va conèixer amb el nom de can Xum.

De fet, a l'Ametlla hi ha dues cases anomenades can Mari: una, propera al termenal amb Canovelles i l'altra, al barri de les Casetes. Casa aquesta que fou ocupada per antics masovers de can Mari de la parròquia de Corró d'Amunt.

Per la proximitat geogràfica, la facilitat d'anar-se'n d'una casa a l'altra i canviar-los el nom en el parlar col·loquial, es podria pensar que aquesta casa de Canovelles, fos habitada temporalment, segurament poc, per gent d'aquesta casa de l'Ametlla que, segons sembla, també s'estigueren a la casa veïna de can Soler.

Actualment, tot aquest conjunt és la casa del barri de Sanaüja, anomenada can Jaume Colomer.

v. *Jaume Colomer, Xum*.

“Es coneixia amb aquest nom, perquè la gent que hi vivia procedia de la pagesia de can Mari de Corró d'Amunt” (OA, treball inèdit). 1717. Compliment de la Pasqua. Veïnat de Baix: Mari, major [...] 1787. Compliment pasqual. 118. Cases: Mari [...] 1850. Compliment pasqual. 150. Mas Dorca: Mari” (SG, pàg. 177-178; APA, doc.).

Maria Petita, la

Sobrenom per anomenar la Maria Jornet de can Percala, que havia vingut procedent de la Fatarella, a la Terra Alta, i hom també anomenava la Percala, perquè era d'aquesta casa. De casa seva, una casa de planta baixa al carrer de la Riera, núm. 21, en deien ca la Maria Petita.

FOTO: cedida per Josep Gratacós

En Pau Moner i la Maria Jornet "la Maria Petita"

Marmolista, cal

Nom de casa amb què es coneix la casa de la família Marquès, industrial del marbre de Granollers, d'ençà que va ser construïda aquesta edificació a la serra de Bellullà, al passeig de les Oliveres.

v. Marquès.

"Maria Bru Gustems, mestressa de casa, dona de 60 anys. Marquès Marmolista" (AMC, CE1934, núm. 32).

Marquès, can

Formidable casal orientat de cara a migdia, amb pati tancat al davant, al qual s'entra a través del portal del barri cobert, amb entrada d'arc pla de pedra picada. La casa orientada a migdia, amb la coberta a doble

vessant perpendicular a la línia de façana amb un carener desigual, de diferent alçada i desplaçat; la planta baixa té una entrada d'arc de mig punt dovellat i un finestral central d'arc conopial al primer pis, d'arc pla de pedra amb guardapols, al costat de ponent de la façana; al costat de llevant, que devia tenir un finestral similar, s'hi va fer un balcó.

Casa del mas Marquès, a la part més septentrional del terme i gairebé al final per la part nord; indret que, en temps passat, hauria estat una pagesia magnífica. Tenien ramat, i quan baixaven els pastors cerdans era una de les cases a la qual tancaven a l'hivern. Baixaven els pastors de muntanya i els llogaven els corrals; aquells homes alternaven el ramat i la feina de fangar per a aquestes cases. Ja ho deia la dita: "Per Tots Sants cornelles i cerdans". Casa que trobem anomenada també amb el nom de Marquès de Santa Justa.

També és coneguda amb aquest nom de can Marquès, encara que la gent en diu cal Marmolista, la casa-torre construïda per la família de cognom Marquès, al veïnat de Bellulla, al passeig de les Oliveres, núm. 3.

v. *Carbonell*.

"Parroquia y terme de St. Feliu de Canavelles, fogajat ha 17 de juliol 1553 per Bertomeu Pi. Rafel Marquès" (ACA, núm. 2.598, f. XXXXVIII, *JIF*, pàg. 352). "Marquès, Ramon: Per una casa" (AMC, *QLO53*, núm. 114). "Marquès, Antoni: La casa núm. 14 del quarter de Ponent" (AMC, *QLO62*, PV, núm. 221). "Paratge: Can Marquès. Francesca Marquès Puig, casa" (AMC, *Cad1953*, pol. 1, parc. 102e). "Núm. 52 i 67. Can Marquès: Antoni Marquès Mariné [...] Josep Dantí Bonet" (AMC, *PM1924*). "Casa Marquès. Per lo Casal de dit Marquès, cap de família (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 20-5). "Tercera sortida: Can Marquès. Magnífica casa que conserva el pati tancat del mas [...] Quarter de Ponent 14. Antoni Marquès i Duran" (*TTC*, pàg. 43, 54). "Can Marquès" (*RGC*, núm. 12, octubre-novembre-desembre 1998).

Marquès, la bassa de can; la font de can Marquès; la mina de can Marquès; el rec de la mina de can Marquès i el torrent de can Marquès

bassa: De forma quadrada, força gran, rep l'aigua de la mina i, després, a través del rec de can Marquès que, en sobreexir, alimenta el torrent de can Marquès; circulava de cara a migdia. La bassa que rep l'aigua de la mina és anomenada també la bassa o el safareig de Dalt, per diferenciar-la amb la bassa o el safareig de Baix; aquest, de forma rectangular, situat entre el rec i el torrent, amb la caseta del motor i el pou arran.

font-mina: La mina d'aquesta casa, abundant deu d'aigua, comença i arriba del torrent de can Jaumira, aflora al límit nord d'aquest mas que per la seva abundor, potser, originà el nom del torrent, ja que l'aigua, comencem a veure-la com baixa a partir d'aquest punt; tanmateix, el llit del torrent, pròpiament, s'inicia més amunt en terres de can Jaumira del terme de l'Ametlla.

rec: A partir de la bassa de can Marquès o safareig de Dalt, ran el costat de ponent del torrent, en direcció sud-oest, baixava aquest rec, en part ja malmès i fora d'ús, per conduir les aigües i regar els conreus de la casa, fins a trobar el camí, ja proper a la propietat de can Canyelles. El temps i el desús ha anat anul·lant aquest rec.

També es coneixia amb aquest nom el rec que repartia l'aigua aflorada al punt conegut com els Aigüerols, al nord de can Gall, i baixava fins can Ferran, teixint una petita malla de reguerols.

torrent: Amb el nom del torrent de can Marquès es coneix la bonica torrentera en molts trossos del seu recorregut, sobretot les magnífiques pollancredes del seu tram superior, ran la bassa de can Marquès, bells racons d'aquest terme. Aquest torrent recull les aigües de les faldes de can Jaumira de l'Ametlla, i així es coneix amb el nom d'aquesta casa a la capçalera; després, passa pel barri de can Fabrera i entra en terme de Canovelles, vora cal Fusteret, l'última casa del terme veí; comença a vessar aigua a partir d'aquesta bassa i va engrandint-se a mesura que davalla cap al sud.

FOTO: Enric Garcia-Pey

El torrent de can Marquès

v. *safareig de Baix, camp de la Font*.

"Francesca Marquès Puig. Can Marquès, barraca, e; bassa, f" (AMC, *Cadl* 1953. pol. 1, parc. 60, 66-68, 101-103, 105, 112). "Torrent de can Marquès" (RPG, ll. 3, fca. 327, f. 206). "Caseta del motor, pou amb motor de 3 Hp, bassa i rec de can Marquès. Nou traçat de camins, plànols de 1975, e. 1/10.000 [...] Bassa, mina, pou, rec i camí de can Marques. Plànol de tela, any 1922. Manuel Raspall i Josep Sala, arquitectes, e. 1/ 2.000" (APMarq, *CPI*).

Marquès, la bòbila de can; el forn de can Marquès

Forn d'obra obert i construït per dos homes, en Daniel Torrabadell i en Guix, en terres llogades a can Marquès, sobre el costat de ponent del camí de la casa, a la part de migdia d'aquesta propietat, tocant les terres de can Canyelles. De rajoler va treballar-hi en Fals Escaire.

Després el va tenir en Llistuella, anomenat en Girona de Granollers, fins que passà a mans d'en Cladellas de Lliçà, que va fer la transformació en bòbila; primerament, amb una instal·lació petita que transformà, novament, en una bòbila gran giratòria, que encara funciona com a tal avui dia.

Aquesta indústria s'establí primer a les feixes Altes de can Marquès i, posteriorment, s'engrandí a la terra anomenada la feixa de Sota el Camí; en aquest moment, s'uniren les dues peces de terra i el camí que les separava es va desviar per sota el costat de llevant, vora el torrent.

Marquès, el bosc d'en; l'era de can Marquès, el mas Marquès, l'omeda de can Marquès; l'olivar de can Marquès i la vinya de can Marquès

bosc: Falda de la propietat de can Marquès, sobre el costat de llevant del torrent homònim, travessat pel camí de can Bernat Serra fins al torrent de can Serra, a la cara de migdia; bosc de pi i alzina, que es troba amb el bosc de can Serra, pel costat de llevant.

era: Gran espai de forma quadrada encaironat amb cairons de 30 x 30 cm, amb lliça construïda de pedra i coronada amb cairons; situada al costat sud-est de la casa, a la part externa, vora la tanca del barri. De fet, era el primer que es trobava arribant a la casa, ran el costat de llevant del camí i a través de la qual s'entrava al barri. Després s'hi feren coberts per guardar eines, maquinària i materials; avui només treu el cap alguna petita part de l'encaironat antic. Batién amb els animals de la casa, ventaven amb forques i, posteriorment, amb màquina de maneta i feien els pallers de palla, alfals, trepadella i civada, vora la cara de migdia de l'era.

mas: Les terres d'aquesta propietat estan situades a les faldes que pugen sobre el costat de llevant del

torrent de can Marquès i arriben fins a la serra homònima, travessada per la línia termenal amb Santa Eulàlia de Ronçana, on hi ha bona part de les terres de la propietat, ara urbanitzades.

omeda: Part alta de l'omeda que omplia la vora del torrent de can Marquès, a les terres del pla d'aquesta casa, veïna de l'omeda de can Canyelles, amb la continuïtat una de l'altra, pel seu costat de migdia.

olivar: Terres plantades d'oliveres situades a les Maleses, també al pla de can Marquès i al pla de can Cuana.

vinya: Terres situades sobretot a la falda de la serra de can Marquès, la major part de la vinya en el terme municipal de Santa Eulàlia de Ronçana, sobre el costat de ponent del camí de can Marquès.

v. *Ciuronar, Prat*.

“10 abril 1784. Maria Marquès y Saugot viuda de Antoni Marquès de Sta. Justa safragania de la Iglesia Parroquial de St. Julià de Llissademunt terme empero de Canovelles, com a tenutaria. Inventari. Casa anomenada lo mas y heretat Marquès sufagrania de Santa Justa [...] 1855. Quadern núm. 1 d'Antoni Marquès, erma, regadiu, secà, arbreda, bosc, de primera, segona i tercera, olivar de primera i segona, vinya de segona i tercera, erm de primera” (APMarq, CDV, *Inv1784; ClasT1855*). “L'era de can Marquès. Nou traçat de camins, plànols de 1975, e. 1/10.000” (APMarq, CPI). “Marquès, Ramon: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per quatre quartans de vinya de primera, dos de tercera, onze de quarta. Marquès, Antoni: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per una quartera, sis quartans de regadiu de primera, una quartera sis quartans de segona, una de primera, vuit de secà de primera, dos de segona, dos de tercera, quatre quartans de quarta, una de vinya de primera, una de segona, nou quartans de segona, sis quartans de quarta, dues d'oliverar de primera, una de segona, una de quarta, sis quartans d'omeda de primera, sis de segona una quartera de tercera, quatre quartans de bosc de primera, deu de segona, setze de tercera, onze de quarta, un quartà de quarta, dues d'erm de segona, una altra de tres quartans de vinya de primera, sis de segona, nou de quarta, una altra de nou quartans de vinya de segona, una quartera de tercera” (AMC, *QL053*, núm. 113 i 114) “Marquès, Esteve de Llerona: Dues peces de terra en el paratge pla d'en Joana, que comprèn el conreu pel seu compte, quatre quartans de cereals secà de segona, quatre de tercera, un d'oliverar de segona, sis de bosc de tercera, cinc de cereals secà de segona, nou de tercera, sis de vinya de segona.” “Marquès, Joan de l'Ametlla: Una peça de terra en el paratge les Maleses, que comprèn el conreu pel seu compte, una quartera, cinc quartans de bosc de tercera” (AMC, *QL062*, núm. 88 i 89). “Marquès, Antoni: Dues peces de terra en el paratge anomenat pla d'en Marquès que comprèn i conrea pel seu compte, dues quarteres de regadiu de primera, dues de segona, una de tercera, cinc de

cereals de secà de primera, quatre quartans de segona, cinc quaters de tercera, tres quartans de vinya de primera, sis quartans de segona, tres quartans de tercera, una d'oliverar de primera, dues de segona, una de tercera, tres quartans d'omeda de primera, sis de segona, una tres quartans de tercera, dues de bosc de primera, sis de segona, tres quartans de segona, trenta-nou quarteres, deu quartans de bosc de tercera, dues d'erm de primera, una de segona, tres quartans de vinya de segona, dues quarteres de tercera “ (AMC, *QLO62*, PV, núm. 221). “Can Marquès” (AMC, *Cad1953*. pol. 1, parc. 1-4, 59-68, 97, 101-103). (PG, núm. 551. 2. Ep., pàg. 8). (AMC, plànol geomètric, any 1854). (PTAM, VI1). Terra bosc d'en Josep Marquès” (RPG, ll. 4, fca. 417, f. 210). (RPG, ll. 2, fca. 114, f. 97). “Heretat situada en els termes municipals de Canovelles, Lliçà d'Amunt i Santa Eulàlia de Ronçana, que es compona d'una casa encerclada de parets, una era de batre, vinya, olivar, omeda, bosc erm, llevant-ponent mas Serra, migdia mas Canyelles, ponent mas Sabater, nord mas Fabrera. La part de Canovelles en la qual hi ha la casa anomenada Marquès de Santa Justa, llevant mas Serra, migdia mas Canyelles, ponent Marquès de Santa Justa, part de Santa Eulàlia i de Lliçà, nord mas Fabrera, Pere Marquès Barbany (1870), Francesc Marquès Puig (1944)” (RPG, ll. 4, fca. 380, f. 122). “Terra bosc de l'heretat Marquès de Santa Justa” (RPG, ll. 11, fca. 1.051, f. 196). “Ampli espai de conreus al carener de la serra homònima, terra travessada pel termenal amb Canovelles, que avui forma part de la urbanització de Can Marquès. Avui les terres d'aquest mas que té la casa pairal en terme de Canovelles, han estat urbanitzades” (OSE, pàg. 241, 293, 308). “Partida can Marquès, vinya, pol. 8, parc. 15, llevant la carretera que porta a l'Ametlla” (AMSE, *Cad1946*, núm.206, F. 2291). “Terreny procedència de l'heretat Marquès de Santa Justa” (RPG, ll. 13, fca. 1.200, f. 45. Llibres de Santa Eulàlia). “Partida mas Marquès, secà, pol. 8 parc. 15, llevant la mateixa finca en terme de Canovelles” (AMSE, *Cad1946*, núm. 47, . 53).

Marquès, el camí de can; el camí del bosc de can Marquès

camí: Comença a la carretera de Caldes, ran la cara de ponent de ca l'Amell Xic, portava en direcció nord fins a la cruïlla de camins on hi ha la fita termenal entre Canovelles, Santa Eulàlia de Ronçana i l'Ametlla, davant la casa d'aquest últim poble, anomenada can Pau Adjutori —a mig camí una derivació encara porta directament a can Marquès—, i de la casa tomava a recuperar aquest camí vell de Granollers a l'Ametlla. Ara aquest vial està pavimentat i s'hi passa bé, encara que ha tingut variacions en el seu recorregut original d'ençà que la part del pas, entre les feixes Altes a ponent i la feixa de Sota el Camí, es va anul·lar amb la construcció de la bòbila; després d'una torta important, passa ara vora el torrent. Deixant

l'asfaltat a mà dreta per un camí novament de terra, recuperem el vial antic que ens deixa davant el portal del pati; més enllà, per darrere la casa, conserva l'antic traçat, fins i tot, en la bifurcació que en aquest punt encara trobem; per un costat, va en direcció nord-oest i, per l'altre, al nord-est ens deixa al torrent de can Marquès, a l'altre cantó del qual continua amunt com a camí de can Bernat Serra.

camí del bosc: Després de travessar el torrent de can Marquès, pel costat de ponent, comença el camí de can Bernat Serra; en aquest punt, marxa el camí de cara a migdia —a l'esquerra del camí trobem una fita de pedra, amb la delimitació de propietats i les inscripcions: LS-AM. Lluís Serra, Antoni Marquès—, travessa el bosc paral·lel al torrent i porta a les ruïnes de la casa d'Olivet.

“Paratge: Can Marquès. Camí de can Marquès” (AMC, *Cadl* 953, pol. 1). “El camí de can Marquès. Nou traçat de camins, plànols de 1975, e. 1/10.000” (APMarq, *CPI*).

Marquès, el pla d'en

La casa de can Marquès, situada en una zona baixa entre el pas del torrent de can Marquès a llevant, el pas del camí vell de Granollers a l'Ametlla i el començament de la carena a ponent, era una àmplia zona plana de conreus de regadiu molt rica. Durant el segle XIX, a la part situada sobre el costat de llevant del torrent a través de censos, es creen unes peces que s'adjudiquen a diverses persones, terres que s'identifiquen i documenten d'aquesta forma a partir d'aleshores.

v. Argemí, Barbany, Bernat Serra, Bieló, Catafau, Cortès, Fàbregas, Falgà, Girbau, Gironès, Jaumira, Llobet, Palau, Pujades, Pujol, Pujola, Rodoreda, Serra, Soler, Taulats, Vallcorba.

v. Maleses.

“Argemí, Sebastià: Propietat situada a la secció B, anomenada pla d'En Marquès, que conrea de per si, per una quartera sis quartans de vinya de segona, una quartera de tercera i sis quartans de quarta” (AMC, *QLO53*, núm. 1). “Peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Marquès” (AMC, *Am* 1862, núm. 11). “Terra en el punt conegut pla d'en Marquès, terme de Canovelles, pertinències del mas Canyelles, llevant Francesc Agustí, migdia mas Canyelles per mitjà de camí, ponent Francesc Gispert, nord Lluís Serra per mitjà de torrent. Francesc Agustí Pujol (1946)” (RPG, ll. 2, fca. 221, f. 210). “Terra campa, secà, en el terme de Canovelles, paratge denominat pla d'en Marquès, llevant Isidre Oliveras, migdia-ponent-nord Antoni Marquès. Ricard Marsal Padrís, Josepa Marsal Prunera (1942)” (RPG, ll. 3, fca. 312, f. 169).

Marquès i Canyelles, el pla d'en

Part baixa de la zona anomenada el pla d'en Marquès, on coincideix amb la propietat i les terres de can Canyelles, que continua aquesta zona de regadiu, a l'entorn del torrent de can Marquès. Punt de trobada de les propietats, on encara hi ha les fites terminals amb les inicials FW, de Frederic Wins, i TM, de Ton Marquès.

“Peça de terra dins la propietat anomenada Pla d'en Marquès i Canyelles” (AMC, *Am1862*, núm. 34).

Marquès de Santa Justa

Denominació composta de la propietat de can Marquès, propietat pertanyent a la parròquia de Sant Justa i Rufina.
v. Marquès, parròquia de Santa Justa i Rufina.

Martí, can

Nom de la casa situada al nucli antic del poble, en el conjunt que formen les cases de can Bonastre amb la qual està enganxada pel seu costat de migdia i can Sastre per ponent. D'estructura senzilla en planta baixa i pis, orientada al nord, s'hi entra des del costat de llevant del carrer de Sant Feliu, núm. 2. Coneguda amb aquest nom perquè l'home que s'hi estava era conegut com en Martí; després serà anomenada can Costa.

“Josep Torrents. Per una casa” (AMC, *QLO53*, núm. 240). “Torrents, Josep: La casa núm. 13 del quarter de Llevant” (AMC, *QLO62*, PV, núm. 249). “Núm. 5. Can Martí: Martí Mompart Prat” (AMC, *PM1924*). “Primera sortida: Can Martí. Josep Torrents” (*TTC*, pàg. 8, 53).

Martí, la vinya de can

Terra de conreu que tenien els de can Martí, situada al pla de can Camp, de secà, regadiu i vinya.

“Torrents, Josep: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Camp que comprèn i

conrea pel seu compte, vuit quartans de cereals secà de primera, un de segona, deu de tercera, vinya de tercera. Torrents, Joan: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Camp que comprèn i conrea pel seu compte, nou quartans cereals de secà de tercera, nou de vinya de tercera." (AMC, QLO62, PV, núm. 249-250).

Martínez, can

Nom de casa de la família Martí, situada al carrer de la Riera, núm. 32, coneguda amb aquest nom perquè sortiren d'una casa d'aquest nom de les Franqueses; primer varen viure al carrer de Corró de Granollers, fins que es feren la casa de Canovelles.

"Salvador Martí Colomer. El meu pare Josep, paleta de professió, juntament amb altres dos paletes coneguts del barri van posar les bases del Canovelles de Baix en fer les primeres cases del carrer de la Riera" (CSG, pàg. 25-28).

Martri, can

Nom de casa del barri de can Cuana, ara coneguda per cal Borni.

"Can Martri" (AMC, plànol geomètric, any 1854).

Mas, el bosc de can

Aquesta terra boscosa que es documenta a final del segle XIX, podia ser propietat d'una casa anomenada Mas d'un altre terme municipal, potser de Lliçà d'Amunt.

"Terra ferma i boscosa, pertinències de la casa Mas" (AI, II.4, f. 370 del registre d'hipoteques de Barcelona, 1796).

Mata-ases, el camp d'en

v. turó de can Serra.

Matagats, en; el sot d'en Matagats

Denominació del sot o torrent profund que s'iniciava a ponent del camí de l'Ametlla i del bosc de can Fornets i davallava cap a buscar el torrent de can Marquès; ara, gairebé ple, doncs fou abocador d'escombraries, les quals anaren omplint els dos profunds sots que es formaven en el seu encapçalament.

Menut, la peça del

Peça de terra de secà, que era del conegut pel Menut de Lliçà d'Amunt, amb un tros de vinya ran la cara de llevant de l'autovia de l'Ametlla, situada a la cara de migdia de la peça del Gallet i al nord de la peça d'en Palots a Bellulla.

“Cal Menut: Casa del veïnat de can Merlers. Un masover d'aquesta casa va construir-se una nova casa [...] A la cara de migdia del camí de Granollers, ara la carretera” (*OllAm*, inèdit).
“Paratge: Bellulla. Joan Busquets Viñals, conreu” (*AMC, Cadl 953*, pol. 7, parc. 25).

Mero, el camp d'en

Peça de terra allargada, de regadiu, situada al costat de llevant del pas de la mina Nova, amb el camí de can Prat al costat de migdia, davant de la casa de can Prat, i el camp d'en Murtori a llevant. Terra que tenia el motejat d'en Mero de Granollers.

“Paratge: Pla de can Prat. Josepa Ventura Dalmau” (*AMC, Cadl 953*, pol. 5, parc. 25). “En Mero. Afèresi del nom de fonts castellà d'en Baldomero Flequer que era paleta d'ofici i se'l coneixia per en Mero. També el propietari de la casa de la plaça de les Olles anomenada Can Mero” (*OG*, inèdit).

Més amunt, la quintana de

“Casa Semmanat. Per una pessa de terra dita la quintana de més amunt, sembradura quinze oliveres, tretze quarteres, de primera qualitat, a la classe 17a” (*AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 11-3*).

Mílio, en

Sobrenom amb el qual era anomenat en Lluís Valls Torruella per l'anomenada del pare i la casa del terme de l'Ametlla, d'on procedia la família, coneguda per can *Mílio*. Abans tenia una petita taverna anomenada també can Mílio, a l'avinguda de Canovelles, núm. 76. Tanmateix, ell també fou anomenat amb el compost el Petit Mílio.

Casa construïda en planta baixa i una planta semisoterrània que, per baix, queda a nivell de l'horta, amb la coberta a quatre vents.

El pare, l'Emili Valls Casellas, en Mílio, era el petit de can Valls dels Còdols de l'Ametlla, casa on va néixer l'any 1870; fou famós i popular, sobretot, per la seva activitat de flabiolaire, instrument que aprengué de tocar amb el Pep de ca la Rossa de Llerona. Després, amb en Pepet de can Diví el Vermell de l'Ametlla i en Peret de la Molinera de Lliçà d'Amunt, que tocava el bombo, assajaven els diumenges, així no perdien feina; anaven a tocar per Carnaval, als balls de gitanes, les Caramelles i altres festes que s'organitzaven pels pobles de la comarca. Cobraven tots tres 15 pessetes i ben menjats, amb dinars especials, si tenim en compte que guanyaven de jornal 3 o 4 pessetes diàries treballant de sol a sol. En Mílio va començar de flabiolaire l'any 1912 i ho va deixar l'any 1932.

“Nom d'una casa de pagès del barri del mas Fabrera, situada a la serra de can Valls, a la cara de ponent del camí de la Serra, avui el carrer de la Tramuntana, núm. 21” (OA, treball inèdit).
“Paratge: Serra de can Camp. Dolors Duran Blanchart, casa” (AMC, *CadI* 953, pol. 5, parc. 49).

Mílio de cal Sord, el

Sobrenom compost de l'Emili Castellà Molist, l'home de cal Sord.
v. *Diego*.

Mina, el camí de la

Camí conegut amb aquest nom, perquè arriba a la mina de can Castells, a la bassa i sota hi havia el safareig; camí que puja la costa de can Ros, també anomenat la pujada de can Ros.
v. *pujada de can Ros*.

Mingo, can

Nom de la primera casa d'estructura senzilla que trobem en arribar al nucli del barri de can Cuana, amb el núm. 4; és l'única casa del veïnat en cantonada, orientada a llevant per on té l'entrada i de cara a migdia al carrer del barri. Coneguda amb aquest nom perquè en Domingo Castellà Puig, conegut per en Mingo, arribat al veïnat procedent de can Pau Adjutori la casa de l'Ametlla, féu que la veu popular substituís el nom de casa de can Pericot. En Domingo Castellà, en Mingo, comprà la casa i la terra a començament del segle XX.

Modernament s'ha fet una nova casa, en terres d'aquesta propietat, per al fill, on hi havia l'era, amb una rajola a la façana: Can Mingo.

v. *Pericot*.

“Maria Assumpció Riera i Roca. Va néixer a la masia de can Mingo, situada al barri de la Serra o de can Cuana [...] Miquel Castellà i Riera, el noi de can Mingo, que viu al barri de can Cuana” (CSG, pàg. 21-22, 37-40). “Primera sortida: Can Mingo. Casa núm. 5, del quarter de Llevant, situada davant la casa de can Camp [...] Segona sortida: Can Mingo. Casa núm. 4 del quarter de Ponent. Anomenada abans can Pericot [...] Can Mingo (de can Camp) Domènec Sallent [...] Quarter de Ponent 4. Can Mingo. Pere Pratllusà i Pous” (TTC, pàg. 8, 25 i 53-54). “Can Mingo” RGC, núm. 13, gener-febrer-març 1999). “Núm. 27. Can Mingo: Andreu Riera Dantí” (AMC, *PMI* 924).

Mingo, l'era de can

Espai de terra situat a l'entrada del barri de can Cuana, quan s'arribava pel costat de migdia; en el seu lloc, s'hi va construir la casa del fill. De forma quadrada i sense enrajolar, calia escombrar-la, picar-la, regarla amb una mica d'aigua i anar picant fins que es tenia a punt per batre amb un animal; s'hi feia un paller petit de palla i un altre de sec.

“Barri de can Cuana, era” (AMC, *CadI* 953, pol. 4, parc. 15a).

Mingo, la vinya de can

v. *vinya de can Pericot*.

Mingo de can Camp, can

Nom de la casa, ja desapareguda, que estava situada davant la casa de can Camp, al costat de migdia del camí, pròpia d'en Domingo Sallent. El nom de casa compost es produeix a partir del sobrenom de l'home, amb l'afèresi del seu nom de fonts i la casa originària, també anomenada cal Ros.

“Sallent, Domingo: La casa núm. 5 del quarter del Migdia” (AMC, QLO62, 244).

Mingo de can Camp, la vinya d'en

La vinya d'aquest home estava situada a les peces de conreu que tenia dins mateix de les terres de l'antic mas Camp.

“Sallent, Domingo: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Camp que comprèn i conrea pel seu compte, tres quartans de regadiu de primera, tres de segona, dues quarteres, sis quartans de segona, quatre quartans de tercera, una quartera de vinya de primera” (AMC, QLO62, 244).

Miquel del Putxet, en

Sobrenom compost format a partir del nom de fonts d'en Miquel Duran, que feia de pagès i procedia del Putxet de Corró d'Avall. La casa on s'estava era coneguda com el Putxet, però també can Miquel del Putxet; era al carrer Diagonal de la barriada Nova, a la cara de migdia del pas del ferrocarril i a llevant del pas de la mina Nova. Casa que es va enderrocar per construir un edifici d'habitatges, amb façana al carrer de la Indústria.

v. *Putxet*.

“Miquel Duran Pericas, casa” (AMC, *Cadl* 953, pol. 5, parc. 20a).

Miracielos, en

Es coneixia amb aquest motiu un home que es deia Josep; va venir de Barcelona i s'estava a la casa del carrer de la Riera, núm. 10, cantonada amb el carrer del Molí de la Sal, que anomenaven can Miracielos; casa que tenia un hort pel costat del darrere que donava a la riera.

Misser, el camí

v. *mas Cellers*.

Molí, el camí del; el carrer del Molí i el passatge del Molí

Aquest camí, que es troba documentat amb el nom de camí del Molí, és possible que sigui el camí del Molí de la Sal.
v. *Diviu Nou, carrer de la Riera*.

“Terreny en el terme de Canovelles, llevant amb el camí del Molí. Procedeix i se segrega de la porció del mas Carrencà” (RPG, ll. 2, fca. 98, f. 60). “Casa núm. 14 en el passatge del Molí” (RPG, ll. 9, fca. 820, f. 116).

Molí, el camp del; l’hort del Molí

camp: Terra de forma rectangular que estava situada ran el costat de ponent del pas del rec Monar, que el separava del Molí de la Sal, al sud del camp de la Bassa del Molí de la Sal.

hort: Terra que es documenta, pertanyent a l’hort del Molí de les Canyes.

“Terra situada a Canovelles, denominada camp del Molí, que es rega amb l’aigua de la mina Vella de Canovelles, ponent-nord ferrocarril, migdia Fortià Pujol, resta de la finca denominada Molí de la Sal, llevant Isidre Asturgó, Joan Gispert per mitjà de la rasa del Molí de la Sal. Procedeix i es va segregar del mas Carrencà. Sebastià Asturgó Terradas, Francesca Mulleras Pons (1941)” (RPG, ll. 2, fca. 178, f. 166). “Solar edificable en el terme de Canovelles, en el camp del Molí, i el carrer de Sant Eudald” (RPG, ll. 48, fca. 4.853, f. 122). “Dos trossets de terra dins de l’hort del Molí, situat entre el rec Molnar i part del mateix hort” (ARg). “Casa Rovira. Per una pessa de terra dita, el camp del Molí, sembradura quatre quarteres, de la primera qualitat, a la classe 15a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 16-1).

Molí, la parada del

Parada de l’autobús de línia on hi havia l’edifici del Molí de can Manel, a la carretera de l’Ametlla, avui a la cantonada del carrer del Gregal.

v. *Molí de can Manel*.

Molí d'en Camp, el

Probablement la denominació antiga del Molí d'en Marc que pertanyia a la propietat de can Camp. Quan es fa la descripció de la sèquia Comtal, "L'aigua discorre des dels molins de Joan Camp i de Jaume de Magarola", els molins d'en Marc i de les Canyes.

v. *sèquia Comtal, Molí d'en Marc.*

Molí de les Canyes, el

Fins l'any 1798 fou propietat del Monestir de Ripoll; després de la compra d'en Marià Fortuny, es coneugué per can Fortuny i més tard per can Roger.

Actualment només queda la paret de pedra de les quadres que tancava la propietat pel costat de ponent, ran el pas del rec Monar, que encara queda marcat. En el seu antic emplaçament, ara hi ha construïdes naus industrials amb façana al carrer de Juan de la Cierva.

v. *Vessada, Molí d'en Teia, Molí d'en Vidal.*

"Molí de les Canyes" (AMC, plànol geomètric, any 1854). "Terreny tancat de parets dintre el qual hi ha un edifici denominat molí de Canyes, consisteix en una casa i una bassa a la part del darrere. El Molí de les Canyes gaudeix de l'aigua del rec Monar. Isidre Duran Blanchart (1942) Lina Rodríguez Mínguez (1947)" (RPG, ll. 3, fca. 289, f. 91). "Primera sortida: Tenia el núm. 7, del quarter de Llevant. Posteriorment, s'anomenà can Fortuny i can Roger; ara és l'escorxador Arderiu. Era un molí fariner que funcionava amb l'aigua del rec Monar. Juntament amb els altres dos molins de Canovelles, eren datats l'any 1321. Fins l'any 1798 fou del Monestir de Santa Maria de Ripoll" (*TTC*, pàg. 7). "Cases de pagès. Molí de les Canyes (foto)" (*CUPT*, pàg. 22).

Molí de les Canyes, la bassa del; el rec del Molí de les Canyes i el tras-tallador del Molí de les Canyes

bassa: Era la bassa d'entrada de l'aigua per fer funcionar el Molí de les Canyes, estava situada entre el camí i les parets del molí; de forma irregular, formava una punta d'entrada cap al molí, amb un punt rodó pel costat de ponent.

rec: L'aigua arribava a la bassa a través del rec Monar, però, pel costat de ponent resseguint la bassa, sortia el rec que rebia l'aigua de la sortida de la sotamola i el carcabà, l'aprofitava en aquest punt, ran de

camí, al nord-est del molí, per repartir-la a través del trastallador, per regar les terres del costat de llevant.
v. *vernedà d'en Fortuny*.

“Gastantse sumas considerables en fer las parets de la balsa de pedra i cals [...] *Circio cum camino regio* de Canovellas que donc al Trastallador del Molí de las Canijas” (Col·l. de can Roger, escriptura de 1799 i censos i permutes).

Molí de les Canyes, el camí del

En sentit transversal des de la costa a la baixada del poble, passava per la cara nord del Molí de les Canyes i portava al riu. Conegut com el camí de can Fortuny.
v. *camí de can Fortuny*.

Molí de les Canyes, sota el

“Parroquia de Canovelles *in loco dicto*: sota lo molí de les Canyes, *nuncupat* la Feixa Llarga” (ARg, permuta 1729).

Molí Carpinell, el

Més conegut com el Molí d'en Marc; es va anomenar d'en Carpinell pel cognom del seu propietari al segle XIX; també trobem els Carpinell al Molí de la Sal, sense saber si aquest últim rebé en alguna ocasió aquest nom.

v. *mas Carpinell, Molí de la Sal, mas Valls*.

“Terra contigua al molí anomenat Carpinell, llevant mas Valls per mitjà de marge, migdia heretat Duran i part sèquia molinar, ponent la mateixa sèquia, nord camí de Caldes a Cardedeu. Esteve Camarasa” (RPG, ll. 7, fca. 601, f. 15). “Jaume Carpinell per continuar amb l'ús de les aigües de la riera del Congost i conduir-les per mitjà d'una sèquia al seu molí fari-ner que posseeix en el terme del mateix lloc, paga 6 setembre 1 S” (AA, LlevR, pàg. 11).

Molí de Magarola, el

v. sèquia Comtal, Molí d'en Camp.

"Molí de Magarola" (Al, Francisco Coells. *Mapa de la província de Barcelona*, any 1862).

Molí de can Manel, el

Edifici de forma rectangular, construït en terres de can Manel, que feia funcionar la gent d'aquesta casa; situat a la cara de llevant de la carretera de l'Ametlla, migdia del camí de can Manel, ara el carrer del Gregal. En aquest edifici, molí i magatzem alhora, funcionava un molí de moldre gra, amb un motor de gasoil.

Quan es va tancar l'activitat del molí per part de la família Pous, es va llogar la nau a en Camp de Riells per fer-hi sabó i, quan aquest va marxar a Granollers, s'enderrocà l'edifici per construir tres cases, una de les quals, la de la cantonada amb la carretera, es coneixeria per cal Carter.

En aquesta cantonada de la carretera, hi havia la parada que en deien la parada del Molí.

Molí d'en Marc, el

El Molí d'en Marc, conegut pel nom de fonts d'en Marc Soquet, va ser comprat després per la família Camarassa de Granollers, durant el segle XIX; i encara que no es recorda actualment amb aquest nom, es documenta també amb el nom de can Camarassa.

Casa de pagès actualment; antic molí, amb la poca resta de la bassa del molí, al costat nord, ran el pas de l'antic Camí Ral, el camí de les Franqueses i el pas del rec Monar, del qual rebien l'aigua la bassa i el molí ran el costat de ponent. Construïda en planta baixa i pis, amb un espai lleugerament més baix pel costat de migdia, amb la coberta a doble vessant perpendicular a la línia de façana, amb l'entrada actual de cara a llevant, encara que conserva l'estructura i l'entrada original per la cara de migdia.

També coneguda amb la forma de sobrenom, per ca la Piuà.

"Auleda, Margarida de Canovelles: Una peça de terra en el paratge el pla del Molí d'en Marc, que comprèn el conreu pel seu compte, quatre quartans d'erm de primera. La casa núm. 9 del quarter de Llevant" (AMC, *QLO62*, núm.6). "Terres de can Camarassa" (RPG, ll. 6, fca. 542, f. 52). "Pla de can Gall. Gabriel Julià Gispert, casa" (AMC, *CadI 953*, pol. 4, parc. 32a).

“El Molí d'en Marc” (AMC, plànol geomètric, any 1854). “Núm. 42. El Molí d'en Marc: Miquel Julià Maranges” (AMC, *PM1924*). “Marc i Maria Soquet i Carpinell consorts per usar les aigües de la riera del Congost per al curs del molí que tenen a Canovelles, paguen a 19 d'octubre 6 S” (AA, *LlevR*, pàg. 12). “Primera sortida: Molí d'en Marc. Casa núm. 9, del quarter de Llevant. Antic molí fariner que funcionava amb l'aigua del rec [...] Molí d'en Marc. Margarida Auleda” (*TTC*, pàg. 7, 53).

Molí d'en Marc, la bassa del; el pou del Molí d'en Marc i el safareig del Molí d'en Marc

bassa: De l'antiga bassa avui només en queda un tros petit de paret just al darrere la casa, ran el costat de llevant del pas del rec Monar amb la qual s'omplia, per fer anar la sotamola i el funcionament de l'antic molí de gra.

pou-safareig: De forma rodona de 8 m de diàmetre, amb cabuda per 100.000 l, el safareig s'omple amb l'aigua del pou —antigament es feia pujant l'aigua amb la corriola, i d'ençà l'any 1920 va funcionar amb una bomba de cadena, fins que posaren el motor elèctric— i ha servit només per regar les terres de la casa; encara que, antigament, també es regava amb l'aigua del pas del rec Monar que els tocava els dijous, s'ajuntaven a la sortida del safareig, ran del qual hi ha encara el rentador de la casa.

“Pla de can Gall. Gabriel Julià Gispert, bassa” (AMC, *Cad1953*, pol. 4, parc. 32c).

Molí d'en Marc, el camí del

Denominació antiga del camí que hom anomenava el camí de les Franqueses, del qual encara queda una part a la cara nord del molí. En el plànol d'aigües, es veu com es troben amb el camí de can Fortuny,

després de travessar el Congost, a la riba esquerra, per marxar de cara a la parròquia veïna.

“I 4. Camí del Molí d'en Marc” (AA, plànol d'aigües, s/d).

Molí d'en Marc, la peça d'en; la vinya del Molí d'en Marc

peça: Terres situades a l'entorn del Molí a part de la del pla de can Cuana, on tenien situada la vinya.

vinya: Aquest conreu, situat a la serra de can Camp, al qual s'amiba a través del camí de can Camp, després d'entrar-hi des del costat de migdia del camí del Cementiri, ara el carrer d'Enric Gurguí.

“Camarasa, Jaume: Propietat situada a la secció F anomenada pla del Molí d'en Marc, que conrea pel seu compte, per set quartans de regadiu de segona, set de secà de primera. Camarasa, Pere: Propietat situada a la secció F anomenada pla d'en Duran, que conrea pel seu compte, per cinc quartans de secà de primera, una quartera de segona, sis quartans de tercera, sis de quarta i vuit de vinya de tercera” (AMC, QLO53, núm. 54 i 55). “Camarasa, Jaume de Granollers: Una peça de terra en el paratge pla del Molí d'en Marc, que comprèn el conreu pel seu compte, una quartera, dos quartans de cereals de secà de primera. Amb escriptura de data 8 de gener de 1912, va vendre Esteve Camarasa aquesta peça a Miquel Julià Maranges. Camarasa, Pere de Granollers: Una peça de terra en el paratge pla d'en Joana, que comprèn el conreu pel seu compte, dues quarteres, sis quartans de vinya de primera, set quartans de segona “ (AMC, QLO62, núm. 24 i 25).

Molí d'en Marc, el pla del

Terres situades en el pla de la zona situada entre el camí de Granollers i el riu Congost, a les terres del molí, però també d'altres cases, cosa que dóna igualment el pla de can Gall.

v. Dou, Duran, Fortuny, Gorguí, Ignasi, Prades, Rius, Roig, Serra, Soquet, Valls.

“Bassa, Josep: Propietat situada a la secció F, anomenada pla del Molí d'en Marc, que conrea pel seu compte, per un quartà de secà de primera [...] Casacoberta, Francesc: Propietat situada a la secció F anomenada pla del Molí d'en Marc, que conrea pel seu compte, per una quartera de secà de primera, una quartera de segona, sis quartans de tercera i sis quartans de quarta” (AMC, QLO53, núm. 19 i 53). “Serra i Novell de Barcelona, peça al pla del Molí

d'en Marc de tres quartans de regadiu de primera" (AMC, *QLO62*, núm. 165). "Peça de terra en el paratge anomenat pla del Molí d'en Marc" (AMC, *Am1862*, núm. 6). "Peça de terra en el lloc anomenat pla del Molí d'en Marc, llevant carretera, migdia-nord Francesc Gorchs, ponent Josep Plantada. Francesca Rius Torres, Manuel Piqué Nomdedéu, Maria Piqué Clascar (1940)" (RPG, ll. 1, fca. 47, f. 149). "Terra de regadiu a la partida anomenada pla del Molí d'en Marc, llevant-nord Jacint Fortuny, migdia Concepció Regordosa, ponent terrenys de la Rectoria. Miquel Julià Roca, Miquel Julià Gorchs (1943)" (RPG, ll. 4, fca. 353, f. 32). "Terra de secà en el terme de Canovelles, paratge anomenat pla del Molí d'en Marc, llevant camí de Canovelles, migdia Manuel Piqué, ponent terrenys de la Rectoria, nord Josep Pou. Jaume Roig, Francesc Cors Suari (1945)" (RPG, ll. 5, fca. 492, f. 164). "Terra de conreu bosc, situat en el pla del Molí d'en Marc, pertinences del mas Soquet i Carpinell, nord antiga casa Rectoral" (RPG, ll. 23, fca. 2.255, f. 215).

Molí d'en Morell, el

v. *pla del Camp*.

Molí de la Sal, el

Denominació de l'antic molí fariner, que estava situat a la cantonada dels carrers de la Indústria i del Molí de la Sal. D'aquella antiga edificació i la seva indústria, va quedar-ne una petita part com a testimoni d'un temps passat en aquesta zona, totalment urbanitzada i transformada.

"El Molí de la Sal" (AMC, plànol geomètric, any 1854). "La conducció de l'aigua del molí de la Sal, de les prevencions fetes per l'amo del mas Camp de Canovelles. (AMG, JM, Conciliacions any 1851). "Edifici amb un terreny, aigües i demás conegut pel Molí de la Sal, avui la farinera d'en Pagès (1944). Que es compona d'una fàbrica de farina, llevant mas Diviu, migdia terra i hort unida al mas Carrencà per mitjà de sèquia, ponent mas Carrencà, nord sèquia molinar. Francesca Mulleras Pous (1944)" (RPG, ll. 4, fca. 411, f. 197). "Soquet i Carpinell, Jaume: Per una casa" (AMC, *QLO53*, núm.224). "Carpinell i Ponet, Josep: La casa núm. 2 del quarter de Migdia" (AMC, *QLO62*, PV, núm. 197). "Quarter de Migdia 2: Molí de la Sal. Josep Carpinell i Roura" (*TTC*, pàg. 53).

Molí de la Sal, el camí del; el carrer del Molí de la Sal

camí: Des del terme de Granollers, venia el camí que va obrir-se per anar a aquest molí des de la carretera de Caldes, i fer accessible arribar a aquesta casa o can Carrencà. Aquest camí anomenat, indistintament, amb el nom de totes dues cases, és actualment el carrer de la Indústria; arribava a la cruïlla actual del carrer del Molí de la Sal, anava en direcció llevant al molí, a ponent a can Carrencà.

carrer: L'antic camí es va urbanitzar, com tota la zona a l'entorn del molí, i en convertir-se en carrer es conservà el nom antic. Carrer que circula de llevant a ponent, des del carrer de la Riera, travessa el carrer de la Indústria, on hi havia el molí, la via del tren, l'avinguda de Canovelles, i entra a la zona urbanitzada de can Carrencà.

v. *camí de can Carrencà, carrer de la Indústria.*

“Terres del mas Daviu, mitjançant el camí anomenat del Molí de la Sal. Concepció Dausa Vercher” (RPG, ll. 2, fca. 244, f. 233). “El carrer del Molí de la Sal” (AMC, PUI, A234).

Molí de la Sal, l'olivar del; la vinya del Molí de la Sal

Terres d'oliveres i vinya que tenien els Carpinell propietaris del Molí de la Sal, a la serra de Bellulla; que devien tenir els ceps entre els arbres per aprofitar la terra, com la major part dels pagesos d'aquelles terres.

També una peça de vinya petita, entre els regadius de la propietat al pla de can Camp.

“Carpinell i Ponet, Josep: Propietat situada a la secció D, anomenada brolla de *Villuya*, que conrea pel seu compte, sis quartans de secà de segona, tres de tercera, onze de quarta, tres quartans de vinya de quarta, dos d'oliverar de tercera i dos de quarta. I una altra en el mateix indret de vuit quartans de vinya de tercera i una quartera vuit quartans de quarta” (AMC, QL053, núm. 44). “Carpinell i Roura, Jaume de Granollers: Una peça de terra en el paratge pla d'en Camp, que comprèn el conreu pel seu compte, vuit quartans de cereals de secà de primera, vuit de segona, dos d'erms de primera. Amb escriptura de 10 de gener de 1869, davant el notari de Granollers Pere Marsà, Jaume Carpinell va vendre a Pere Parera Volart de Granollers una quartera d'aquesta finca, actualment regadiu” (AMC, QL062, núm. 29). “Carpinell i Ponet, Josep: Una peça de terra en el paratge anomenat la brolla de Belluya, que comprèn i conrea pel seu compte, una quartera vuit quartans de cereals secà de tercera, tres de vinya de tercera, quatre d'oliverar de segona. Carpinell i Roura, una altra peça a la brolla de Belluya d'una quartera, tres quartans de cereals secà de tercera, dos de vinya de prime-

ra, quatre de tercera; una altra en el paratge pla d'en Camp, quatre quartans de regadiu de primera, cinc de segona, una quartera de cereals secà de segona, quatre de tercera, sis de vinya de primera, dos de segona, quatre de tercera" (AMC, QLO62, PV, núm. 196).

Molí de la Sal, la rasa del; el rec del Molí de la Sal i la peça de sota el rec del Molí de la Sal

El rec Monar o Molnar, que baixava per portar l'aigua successivament als tres molins de la vora del Congost, quan arribava a cadascun d'ells també era anomenat amb el nom de la casa; en aquest cas, el Molí de la Sal, amb la rasa com a element de sobreeixida al final del recorregut del rec, per tornar al Congost.

v. *camp del Molí*.

"La rasa i el rec del Molí de la Sal" (AF, escriptura de 1854). "Casa Diviu. Per una pesa de terra camp dita Sota del Rec del Molí de la Sal, sembradura vuit quarteres, de primera qualitat, a la classe 15a" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 13-2).

Molí d'en Teia, el; la bassa del Molí d'en Teia i la sèquia del Molí d'en Teia

"Parroquia y terme de St. Feliu de Canavelles, fogajat ha 17 de juliol 1553 per Bertomeu Pi. Joan Teya" (ACA, núm. 2.598, f. XXXXVIII, JIF, pàg. 352). "Dit antigament lo molí den Teya y vuy lo molí de las Canyes en la parroquia de Sant Feliu de Canovelles. *Domus molendinum antiquitas vocerum den Teya num verso de las Canyas*" (ARg, proclama de l'any 1724). "Plena la Bassa de terra del Molí d'en Teya i en molta part segada la sèquia" (AI, proclama (1724) i escriptura del mas Teyà de l'any 1729).

Molí d'en Vidal, el

"Lo Molí d'en Vidal. Posseyda per lo Camarer del Monestir de Nostra Senyora de Ripoll, lo posseix den de que se posat lo Real Catastro de 1716, vuy se diu y anomena lo Molí de les Canyes [...] Per una pesa de terra a on està edificat lo dit molí, sembradura dues quarteres de la primera qualitat, classes 15a [...] Per lo Casal, per lo ganancial del Molí, i per lo personal de Francesc Marquès cap de família, i per lo personal de Jaume Marquès son fill" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 22-1, 2 i 5).

Molins, l'hort d'en; la pollancreda d'en Molins

hort: Terra situada a les terres de ribera, ran les arbredes, que es regava amb l'aigua de can Valls.

pollancreda: Denominació de l'arbreda de can Valls que es designa, en aquest cas, amb el nom de pollancreda d'en Molins, probablement la més apropiada, car els pollanques i plàtans eren les espècies més comunes en aquestes vores de riu; majorment anomenades vernedes, malgrat haver-hi pocs verns.

v. *omeda de can Valls*.

“Hort d'en Molins, a migdia ab lo Pedregar i pollancreda de Francesc Molins” (ARg, contracte de lloguer 1819).

Molins, la vinya d'en

“Molins, Pau: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Serra que comprèn i conrea pel seu compte, sis quartans cereals secà de segona, dues quarteres, set quartans de tercera, quatre quartans de vinya de primera, quatre de tercera, tres d'erm de primera (AMC, QLO62, PV, núm. 224).

Mollet, el; el llac del Mollet

Tant una forma com l'altra s'utilitzaven per anomenar les terres a la vora del riu Congost inundades des de més al sud de la veneda d'en Fortuny, en terres de can Castells, fins a Rosanes de la Garriga.

Expliquen que, per aquest motiu, Canovelles es construí dalt del turonet, amb les cases vigilants de les terres i el pla ideal per pasturar el ramat. Al mes d'abril passava per la veneda d'en Fortuny l'aigua embassada, que durava fins al juliol o a començaments d'agost, tot depenia de l'eixut de l'estiu i l'ús per regar que en feia la gent; si no plovia, desapareixien els aiguamolls. Terres que es varen assecar en època més moderna, sobretot per part d'en Xarlet que abocava camions de terra vora el pont.

Monar, el rec; la sèquia del rec Monar

Rec o sèquia, aquest corrent d'aigua fou anomenat amb l'específic fent un mot contracte amb la forma Molinar-Molnar-Monar. Entrava l'aigua al rec a partir de la resclosa anomenada de Canovelles, al ponent del Congost, marxava en diagonal fins a trobar-se amb el rec de can Roig, al costat nord-est de can Guri.

A partir d'aquest punt, repartia l'aigua als tres molins successivament, i les sobreeixides de les sotamoles servien també per regar les terres dels diversos propietaris que es repartien les hores d'aigua a través d'un conveni. Després de quedar sense ús els molins, el seu curs, que travessava i es repartia l'aigua al pla de can Magarola, continuava per les terres de can Galobardes, de can Fortuny, can Gall, fins a can Ferran, can Prat, el Molí de la Sal, on derivava en direcció sud-oest, cap a Granollers —la seva continuació dins el terme veí formava part del rec del Molí dels Capellans— i a migdia al torrent de Fangues. Va estar en funcionament fins a la dècada de 1980.

v. *Molí de les Canyes, camp de la Podadora.*

"El rec Monar" (AMC, *Cadl* 1953, pols. 3 i 5). "Lo fexó anayguat ab Pau Gorguí qui li dona la Feixa a la vora del Rech Molnar" (ARg, permuta any (1729). "6. Lo rech Molnar" (AA, plànol d'aigües, s/d). "La universitat de Canovelles per valer-se de les aigües que discorren per la riera del Congost i de les sobrants del Molí d'en Roig de Llerona, per al rec de tots els individus de l'esmentat terme, paga a 21 d'octubre 3 S" (AA, *LlevR*, pàg. 10). "Primera sortida: Rec Monar, aprofitat pels propietaris dels terrenys, que en funció de la superfície del camp que conreaven tenien unes hores a la setmana" (*TTC*, pàg. 7). "25 maig 1834. Aigües destinadas per lo riego de las terras del terme nen lo modo següent. Casa Magarola i casa Guri a les vuit de la nit de dilluns fins a les quatre de la tarda de dimarts, casa Castells quatre horas de dimas fins a las dotse de la nit del dimecres; casa Duran desde las dotse de la nit de dimecres fins a las dotse de la nit del dijous; Bonaventura Fortuny per las terras del mas Colomer que posseheix des la mitja nit del dijous fins a las tres del mati del divendres; Gertrudis de Dou per les terres que posseheix del mas Colomer desde las tres de tots los divendres fins a las sis del mati del mateix dia; can Rovira sis del mati de divendres a las vuit de la nit; Miquel Julià des de ditas vuit horas fins a dos cuarts de deu de la mateixa nit y desde esta hora fins a la una de la tarda de tots los dissabtes, podrà valerse lo expressat Fortuny; casa Gorguí des de la una dels disaptes fins a las quatre de la tarda del propi dia y desde las quatre de la tarda fins a las sich rigaran los hereus de Mariano Duran y Raixa, lo Rvent. Rector desde las sinch de la tarda de tots los disaptes fins a las nou del mati de diumenge, la Casa Nova que se trova des del Molí de les Canyes y d'en Carpinell propia de Rosa Torra vehina de Barna, des las nou del mati del diumenge fins a las dos de la tarda, y desde esta hora fins a les tres de la tarda del dilluns lo duenyo del Molí de la Sal, lltre. Sr. Marquès de Dosrius duenyo de la heretat anomenada Sanmanat de dita parroquia, desde las tres de la tarda dels dilluns fins a las vuit del mateix dia" (Al, Concòrdia feta y firmada per lo Ajuntament de Canovelles y varios terratinents del mateix terme). "Relació del repartiment de les hores de rec de les aigües de la mina. Carme Balart de Dalmases. De les cases Castells i Guri. De les 11 de la nit del dilluns a les 12 de la nit del dimecres. I de les 12 del matí del dijous a les 12

de la nit del dijous. Baldiri Pericas Massó del mas Fortuny, de les 12 de la nit del dimecres a les 10 del matí del dijous. Isidre Duran Blanchart, terres del mas Fortuny, de les 12 de la nit del dijous a les 3 del matí del divendres, i de 2/4 de 9 de la nit de divendres a la una del migdia del dissabte. Hereus de Manuel i Josep d'Alòs i de Dou, can Colomer, de les 3 a les 6 del matí divendres. Maria Crivillers Samon, vídua Rovira, can Rovira de les 6 a les 8 del matí del divendres. Julià Estrada Capella de can Villa o Estrada, de les 8 del matí del divendres a les 4 de la tarda del divendres. Francesc Tintó Monràs, can Ferran, de les 4 de la tarda del divendres a les 8 de la nit del divendres; Miquel Julià Gorchs, ca l'Ignasi, de les 8 de la nit del divendres a 2/4 de 10 de la nit del divendres, Pau Puig Roger i Enric Gurguí Vivet, cases del Pedró i Gurguí de la 1 del migdia a les 5 de la tarda del dissabte. Rector de Canovelles, de les 5 de la tarda del dissabte, a les 4 del matí del diumenge. Francesc Cors Suari, can Roure, des les 4 a les 9 del matí del diumenge, Isidre Girbau Bosc, can Gall, de les 8 del matí a les 2 de la tarda del diumenge. Marià Recolons Regordosa, casa de Bellulla, de les 2 a les 3 de la tarda del diumenge. Rafel Duran Sallen, Joan Gispert Lladó i Francesc Tintó Monràs, can Camp, can Palots i can Ferran, de les 3 de la tarda del diumenge, a 2/4 de 3 del dilluns; Isidre Asturgó Codina, can Prat o Esturgó, de 2/4 de 3 a les 9 del matí del dilluns, i de les 3 a 2/4 de 5 de la tarda del dilluns; Fortià Pujol Codinach, can Diviu, de les 9 a les dotze del matí del dilluns; Francesca Mulleras de Rowe, cases del Molí de la Sal i Carrencà, de les 12 del migdia, a la 1 de la tarda del dilluns, i de 2/4 de 5 a les 8 de la tarda del dilluns; Joaquim Girbau Maspons, can Feu, de la 1 a les 3 de la tarda del dilluns; Bernat Carreras Targarona, can Valls, des les 8 a les 11 de la nit del dilluns" (AI, C-24, núm. 54. Sèquia Rec Monar. Conveni entre els propietari-regants, 23 d'agost de 1935).

Montcau, la vinya d'en

Terra de la casa de can Montcau, hostel i parada de cavalleries, a Granollers, que tenien la vinya en un tros del pla de can Camp de Canovelles.

"Montcau i Plantada de Granollers: Una peça de terra en el paratge pla d'en Camp, que comprèn el conreu pel seu compte, tres quartans de vinya de tercera" (AMC, QLO62, núm. 98). "Can Moncau: Casa al núm. 2 de la carretera del Masnou, actualment carrer de Francesc Macià" (OG, inèdit).

Morató, la vinya d'en

En Morató de Granollers tenia una peça de terra, sobretot dedicada a la vinya, que a final del segle XIX es veu com passa als Ricart; probablement, a partir d'aleshores formarà part de les vinyes de can Canyelles.

“Morató, Nicolau: Propietat situada a la secció E anomenada pla d'en Camp, que conrea pel seu compte, per sis quartans de vinya de primera, sis de segona, deu de quarta” (AMC, QLO53, núm. 120). “Morató, Nicolau de Granollers: Una peça de terra en el paratge Pla d'en Camp, que comprèn el conreu pel seu compte, una quartera de vinya de primera, deu quartans de segona. Amb escriptura de 1 de desembre de 1894 es va vendre aquesta finca a Josep Teys Pons i en Teys la va vendre a Rosa Ricart davant el notari Francesc Alesan de Granollers el 18 d'octubre de 1896” (AMC, QLO62, núm.100).

Moré, can

En Víctor Moré fou un escultor de renom, autor d'una obra reconeguda.

“Maria Forcada Bertran, dona de 32 anys, mestressa de casa. Can Moré” (AMC, CE1934, núm. 119).
“Víctor Moré Verdaguer, home de 55 anys, escultor, grup Torres” (AMC, CE1945, núm. 87).

Mosso del Rector, el

Aquest sobrenom compost s'origina per la feina d'un home que cuidava l'hort i les propietats del rector.

Murtori, el camp d'en

Sentirem anomenar d'aquesta forma una peça de terra; probablement és derivada del cognom Martori. Conreu situat a la cara nord del camí de can Prat, a llevant del camp d'en Mero, a ponent del camp d'en Patates, amb el camí de Granollers, que tocava lleugerament el seu costat nord-est. Terra que fou edificada a la zona de la barriada Nova.

“Paratge: Pla de can Prat. Francesc Plantada Moncau” (AMC, Cad1953, pol. 5, parc. 25).

Noguera, el sot de la

Terra ensotada situada més avall de can Girbau del Sot; també coneguda amb el genèric, però també amb l'específic de can Girbau. Travessada per la línia termenal amb el municipi de l'Ametlla.

“El clot o el sot de la Noguera, que de les dues formes es documenta, encara que sembla era conegut més com el sot, és el territori per on circula el torrent de can Jaumira, en el tram final del terme de l'Ametlla, quan entra en el de Canovelles” (OA, treball inèdit).

Noia Gran de can Mílio, la

El segon fill d'en Mílio va ser una noia que es va conèixer d'aquesta forma distintiva dels elements d'aquesta família tan popular.

v. Mílio.

Nord, el carrer del

Vial de la barriada Nova, que va des de llevant a ponent des del carrer de la Riera, fins al carrer de la Indústria.

v. *Enric Paleta*.

“El carrer Nord, abans camí que dirigia a l'Ametlla” (RPG, ll. 7, fca. 666, f. 226). “El carrer del Nord” (AMC, PNM, A4).

Nou, el camp

Denominació d'una de les terres del mas Colomer; peça gran situada sobre la cara nord del torrent de can Xirau, a llevant i sobre el torrent de Fangues; aquesta situació elevada féu que es construís l'arcada de can Colomer, per poder passar l'aigua del costat de llevant del torrent a l'altre costat per regar; aquesta terra ara és un erm.

Nova, la barriada

Veïnat també conegut com el barri de Baix; és la zona de Canovelles delimitada per la via del tren, fins a arribar al riu Congost i el termenal amb Granollers.

“Vista de la barriada Nova (foto)” (CUPT, pàg. 29).

Nova, la mina

La mina coneguda amb aquest nom, naixia al Motor d'en Cafè i arribava fins al camp d'en Valls.

v. *mas Diviu*.

“Terra que es rega amb l'aigua de la mina anomenada Nova de Canovelles” (RPG, II.I fca. 25 f.73).

Oli, ca l'

Nom d'una casa que estava situada en el triangle format per la carretera de Caldes, la seva desviació i l'autovia de l'Ametlla; antigament, hi havia sobre la porta el seu nom, ca l'Oli, per l'activitat que s'hi feia.

Venien oli, que produïen ells mateixos, ja que tenien oliveres a l'avui bosc de cal Mestre de Bigues.

“Paratge: Can Gorguí. Casa” (AMC, *Cadl 1953*, pol. 6, parc. 22b).

Oliaire, l'

Sobrenom amb el qual era conegut l'home de ca l'Oli, anomenat d'aquesta forma per la seva activitat i procedència.

La casa de ca l'Oli calia refer-la, però pensaren que era millor construir-ne una de nova ran la carretera de Caldes, que passa per la seva cara sud-oest i el camí de can Facundo a la cara de llevant; d'aleshores ençà, ambdues cases s'anomenaren ca l'Oliaire, però es coneixia aquesta també per can Quim. Cases que foren enderrocades.

“Paratge: Can Gorguí. Casa” (AMC, *Cadl 1953*, pol. 6, parc. 22a). “Núm. 55. Ca l'Oliaire: Josep

Costa Gispert" (AMC, *PM1924*). "Tercera sortida: Ca l'Oliaire [...] Cases que es feren posteriorment al 1862, integrada dins el quarter de Migdia a partir del núm. 20: Ca l'Oliaire 27. Maria Recolons i Regordosa" (*TTC*, pàg. 43, 54). "Ca l'Oliaire" RGC, núm. 41, octubre-novembre-desembre 2006).

Olivar, l'

Denominació de la terra situada a la costa de la serra de Bellulla, a la cara de ponent de la carretera de Caldes, segurament perquè estava plantada d'oliveres. Avui encara es recorda amb aquest nom on va construir-se la casa de ca l'Amell.

Oliver, el camp; part del camp Oliver

Terra del mas Duran, situada al límit de la propietat, al punt més alt, amb el pas de l'autovia a ponent, el camí nou de l'Ametlla, al nord, i el camí de la vinya a migdia. Just a sota el costat de ponent, començava amb una rasa el torrent de can Pastor. El tipus de conreu d'aquestes zones, entre avellaners, vinya i oliveres, devia donar nom a la peça de terra.

També amb aquest nom es documenta una peça de terra al límit termenal pel costat nord-est, vora el Congost, amb les terres del mas Roig al seu costat nord; terres que ara formen part del polígon industrial Can Castells.

"Terra a Llerona, que procedeix i es segrega d'una peça de terra anomenada camp Oliver, en els termes de Canovelles i de Llerona, llevant-migdia Josep Costa per mitjà de la carretera, nord mas Roig. Antoni Gispert Castellsagué, Joaquim Gorchs Pagès (1940)" (RPG, ll. 2, fca. 114, f. 79. Llibre de les Franqueses). "Peça de terra denominada camp Oliver, llevant Josep Costa, migdia Marià Duran, ponent Miquel Maranges, nord Josep Pagès per mitjà de camí. Antoni Pérez López (1942), Antoni Pérez Portabella" (RPG, ll. 3, fca. 279, f. 70). "Antoni Pérez López, conreu" (AMC, *Cad1953*, pol. 6, pàg. 1). "Can Roig: Antiga casa de pagès situada a la vora del Congost. Va desaparèixer totalment, i les seves terres ara formen part de la zona industrial" (*OLF*, inèdit). "Casa Rovira. Per una pessa de terra dita, el feixó del camp Oliver, sembradura mitja quartera, de la segona qualitat, a la classe 15a. Altra pessa dita lo camp Oliver, cinc quarteres [...] Casa lo Mas Teya derruyda. Per una pessa de terra dita, lo camp Oliver, sembradura quatre quarteres y mitja, de la primera qualitat, a la classe 15a

[...] Casa Carpinell.. Per una pessa de terra dita camp Oliver [...] Casa Valls. Per una pessa de terra dita Part del camp Oliver, sembradura tres quarteres de la primera qualitat, classe 15" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 16-10 i 11; 20-9; 24-6; 25-2).

Oliveres, ca l'

Nom de casa pel cognom Oliveras. L'any 1870 en Jaume Oliveras Julià va comprar una peça de divuit quartans de terra, situada al pol. 2, parc. 57 del cadastre, a en Baldiri Duran Màrgens, situada al camí de Fangues i construïda en planta baixa l'any 1962, per en Jaume Oliveras Martí. Després s'ampliarà amb una nova construcció de planta baixa i pis al costat, que talment semblen dues cases.

Oliveres, les

Peça de terra en forma triangular situada a la cara de ponent de la carretera de l'Ametlla; pertanyia a cal Sord, on es plantaren oliveres a l'antiga vinya d'aquesta casa.

v. *vinya de cal Sord*.

"Casa Diviu. Per una pessa de terra campa dita les Oliveres, sembradura una quartera d'olivar, de primera qualitat, una quartera erma, a la classe 29a" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 13-6).

Oliveres, l'olivar de l'; la vinya de l'Oliveres

"Oliveras, Baudili: Propietat situada a la secció E anomenada pla d'en Camp, que conrea pel seu compte, per sis quartans de vinya de segona, sis de tercera, deu de quarta, tres d'olivar de tercera, tres de quarta, una altra a la secció Y anomenada pla d'en Joana, per dues quarteres de secà de primera, una quartera, set quartans de segona, una altra de nou quartans de vinya de primera, quatre de tercera, una quartera, sis quartans de secà de primera, sis de segona, deu de tercera. Per una casa" (AMC, QLO53, núm. 130). "Oliveras, Jaume: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Camp, que comprèn i conrea pel seu compte, nou quartans de cereals secà de segona, cinc quartans de tercera, una quartera de vinya de tercera, una altra en el pla d'En Joana, una quartera de cereals secà de tercera. " (AMC, QLO62, PV, núm. 228).

Oliveres, el passeig de les

Denominació d'un carrer del veïnat de Bellulla, al qual s'hi entra des de la cara de ponent de la carretera de Caldes, abans d'arribar a l'autovia, davant la desviació. El carrer urbanitzat va de cara a migdia i, davant de cal Marmolista, tomba de cara a ponent.

v. *Marmolista, Marquès*.

Oliveretes, el camp de les

Peça de terra de la propietat de can Marquès, al nord de la casa; avui dia plantada d'avellaners.

“3 agost 1965. En un camp de conreu a uns 350 m al nord de can Marquès (entre un camp d'avellaners i una torrentera petita que baixa de can Pau Adjutori). El camp de sota és conegut amb el nom de camp de les Oliveretes, malgrat no haver-n'hi cap avui dia. S'hi troba: Una paret de ponent a llevant de 60 cm, de llargada 8 a 10 m. Al costat restes abundants d'àmfora ibèrica, també un cul d'àmfora romana, teula. La vil·la republicana no pot raure aquí sinó més amunt. El 26/12/65 L'Emili [Ramon] hi ha tomat i recollit: Ceràmica campaniana B, ceràmica ibèrica (àmfora, gerra, gerreta), ceràmica sigil·lada, ceràmica romana ordinària, ceràmica negrosa (visigòtica), ceràmica rosada de vernís verdós melat” (AI, notes arqueològiques de Josep Estrada).

Olivet, el casal d'

Es portaren a terme recerques arqueològiques i es féu un important descobriment amb utilitatges i les ruïnes d'aquesta casa medieval, al bosc de can Marquès; per part del veïnat es coneixien aquestes restes amb el nom popular de la Torre dels Moros, de la qual es conserva part de l'estructura i la torre.

“Novembre 1454. Establiment per Elionor de Riudeperas a favor de Antich Marquès de Santa Justa y Rufina, de la casa anomenada Olivet en la parroquia de Canovelles, afronta orient ab honor den Bellver y part ab honor del mas Prat, a mitgdia ab honor del mas Prat, a ponent part ab honor del mas Prat y part ab honor den Costeny y de dit Marquès y part ab honor den Bellver. En poder de Antoni Company, notari de Barcelona habitant en Granollers, novembre de 1454 [...] 12 agost 1709. Jonatius de Cruilles [...] *Institutum et fun-*

datum et eo nomine unus et dominis domus de Oliveto [...] cum alio condominio dicto domus de oliveto totus integrater mansi Marquès siti en parrq. Sancta Justa et Rufina (APMarq, CDV, f/s.0, núm. 1; CDVA, Inst 1709). “15 d’abril de 1532. Francisco Tarafa prevere de la seu de Barcelona, al benefici de Sant Bartomeu instituit a l’església de la vila de Granollers, estableix a nom de Joan Roura fomer de la mateixa vila una peça de terra en domini d’Arcís Rull de Granollers. Subjecte al benefici es té per la casa d’Oliveta al cens de 4 sous per Nadal” (MATBC, CV, NHC, BXVI. perg. núm. s/n de Diumer). “La domus o casal d’Olivet era el centre d’un petit domini senyorial [...] Situada prop del camí que anava d’Illuro a Aquae Calidae” (DO). “1072. Ja existia la vil·la (domus) d’Olivet [...] mitjan segle XV. La domus d’Olivet s’en-derroca per un incendi” (NM).

FOTO: Xavier Vallbona

El casal d'Olivet

Olivet, el mas

“11 abril 1839. Antoni Marquès de Santa Justa propietari del mas i heretat Marquès concedeix a parts de fruits a rabassa morta a Josep Pujol bracer de la parròquia de Lliçà d’Amunt durant 110 anys tot aquell tros de terra d’una quartera, situada a la parròquia de Canovelles, de pertinències del mas Olivet, solixent terra Jacint Pujol del mateix mas, mitgdia mas Canyelles, ponent ab terra de vinya de dit mas Olivet, que posseix Andreu Soler, tremontana el mateix mas que posseix Pau Pujol [...] 28 octubre 1857. Pere Marquès [...] Pessa de

terra de pertinències del mas Olivet situada en el terme municipal de Canovelles, d'una quartera i mitja" (APMarq, CDV, RMI 839 i ffs 1587).

Olivet, el torrent d'

Es troba documentat amb aquest nom el torrent que modernament s'ha conegut com el torrent de can Marquès. v. *torrent de can Marquès, Penyora, mas Sabater*.

"La domus d'Olivet dominava una zona de la vall del Tenes, sobre el torrent de can Canyelles, abans anomenat d'Olivet" (DO).

Oller, l'olivar de l'; la vinya de l'Oller

Terres de la família de cognom Oller de Lliçà d'Amunt, de la casa anomenada can Majoral, que després passaren a viure a Granollers. Probablement, aquestes terres eren anomenades amb l'específic de can Majoral.

"Oller, Antoni: Propietat situada a la secció E anomenada pla d'en Camps, que conrea pel seu compte, per sis quartans de secà de tercera, una quartera vuit quartans de quarta, dos quartans de vinya de primera" (AMC, QLO53, núm. 129) "Oller, Josep de Lliçà d'Amunt: Una peça de terra en el paratge pla d'en Camp, que comprèn el conreu pel seu compte, sis quartans de cereals de secà de segona, dos de segona, una quartera, sis quartans de tercera, dos d'oliverar de segona" (AMC, QLO62, núm. 96). "Can Majoral: Amb aquest nom era coneguda una casa situada al carrer de Francesc Macià, núm.29, pròpia de la família Oller, propietaris pagesos de Lliçà d'Amunt que varen venir a Granollers procedents de la masia d'aquest poble anomenada can Majoral" (OG, inèdit).

Olmet, la casa

"16 d'abril de 1363: Guillem, al rector de S.F. de Canovelles: El preposít de la Confraria de Cardedeu ha exposat davant nostre en judici de plet que els seus predecessors rebien una quartera d'ordi de la casa Olmet de la vostra parròquia" (MATBC, CV, ECC, plec de la Pabordia o Confraria de Cardedeu. AEB, B. Reg. Comuni v. 24, 1363-64, f. 31).

Oncle Pepet, l'

Sobrenom compost amb el qual també es coneixia en Josep Duran, anomenat el Cerer.
v. *Cerer*.

Onclo el camp de l'

“Antoni Marquès y Duran, propietari veí d'aquesta vila, contracte amb Francesc d'Asís Casals i Badia [...] Primer una peça de terra de regadiu denominada camp de l'Onclo d'una quarta, situada en el terme municipal de Canovelles de l'heretat Marquès, llevant torrent procedent del mas Fabrera, migdia honor de N. Ricart, ponent heretat Marquès, nord mas Marquès per mitjà del camí que ve de can Marquès” (APMarq, CDV, *Contrl 888*).

Orri, les peces de l'

Peces de terra de secà, situades a banda i banda del camí de les Peces; la de la cara nord allargada, de forma rectangular, tancava el seguit de peces de terra, abans del bosc de can Canyelles, per la seva cara de llevant; arribant al bosc s'acabava el camí, amb la capçalera del torrent de can Canyelles al nord, la peça de la Tona a llevant i la peça de ca la Tona a ponent. La peça del costat de migdia del camí, la de sota el camí, de forma rectangular també, però més curta, amb la carretera de Caldes a migdia, les peces d'en Tomàs Cisteller a ponent, i la d'en Palots a llevant.

“Serra de can Canyelles. Jaume Orri Vilardell” (AMC, *Cadl 953*, pol. 1, parc. 88).

Pagella, la

“*Meridie cum honore Paulí Gorguí et Carpinell mediante la Pagella del Molí de les Canyes*” (ARg, permuta 1741). “Pagella en romànic el sentit rústic de ‘certa mesura agrària i altres mesures’ De les olives, se dóna la catorsenena mesura o *pagella*; dels raïma si més y basta, de catorze somades o pagelles” (OC, vol. VI, pàg. 169).

Pagès, el bosc d'en; l'olivar d'en Pagès i la vinya d'en Pagès

Les terres de les Maleses eren propietat del mas Pagès amb la casa en terme de l'Ametlla; després se censarien amb persones, sobretot, de Canovelles, però també d'altres pobles del voltant.

I els de can Pagès de Granollers tenien l'olivar i la vinya en les terres de la serra de Bellulla.

“Pagès, Francesc: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per sis quartans de bosc de tercera, sis de quarta, deu d'erm de segona. Pagès, Manuel: Propietat situada a la secció D, anomenada brolla de *Villuya*, que conrea pel seu compte, de sis quartans de secà de segona i una quartera, tres quartans de tercera” (AMC, QLO53, núm. 155). “Pagès, Manuel de Granollers: Una peça de terra en el paratge brolla de Belluya, que comprèn el conreu pel seu compte, dos quartans de vinya de primera, una quartera de segona, sis quartans de tercera, un d'oliverar de primera” (AMC, QLO62, núm. 103).

FOTO: Pere Julià

La figuera de can Pastor

Pagès, el mas

El mas Pagès, després amb les dues cases i propietats de can Pagès Nou i can Pagès Vell, per distingir-les respectivament; situades en el terme municipal de l'Ametlla, travessades les terres per la línia termenal entre els dos municipis, amb part en el terme municipal de Canovelles.

“Terra en el terme de Canovelles, amb un cens pagador el dia primer d'agost per Isidre Rof Xic, lleuant la mateixa procedència del mas Pagès per mitjà d'un xaragall, migdia mas Sellés i Cuana de Josep Moret, ponent Isidre Rof Xic, nord Pau Roger. Concepció Dausa Vercher” (RPG, ll.2 fca.168 f. 156).

Pagès Nou, les maleses de can

Zona coneguda també només amb el genèric les Maleses. Abans l'indret d'aquest nom consistia en els conreus del sot de sota can Girbau del Sot i les terres de l'entorn.

v. *Maleses*.

Pagès Vell, el camí de can

Camí que baixa la serra des del costat de la casa nova de can Mingo del bari de can Cuana, travessa primer la rasa de can Diego i després el límit termenal entre Canovelles i l'Ametlla, fins aquesta masia del terme veí.

“Paratge: Serra de Cuana, camí” (AMC, *Cadl* 953, pol. 2).

Pagès Vell, el mas; les maleses de can Pagès Vell i la penya de can Pagès Vell

Part de les terres situades en el terme de Canovelles, de la propietat de can Pagès Vell, la casa del terme de l'Ametlla. La penya estava formada per pedra de riu.

maleses: Terres travessades per la línia termenal entre Canovelles i l'Ametlla, a la part del terme veí urbanitzades com a zona industrial i edificades; la part de Canovelles, al costat de migdia del terme, conserva els conreus i boscos, i encara una part d'olivar i vinya conjunta.

v. *Maleses, mas Pagès*.

“La finca les Maleses, que forma part del mas Pagès Vell” (RPG, ll. 6, fca. 540, f. 48).

Palau, el camp

“9 agost 1402. Loació firmada per Joan de Sant Hilari procurador del bisbe de Barcelona a favor de Pere Marquès de una pessa anomenada Camp Palau, afronta orient ab honor del mas Ferrer a mitgdia ponent y tramuntana ab honors del maqs Costeny. Consta en poder de Gabriel Canyelles notari de Barcelona 9 agost 1402” (APMarq, CDV, *f/s.0*, núm. 3).

Palau, l'olivar d'en; la vinya d'en Palau

Part de la propietat de la casa de can Palau de l'Ametlla, situades a les terres de les Maleses, travessades per la línia termenal amb l'Ametlla, terres que se censaren de la propietat del mas Pagès, ara zona industrial del Monguit.

“1855. Quadern núm. 2, d'Antoni Marquès, parts de fruits, núm. 93, de Josep Palau vinya de primera” (APMarq, CDVA, *ClasT1855*). “Palau, Josep: Propietat situada a la secció B anomenada pla d'en Marquès, que conrea pel seu compte, per dues quarteres, sis quartans de vinya de primera, nou de segona. Una altra a la secció E anomenada pla d'en Serra i Canyelles, per tres quartans de vinya de primera, sis de secà de segona, sis de tercera, nou de quarta. Una altra a la secció E anomenada pla d'en Camp, per dos quartans de vinya de segona, quatre de tercera, sis de secà de segona, tres de tercera, deu de quarta” (AMC, *QLO53*, núm. 141). “Palau, Genís: Propietat situada a la secció A anomenada Les Maleses, que conrea pel seu compte, per vuit quartans de vinya de primera, tres de segona, sis de secà de segona, una quartera de tercera, sis quartans de quarta i dos d'oliverar de segona” (AMC, *QLO53*, núm. 138). “Palau Genís de 'Ametlla: Una peça de terra en el paratge les Maleses, que comprèn el conreu pel seu compte, una quartera de cereals secà de segona, una de tercera, sis quartans de vinya de segona, cinc de tercera, dos d'oliverar, de tercera. Palau, Jaume de Lliçà d'Amunt: Una peça de terra en el paratge pla d'en Camp, que comprèn el conreu pel seu compte, sis quartans de cereals secà de primera, una quartera, dos quartans de tercera, sis quartans de vinya de tercera” (AMC, *QLO62*, núm. 104 i 105).

Palots, en

Sobrenom d'en Pere Gispert que va viure durant el segle XIX i era un home que no parlava prou bé. Així en una ocasió que li preguntaren on anava, els respongué: “A buscar un niu de pelots”, en lloc de

pigots; des d'aleshores se'l motejà d'aquesta forma i passà a ser nom de casa.

La casa de can Palots, està situada a la cara de llevant de l'avinguda de Canovelles i a migdia del camí de can Camp, en un pla baix de l'entorn on queda ubicada; actualment encerclada de noves vies de circulació urbanitzades i edificades. Construïda en planta baixa i pis amb coberta a doble vessant, horitzontal a línia de façana, s'hi entra per la cara nord a través del barri; a la xemeneia de la casa hi ha la data de 1905, potser la de la seva construcció.

“Serra de can Camp. Can Palots. Antoni Gispert Roca, casa “ (AMC, *Cadl* 1953, pol. 5, parc. 79c). “Núm. 45. Can Palots. Joan Gispert Lladó” (AMC, *PMI* 1924). “Can Palots” (PTAM, V20). “Tomàs Gispert Taulats, veí de Canovelles, can Palots” (RPG, ll. 4, fca. 223, f. 160). “En català l'altermança *pig/ pic/ pec/* la tenim documentada en els docs. relatius als colors dels cavalls en ocasió de la guerra de 1363 [...] *Picomell* pigot, ocell” (OC, vol. VI, pàg. 533-534). “Pigot *m.* Nom donat a diversos ocells forestals de la família dels píccids, insectívors, de mida mitjana o petita, bec dret i agut, que fan niu als arbres i hi excaven forat [...] *Pigot terrer* Abellarol” (DIEC, pàg. 1410). “Cases que es feren posteriorment al 1862, integrades dins el quarter de Migdia a partir del núm. 20: Can Palots 23. Pere Gispert” (TTC, pàg. 54).

Palots, el camp d'en; la peça d'en Palots

camp: Aquesta terra va quedar separada de la casa en dues parts, pel pas de la via del tren, que la va partir, deixant un tros de forma triangular al costat nord amb la bassa i el pou, ran el camí de can Camp, que venia de la casa pairal; i al costat de migdia la resta més gran i de forma trapezoïdal, amb el rec Monar a ponent, la mina Nova, a llevant, la terra del Trull del Molí d'en Marc al nord i les terres de can Prat a migdia. Terra que es regava amb l'aigua del safareig; ara urbanitzada i edificada.

peça: Són dues les peces d'en Palots, situades a cada costat del camí de les Peces, a la serra de can Canyelles; l'una, de forma rectangular i allargada, a la cara nord del camí, a continuació de la peça del Rectoret, que li quedava a ponent, i la peça de la Feliua a llevant, amb el torrent de can Canyelles, al costat nord. L'altra peça, de forma triangular, acompanya el camí pel seu costat de llevant en diagonal, des de l'entrada de la carretera de Caldes, que circula per la seva cara de migdia; és la que tanca les peces per la cara de llevant.

També es coneixia amb aquesta denominació la peça, avui partida per l'autovia de l'Ametlla, dalt la serra de Bellulla, que queda entre les peces del Menut i la d'en Claus, a llevant de l'autovia, a ponent amb un tros de forma triangular, amb la peça d'en Claus a migdia, i un camí que passa en diagonal per la seva cara nord-oest que va a trobar el camí de Lliçà d'Amunt, en el punt termenal, que baixa cap al poble veí.

v. *turó d'en Serra*.

“Paratge: Serra de can Canyelles. Antoni Gispert Roca. Paratge: Pla d'en Prat. Antoni Gispert Roca. Paratge: Bellulla. Antoni Gispert Roca, conreu” (AMC, *Cad1953*, pol.1, parc. 40 i 92; pol. 5, parc. 17; pol. 7, parc. 24 i pol. 8, parc. 26).

Palots, l'era de can

Situada a la cara de migdia d'aquesta casa, de forma allargada i gairebé ovalada, però irregular; avui molt malmesa, només en queda una part, la més propera a la casa. Enrajolada, tenia una lliça a tot el vol, construïda de pedra, coronada amb totxo. Batien amb els dos cavalls que tenien i, a partir de 1940, es va batre amb màquines, feien un paller de palla i palleres de civada, per xerrarar el menjar per al bestiar, sobretot per a l'euga que feien criar i el pollí.

“Serra de can Camp. Can Palots. Antoni Gispert Roca, era” (AMC, *Cad1953*, pol. 5, parc. 79b).

Palots, el pou de can; el safareig de can Palots

pou-safareig: La gent d'aquesta casa anava a rentar a can Camp, però després es va fer un safareig rodó, a la cara de migdia del camí de can Camp, al pas del rec Monar, vora la via, amb la barraca al costat amb motor que pujava l'aigua per omplir-lo i utilitzar-la per rentar i regar.

“Pla d'en Prat. Antoni Gispert Roca, bassa, motor” (AMC, *Cad1953*, pol. 5, parc. 17b-c).

Panduro, can

Nom d'una casa situada al pla de ca l'ignasi, que va ser notablement reformada, situada al final del carrer del Gregal. Antigament les cases de can Manel i can Panduro havia estat una sola casa. Ara can Manel queda al costat de llevant i a ponent el torrent de Fangues.

En el Padró Municipal de l'any 1924, s'anomena també amb aquest nom de casa can Boada o can Salaverd, on vivia aleshores, la família de cognom Salabert.

v. *pla d'en Duran*.

“Can Panduro” (AMC, plànol geomètric, any 1854). “Terra de conreu secà, omeda, anomenada pla d'en Duran, en la que hi ha una casa anomenada can Panduro” (RPG, ll. 8, fca. 696, f. 56). “Pous, Joan: Per una casa. Pous, Pere: Per una casa” (AMC, QLO53, núm. 113 i 132). “La casa núm. 2 del quarter del Nord. A Joan Pous Roger, per herència del seu pare el 1899” (AMC, QLO62, núm. 116 i 233). “Núm. 31. Can Panduro: Joan Pous Roger” (AMC, PM1924). “Segona sortida: Can Panduro [...] Quarter del Nord 2. Pere Pous” (TTC, pàg. 24, 55).

Panduro, el bosc de can; l'olivar de can Panduro; l'omeda de can Panduro; la vinya de can Panduro

bosc: Franja de terra de bosc de pins i alzines, algun roure i també alguna servera, situat entre la casa i el torrent de Fangues; encara que antigament es documenta també una part de bosc en el pla d'en Magarola, cal pensar lligada amb la zona d'omeda i, per tant, la part arbrada d'aquesta casa.

olivar-vinya: Terra situada sobre can Xirau, on hi ha un pla de tres quarteres on encara queda una olivera de testimoni; hi havia plantades oliveres i avellaners i, entremig, ceps de raïm negre, pansa tendra, encara que hi tenien diverses classes molt barrejades.

omeda: Les antigues terres situades al llarg de la ribera del riu; es documenta en el pla de can Magarola o després de can Castells.

v. olivar, vinya de can Manel.

“Pous, Joan: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per quatre quartans de secà de primera, quatre de segona, una quartera, nou quartans de tercera, quatre de vinya de segona, dos quartans de tercera, una altra a la secció G anomenada pla d'en Magarola, quatre quartans de bosc de tercera, una altra a la secció H anomenada pla d'en Duran, quatre quartans de secà de primera, sis de segona, tres de tercera, un d'omeda de tercera, una a altra a la secció Y anomenada pla d'en Joana, per dos quartans de vinya de primera, dos quartans de vinya de segona, tres de secà de quarta, dos de bosc de primera, tres de segona. Pous, Pere: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per tres quartans de secà de primera, quatre de segona, quatre de tercera, sis de quarta, dos de vinya de primera, dos de segona, tres d'oliverar de tercera, una altra a la secció G, anomenada pla de la Magarola, cinc quartans de bosc de segona, una altra a la secció F, anomenada pla d'en Duran, per tres quartans de secà de primera, sis de segona, sis de quarta, un d'omeda de segona, una altra a la secció Y anomenada pla d'en Joana, dos quartans de vinya de primera, dos de secà de segona, un de bosc de tercera ” (AMC, QLO53, núm. 113 i 132). “Pous, Jaume de Granollers: Una peça de terra

en el paratge pla d'en Serra, que comprèn el conreu pel seu compte, dues quarteres de cereals de secà de tercera. "Pous, Francesc: Una peça de terra en el paratge anomenat les Maleeses que comprèn i conrea pel seu compte, una quartera de cereals secà de segona, cinc quartans de tercera, quatre de vinya de segona, tres d'oliverar de segona, una altra en el pla d'en Magarola, tres quartans de bosc de tercera, una altra en el pla d'en Duran, tres quartans de cereals secà de primera, dos de segona, deu de tercera, un de vinya de tercera, un d'omeda de tercera, una altra en el pla d'en Joana de tres quartans de vinya de tercera, cinc de bosc de tercera" (AMC, QLO62, núm. 116 i 233). "Paratge. Can Serra. Josep Pous Llopart" (AMC, Cad1953, pol. 1, parc. 83).

Panduro, l'era de can

Devia haver-hi diferències entre les cases de can Manel i can Panduro, ja que compartien l'estructura de la casa, però batien en espais diferents; en aquest cas, amb l'era al davant de la casa i sense ajudar-se mútuament a l'hora de batre.

Panduro, el pou de can

Situat al torrent de Fangues, era un pou rodó de poca fondària perquè de seguida es trobava l'aigua, abundant, que es pujava amb corriola per omplir un safaretget al costat on anava a rentar la dona de can Panduro. A final de la dècada de 1930, es va ensorrar pel perill que hi havia amb les vaques de can Manel que pasturaven al torrent.

Parellada, la; el camí de la Parellada

Denominació de les terres travessades pel camí que s'anomena de Lliçà d'Amunt, de can Gorguí, i després el camí del Cementiri, que es documenta també com el camí central de la Parellada.

"Terra regadiu, llevant Josep Gorguí, llevant-migdia Palet, ponent vinya de la finca, nord camí central de la Parellada. Josep Pons Rogé, Maria Pons Argemí (1942)" (RPG, ll. 3, fca. 318, f. 181). "Item la Parellada y molí que posseheix lo mas Valls vuy Carpinell de la p.p." (AMV, caixa núm. 4. LIRR, pàg. 2). "Casa Rovira. Per una pessa de terra dita, La Perellada, sembra-

dura cinc quarteres, de la primera qualitat, a la classe 15a" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 16-9). "20 octubre 1929. Miquel Julià Gorchs, despeses de millora del camí de la Parellada de propietat de la Rectoria de Canovelles [...] per poder entrar i sortir de les terres de la seva propietat, contigües a les de la Rectoria" (Al, rebut de despeses de millores).

Parents, la vinya dels

Terra del mas Colomer, situada al capdamunt de la serra de can Canyelles que també era coneguda com el bosc de can Canyelles, a la qual s'accedia a través del camí de les Peces, que era el final del camí. Zona urbanitzada i edificada, vora el costat de ponent de l'autovia de l'Ametlla, al nord i sobre el primer revolt de la carretera de Caldes.

"Peça de terra plantada de bosc de pins, antigament vinya, anomenada la vinya dels Parents, situada a la serra de Bellulla, nord Francesc Gispert i altres, llevant Marià Serra, migdia Baldiri Duran per mitjà de camí de comunicació entre diverses vinyes, ponent Antoni Terradas. Montserrat d'Alòs Maltesa (1949)" (RPG, ll. 6, fca. 589, f. 216). "Serra de can Canyelles. Montserrat d'Alòs-Moner Maltesa" (AMC, *Cadl 953*, pol. 1, parc. 36).

Parra, can

Nom d'una casa situada a ponent de la carretera de l'Ametlla, coneguda amb el cognom d'una família de parla castellana d'ençà que aquesta gent l'habitaren. Casa abans coneguda per can Girbau del Sot, a la qual s'arriba des del camí de l'Ametlla pel camí ara conegut per can Parra, que ha quedat tallat amb una tanca en arribar-hi, però que va més enllà fins a les Maleses.

v. *Girbau del Sot*.

"Can Bernat Serra. Alonso Parra Gómez. Can Parra, casa" (AMC, *Cadl 953*, pol.1, parc. 7c).

"Tercera sortida: Can Parra. Casa núm. 12 del quarter de Ponent. També s'anomenà can Girbau del Sot [...] Quarter de Ponent 12. Can Parra. Miquel Llobet i Puigdomènec" (*TTC*, pàg. 43, 54). "Can Parra" *RGC*, núm. 21, octubre 2001).

Parra, el camí de can

Durant molt de temps aquest va ser un camí de pas exclusiu cap aquesta casa, ja que poc abans d'arribar a la masia estava tallat amb una cleda i hom no podia continuar. Actualment hom pot baixar fins a can Girbau del Sot o can Parra, i arribar a l'antic emplaçament de can Taulats i la part baixa de les Maleses i el torrent de can Marquès.

Parrondo, el

Persona malcarada que rebé aquest malnom pel seu caràcter, derivat del cognom Parra; home que havia estat el propietari de can Girbau del Sot.

Pasqual, la vinya d'en

Peça de les terres censades a les Maleses, a partir de les divisions de meitat del segle XIX, del mas Marquès, dividides en diversos censalistes.

“Pascual, Tomàs: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per dos quartans de vinya de primera, dos de segona i una quartera de quarta” (AMC, QLO53, núm. 137). “Pascual, Tomàs de l'Ametlla: Una peça de terra en el paratge les Maleses, que comprèn el conreu pel seu compte, una quartera de vinya de tercera” (AMC, QLO62, núm. 109). “1855. Quadern núm. 2, d'Antoni Marquès. Censalistes, núm. 47. Tomàs Pascual, vinya” (APMarq, CDVA, *ClasT1855*).

Pastor, can

D'antic, inicialment havia estat una casa molt petita de baix, amb coberta a doble vessant perpendicular a la façana, habitada per un pastor de ramat petit i la dona, anomenada la Pastora. Casa situada al pla de ca l'Ignasi, sobre el costat de llevant del torrent de Fangues, actualment orientada a migdia, amb la coberta a doble vessant, horitzontal a la línia de façana, on tenia la placa del quarter del Nord, núm. 1, que va desaparèixer amb la renovació de la casa, encara que avui conserva el número de referència, amb una nova edificació al davant la cara de migdia, a llevant del safareig.

"Espargaró, Francesc: Per una casa" (AMC, QLO53, núm. 69). "Espargaró, Francesc: La casa núm. 1 del quarter Nord" (AMC, QLO62, PV, núm. 206). "Can Pastor" (AMC, Cad1953, pol. 2, parc. 67c). (AMC, plànol geomètric, any 1854). "Núm. 29. Cal Pastor. Genís Espargaró Girbau" (AMC, PM1924). "Llega a la seva néta Francesca Espargaró Julià, una porció de terra amb la casa anomenada can Pastor de Canovelles" (RPG, ll. 1, fca. 35, f. 108). "Can Pastor, avui núm. 10 del barri de Sanaüja (1958)" (RPG, ll. 1, fca. 72, f. 231). "Segona sortida: Casa núm. 1, del quarter del Nord. Possiblement es construí l'any 1740. El 1780 trobem una referència de Miquel Espargaró "pastor" de la parròquia de Sant Feliu de Canovelles [...] Quarter del Nord 1. Can Pastor: Francesc Espargaró" (TTC, pàg. 24, 55). "Can Pastor" (RGC, núm. 0, octubre-novembre-desembre 1995).

Pastor, el camí de can

Des de davant de can Manel, marxa de cara a migdia el camí fins a arribar a la casa pel costat de llevant; antigament, un corriol comunicava amb la casa de ca l'Ignasi i la carretera de l'Ametlla.

Pastor, l'era de can

Espai de terra situat en el pla superior a llevant de la casa i de la figuera, que preparaven a l'hora de batre, picant, escombrant i regant abans de treballar-hi amb l'animal de la casa, i també el de can Manel, amb la qual s'ajudaven a l'hora de segar i batre. Es ventava amb forques i garbella per a les faves, posant els pallers, un de palla i, segons l'anyada, de trepadella, alfals o civada.

Pastor, la figuera de can; la palmera de can Pastor

La figuera és de figura xaparra i rabassuda, de cos ample i bonyegut; està situada al costat de llevant del camí de la casa de can Pastor, sobre el marge que, antigament, separava la casa de l'era; té una volta de canó de 2,80 m.

La palmera, situada vora la casa, és un arbre de gran presència i bellesa, d'una antigor de més de cinquanta anys.

FOTO: Pere Julia

La figuera de can Pastor

Pastor, el pou de can; el safareig de can Pastor i el torrent de can Pastor

pou: Situat en el torrent de Fangues, sota el costat de ponent de la casa, és el primer pou que es troba quan pugem pel torrent, després de la font de can Duran. Abans devien pujar l'aigua a la casa amb galledes o semalers i potser també hi rentaven al torrent, encara que al darrere la casa hi tenien un altre pou amb cisterna, malgrat que hi havia molt poca aigua.

safareig: Situat davant el pati de la casa, és de forma quadrada, amb el rentador al costat de migdia, encara que actualment té una part tapada. Es puja l'aigua amb motor des del pou del torrent; antigament servia per rentar i també per regar l'hort propi.

torrent: Es coneixia amb el nom del torrent de can Pastor, una curta torrentera que s'iniciava més amunt de la vinya de can Pastor; en una petita rasa a la cara de migdia del camí de can Duran, a mitja serra, girava de seguida de cara a llevant, i anava fins al torrent de Fangues, sota la Torre de can Duran. En construir-se la urbanització de can Duran, va anar-se tapant amb terres per acabar edificant-hi a sobre.

“Paratge: Can Duran. Torrent” (AMC, *Cadl* 1953, pol. 6).

Pastor, la vinya de can

Denominació d'una vinya que estava situada en terres de l'actual urbanització de can Duran, situada a llevant de la Vinya, sota la cara de migdia del torrent de can Pastor i la casa de can Duran, arribava fins al torrent de Fangues, per la cara est de la terra. Antigament també havien tingut vinya propera a can Fornets, però com que quedava molt allunyada la deixaren.

“Espargaró, Francesc: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per vuit quartans de vinya de primera, vuit de segona, vuit de tercera, sis de secà de tercera, dos de quarta. Una altra a la secció H anomenada pla d'en Duran, sis quartans de secà de primera, una quartera sis quartans de segona, una quartera tres quartans de tercera, un quartà de vinya de tercera, dos d'omeda de segona. Per una casa” (AMC, *QL053*, núm. 69). “Espargaró, Francesc: Una peça de terra en el paratge anomenat les Maleses, que comprèn i conrea pel seu compte, vuit quartans de cereals secà de tercera, sis de vinya de segona, una quartera, sis quartans de tercera, una altra peça en el paratge pla d'en Duran, sis quartans cereals secà de primera, una quartera de segona, una quartera, nou quartans de tercera, un quartà de vinya de tercera, dos d'omeda de tercera. La casa núm. 1 del quarter Nord. Espargaró, Miquel: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Duran, que comprèn i conrea pel seu compte, dues quarteres, sis quartans de cereals secà de tercera, cinc de vinya de segona, una quartera, sis quartans de tercera” (AMC, *QL062*, PV, núm. 206). “Paratge: Can Duran. Antoni Pérez López, conreu” (AMC, *Cad1953*, pol. 6, parc. 4c).

Pastora, la

Sobrenom femení, per anomenar la dona de can Pastor.

Patates, el camp d'en

Peça de terra de forma triangular, que formava part del pla de can Prat, amb el camí que portava a aquesta casa, a migdia, el camí de Granollers a llevant, i la base del triangle al costat de ponent, amb el camp d'en Murtori. Terra dedicada a hort que tenia l'home motejat en Patates, de Granollers, que va ser edificada i forma part de la barriada Nova.

“Paratge: Pla de can Prat. Josep Gili Riera” (AMC, *Cadl 1953*, pol. 5, parc. 25). “En Patates. Home de la casa del carrer de Corró núm. 16, coneguda per can Patates tenia hort com la majoria de gent, però en una ocasió tingué una extraordinària collita d'aquest tubèrcul i d'això en presumia” (OG, inèdit).

Patirem, el camp de can

No hi havia cap casa amb aquest nom en aquest indret; malgrat la denominació, simplement era un lloc aspre de treballar i mal situat, perquè la peça era gran, d'onze quarteres a migdia del bosc de can Serra, al nord de la cruïlla de Bellulla, al costat de ponent de l'autovia de l'Ametlla, a la falda de la serra de can Canyelles, en un penjat que no els permetia escoltar les campanades de l'església, i així no sabien l'hora exacta.

Pau, can

Casa coneguda amb aquest nom pel nom de fonts de l'home Pau, situada a la cara de llevant de la carretera de Ribes, al nord de l'actual ronda, a la zona coneguda per can Gorguí, avui la urbanització de can Duran. Casa també coneguda amb el compost: Pau Campaner i Pau de la Vella.

“Paratge: Can Gorguí. Fèlix Molins Julià, casa” (AMC, *Cadl 1953*, pol. 6, parc. 25i). (PTAM, VI 1).

Pau Campaner, can

Sobrenom format pel nom de fonts Pau d'un home que també era el campaner del poble.
v. Campaner, Pau, Pau de la Vella.

Pau Panduro, can

Nom d'una casa del barri de Sanaüja, situada ran el costat de llevant del pas del camí de l'Ametlla, coneguda antigament amb aquesta denominació, després can Salaverd, i ara anomenada can Boada.

Terres que pertanyien al mas Tei, després compraren els Pous de can Panduro i can Manel. En Pau

Pous va construir-se aquesta casa senzilla, que encara conserva la seva estructura, enganxada pel costat de llevant amb la de can Rull, on va estar-se entre 1853-1856; pagava censos a can Panduro.

“Pous, Pau: La casa núm. 6 del quarter del Nord” (AMC, QLO62, PV, núm. 235). “Núm. 33. Panduro. Ramon Salabert Armentera” (AMC, PM1924).

Pau Panduro, la vinya de can

Terra situada en un planet a les terres de sobre la falda de llevant de can Canyelles, a continuació de la figuera.

“Pous, Pau: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Canyelles, una quartera, un quartà de cereals secà de primera, quatre quartans de vinya de primera, dos de tercera (AMC, QLO62, PV, núm. 235).

Pau de la Vella, can

Nom d'una casa avui enderrocada; construïda una nova edificació en el seu antic emplaçament. Casa també coneguda per can Campaner, can Pau i can Pau Campaner. En Pau Molins, fill d'aquesta casa, va ser a la Guerra de Cuba els anys 1896-1898.

v. *Pau*.

“Vilà, Bonaventura. La casa núm. 9 del quarter de Migdia” (AMC, QLO62, PV, núm. 254). “Núm. 51. Can Pau de la Vella: Fèlix Molins Julià” (AMC, PM1924). “Miquel Molins Julià, home de 54 anys, pagès. Can Pau de la Vella” (AMC, CE1934, núm. 188). “Tercera sortida: Can Pau de la Vella. Reformada totalment, només s'hi conserva el pou [...] Quarter de Migdia 9. Josep Gorchs i Pagès” (TTC, pàg. 43, 53). “Cases de pagès. Can Pau de la Vella, i can Giravent (foto)” (CUPT, pàg. 26).

Josepa Julià Roca de can Pau de la Vella

FOTO: Col. cal Ignasi

Pau de la Vella, el camí de can

Aquest camí sortia en paral·lel pel costat de llevant de la carretera de Ribes, en el punt on s'ha construït el nus de comunicació amb la ronda i la carretera de Caldes; després d'un tram no gaire llarg, girava en direcció nord-est fins arribar a la casa de can Pau o can Pau de la Vella.

Pau de la Vella, l'olivar de can; la vinya de can Pau de la Vella

Terres de la zona de les Maleses, segurament travessades al seu dia pel pas de l'autovia de l'Ametlla.

“Sobrevia, Pau: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per dos quartans de secà de segona, tres de tercera, un de quarta, dos de vinya de primera, tres de segona, dos d'oliverar de primera” (AMC, QLO53, núm. 206). “Sobrevia, Pau de l'Ametlla: Una peça de terra en el paratge les Maleses, que comprèn i conrea pel seu compte, sis quartans de cereals de secà de tercera, dos de vinya de segona, tres de tercera, dos d'oliverar de primera” (AMC, QLO62, núm. 170).

Peça, la

Amb aquest genèric anomenaven una peça dedicada a la vinya de la propietat de can Cases, situada entre can Caseta i can Cafè, amb una peça de can Jaume Colomer al nord i el camí del Cementiri a migdia. Després va passar a can Cafè.

Peces, les; el camí de les Peces

Denominació d'una zona de terres de secà de la serra de can Canyelles, entre el camí de Caldes —ara la carretera— a la cara de migdia i el torrent de can Canyelles a la cara nord; dividides pel camí de les Peces, camí de la serra de can Canyelles, que de la carretera de Caldes ens mena, ran les cases de la nova urbanització, gairebé paral·lel a aquesta via, a travessar les peces que li donen nom, de llevant a ponent. Peces que són producte de la fragmentació que es produí, al seu dia, amb els censos que es crearen a diferents propietaris, i que van a ajuntarse amb la dreuera i el camí de can Pertegàs. Podem circular-hi amb comoditat.

També era conegut amb aquest nom el camí que conduïa a les peces de can Gorguí.

v. *peces de l'Amell Xic, Andreu, Baldiri, Buffí, Cigró, Facundo, Feliua, Frarès, Orri, Palots, Rectorat, Tomàs Cisteller, Tona, peces de can Gurguí.*

Pedra, el camp de la

“Casa Rovira. Per una pessa de terra dita, el camp de la Péra, sembradura tres quarteres, de la segona qualitat, a la classe 17a [...] Casa Colomer. Per una pessa de terra, dita lo camp de la Péra, sembradura tres quarteres, de la primera qualitat, classe 1a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 16-7; 18-9).

Pedregar, el

Zona situada a la ribera del Congost, entre les arbredes i el riu; denominació aquesta que reben sovint les vores de les diverses propietats, des del termenal amb Granollers fins al de les Franqueses.

v. *hort, pollancreda d'en Molins.*

“Debent treballarlos en lo Pedregar” (ARg, contracte de venda d'arbres, 1886). “Casa Rovira. Per una pessa de terra erma, dita lo Pedregar, sembradura quatre quarteres [...] Casa lo Mas Teya derruyda. Per una pessa de terra dita, lo Pedregar, sembradura quatre quarteres, classe 29a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 16-19; 20-14).

Pedres, el camp de les

“Casa lo Mas Teya derruyda. Per una pessa de terra dita, lo camp de les Pedres” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 20-5).

Pedró, el; la feixa del Pedró

Punt des del qual es beneïa el terme; normalment, el punt més elevat des del qual es prenia la vista de totes les terres de la parròquia. Encara que el punt més elevat del terme és el puig Solell, potser el Pedró no estava situat exactament a la part culminant o bé després del pas de la carretera de Ribes, aquest es

traslladà a llevant de la nova via, en el lloc conegut com el Pedró, que ha estat totalment afectat per les noves vies de circulació de la zona i la urbanització de can Duran.

Encara que també es documenta amb la forma personal can Pedró, la gent anomenava tradicionalment la casa el Pedró, casa que quedava a l'entrada de la urbanització de can Duran, per l'autovia de l'Ametlla, però que va desaparèixer definitivament amb les noves construccions.

feixa: Terra allargada de can Gorguí, situada en un pla superior al límit de la propietat per la seva cara nord. Es documenta un punt com la creu de sobre can Gorguí; lloc on potser s'emplaçà en algun moment el Pedró. Terra que ha estat totalment afectada pel pas de la ronda i les noves construccions

v. *puig Solell*.

“Les obligacions del rector de Canovelles any 1741 (del llibre de rendes). En lo dia de Santa Creu de Maig se fa la benedictio del terme en lo Padro principal y després se va a Belluya” (AMV, caixa núm. 4. LIRR, pàg. 3). “Terra dintre de la qual hi ha edificada una casa denominada can Pedró, llevant-migdia heretat Duran, ponent la carretera de l'Ametlla, nord Marià Serra. Josep Serra Roca (1942)” (RPG, ll. 2, fca. 257, f. 15). “En Tomàs Llonch, conegut per Pedró” (RPG, ll. 6, fca. 584, f. 194). “Núm. 63. El Pedró: Pau Pous Roger” (AMC, *PM1924*). “Paratge: Can Gorguí. Francesc Pous Gurguí, casa” (AMC, *Cad1953*, pol. 2, parc. 89b). “Quarter de Ponent. Hi ha cases que es feren posteriorment al 1862, que estan integrades dins d'aquest quarter i que reberen números a partir del 20. El Pedró 20 (1890). Pau Pous i Roger (*TTC*, pàg. 54). “El Pedró” *RGC*, núm. 42, gener-febrer-març 2006).

Pedró, la carretera del

Segurament, el nom de l'antic camí que pujava des del poble per anar al Pedró, que encara petit es conservava en part ran el costat de llevant de la casa del Pedró, per on passava en direcció nord-oest des del camí nou de l'Ametlla, fins al costat de llevant de l'autovia.

v. *bosc i mas Duran*.

Pedró, la feixa del

Denominació d'una peça de terra allargassada, pertanyent a la propietat de can Gurguí; va quedar just sota mateix de les cases de la urbanització de can Duran, propietat de la gent del Pedró.

Pedrós, la vinya d'en

Terra de la casa de can Pedrós, del terme de Lliçà d'Amunt, que tenien a les terres de can Camp.

"Padrós Agustí: Propietat situada a la secció E anomenada pla d'en Camp, que conrea pel seu compte, per sis quartans de secà de tercera, quatre de quarta, quatre de vinya de tercera" (AMC, QLO53, núm. 165). "Padrós Agustí de Lliçà d'Amunt: Una peça de terra en el paratge pla d'en Camp, que comprèn el conreu pel seu compte, quatre quartans de cereals secà de primera, dos de segona, una quartera, quatre quartans de tercera, quatre quartans de vinya de primera" (AMC, QLO62, núm. 102).

Pei, la vinya d'en

Hi havia pagesos de Granollers que tenien terres a Canovelles; en aquest cas, a la serra de Bellulla, de la família de cognom Pey, que habitaven als corredossos de Sant Cristòfol, del poble veí. Corredossos és la forma genuïna d'anomenar el recorregut de les muralles, a Caldes de Montbui i Granollers.

"Pey, Josep: Propietat situada a la secció D, anomenada brolla de *Villuya*, que conrea de sis quartans de vinya de tercera, dues quarteres de quarta" (AMC, QLO53, núm. 148) "Pey, Josep de Granollers: Una peça de terra en el paratge brolla de Belluya, que comprèn el conreu pel seu compte, una quartera de vinya de primera, una de segona, tres quartans de tercera, tres d'erm de primera" (AMC, QLO62, núm.111). "Nom de casa del carrer de l'Androna, a la cantonada amb els corredossos de Sant Cristòfol, ja desapareguda amb l'enferroc de totes les cases que formaven aquesta petita illa de cases amb la plaça de l'Església" (OG, inèdit). "Casa amb el núm. 8 de planta baixa, dos pisos i terrassa, situada en el carerró de San Cristófol, abans carrer de l'Androna" (RPG, ll. 15, fca. 15, fca. 1.316).

Pelada, la peça

Denominació d'una peça de terra situada al vessant de llevant de la serra de can Cuana.

Pellenco, el

Es va motejar d'aquesta forma el propietari de Bellulla a l'època de la República, de cognom Recolons. Diuen que quan mor una vaca que és grassa, se'n pot fer un bon pellanc. L'home sembla que en una ocasió feu servir la frase: "Espera't que vull tallar un bon *pellenco*".

Pelots, can

Als cadastres antics es dóna el nom d'aquesta casa com Palots, forma que s'ha adoptat des de les instàncies municipals.

v. *Palots*.

Pelut, el

L'home conegut amb aquest motiu era solter, vivia a can Poldo i no s'afaitava mai ni es tallava els cabells. Per espantar la canalla a les cases els deien: "Que vindrà el Pelut!".

Penyora, la

"11 octubre 1345. Stabliment per Jaume de Bellver a favor de Bernat Marquès de dues peses de terra en lo lloc anomenat la Penyora, en alou de la casa de Olivet, afronta orient amb lo torrent den Olivet, a mitgdia ponent tramuntana ab honor den Marquès, 2 quarteres de ordi consta en poder de Francisco de Mata, fet en Canovelles 11 calendas octubre 1345" (APMarq, CDV, f/s.O, núm. 4, 7).

Pep Mílio, en

Sobrenom compost pel nom de fonts d'en Josep Valls, fill de can Mílio.

v. *Mílio*.

Pepa de can Camp, la

La noia de can Camp que es deia Josepa, era de casa bona i feia molt de goig.
v. *Jep*.

Pepet, en

Hipocorístic derivat del nom de fonts d'en Josep Duran, que també era conegut com l'oncle Pepet. Igualment per anomenar el jardiner de la propietat de Bellulla.
v. *Recolons*.

Pepet, la vinya d'en

Denominació d'una peça de terra vinya, que també fou coneguda com la vinya del Cerer, perquè era d'en Josep Duran de cal Cerer.
v. *Cerer*.

Pepet del Pedró, en

Igualment aquest sobrenom compost està format en la seva primera part per l'hipocorístic del nom de fonts Josep Pous, home que era fill de la casa anomenada el Pedró. També dóna nom de casa, can Pepet del Pedró, a la casa que va fer-se, situada a la cara de ponent de la carretera de Caldes, núm. 29, actualment en un estat de ruïna important.

“Paratge: Bellulla. Josep Pous Gurguí, casa” (AMC, *Cadl* 953, pol. 7, parc. 15b).

Pepet de cal Rectoret, en

Aquest home que es deia Josep i era de la casa de cal Rectoret, aficionat a les sardanes i al ball tradicional; de jove va poder formar una colla de vuit persones per al ball de gitanes, però no pogueren sortir mai, perquè essent el poble tan petit i de poca gent quan no n'hi faltava un, n'hi faltaven dos.

Pepet de can Ros, en

Sobrenom compost format per l'hipocorístic del nom de fonts d'en Josep Marçal de cal Ros.

Pepet de can Sastre, en

Sobrenom compost per anomenar l'home de can Sastre, de nom de fonts Josep.

v. Abogat dels pobres.

Pepeta de Marata, la

Sobrenom de la Josepa Duran Cladellas, filla de can Camp. A la casa hi havia dues noies anomenades amb l'afectuos Pepeta, ella i la Josepa Cuyàs Duran, i conjuntament les Pepetes; per distingir-les, a ella se la coneixia amb aquest compost, perquè el seu marit, l'Enric Dacs, era fill de ca l'Enric de Marata. El matrimoni va fer construir una casa-torre a la cantonada de l'avinguda de Canovelles, amb la plaça de l'Ajuntament, a les terres de can Camp, amb el magnífic pi del bosc de can Camp al pati, arbre que encara es conserva.

Pepeta de can Rectoret, la

La Josepa Cuyàs Duran és la mestressa de can Rectoret. Forma de distingir les dues dones procedents de la masia de can Camp.

v. Pepeta de Marata.

Pepita de can Pastor, la

Sobrenom compost per anomenar la mestressa de can Pastor, de nom de fonts Josepa, filla de ca l'Amell de la carretera de Caldes.

Percala, can; les cases d'en Percala

La casa coneguda amb el nom de can Percala es va construir a final de la dècada de 1920, en planta baixa, a la cantonada del carrer de la Riera, núm. 12, amb el carrer del Molí de la Sal; a la part del darrere hi havia una cort —ara el núm. 12 del carrer del Molí de la Sal, on hi ha un taller de marcs per a quadres— amb set vaques; se'n cuidava de petit en Salvador Martí que les treia a pasturar.

L'home de can Percala va anar censant les terres de can Sobrevia i, després de fer-se la casa pairal, cada any va anar fent una casa, al carrer de la Riera, núm. 14-30, amb alguna d'entremig aliena a aquest home; avui es conserva la del núm. 28 amb la seva estructura original. També les cases núm. 19-21 del mateix carrer de la Riera.

“En Josep Peycasat va venir del Figueró durant el segle XIX, era paleta d'ofici. Portava sempre armilla de percala. Començaren dient-li en Percal i van acabar coneixent-lo a ell i després la casa on vivia al carrer de Torras i Bages, núm. 27, per can Percala. Els seus descendents s'instal·len amb el temps, després d'haver-se estat a can Percala de Canovelles, a la casa del carrer de la Font de l'Escot núm. 47, on vivien i tenien les corts de les vaques al capdell de l'eixida. Venien llet a l'entrada de la casa i amb un carro la repartien” (OG, inèdit).

Percala, el gorg d'en

El terme municipal entre Canovelles i Granollers passa pel centre del riu Congost; la casa de can Percala quedava al terme de Canovelles, però després d'anar-se'n a viure a Granollers, tenien l'hort a la vora de llevant del riu i allà hi portaven a pasturar el ramat de cabres.

“Gorg situat a la riera del Congost, enfront de la fàbrica de ca l'Amigó, sota d'aquesta, el qual s'havia format per l'extracció de sorra i quan plovia s'omplia; aleshores la canalla hi anava a pescar i a l'estiu ho aprofitaven per banyar-s'hi. Conegut amb aquesta denominació perquè la Percala sempre hi era i tenia les vaques vora la riera, a la vora de l'anomenat hort d'en Percala” (OG, inèdit). “El gorg del Percala” (TPV, núm. 398, juliol 2001).

Pere, can

v. *Pere Cisteller, Pere Lleó.*

“Segona sortida: Can Pere. Casa que possiblement fou construïda l’any 1871 [...] Quarter de Nord 19. Can Pere. Josep Prat” (*TTC*, pàg. 24, 55). “Can Pere” *RGC*, núm. 33, octubre 2004).

Pere Cisteller, en

En Francisco Puigdomènech Veneda, natural de Tona, havia viscut en altres indrets del Vallès fins que va llogar la casa de can Lleó per viure-hi i treballar; finalment, es va casar amb la pubilla, la Maria Prat Oliveras. A partir d’aleshores el matrimoni es va dedicar ell a fer cistells, coves, i la dona embogava cadires. Treballaven pels encàrrecs que rebien, sobretot per part dels pagesos de Llerona, que els encarregaven els coves; una vegada acabats, feia el transport ell mateix amb el carro. De la casa també en digueren can Pere Cisteller.

Pere Cisteller, el safareig de can

Just entrar al pati de la casa pel curt camí d’accés des del costat de llevant de la carretera de l’Ametlla, ran el costat sud-oest de la façana principal, hi ha aquest safareig rectangular, on en Francisco Puigdomènech tenia els vímets en remull.

“Pla de can Girbau. Maria Prat Oliveras. Can Lleó, safareig” (*AMC, Cad1953*, pol. 2, parc. 53c).

Pere Lleó, can

Casa del barri de Sanaüja, ran la cara de llevant de la carretera de l’Ametlla, amb el camí antic de Granollers a l’Ametlla sota el costat de llevant, amb els quals forma un espai gairebé triangular. Antigament

anomenada can Lleó, avui un rètol a la façana posa can Pere, pel nom de l'actual propietari, en Pere Puigdomènech Prat. També coneguda per can Pere Cisteller.

v. *Lleó, Pere Cisteller.*

Pere Serra, la vinya d'en

Terra de la propietat de Bellulla, que tenien llogada a Joan Terrades.

v. *mas Bellulla.*

Perera, can

"Parroquia y terme de St. Feliu de Canavelles, fogajat ha 17 de juliol 1553 per Bertomeu Pi. Jaime Parera" (ACA, núm. 2.598, f. XXXXVIII, JIF, pàg. 352).

Perera, la vinya d'en

Parera, Miquel: Propietat situada a la secció E anomenada pla d'en Camp, que conrea pel seu compte, per tres quartans de vinya de tercera, quatre de quarta" (AMC, QLO53, núm. 162)

Peret de ca l'Amell, en

Sobrenom compost d'en Pere Agustí, fill de ca l'Amell Xic, que va fer-se la casa anomenada ca l'Amell.

v. *Amell.*

Pericot, can

Antiga denominació d'una casa del barri de can Cuana, pròpia d'en Pere Pratllussà, probablement a l'origen del sobrenom originat pel nom de fonts de Pere-Pericot. Casa ara coneguda per can Mingo.

"Pratllussà, Pere. La casa núm. 4 del quarter de Ponent" (AMC, QLO62, PV, núm. 236).

Pericot, la vinya de can

Aquesta terra està situada vora l'era de can Manel, a la part de sota on es feien els pallers; encara avui hi ha ceps bords, a la costa de la serra de can Cuana. Després anomenada la vinya de can Manel.

"Pratlussà, Pere: Propietat situada a la secció C, anomenada pla d'en Serra i Canyelles, que conrea per un quartà de vinya de segona, dos de tercera, sis de segona, sis de tercera, cinc de quarta. Una altra a la secció Y anomenada pla d'en Joana, per set quartans de secà de tercera, quatre de vinya de primera. Per una casa" (AMC, QLO53, núm. 148). "Pratlussà, Pere: Dues peces de terra en el paratge anomenat pla d'en Joana que comprèn i conrea pel seu compte, una quartera de cereals secà de segona, dues de tercera, set quartans de tercera, quatre de vinya de segona, dues en el pla d'en Serra i Canyella de dues quarteres de cereals secà de tercera, una de segona, cinc quartans de tercera, tres de vinya de primera. La casa núm. 4 i els onze quartans assenyalats de secà i vinya del pla d'en Joana varen ser adquirits per Josep Pratcorona Flaqué i passen a Domingo Castellà Puig, segons escriptura autoritzada per Domingo Roca a 31 de desembre de 1908" (AMC, QLO62, PV, núm. 236).

Periques, can

Nom de casa a l'avinguda de Canovelles, núm. 139, construïda en planta baixa l'any 1962, per en Baldiri Pericas Duran.

Periques, la vinya d'en

"Pericas, Salvador de Lliçà d'Amunt: Una peça de terra en el paratge pla d'en Canyelles que comprèn el conreu pel seu compte, una quartera, sis quartans de cereals secà de tercera, sis quartans de vinya de primera" (AMC, QLO62, núm. 108).

Permanyer, la vinya de can

Terres de conreu de la casa de can Permanyer de l'Ametlla, a la zona de les Maleses, entre els dos municipis, a les terres d'aquesta zona i el pla de can Marquès, a la divisió en diverses peces censades al mas Marquès.

"1855. Quadern núm. 2, d'Antoni Marquès. Censalistas, núm. 42. Josep Permanyer, conreu" (APMarq, CDVA, *ClasT1855*). "Permanyer, Joan de l'Ametlla: Una peça de terra en el paratge les Maleeses, que comprèn el conreu pel seu compte, cinc quarteres de cereals secà de segona, una quartera, deu quartans de tercera, tres quartans de vinya de segona, sis de tercera" (AMC, *QLO62*, núm. 110). "Can Permanyer: "1787. Compliment pasqual. 118 cases: Permanyer [...] 1850. Compliment pasqual. 150 cases. Sagrera: Permanyer" (*SG*, pàg. 177-178. APA, doc. OA, inèdit).

Pertegàs, can

Nom de casa al barri de la Serra coneguda amb el cognom de la família que va construir-la, de senzilla construcció de planta baixa i pis, situada a la serra de can Canyelles, en un caient solell de cara al pas de la carretera de Caldes, després de passar la cruïlla de Bellulla, a la qual entrem pel curt camí de la casa, avui modificat.

"Terra de secà, bosc, erm i cereals, en la qual hi ha edificada una casa anomenada can Partegàs. És travessada de llevant a ponent per la carretera de Caldes, llevant Joan Rovira, migdia mas Sabater per mitjà d'un torrent, ponent Miquel Blanchart i altres, migdia mas Canyelles per mitjà del camí antic de Caldes. Fredric Wyum Ellis" (RPG, ll. 7, fca. 618, f. 84). "Núm. 56. Can Pertegàs: Isidre Badia Maynou" (AMC, *PM1924*). "Can Partegàs" (AMC, *Cad1953*, pol. 1, parc. 52d). "La casa núm.13 del quarter del Migdia" (AMC, *QLO62*, PV, núm. 231). "Tercera sortida: Can Partegas [...] Quarter de Migdia 13. Josep Partegàs" (*TTC*, pàg. 43, 53). "Can Partegàs" *RGC*, núm. 17, octubre 1000).

Pertegàs, l'ametller de can; la figuera de can Pertegàs

ametller: Bonic i gran exemplar situat davant el camí d'entrada d'aquesta casa, de forma prou original, que el veiem caragolar-se ja ran de terra i que li cal ser ajudat per mantenir-se.

figuera: Gran exemplar situat a la cara de migdia de la casa, ran el petit marge de prop la carretera. Com un ésser turmentat, el seu cos ple de bonys es bifurca després d'un brevíssim tronc en cinc enormes brancades, una de les quals li neix al bell mig de la còrpora. De capçada amplíssima.

Pertegàs, el camí de can

L'entrada per la carretera de Caldes es va conservar, però amb el camí gairebé inexistent, fins que va quedar anul·lat del tot; després de la casa va desaparèixer molt abans, en el tros que arribava fins al camí de les Peces.

“Can Partegàs. Camí” (AMC, Cadl 953 , pol. 1).

Pertegàs, el mas

Les terres d'aquesta propietat queden circumscrites a l'entorn de la casa i la carretera de Caldes, per la cara nord amb la Drecera, i la cara de migdia el torrent de can Pertegàs.

v. *mas Sabater*.

Pertegàs, el safareig de can; el torrent de can Pertegàs

safareig: Amb les funcions de bassa i safareig de can Pertegàs; està situat a la peça que aquesta casa té sota la carretera de Caldes, a la seva cara de migdia, amb el pou ran el marge l'aigua del qual servia per omplir-la. De curioses característiques, ja que el safareig amb el seu corresponent rentador està ficat dintre la bassa. Aquesta és construïda de pedra per la cara dels camps amb el sobre rematat amb totxo; aprofitant el marge per completar-la, el safareig està construït amb totxo pla.

torrent: També és anomenat amb el nom del torrent de can Sabater. Aquest torrent que neix ran la cara de llevant de la carretera de Caldes, sota l'antic emplaçament de la casa de Bellulla, baixa a buscar el torrent de can Marquès, travessant la serra de can Canyelles. Avui completament embardissat, amb altíssims pollanques i alguns pins i alzines.

v. *mas Sabater*.

“Bassa. Torrent de can Partegàs” (AMC, Cadl 953, pol. 8, parc. 8b).

Pertegàs, la vinya de can

A les falques de la serra de can Canyelles i els caients de migdia de can Serra; hi abundava el conreu de la vinya, des de molts anys desaparegut d'aquestes contrades.

“Partagàs, Josep: Propietat situada a la secció C, anomenada pla d'en Serra i Canyelles, que conrea per tres quartans de vinya de tercera, sis de secà de segona, una quartera de tercera, dues de quarta”. AMC, QLO53, núm. 147). “Partegàs, Josep: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Serra que comprèn i conrea pel seu compte, una quartera de cereals secà de segona, onze quartans de secà de tercera, cinc quartans de vinya de primera, tres de segona, dos de tercera” (AMC, QLO62, PV, núm. 231). “Can Pertegàs, vinya” (AMC, Cad1953, pol. 1).

Pertegassa, la

Sobrenom amb el qual era anomenada la dona de can Pertegàs, la Matilde Badia; era un personatge singular que vivia sola en aquesta casa, on s'estava sense aigua ni llum, fins que va morir i trobaren el cos. He sentit anomenar la casa, també, ca la Pertegassa.

Petit Mílio, el

En Lluís Valls Torruella, el fill petit d'en Mílio, també conegut amb aquest sobrenom compost, es féu prou popular amb el sobrenom del pare, en Mílio, amb el qual era conegut per tot el Vallès i altres comarques quan era cap de colla, capità que en deien, de les colles de segadors que manà durant vuit anys.

De la casa construïda a l'avinguda de Canovelles, hom en diu can Mílio.

v. *Mílio*.

Pi, can; el mas Pi

Nom d'una casa més anomenada, tanmateix, Mas Pi; ara, però, en diuen can Guri. Veiem com el masover de cognom Guri passa a ser propietari d'aquest mas.

v. *mas Castells*.

“Parroquia y terme de St. Feliu de Canavelles, fogajat per Bertomeu Pi, ha 17 de juliol 1553. Bertomeu Pi” (ACA, núm. 2.598, f. XXXXVIII, J1F, pàg. 352). “Terres del mas Pi, mitjançant camí carreter” (ARg, Carta de pagament 1873). “Casa lo Mas Pi. Per lo Casal dit Mas Pi, per lo personal de Pau Guri, masover de la dita casa, cap de família” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 19-6).

Pi, el camp

Denominació amb la qual era anomenada una peça de regadiu de can Castells, situada al sud de la rasa de can Poldo i a llevant del camí de Llerona, ara zona industrial. Terra que es veu documentada amb la forma personal d'en Pi, potser perquè antigament pertanyia al mas Pi, però que portava en Sidro masover de can Castells, en un regadiu on feia de tot: patates, blat de moro, etc. Ara hi ha construïda una nau industrial.

“Peça de terra anomenada camp d'en Pi, nord Francesc Gispert, ponent Agustina Oller, amb la casa de Pere Martí, migdia-llevant terres de can Castells, llevant carretera. Jaume Martí Planas (1946), Pere Martí” (RPG, ll. 5, fca. 497, f. 184).

Pi, el carrer del

Carrer de la barriada Nova, que va en direcció sud-nord, des del carrer de Narcís Monturiol, al límit termenal amb Granollers, fins al carrer de Sant Jordi.

“Casa en el carrer del Pi” (RPG, ll. 39, fca. 4.032, f. 229). “El carrer del Pi” (AMC, PNM, A4).

Pi, el prat de can

A les peces del mas Pi, es documenta el Salitar que devia ser l'arbreda prop del riu; caldria pensar que aquestes dues peces es devien completar, o bé formaven part de la mateixa zona, car el bestiar devia pasturar a la terra que fàcilment s'inundava; era bona com a prat i herbei per al ramat.

“Casa lo Mas Pi. Per una pessa de terra prat de pastura, sembradura dues quarteres, a la classe 24a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 19-6).

Pineda, la

“Casa Marquès. Per una pessa de terra bosc d'alzines i pins dita la Pineda, sembradura sis quarteres” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 20-3).

Pineda, la vinya d'en

La família Pineda, propietària de la casa homònima de Riells del Fai, anà a viure a Granollers, i com tants altres propietaris de Granollers, tenia la vinya a Bellullà.

"Pineda, Francesc: Propietat situada a la secció D, anomenada brolla de *Villuya*, que conrea pel seu compte, tres quartans de vinya de segona, tres de tercera i quatre de quarta" (AMC, QLO53, núm. 159). "Pineda, Francesc de Granollers: Una peça de terra en el paratge brolla de Bellullà, que comprèn el conreu pel seu compte, cinc quartans de cereals de secà de segona, cinc de tercera" (AMC, QLO62, núm. 113). "L'antic mas de la Pineda de Riells ha conservat el cognom de Pineda fins al moment actual per exigir-ho així el moment del matrimoni de les pubilles hereves, establert pels Il·lustres Priors del Monastir de Sant Miquel del Fai, Senyors directes i alodials i de les aigües que circulen, tant les vistes com les subterrànies per la presentació d'un cens anual i entrat per aquest motiu ja a l'any 1208 Berenguer Pineda de Riells" (ASLL, NDV, d'un quadre genealògic existent a la masia la Pineda).

Pinetons, els

Terra de la propietat de can Canyelles, secà on es fa ordi, civada, raigràs; situada sobre la Coma, tocant la terra de can Marquès. Antigament, fins a mitjan de la dècada de 1930 hi havia un bosquet que no donava; decidiren arrencar els arbres per deixar-ho com a camp de conreu.

Pistolero, el

Sobrenom atribuït a en Lluís Marsal, també conegut com en Lluís de cal Ros. Aquest home anava a treballar a can Duran; en una ocasió, dirigint-se a una colla de joves els digué "Qui és el més *pistolero* de vosaltres". Una segona persona ens informa que tenia el costum d'anomenar *pistolero* a tothom, i li va quedar a ell com a motiu.

Durant les eleccions de la República de 1936, en no haver-hi policia, aquest home controlava la mesa perquè no hi hagués anomalies; però en fer brega la canalla, ell els deia que si no feien bondat els trauria la pistola, malgrat no portar-ne.

Totes aquestes són versions d'aquest personatge referent al seu motiu, que fan, si més no, pensar en un individu força popular.

És coneguda amb el nom de cal *Pistolero* una casa situada al carrer del Rosal, també coneguda amb el nom de cal *Lechero*.

v. *Ros*.

Piua, ca la

Avui a la casa del Molí d'en Marc, també coneguda per ca la Piua —cosa que antigament no els agradava pas gaire—, expliquen que hi vivia una dona gran sola, a l'època de la primera guerra carlina; casa que aleshores estava en unes condicions pèssimes. Un noi de can Gall, de cognom Julià Maranges, va fer un tracte per anar-hi a viure a l'hora de casar-se; es féu càrrec d'arranjar la casa i que la dona hi visqués. Aquesta dona tenia una lloca amb pollets, i per això la canalla l'anomenaven l'àvia Piua.

Expliquen, però, segons una altra versió, que la casa estava tancada, i en casar-se un noi de Lliçà d'Amunt de la pagesia de can Montcau, en Vicenç Julià Sallent, va demanar a l'Ajuntament que li deixés la casa; li van posar la condició que pagués la contribució. Més tard es féu un acte possessori i va passar a Miquel Julià Maranges. El motiu primer era Tiua, amb el qual era anomenada la dona gran, a la qual la canalla anava a prendre-li les nous de la noguera, cosa que la feia enfadar molt. Parlava malament i els deia que quan els agafés els tallaria la *tiuua*. I així la canalla deia: “Anem a empenyar la vella Tiua”.

Així, tot jugant, la mainada l'anomenava d'aquesta forma que li quedà de motiu, que més tard fou nom de casa, coneguda, però, per la ca Piua.

v. *Molí d'en Marc*.

Pla, el

Es documenta amb aquest genèric la terra que estava situada a l'anomenat pla de can Prat, a l'entorn del Molí de la Sal, a llevant del ferrocarril, al nord del camí del Molí de la Sal. Actualment edificada.

“Terra en el terme de Canovelles, ponent la finca del Molí de la Sal, nord amb la part de la qual es va segregar, anomenada el Pla. Francesca Mulleras Pous (1944)” (RPG, ll. 4, fca. 412, f. 200). “Casa lo Mas Teya derruyda. Per una pessa de terra dita, al Pla, sembradura una quartera, de la tercera qualitat, a la classe 19a [...] Una altra pessa de quatre quarteres de primera, classe 15a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 20-1 i 8).

Pla, el feixó

“Lo Molí d'en Vidal. Per una pessa de terra dita lo feixó lla [pla], sembradura una quartera, de la tercera qualitat, classe 15a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 22-4).

Plana, la

Terra allargada i irregular, amb l'entrada pel costat de llevant al torrent de Fangues, amb la vinya de can Pastor al nord i el tros del Ros, a migdia, amunt del torrent del Joncar.

També una peça de terra de can Castells, que portava la gent de can Cases, situada a ponent del torrent de Fangues, entre el camp d'en Polissena a sobre i l'hort de Fangues a sota. Terra de secà, propícia per a les faves, l'ordi, el blat i la civada.

“Paratge: Can Duran. Joan Carreras Ginestós, conreu” (AMC, *Cad1953*, pol. 6, parc. 7).

Plata, la peça d'en

Terra de conreu al pla de can Camp, pròpia d'en Corbera de Granollers, anomenat en Plata.

“Corbera, Joan: Propietat situada a la secció E anomenada pla d'en Camps, que conrea pel seu compte, per deu quartans de regadiu secà de primera, una quartera de secà de primera, una quartera de segona, vuit quartans de tercera i vuit quartans d'omeda de tercera” (AMC, *QLO53*, núm. 52). “Corbera, Joan de Granollers: Una peça de terra en el paratge pla d'en Camp, que comprèn el conreu pel seu compte, deu quartans de regadiu de primera, tres quarteres de cereals de secà de primera, quatre de segona” (AMC, *QLO62*, núm. 44). “Juan Corbera, en Plata, núm.289 [...] Juan Corbera (a) Plata” (AMG, *Am1851*, núm.105, 289 i 305. *Am1861*, núm. 2 i 140). (LG, núm. 88, 28 de gener de 1923, pàg.5).

Podadora, el camp de la

“Peça de terra conreu, regadiu, denominada camp de la Podadora en el terme de Canovelles, pertinències del mas Rovira, llevant-migdia Isidre Soquet, llevant Concepció Pallés, migdia

Francesc Duran, ponent Joaquim Gorchs per mitjà de sèquia molinar, nord terres de la Rectoria. Joaquim Gorchs Pagès, Sebastià Ribell Lloreda (1940)" (RPG, ll. 1, fca. 43, f. 135). "Terra en el paratge del camp de la Podadora, nord resta, ponent la resta per mitjà de la sèquia molinar o rec Monar, migdia-llevant Brunet, Rosell, Pallarès. Isidre Gorchs Crivillers" (RPG, ll. 24, fca. 2.366, f. 225).

Poldo, can

Avui dia aquesta casa és una mena d'illa agrícola en plena zona industrial del polígon de can Castells. Pagesia de planta baixa i pis amb coberta a doble vessant horitzontal a la línia de façana allargada, construïda per en Leopoldo Duran, a la segona meitat del segle XIX, es coneix per l'afèresi del nom de fonts castellà. S'hi entrava des del costat de llevant del camí de Llerona, ara pel carrer de Barcelona, pertanyent al polígon industrial.

"Pla de can Magarola. Joan Pous Duran. Can Poldo, casa" (AMC, *Cad1953*, pol. 3, parc. 18d). "Terra que té al nord la finca de can Poldo" (RPG, ll. 34, fca. 3.419, f. 133). "Terreny de la urbanització de can Duran, enfront el carrer del Bages, esquerra finca de can Poldo, fons parcel·les 12-14 de la urbanització" (RPG, ll. 45, fca. 4.570, f. 21). "Segona sortida: Can Poldo. Casa construïda poc després de 1862, doncs li havien assignat el núm. 18, però no li posaren [...] (... 1886) Leopold Duran i Màrgens" (TTC, pàg. 25, 55). "Can Poldo" RGC, núm. 16, juliol 2000).

Poldo, la bassa de can; la rasa de can Poldo

bassa: Embassament rectangular, construït enganxat al costat de llevant de la casa, amb el rentador a la cara nord i el pou al costat de migdia; encara serveix per rentar i regar les terres de la masia, envoltades al nord pel rec de la Rasa, que partia la terra, a llevant pel rec Monar i a migdia per la rasa de can Poldo. A més de regar amb l'aigua de la bassa, també s'utilitzava el sobrant del rec Monar i del rec de can Jovany.

rasa: Nom de la rasa que venia pel caient de la Costa i des de can Trico; entre marges baixos d'espargueres, passava just al davant la casa de can Poldo i anava a parar al rec Monar, al sud-est de la masia.

"Pla de can Magarola. Joan Pous Duran. Can Poldo, bassa, rasa" (AMC, *Cad1953*, pol. 3c).

Poldo, l'hort de can

Ran el costat de llevant de la casa, encara es rega amb l'aigua de la bassa i, antigament, també amb l'aigua d'aquest safareig, quan no en passava pel rec; terra on es fan les verdures per a la casa.

Polissena, en; el camp d'en Polissena

Denominació d'una peça de terra del mas Castells, que portaven els de can Cases; malgrat la forma personal, avui no sabem si es referia a una persona coneguda amb aquest motiu, encara que semblaria lògic. De forma irregular, gairebé triangular, situada al costat de llevant del camí dels pins d'en Castells, sobre el costat de ponent de la peça de la Plana, amb la peça de can Rectoret al nord; terra de secà on es feia ordi, civada, blat i faves.

Ponç, can; les cases d'en Ponç

"Acta de Consagració de l'església de Sant Genís de l'Ametlla, de l'any 1123. Límits parroquials. Començant pel Castell antic, baixa fins a la petita prominència que s'aixeca sobre el riu Congost [...] a migdia per sobre les cases d'en Pons, que són d'en Bernat Ponç Oliveras [...] No veiem que puguin ésser altres que l'actual can Bernat Serra de Canovelles, per sobre les quals passa el terme de l'Ametlla" (SG, pàg. 29 APA, doc).

Ponet, en

Sobrenom d'un home de cognom Viaplana, el qual era de can Ponet de Granollers, que feia de guàrdia de la bassa d'en Record, situada a la peça d'en Record.

"En Josep Viaplana Llobet vingué de can Ponet de l'Ametlla del Vallès l'any 1920. Comerciant de vaques, recorria la comarca reconegut sempre com en Ponet" (OG, pàg. 103). "Can Ponet. Casa situada ran la cara de ponent del camí de can Camp - més amunt de la cruïlla amb el camí de can Plantada, davant la bassa de can Plandolit - on va edificar-se en el seu pla. Nom que esdevé a partir d'un sobrenom pel diminutiu del cognom Ponts-Ponet" (OA, inèdit).

Ponent, el carrer de

Vial de la barriada Nova, de curt recorregut, que va de llevant a ponent des del carrer de la Riera fins al carrer del Pi.

v. *Enric Paleta*.

Pont, el carrer del

Carrer de la barriada Vella que circula de migdia a nord, paral·lel al carrer de la Riera, surt al capdamunt al passeig de la Ribera.

“Casa amb façana al carrer del Pont” (RPG, ll. 9, fca. 776, f. 17). “Finca que dona façana als carrers del Pont i del Torrent i al passeig de la Ribera” (RPG, ll. 16, fca. 1.508, f. 180).

Pontasco a l’Ametlla, la carretera del

El *Portazgo*, anomenat popularment el Pontasco, estava situat en terme de Granollers, a la cruïlla de la carretera de Barcelona N-152, quan es bifurcava cap a l’Ametlla o a Granollers. Entra més tard en terme de Canovelles, encara que torna a sortir i entrar, fins que s’endinsa ja en terme de l’Ametlla. També anomenada la carretera de Biluia, de forma popular, i encara més com la carretera de la Fruita. Una part de l’antic traçat i forma original d’aquest vial encara el podem comprovar quan, fent un pronunciat revolt, tornava a entrar en el termenal de Granollers, ara carrer anomenat de la *Quinta Avenida*.

v. *autovia de l’Ametlla, carretera de Ribes*.

“Terreny en el terme municipal de Canovelles, amb front a la carretera del Portazgo a l’Ametlla” (RPG, ll. 2, fca. 247, f. 238). “Pontasco, el: Punt o cruïlla de les carreteres de Barcelona i de l’Ametlla, on hi havia la barraca dels peons de carreteres, anomenat el *Portazgo*, però de forma popular el Pontasco” (OG, pàg. 165).

Ponts, el mas

v. *Serra, camp Solinyà*.

Portet, el

“Casa Gurguí. Per una pessa de terra dita Portet, sembradura quatre quartans, de primera qualitat, a la classe 15a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 12-4).

Pou, l'olivar d'en; la vinya d'en Pou

Terres plantades d'oliveres i vinya, situades al pla d'en Serra i a la serra de Bellulla.

“Pou, Pau: Propietat situada a la secció C anomenada pla d'en Serra i Canyelles, que conrea pel seu compte, per tres quartans de vinya de segona, dos de tercera, tres de secà de segona, sis de tercera, cinc de quarta. Per una casa. Pou Francesc. Propietat situada a la secció C anomenada pla d'en Serra i Canyelles, que conrea pel seu compte, per dos quartans de vinya de primera, dos de tercera, deu de secà de primera, sis de segona, deu de quarta. Una a la secció D anomenada brolla de *Villuya*, per cinc quartans de vinya de primera, quatre de segona. Pou i Pinós, Josep. Propietat situada a la secció anomenada pla d'en Joana, per nou quartans de vinya de segona, dos de tercera, un d'oliverar de tercera, tres de secà de tercera, quatre de quarta” (AMC, *QLO53*, núm. 145 i 168). “Pou, Francesc de Lliçà d'Amunt: Una peça de terra en el paratge pla d'en Serra, que comprèn el conreu pel seu compte, una quartera, quatre quartans de cereals secà de segona, deu quartans de tercera, quatre de vinya de primera, dues quarteres de segona. Una altra en el paratge anomenat brolla de Belluya de nou quartans de vinya de tercera” (AMC, *QLO62*, núm. 117).

Prades, l'omeda d'en

Terres de la casa de can Prades de Granollers; conreus de regadiu, propers al Congost, amb les arbres i els prats formant un tot amb les de les altres propietats de la ribera.

“Prades, Felip: Propietat situada a la secció F anomenada pla del Molí d'en Marc, que conrea pel seu compte, per sis quartans de secà de primera, sis de segona, una quartera de tercera, una quartera, dos quartans de quarta, dues quarteres d'omeda de tercera, quatre d'erm de primera, quatre de quarta” (AMC, *QLO53*, núm. 166). “Prades, Felip de Granollers: Una peça de terra en el paratge pla del Molí d'en Marc, que comprèn el conreu pel seu compte,

una quartera de cereals secà de primera, una de segona una dos quartans de tercera, dues quarteres d'omeda de tercera, vuit d'erms de primera" (AMC, QLO62, núm. 120). "Botiga d'escopeter que va posar en Rafael Prades a l'actual carrer de Josep Anselm Clavé. Més endavant l'armeria es transformaria en taller mecànic i acabaria essent el representant de la casa d'automòbils Seat" (OG, inèdit),

Prat, can

L'Isidre Asturgó, s'havia estat a can Prat Vell de la Roca de masover, després passà a can Prat Nou anomenada també així perquè ell venia d'aquella casa; després va anar a viure a can Castells, al costat de l'església de Canovelles; es va fer la casa l'any 1920, situada al final del camí de can Prat, després amb façana al carrer de la Indústria —actualment al davant hi ha el Centre Cultural—, derruïda l'any 1995. La casa fou coneguda amb el nom de l'antiga procedència, que seria alhora forma de moteig de l'home, amb el sobrenom del Sidro de can Prat.

"Pla d'en Prat. Sebastià Asturgó Terradas. Can Prat, casa" (AMC, Cad1953, pol. 5, parc. 56e). "Núm. 46. Can Prat: Isidre Asturgó Codina" (AMC, PM1924). "Terra pertinences del mas Daviu, dintre la qual hi ha edificada una casa anomenada can Prat. Es rega durant cada divendres amb l'aigua de la mina Nova de Canovelles, llevant la riera anomenada del Congost, Felip Prades, Manuel Pascual, migdia Salvador Palet, Bernat Carreras, Marià Duran, Francesc Fontcuberta i altres, ponent Marià Rifà, Josep Gorchs, Jaume Camarasa, Josep Tintó, nord Marià Jubany, Francesc Deu, Salvador Palet i altres" (RPG, ll. 2, fca. 79, f. 6). "Primera sortida: Can Prat, es va construir l'any 1920, hi havia un rellotge de sol que ho indicava [...] Cases que es feren posteriorment al 1862, integrada dins el quarter de Migdia a partir del núm. 20. Can Prat 22 (1920) Isidre Asturgó i Codina" (TTC, pàg. 7, 54). "Cases de pagès. Can Prat (foto)" (CUPT, pàg. 23). "Can Prat" RGC, núm. 14, abril-maig-juny 1999).

Prat, el

Terres documentades amb el genèric el Prat, pròpies dels masos Diviu i Marquès, probablement conegudes amb el compost del genèric i l'específic propi de cadascuna d'aquestes cases.

“26 octubre 1378. Pessa que es lo nom lo Prat que termena a solixent part ab el camí de Barcelona y part ab [h]onor del mas Marques, solixent ab [h]onor del mas Bellbe[Bellver] migdia y ponen[t] Bellbe[Bellver] ponen[t] ab [h]onor del mas Pons, tremuntana ab [h]onor Bascol y par[t] ab [h]onor del mas Seguals, ab un torren[t]. Fet lo dia 26 de octubre de 1378, notari de Granollers” (APMarq, CDVA, *f/s*, 1378). “Casa Diviu. Per una pesa de terra vinya, dita el Prat, és terra de pastura, sembradura dues quarteres, a la classe 21a” (AMarq, CDV, Cad. *s/d*, núm. 13-12).

Prat, la bassa de can; el pou de can Prat

bassa-pou: De fet, eren dues les basses que tenien a can Prat, enganxades; la gran era rodona i la petita de forma quadrada, enganxada al seu costat de migdia i, a tocar d'aquesta, la barraca del motor on hi havia el pou. Estaven situats darrere la cara nord de la masia; ran el costat de llevant passava el rec de mina Nova.

“Existeixen dos pous separats entre si uns 9,70 m, i es comuniquem per una galeria subterrània” (RPG, ll. 2, fca. 79, f. 6). “Pla d'en Prat. Sebastià Asturgó Terradas. Can Prat, basses, motor” (AMC, *Cad1953*, pol. 5, parc. 56b, c).

Prat, el camí de can

Aquest camí portava exclusivament a la casa de can Prat, des de la cara nord del camí del Molí de la Sal, entre el Molí de la Sal a ponent i can Ravenisses a llevant. Va desaparèixer amb l'obertura del carrer de la Indústria. En arribar a la casa, en forma de ela el camí marxava per sobre la mina Nova, en direcció a llevant fins a arribar al camí de Granollers.

“Paratge: Pla de can Prat, camí” (AMC, *Cad1953*, pol. 7).

Prat, el camp del; l'hort del Prat; l'olivar d'en Prat; el pla d'en Prat i la vinya d'en Prat

camp: Amb el nom personal de camp de can Prat, s'anomenava una peça de terra rectangular, allargada del costat de llevant de la mina Nova i el camí de can Prat al nord, des de davant d'aquesta casa, amb la casa i la terra de can Ravenisses, fins al davant el costat de migdia.

olivar-vinya: La terra que reunia l'olivar i la vinya d'en Prat, estava situada darrere el turó de can Fornets, vora de can Cuana.

pla: A l'anomenat pla d'en Prat, també se'l coneixia com el pla de can Prat; espai de terra situat entre la via del ferrocarril al nord-oest, el camí de Granollers a Canovelles a nord-est, el terme amb Granollers a sud-est i el camí del Molí de la Sal al sud.

“Prat, Francesc: Propietat situada a la secció D, anomenada Brolla de *Villuya*, que conrea pel seu compte, una quartera de vinya de primera, una de segona, tres quartans de quarta, quatre d'oliverar de primera, quatre de segona i cinc de quarta. Prat, Esteve a la secció E anomenada pla d'en Camp, que conrea pel seu compte, per tres quartans de vinya de segona, tres de tercera, cinc de quarta” (AMC, *QLO53*, núm. 156, 161). “Pla d'en Prat. Sebastià Asturgó Terradas, conreu” (AMC, *CadI 953*, pol. 5, parc. 18-32, 55-59, 101-103). “Peça de terra denominada camp del Prat, abans conreu, prat, pedregar, avui regadiu, amb l'aigua de la riera del Congost i amb l'aigua de la sèquia de la Comunitat de Regants de Canovelles, llevant el riu Congost, migdia-ponent mas Camp, ponent mas Rovira i honors del Molí de Morell, nord mas Valls. Josep Cros Juliana, Antònia Cros Balart (1939)” (RPG, ll. 1, fca. 22, f. 64). “Peça de terra situada en el pla del Molí d'en Marc, anomenada hort del Prat, nord Marià Fortuny, llevant riera del Congost, migdia Salvadot Palet, ponent Marià Duran (a) Raxa. Montserrat d'Alòs Maltesa (1949)” (RPG, ll. 6, fca. 589, f. 216). “Casa lo Mas Teya demuyda. Per una pessa de terra dita, lo camp del Prat, sembradura dues quarteres, de la primera qualitat, a la classe 15a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 20-2).

Prat, l'era de can

De forma rectangular, tenia la llargada de la façana de llevant de la casa. Es trobava just arribar pel camí de cara, amb el pas de la mina Nova pel seu costat de llevant; fou afectada per l'obertura del carrer de la Indústria i va desaparèixer abans que la casa.

“Pla d'en Prat. Sebastià Asturgó Terradas. Can Prat, era” (AMC, *CadI 953*, pol. 5, parc. 56d).

Prat, el mas

v. *Olivet, camp Solinyà*.

Prat d'en Camp, la mina del

Antiga mina que naixia el prat de can Camp, travessava el riu Congost entrava en el terme de Granollers marxava fins a la parròquia de Palou.

“Mines anomenades l’una del Prat d’en Camp i l’altra Vella” (RPG, ll. 4, fca. 155, f. 64.) “Terra en el terme de Granollers, amb el dret d’aigua per regar els dimecres de cada setmana de les cinc fins a les nou del matí, amb la procedència de les mines anomenades del Prat d’en Camp o nova de Canovelles i vella d’on la pren el trastallador existent a la línia que divideix el camp denominat Parellada, llevant via del tren de Tarragona, Barcelona i França, migdia amb la carretera anomenada del Bosc d’en Bassa, ponent Francisco Angelet Serra, nord Ramon Sans Tord” (RPG, ll. 14, fca. 1.188, f. 137. Llibres de Granollers).

Puig, can

Nom d’una casa ja enderrocada que estava situada just al nord del lloc de trobada dels torrents de can Diego i el de Fangues, en una peça de forma triangular, configurada pels dos corrents d’aigua.

“Parroquia y terme de St. Feliu de Canavelles, fogajat ha 17 de juliol 1553 per Bertomeu Pi. Pere Puig” (ACA, núm. 2.598, f. XXXXVIII, *JIF*, pàg. 352). “Casa Puig. Per una pessa de terra a on està edificada la casa o barraca, sembradura nou cortans [quartans] de pertinències de la pessa de terra de quatre quarteres de sembradura, del mas Roca, y vuy [avui] Torrents, y es de primera qualitat [...] Per lo Casal o barraca, per lo personal d’Isidre Puig, cap de família” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 26-1 i 2).

Puig, el camí de can

Camí que conduïa fins a la casa de can Puig, des de la cara de ponent de la carretera de l'Ametlla; després de travessar el torrent de Fangues, de fet, continuava de cara a ponent coincidint amb la rasa de can Diego, que servia de rasa i camí, travessava el camí de can Pagès Vell, fins a l'autovia de l'Ametlla, vora el punt terminal amb l'Ametlla.

Puig, el mas

Denominació amb la qual era coneguda una peça en forma de triangle propietat de can Puig, format pel camí de can Puig al nord, els torrents de can Diego a ponent i el de Fangues, a llevant, que es trobaven a la punta del triangle.

“Serra de can Cuana” (AMC, *Cadl* 953, pol. 2, parc. 29).

Puig, la vinya de can

“Puig i Xicota, Josep, Domingo i Julià: Propietats situades a la secció D, anomenada brolla de *Villuya*, que conreen pel seu compte de quatre quartans de vinya de segona, deu de tercera, sis de quarta i l'altra de les mateixes superfícies i qualitat i la tercera d'aquesta secció de deu quartans de vinya de segona, deu de tercera i deu de quarta i una altra de sis quartans de vinya de primera, tres de segona i una altra de tres quartans de vinya de tercera, nou de quarta” (AMC, *QLO*53, núm. 151, 152 i 153) “Puig, vídua de Pere de Granollers: Una peça de terra en el paratge brolla de Belluya, que comprèn el conreu pel seu compte, una quartera de vinya de primera, una de segona. Puig i Xicota Domingo i Julià: Dues peces de terra en el paratge brolla de Belluya, que comprèn el conreu pel seu compte, una quartera, vuit quartans de vinya de tercera i una altra de tres quarteres, tres quartans de vinya de tercera” (AMC, *QLO*62, núm. 123, 124 i 125).

Puig-oriol, can

“Núm. 72. Can Puig-oriol: Joan Puig-oriol Oliveras” (AMC, *PMI* 924).

Pujades, can

Nom de casa pel cognom de la família Pujades, situada en una de les feixes veïnes de can Partegàs, sobre la carretera de Caldes, on actualment hi ha una granja.

Pujades, la vinya d'en

Segurament les terres de conreu de secà i vinya, que la família de pagesos de Granollers de cognom Pujades —que foren anomenats amb el sobrenom en Serrat— tenien a Canovelles.

“1855. Quadern núm. 2, d'Antoni Marquès, parts de fruits, núm. 96. Josep Pujadas, vinya” (APMarq, CDVA, *ClasT1 855*). “Pujadas, Josep: Propietat situada a la secció B anomenada pla d'en Marquès, que conrea pel seu compte, per vuit quartans de vinya de segona, una quartera de tercera i una de quarta. Pujadas, Josepa: Propietat situada a la secció D, anomenada Brolla de *Villuya*, que conrea pel seu compte, tres quartans de vinya de segona, tres de tercera, tres de quarta, tres de secà de tercera, sis de quarta” (AMC, *QL053*, núm.142 i 160). “Pujadas Josep de Granollers: Una peça de terra en el paratge pla d'en Camp, que comprèn el conreu pel seu compte, nou quartans de cereals secà de tercera, sis de vinya de segona, tres de tercera. Esteve Camarasa Vinyamata, va adquirir aquesta finca per compra a Miquel Montané segons escriptura de 4 de febrer de 1895 davant el notari de Granollers Joan Francesc Alesan. “Pujadas, Josep: Una peça de terra en el paratge pla d'en Marquès, que comprèn el conreu pel seu compte, dues quarteres de vinya de tercera” (AMC, *QL062*, núm.126 i 127). “En Serrat: L'origen d'aquest nom en Jaume Pujades Serrat adquireix (1883) una finca com a herència de la seva mare Teresa Serrat” (OG, inèdit).

Pujol, can

De la casa de ca l'Amell Xic, també varen dir-ne can Pujol, pel cognom de la família que va estar-s'hi.
v. *Amell Xic*.

Pujol, l'omeda d'en; la vinya d'en Pujol

omeda: A la vora del torrent de can Marquès, hi abundaven les arbredes; en aquest cas, per anomenar les terres que formaven part de la propietat de ca l'Amell Xic.

vinya: Terres que portava la gent de can Pujol, amb el secà a les carenes de les Maleses, el pla d'en Marquès, la Brolla i Bellulla, on es conreava de forma majoritària la vinya, hi abundaven també els avellaners i ametllers, conreus productius en aquelles èpoques, sense faltar-hi les oliveres, collites que havien estat també importants.

v. *mas Olivet*.

“Pujol, Miquel: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per quatre quartans de vinya de tercera, sis de quarta, nou de secà de primera, una quartera, sis quartans de secà de segona, una quartera de quarta, quatre quartans d'erm de primera. “Pujol, Nicolau: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per quatre quartans de vinya de segona, cinc de tercera, tres de secà de primera, tres de segona, quatre de tercera, dos de quarta. Pujol, Jacint: Propietat situada a la secció B anomenada pla d'en Marquès, que conrea pel seu compte, per una quartera, cinc quartans de vinya de primera, sis quartans de segona, tres quaters de tercera, una altra a la secció D anomena Pla, Brolla i *Villuya*, per sis quartans de vinya de segona, sis de tercera, sis de quarta. Pujol, Silvestre: per una propietat situada a la secció Y anomenada pla d'en Joana, per deu quartans de vinya de segona, deu de tercera, tres de secà de quarta” (AMC, QLO53, núm. 133, 134, 144 i 167). “Pujol, Miquel de l'Ametlla: Una peça de terra en el paratge les Maleses, que comprèn el conreu pel seu compte, tres quartans de cereals secà de primera, sis de segona, una quartera, deu quartans de tercera, deu de vinya de segona. “Pujol, Margarida: Dues peces de terra en el paratge anomenat pla d'en Marquès, que comprèn i conrea pel seu compte, tres quartans de cereals secà de primera, una quartera, tres quartans de tercera, dos de vinya de segona, dos de tercera, dos d'omeda de tercera, onze de cereals secà de tercera. La casa núm. 15 del quarter del Migdia” (AMC, QLO62, núm. 128 i PV, 237). “1855. Quadern núm. 2, d'Antoni Marquès, parts de fruits, núm. 99-100. Josep i Jacint Pujol, vinya; Censalistes, núm. 27-28. Miquel i Nicolau Pujol, vinya, conreu, erm” (APMarq, CDVA, *ClasT1855*).

Pujola, la

Sobrenom derivat de la forma femenina del cognom Pujol, de la dona de la casa de can Pujol.

“Pujola, Maria: Propietat situada a la secció B anomenada pla d'en Marquès, que conrea pel seu compte, per quatre quartans de segona, quatre de quarta, quatre de secà de segona, vuit de quarta” (AMC, QLO53, núm. 139).

Puntes, les

“Casa Diviu. Per una pessa de terra campà dita les Puntes, sembradura dues quarteres, de primera qualitat, a la classe 15a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 13-3).

Purgatori, el

“12 setembre 1851. Antoni Marquès i Rovira pagès, al noble senyor Francesc de Dou i de Siscar [...] hipoteca tota aquella peça de terra de vinya de quatre quarteres anomenada lo Purgatori, en el terme municipal de Canovelles, llevant heretat can Serra per mitjà de xaragall, migdia-ponent terres de l'otorgant, nord Antoni gironès de la Vila de Granollers” (APMarq, CDV, *CP1851*).

Putxet, el

Nom d'una casa construïda per en Miquel Duran que procedia de la casa del Putxet de Corró d'Avall; situada a la barriada Nova, en el triangle del rec Monar i el camí de Granollers a Canovelles, al carrer Diagonal. Aquesta casa, també anomenada can Miquel del Putxet i el Putxet Petit, avui ja no existeix.

També la casa situada a la carretera de Caldes, en arribar dalt a Bellullà, entre can Baldiri a la part de baix i can Clec, a la part alta. En el magatzem d'aquesta casa, els bombers de Granollers hi tingueren el parc durant uns anys.

“Cases de pagès. Carrer Diagonal amb el carrer del Sol. El Putxet i les primeres cases de la barriada (foto)” (*CUPT*, pàg. 27).

Putxet Petit, el

v. *Miquel del Putxet, Putxet.*

“Cases que es feren posteriorment al 1862, integrada dins el Quarter de Migdia a partir del núm. 20: Putxet Petit 20. (1930) Miquel Duran Pericas” (*TTC*, pàg. 54).

Quatre Camins, els

Cruïlla de camins a Bellulla, en el punt de trobada dels camins de Caldes i de Lliçà d'Amunt, on després d'obrir-se la carretera de Ribes, actual autovia de l'Ametlla, quedaria formada la cruïlla amb aquest nou vial i la carretera de Caldes.

“El 2 de desembre de 1841, s'anunciava licitació pel tram que va dels quatre camins del Santuari de Ntra. Sra. de Vilulla a can Draper de l'Ametlla” (Temes Aiguafredencs IV, pàg. 23). (PTAM, VI9).

Queteró, can

Casa del veïnat de Sanaüja; cal pensar que no devia durar gaire aquest nom en la denominació, entre anomenar-la primer can Gras i avui can Sidro. Podríem pensar que aquest nom té l'origen en la mala pronúncia de quarteró passa a *queteró*, cosa prou corrent.

v. *Sidro.*

“Jaume, Josep i Pere Gispert Rodoreda, homes de 27, 29 i 24 anys, pagesos, i Teresa Rodor Caseta, dona de 53 anys, mestressa de casa. Can Cataró” (AMC, *CE1934*, núm. 136-138 i 244).

Quico, el bosc de can; la vinya de can Quico

Com altres cases de l'Ametlla, la gent de can Quico tenien terres situades a la zona de les Maleses, entre els dos termes veïns.

“Codina, Pere: Propietat situada a la secció A, anomenada les Maleses que conrea pel seu

compte, per quatre quartans de vinya de primera, sis de segona i tres de tercera” (AMC, QLO53, núm. 27). Codina, Pere de l’Ametlla: Una peça de terra en el paratge les Maleses, que comprèn el conreu pel seu compte, quatre quartans de vinya de primera, cinc de segona, quatre de tercera, onze de bosc de tercera” (AMC, QLO62, núm. 42).

Quim, can

Nom de casa que es produeix a causa d’una afèresi del nom de fonts Joaquim de l’home, que és una variant en la denominació de la casa coneguda per ca l’Oliaire.

v. *Oliaire*.

“Terra en part vinya, travessada per la carretera de Caldes, on hi ha una caseta anomenada can Quim, llevant-ponent Josep Gurgí, migdia carretera vella que dirigeix a Caldes, ponent Francesc Vivet, nord Josep Rovira. Concepció Regordosa Soldevila, Marià Recolons Regordosa (1948)” (RPG, ll. 6, fca. 572, f. 157).

Quinta Avenida, la

Vial travessat longitudinalment, de llevant a ponent, per la línia termenal amb Granollers, era una part de la carretera de Ribes; quan aquesta es va eixamplar i començar a modernitzar passà en línia recta més amunt d’aquest vial pel seu costat de ponent. El que havia estat carretera va convertir-se en carrer que va a parar a l’autovia pels dos costats, el del nord, el del terme de Canovelles en diagonal, i el de Granollers, després d’una cantonada tancada gira cara a ponent. Avui en el nomenclàtor oficial, s’anomena Cinquena Avinguda.

Quintana, la

Terra que formava part de la quintana del mas Pagès Vell —la part actual de Canovelles ocupa les parcel·les 31 de can Jaume Colomer i 32 de can Trico, del polígon 2 del cadastre—, situada a tocar la cara de ponent del torrent de Fangues; de forma rectangular la línia termenal entre Canovelles i l’Ametlla, travessa aquesta gran peça de conreu.

Es documenten també les terres anomenades la Quintana, pròpies dels masos Marquès, Canyelles i Serra.

“Casa Canyelles. Per una pessa de terra dita la Quintana, sembradura tres quarteres, de la primera qualitat, a la classe 15a [...] Can Serra, Una pessa de terra campa dita la Quintana de sembradura vint-i-sis quarteres, sis quartans, 12 quarteres a la primera qualitat a la classe 15 [...] Casa Colomer. Per una pessa de terra, dita la Quintana, sembradura dotze quarteres, de la primera qualitat, classe [...] Casa Mas Pi, una pessa de terra campa dita la Quintana, sembradura trenta dues quarteres, de primera qualitat, classe 15a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 14-4; 15-1; 18-2; 19-1). “22 desembre 1944. Leonor Piqué Nomdedéu i Antoni Espargaró Piqué amb domicili a la “Casa el Turó”[...] ven a Josep Planas Pidevall, una porció de terra secà, de pertinències de l'heretat Pagès Vell, de la que forma part la Quintana” (AJC, fons d'escriptures de la casa). “25 maig 1967. A l'indret conegut per la Quintana, a prop del torrent del sot de can Gribau o de can Marquès, surt l'emplaçament d'una família sots hallstàctica, justificat per la troballa de terrissa grollera hallstàctica, de pasta més fina i paret prima; alguns petits fragments ibertizants” (AI, notes arqueològiques de Josep Estrada).

Quintana, el pla d'en

Terra situada a la part alta de la serra de can Cuana, sobre can Xirau, a llevant de la carretera de Ribes.

“Terra vinya campa, bosc, anomenada pla d'en Quintana, llevant Antoni Casas, migdia Joan Pons, ponent Víctor de Magarola, nord Garcia, abans Marià Duran. Joan Pons Rogé (1954)” (RPG, ll. 8, fca. 697, f. 58).

Rabassada, la

“Peça de terra regadiu anomenada la Rabassada, situada a Canovelles, pertinences del mas Duran” (Arg, contracte d'arrendament, 1900).

Raixa, en

Veiem el sobrenom de Raixa a un home de cognom Duran, amb l'àlies de Raixa, el qual devia ser el gendre d'aquesta casa.

v. *hort del Prat*.

"Marià Duran (a) Raixa" (RPG, ll. 6, fca. 589, f. 216). "Casa Raxa, vuy lo posoeix [posseeix] Pau Riera Cisteller. I Per lo Casal, per lo personal de Pau Riera Cisteller, cap de família, y per lo personal de Josep Riera, son germà" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 23-2).

Raixa, la peça d'en; el prat d'en Raixa

Terres que tenien la família de Granollers anomenats de cognom Raixa, encara que la gent es pensava que era un motiu. Feien de pagesos i tenien terres a Canovelles, al pla del Molí d'en Marc, vora la ribera del Congost, en una zona de prat que devia tenir l'arbreda unida a les d'altres propietats que omplien aquelles vores de verdor.

"Raxa, Marià: Propietat situada a la secció E anomenada pla Molí d'en Marc, que conrea pel seu compte, per nou quartans de prats de tercera, dos de secà de primera" (AMC, QLO53, núm. 198). "Mariano Duran (a) Raixa[...] Raixa, Marià de Granollers: Una peça de terra en el paratge pla del Molí d'en Marc, que comprèn el conreu pel seu compte, dos quartans de regadiu de primera, sis de prats de primera, tres de segona" (AMC, QLO62, núm. 133). "Més amunt de Sants Metges, al carrer de Corró, vivia una gent que es dien Raixa de cognom, el qual fa anys ha desaparegut del tot de Granollers, però no com a nom de casa ni com a forma de sobrenom, que ha adquirit aquesta última amb el pas dels anys. Quan es féu més conegut va ser en entrar de jove una noia d'aquesta casa del carrer de Corró a la casa del carrer de Josep Umbert, núm. 4, cantonada amb el carrer del Lleó, en la qual tenien perruqueria que es coneixia per ca la Raixa" (OG, pàg.107). (LG, ext. any 1927, pàg. 103; ext. any 1928, pàg. 91; 25 de juny de 1933, pàg. 5). (DG, ext. any 1929, pàg. 64)

Rasa, el rec de la

Ve de sota can Margens a Llerona i va a parar, circulant per la cara nord de can Poldo, al torrent Monar.

Ravenisses, can

Casa de la família Cambra que estava situada a l'antic pla d'en Prat, al costat de llevant ran el pas de la mina Nova i el camí de can Prat, amb el camí del Molí de la Sal a la cara de migdia; coneguda amb aquest nom per la poca cura que es tenia dels conreus, on de seguida creixien les ravenisses, producte de l'abandó. Construïda en planta baixa, pis i golfà, amb la coberta a doble vessant, horitzontal a la línia de façana, orientada a migdia. Va ser enderrocada el mes de novembre de l'any 2006.

La barriada nova ha estat gairebé tota urbanitzada i, fins fa poc, era una mena de curiositat aquesta masia, totalment incorporada al teixit urbà, amb el seu pati o antiga horta al davant, amb façana al carrer del Molí de la Sal, núm. 54, cantonada al carrer de la Indústria.

“Pla d'en Prat. Manel Falcó Font. Can Rabanisas” (AMC, *Cad* 1953, pol. 5, parc. 27b). “Núm. 47. Can Ravenisses: Bautista Cambra Casanovas” (AMC, *PM* 1924). “Joan Cambra Falcó amb domicili a can Rabanissa” (RPG, ll. 21 fca. 2.063 f.235). “Ravenissa: f. *BOT*. 1 Rafanistre. 2 ravenissa blanca. 3 ravenissa borda. 4 ravenissa groga. 5 ravenissa incana [família de les crucíferes]” (*GEC*, vol. 12, pàg. 359). “Primera sortida: Can Ravenisses. Casa amb data a principis de segle XX[...] Cases que es feren posteriorment al 1862, integrada dins el quarter de Migdia a partir del núm. 20. Can Ravenisses (1900) Joan Pons i Barroso” (*TTC*, pàg. 7, 53). “Can Ravenisses (foto)” (*CUPT*, pàg. 30).

Ravenisses, el camp d'en; la peça d'en Ravenisses

camp: Terra situada a llevant i enganxada a la casa de can Ravenisses, a la cara nord del camí del Molí de la Sal. En part edificada i ara enderrocada la casa, la finca totalment construïda.

peça: Terra que era de secà amb una part de vinya i ametllers, propietat de can Ravenisses, situada a llevant de la carretera de l'Ametlla i al nord del camí de Lliçà d'Amunt, a la serra de Bellulla.

També sembla que s'havia conegut amb aquest nom una peça de terra que després passà a ser propietat de can Cafè, on s'han construït les cases dels membres d'aquesta família, situada a la cara de migdia del carrer d'Enric Gurguí.

Igualment una peça de terra situada a la serra de Bellulla, ran la cara nord del camí de Lliçà d'Amunt, a llevant de l'autovia de l'Ametlla.

“Serra de can Camp. Josep Gispert Font. Paratge: Bellulla. Joan Cambra Falcó, conreu, barraça” (AMC, *Cad* 1953, pol. 5, parc.5; pol. 7, parc. 22).

Rebogada, la

Zona del Congost ideal per anar-se a banyar, enfront la fàbrica de can Serra de Granollers, on el riu feia aturada en forma de remolí. La línia termenal que va pel mig del riu deixava aquesta zona meitat a cada costat.

“Darrere la fàbrica de Can Serra i el camí que marxava enganxat a les seves parets, ran els horts, la riera hi feia aquesta aturada en forma de remolí, on molta canalla hi havia après a nedar. Avui al seu antic emplaçament hi ha el pi Bessó al mig dels horts” (OG, inèdit).

Rec, el camí del; el carrer del Rec i el pont del Rec

camí: En arribar al camí del Molí de la Sal, el rec Monar girava a llevant, però de cara a migdia partia el camí, en aquesta cruïlla; sortia de seguida del terme municipal de Canovelles i entrava en el terme de Granollers.

carrer: Urbanitzat i convertit en carrer l'antic camí, ara continua al nord passant pel mateix traçat que tenia l'antic rec Monar. Comença a la cara de migdia ran la línia termenal amb Granollers i va de cara al nord, travessant el carrer del Molí de la Sal, fins davant el pas de la via del ferrocarril.

pont: Anomenat el pont del Rec; el pont ara és gairebé tapat per les terres acumulades; per sota del pont passava el rec Monar i així travessava la via del ferrocarril.

v. *Carolina, Feu, Gordi*.

“Rec Monar, camí” (AMC, *CadI* 953, pol. 5). “Cas enfront al carrer del Rec” (RPG, ll. 9, fca. 81 I, f. 93). “El carrer del Rec” (AMC, *PNM*, A4, B4).

Rec, el

Anomenat el rec pel veïnat, aquesta torrentera comença a la serra de Bellulla, sobre can Diviu, recull les aigües de la part del darrere de les cases de la carretera, i antigament les faldes del caient de la serra; baixa al llarg de la terra de can Diviu Nou, que queda encaixonada entre el torrent i la carretera, i travessa l'antic camí de Granollers a Lliçà d'Amunt, avui l'entrada de la urbanització, i entra, poc després, en el terme de Granollers.

Recolons, can

Nom de casa que es va donar a partir d'adquirir la propietat i convertir-la en casa residència del Santuari de Bellulla, per part de la família Recolons. Casa ben restaurada i conservada, envoltada de jardins d'aire neoclàssic, ben preservats pel jardiner que anomenaven en Pepet.

v. *Bellulla*.

“Can Recolons” (AMC, plànol geomètric, any 1854).

Record, la peça d'en

Amb aquest nom es coneixia una peça de terra amb una barraca per a les eines, perquè era de l'home de cognom Illa de Granollers, conegut com en Record. Terra situada a ponent del camí de Granollers, actual carrer de la Riera, a la cara de migdia del camí del Molí de la Sal.

“Sobrenom amb el qual eren coneguts els de la família Illa que vingueren l'any 1880 procedents de can Record de Sant Antoni de Vilamajor a viure a Granollers, instal·lant-se al carrer de Joan Prim núm. 165” (OG, inèdit). “Nom de casa d'una pagesia del pla de Vilarrasa, que provenia del cognom de la família que s'acabà perdent amb l'última pubilla. Casa situada a llevant de la riera de Vilamajor, a la qual s'hi arriba pel camí de la casa, anomenada amb el cognom de la família Record, documentada en el fogatge del segle XV” (OSAV, inèdit).

Rector, l'hort del

Situat sota la Rectoria, en unes feixes que baixaven i que foren travessades al seu dia pel pas de la carretera de l'Ametlla. Terra amb un pou que servia per regar, que treballava l'home de can Roure, masover de la Rectoria.

Rectoret, can

Nom de la casa que forma part del barri de Sanaüja, núm. 11, de l'antic quarter del Nord, construïda de planta baixa i pis, amb la coberta horitzontal a la línia de façana, orientada a migdia, entre can Jaume Colomer a ponent i can Biel a llevant, en terres de can Manel, l'any 1805. S'hi entra a partir del costat de

llevant del camí de l'Ametlla, amb l'accés al pati a la cara nord.

Diuen que el nom podria derivar d'una antiga pertinença o vinculació de la propietat a l'església.

"Cuyàs, Joaquim: Per una casa" (AMC, QLO53, núm. 41) "Cuyàs, Joaquim: La casa núm. 11 del quarter del Nord" (AMC, QLO62, PV, núm. 200). "Cal Rectoret" (AMC, plànol geomètric, any 1854). "Núm. 15. Cal Rectoret: Josep Cuyàs Julià" (AMC, PMI 924). "Segona sortida: Can Rectoret. Situada al costat de can Jaume Colomer i de can Biel [...] Quarter del Nord 11. Joaquim Cuyàs" (TTC, pàg. 24, 55). "Can Rectoret" RGC, núm. 20, juliol 2001).

Rectoret, la peça de can, la vinya de can Rectoret

peça: Denominació de la peça de terra de secà, situada a les Peces de la serra de can Canyelles; de forma rectangular, puja a continuació de la peça del Cigró, a ponent, amb la peça del Palots a llevant, a la cara nord del camí de les Peces i el torrent de can Canyelles a la seva cara nord, on abans hi havia avellaners i ceps de la vinya. També toca el camí dels pins d'en Castells, a la cara nord del camp d'en Polissena.

vinya: La documentació antiga també localitza la vinya d'aquesta casa, al pla d'en Serra, el pla de can Cuana.

"Serra de can Canyelles. Josep Cuyàs Julià" (AMC, Cad 1953, pol. I, parc. 93). "Cuyàs, Joaquim: Propietat situada a la secció C, anomenada pla d'en Serra i Canyelles que conrea pel seu compte, per tres quartans de vinya de primera, nou de secà de tercera i una quartera de quarta. Una altra a la secció I anomenada pla d'en Joana, per una quartera de secà de primera, tres quartans de quarta i un quarta de vinya de primera" (AMC, QLO53, núm. 41) "Cuyàs, Joaquim: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Serra i Canyelles, que comprèn i conrea pel seu compte, una quartera, sis quartans de cereals secà de tercera, sis quartans de vinya de primera, una altra peça al pla d'en Joana, sis quartans de cereals secà de prime-

ra, nou de tercera, un de vinya de segona, tres de cereals secà de tercera, sis de vinya de segona, una quartera, sis quartans de tercera. El 1895 amb sol·licitud de 4 de març Joan Cuyàs va concedir a favor de Valerià Carreras, una quartera de terra vinya de les anteriors finques que portava a rabassa morta” (AMC, QLO62, PV, núm. 200).

Rectoria, la

Edifici situat al nord-est de l'absis de l'església; és una edificació situada sobre la cara de ponent de la carretera de l'Ametlla, a la qual es puja per una escala a la rampa que ve de la carretera o a nivell des del carrer de Sant Feliu, entrant entre l'Ajuntament i la tanca de can Rovira, girant després de cara al nord.

“Casa Rectoral, migdia Rosalia Ciervo Ribas per mitjà del camí anomenat Callarís, nord Isidre Duran, el camí antic de Canovelles al Congost. Parròquia de Sant Fèlix” (RPG, Il. 4, fca. 377, f. 104). “Primera sortida: Rectoria. Era la casa núm. 6 del quarter de Llevant. Abans hi havia masover, juntament amb els rectors [...] Rectoria. Rector Tomàs Mogas (1869)” (TTC, pàg. 6, 53).

FOTO: Arxiu històric de la Curat. Casa de l'Andiaca

Els masovers, avis de can Roure, amb mosèn Mas a l'esquerra, mosèn Tomàs Mogas asseguts, i el seu ajudant

Rectoria, la parellada de la

“Administració de Propietats i drets de l'estat d'aquesta província: Una peça de terra en el paratge la parellada de la Rectoria, que conreen pel seu compte, dues quarteres de regadiu de primera, dues de segona, dues de tercera, una de cereals secaners de primera. El capellà d'aquest poble. Riquesa rústica amillarada amb el

núm.2 [...] Augment per omissió a la Parellada de la Rectoria d'una quartera de vinya tercera" (AMC, QLO62, núm. 2 i APEN núm. 52). "Peça de terra anomenada vulgarment, Parellada de la Rectoria, regadiu" (AMC, Am1862, núm. 2).

Reig, can

Nom d'una casa que el propietari de can Caseta, de cognom Reig, va construirse de nova planta, ran d'aquesta, la qual es va conèixer i anomenar amb el seu cognom.

Ribera, el passeig de la

Denominació al nomenclàtor urbà del nou vial urbà obert al costat de ponent del riu Congost, el qual paral·lel al riu enllaça amb els termes municipals de Granollers i les Franqueses, on s'ha construït la nova zona industrial.

v. *carrer del Pont*.

"El passeig de la Ribera" (AMC, PNM, ABCDEF5).

Ribes, la carretera de

Es va obrir aquest vial com a carretera per la part alta del municipi, carenejant per Bellulla, des del Pontasco de Granollers, fins a l'Ametlla i marxant després de cara al nord.

Reformada i ampliada, hom va anomenar-la de forma popular l'autovia de l'Ametlla.

v. *autovia de l'Ametlla*.

Riera, el bosc d'en; la vinya d'en Riera

"Riera, Pau: Propietat situada a la secció B anomenada pla d'en Marquès, que conrea pel seu compte, per dos quartans de vinya de segona, una quartera de tercera, tres quartans de secà de segona i quatre de quarta" (AMC, QLO53, núm. 178). "Riera, Josepa de Granollers: Una peça de terra en el paratge Brolla de Belluya que comprèn i conrea pel seu compte, una quartera, sis quartans de cereals secà de tercera, tres quartans de vinya de segona i cinc de

tercera. Riera, Pau de l'Ametlla: Una peça de terra en el paratge pla d'en Marquès, que comprèn i conrea pel seu compte, sis quartans de cereals secà de tercera, sis de vinya de segona, dues quarteres, deu quartans de tercera, tres quartans de bosc de tercera" (AMC, QLO62, núm. 140).

Riera, el camp de la

Terra que havia estat propietat del Molí de les Canyes, de forma allargada amb el camí del Molí a la cara de migdia, el riu Congost a llevant, el rec Monar a ponent, i una sèquia derivada del rec que passava ran les basses al costat nord, amb un camí central que la travessava i portava al pou i la barraca del motor. Coneguda popularment com la vineda d'en Fortuny, després s'hi va construir la casa de can Galobardes; enderrocada aquesta, ara forma part de la zona industrial.

"Terra denominada camp de la Riera, en el terme de Canovelles, que es rega amb l'aigua de la riera del Congost, llevant riu Congost, migdia-ponent Molí anomenat de les Canyes, nord mas Castells i mas Rovira. Neus Fortuny Blanc, Dolors Duran Blanchart (1945)" (RPG, ll. 5, fca. 459, f. 67).

Riera, el carrer de la

Aquest carrer entra des del terme de Granollers per la cara de migdia i va en direcció nord. Quan es va obrir com a carrer, va continuar al nord pel camí del pla de can Sobrevia, es van articular a les seves vores les primeres i incipients construccions que donarien origen a la barriada Nova o l'anomenada popular de barri Xarlet.

v. Bot, Colet, Colomer, Enric Palet, Governador, camí de Granollers, Liret, Margalla, Maria Petita, Martínez, Miracielos, Percala, Suari, Ton Colet.

"Urbana en el carrer de la Riera, cantonada amb el carrer del Molí" (RPG, ll. 1, fca. 63, f. 208). "Carrer de la Riera" (AMC, PNM, A-4, B-5). "Reformes fetes al carrer de la Riera (fotos)" (CUPT, pàg. 28 i 30).

Riera Tort, en

Sobrenom amb el qual es coneixia un carreter que havia vingut de la casa de pagès de can Riera Tort de Sant Julià de les Olles. Quan entrava a can Clec, deia a la Caterina, la mestressa: "Noia, posa'm una copa d'allò que prenen els homenots". La dona agafava la botella del rom i li'n posava un got.

Rieral, el

“Casa Diviu. Per una pessa de terra erma, dita lo Rieral, sembradura una quartera, a la classe 29a [...] Casa Carpinell. Per una pessa de terra dita al Rieral, sembradura una quartera, de la tercera qualitat, classe 19” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 13-13; 24-7).

Riudeperes

v. *Marquès, Olivet.*

“1365. Precari per Bernat Riudeperas a favor de Bernat Marquès en poder de Francesc de Olivelles, notari de Barcelona” (APMarq, CDV, f/s.0).

Rius, la peça d'en

Peça de terra de la família de cognom Rius de Granollers, a la zona del pla de can Camp, que s'ha conegut més com el pla del Molí d'en Marc; les terres es combinaven de secà i regadiu, encara que travessades pel rec Monar i nombroses derivacions, el regadiu abundava més, sobretot a les parts més properes al riu.

“Rius, Francesc: Propietat situada a la secció E anomenada pla Molí d'en Marc, que conrea pel seu compte, per dos quartans de secà de primera, tres de regadiu de tercera, una altra de dos quartans de regadiu de segona, quatre i secà de primera” (AMC, QLO53, núm. 197). “Rius, Francesc de Granollers: Una peça de terra en el paratge pla del Molí d'en Marc, que comprèn i conrea pel seu compte, onze quartans de cereals secà de primera” (AMC, QLO62, núm. 141).

Roca, can; el mas Roca

Al segle XIX, es troba documentat amb el cognom Roca, un habitatge veí de can Sastre. Així mateix, es documenten al cadastre del segle XVIII, una casa i propietat anomenades Torrents, anteriorment Roca.

L'any 1862 es localitza en Josep Torrents a la casa veïna de can Martí, cosa que podria fer pensar en una relació entre aquestes cases, o bé que fos una de sola que acabés dividint-se en diversos habitatges

v. *Martí, Puig, Torrents.*

“Roca, Joan: Per una casa” (AMC, QLO53, núm. 188). “Roca, Jaume: La casa núm. 11 del quarter de Llevant” (AMC, QLO62, núm. 145 i PV, 238). “Tercera sortida: Jaume Roca” (TTC, pàg. 53).

Rodó, el camp

“Dos camps, lo un dit lo camp Rodó de una quartera, y lo altre lo camp de la Bassa del Molí” (Col·l. de can Roger. Escripura de l'any 1799).

Rodoreda, la vinya d'en

“Rodoreda, Joan: Propietat situada a la secció C anomenada pla d'en Serra i Canyelles, que conrea pel seu compte, per dos quartans de vinya de primera, tres de quarta, sis de secà de segona, sis de tercera i set de quarta” (AMC, QLO53, núm. 180). “Rodoreda, Joan de Corró d'Avall: Una peça de terra en el paratge pla d'en Marquès, que comprèn i conrea pel seu compte, sis quartans cereals secà de tercera, sis de vinya de primera” (AMC, QLO62, núm. 152).

Rof, el bosc d'en; la vinya d'en Rof

Part de les terres del mas Rof de Llerona, al terme de Canovelles, amb el bosc i vinya de la casa, a les Maleses, i la vinya en el pla de can Cuana.

“Rof i Bou, Josep: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per tres quartans d'erm de primera. Roca, Felip: Propietat situada a la secció Y anomenada pla d'en Joana, que conrea pel seu compte, per una quartera, un quartà de vinya de segona” (AMC, QLO53, núm. 172 i 204). “Rof, Francesc de Llerona: Una peça de terra en el paratge pla d'en Joana, que comprèn i conrea pel seu compte, una quartera, dos quartans de vinya de tercera. Rof i Bou, Josep de Llerona, peça a les Maleses, una quartera, tres quartans de bosc de tercera” (AMC, QLO62, núm. 153 i 154). “Can Rof: Gran casal de la parròquia de Llerona, pagesia situada entre la cara de ponent del Camí Ral i el llevant del riu Congost” (OLF, inèdit).

Roger, can

Nom de casa, abans anomenada el Molí de les Canyes, després can Fortuny i actualment, dins el polígon industrial, és l'escorxador Arderiu.

v. *Fortuny*.

"Can Roger. Marià Fortuny" (*TTC*, pàg. 53). "Can Roger i can Galobardes, cases que no han sobreviscut al fort desenvolupament industrial (foto)" (*CUPT*, pàg. 31). "Can Roger" *RGC*, núm. 8, octubre-novembre-desembre 1997).

Roger, la vinya d'en

Terres de conreus de secà, amb la vinya de la casa de can Roger de Llerona, situades al pla d'en Serra i el pla de can Cuana.

"Roger, Jaume: Propietat situada a la secció C anomenada pla d'en Serra i Canyelles, que conrea pel seu compte, per sis quartans de vinya de primera, quatre de segona, sis de secà de segona, sis de tercera, sis de quarta" (*AMC*, *QLO53*, núm. 184). "Roger, Joan de Llerona: Una peça de terra en el paratge pla d'en Joana, que comprèn i conrea pel seu compte, sis quartans cereals secà de tercera, sis de vinya de tercera, una quartera d'erm de primera. "Roger, Jaume: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Serra que comprèn i conrea pel seu compte, una quartera, sis quartans secà de tercera, dos quartans de vinya de primera, sis de segona, una altra en el pla d'en Joana, una quartera de cereals secà de tercera" (*AMC*, *QLO62*, núm. 155 i PV, 240). "Cases de Llerona: segles XVIII, XIX i XX, segle XIX, (Roger) segle XX primera meitat, Lari" (*SMLI*, pàg.55). "Joan Rogé. Per una casa de pagès" (*AMLF*, caixa 172, *Am1854*, *TLI*, núm.217). "Isabel Roger de Corró. Per una pessa de terra de vinya sembradura d'una quartera, tres quartans la segona qualitat" (*AMarq*, *CDV*, Cad. s/d, núm. 3).

Roget, en

Sobrenom amb el qual era conegut l'home de can Guri, baixet de mena, que es recorda ja de gran.

"Josep Guri (a) Roget" (*RPG*, ll. 8, fca. 757, f. 222).

Roig, el rec de can

Denominació del rec que entrava al terme de Canovelles, des de la parròquia de Llerona, que recorria, els molins i es trobava amb el rec Monar de Canovelles, davant de can Guri, abans de repartir-se pels molins i les terres de regadiu. També conegut com la mina de can Jovany.

v. *mina de can Jovany, rec Monar*.

“7. Lo rech de can Roig” (AA, plànol d'aigües, s/d).

Roig, la vinya d'en

Terra de la propietat de can Roig de Llerona, conreu i vinya situada a Bellulla.

“Roig, Maria: Propietat situada a la secció D anomenada brolla i *Villuya*, que conrea pel seu compte, per tres quartans de vinya de tercera, sis de quarta. “Roig, Jaume: Propietat situada a la secció E anomenada pla Molí d'en Marc, que conrea pel seu compte, per sis quartans de secà de primera” (AMC, QLO53, núm. 192 i 200). “Roig, Jaume de Corró d'Avall: Una peça de terra en el paratge pla del Molí d'en Marc, que comprèn i conrea pel seu compte, sis quartans cereals secà de primera. Roig, Maria de Llerona, peça a la brolla de Belluya, nou quartans de vinya de tercera” (AMC, QLO62, núm. 156 i 157).

Roja, la

Potser la forma femenina de Roig. Cognom documentat als fogatges de 1553.

“Parroquia y terme de St. Feliu de Canavelles, fogajat ha 17 de juliol 1553 per Bertomeu Pi. Eulalia Roja” (ACA, núm. 2.598, f. XXXXVIII, JIF, pàg. 352).

Ros, can

La casa coneguda amb aquest nom queda ran la cara de llevant de la carretera de l'Ametlla, amb l'angle nord-oest just al pas de carretera. D'estructura senzilla, en planta baixa, pis i coberta perpendicular a la línia de façana, amb una nova construcció al seu costat de llevant, queda dins un tancat.

També el nom de casa can Ros, que sembla s'origina a partir d'un sobrenom, es coneixeria igualment per can Mingo de can Camp.

v. *Mingo de can Camp*.

"Joan Rovira. La casa núm. 5 del quarter del Nord" (AMC, *QLO62*, PV, núm. 241 i 242).

"Núm. 32. Can Ros: Pere Costa Gispert." (AMC, *PM1924*). "Segona sortida: Can Ros. Hi vivia a principis del segle XX, en Lluís Marsal, anomenat 'el Pistolero' [...] Quarter del Nord 5. Genís Rovira" (*TTC*, pàg. 24, 55). "Can Ros" *RGC*, núm. 11, juliol-agost-setembre 1998).

Ros, el bosc de can; el tros del Ros i la vinya de can Ros

tros: Peça de terra, de forma irregular, amb entrada per la cara de llevant des del torrent de Fangues, amb la Plana al nord i a migdia una part amb l'hort del Sastre, i la resta amb el torrent del Joncar, on hi havia la font del Ros.

"Rovira, Joan: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per dos quartans de vinya de primera, dos de segona i cinc de quarta. Una altra a la secció C, anomenada pla d'en Serra i Canyelles, quatre quartans de vinya de quarta, sis de secà de tercera, una quartera de quarta, un quarta de vinya de primera, sis de secà de segona, sis de tercera, una quartera de quarta. Rovira, Genís: Propietat situada a la secció D, anomenada brolla de Villuya, que conrea pel seu compte, per tres quartans de vinya de tercera, tres de quarta, una altra a la secció E anomenada pla d'en Camp, sis quartans de vinya de tercera, onze de quarta, una altra a la secció H anomenada pla d'en Duran, sis quartans de secà de primera, dues quarteres de segona, sis quartans de tercera. Per una casa" (AMC, *QLO53*, núm. 173 i 191) "Rovira, Joan: Dues peces de terra en el paratge anomenat pla d'en Serra que comprèn i conrea pel seu compte, sis quartans de cereals secà de segona, una quartera de tercera, quatre quartans de vinya de primera, tres de segona, vuit de cereals secà de tercera, una quartera de vinya de segona, dos quartans d'erms de segona, una altra a les Maleses, de nou quartans de bosc de tercera." "Rovira, Genís: Una peça de terra en el paratge anomenat brolla de Belluya que comprèn i conrea pel seu compte, una quartera, onze quartans de vinya de tercera, una altra al pla d'en Duran de vuit quartans de cereals secà de primera, dues quarteres, quatre quartans de tercera" (AMC, *QLO62*, PV, núm. 241 i 242). "Paratge: Can Duran. Joan Serradell Canalia, conreu" (AMC, *Cad1953*, pol. 6, parc. 8).

Ros, la costa de can; la pujada de can Ros

costa: Denominació que rep la cara pendent situada sobre el camí de Llerona, en el caient de sota el costat de llevant can Ros.

pujada: Camí en pendent que puja des de la zona industrial actual de can Castells, antigament des del camí de Llerona, i porta fins la cara nord de can Ros, al camí de l'Ametlla, també conegut com el camí de la Mina.

Ros, l'era de can

No tenien era fixa ni enrajolada en aquesta casa, encara que aprofitaven per batre el tros de la part del darrere, al capdamunt de la costa, que anomenaven l'era. Picaven, escombraven i regaven el terra abans de batre amb el seu animal; també s'ajudaven amb la casa de can Manel, ventaven amb forques i amb garbella per al gra. Feien uns pallerets, i quan s'acabava la batuda es feia servir la terra de conreu.

Ros, la font del

Aigua que rajava en forma de font a la part baixa del torrent del Joncar. Avui només la presència d'uns plàtans en el llit del torrent indica el seu antic emplaçament, ara totalment sec. Les edificacions d'aquesta zona han contribuït que s'eixugués del tot l'aflorament.

Situada dins el tros del Ros, sobre el pas del torrent, però ran de l'hort del Sastre; hi ha qui també ha anomenada la mina i el safareig de cal Sastre.

“Paratge: Can Duran. Joan Serradell Canalia, bassa” (AMC, Cad1953, pol. 6, parc. 8d).

Rosal, el carrer del

Nou carrer que es va obrir a les terres de can Camp, en direcció llevant-ponent, des de l'avinguda de Canovelles fins a la carretera de Caldes.

v. *Diviu, Lechero, Pistolero*

“El carrer Rosal” (AMC, PNM, B2-3).

Rosalia, ca la

El nom d'aquesta casa-torre està incorporat a la part alta de la façana de l'edifici, Vil·la Rosalia. Casa construïda pel matrimoni format per l'Amadeu Escolà Riva i la Rosalia Ciervo Ribas, a començament de la dècada de 1930. Rosalia també li posaren de nom de fonts a la néta, que encara viu a la casa. Edificació que fa cantonada amb la carretera de l'Ametlla de cara a llevant, on hi ha l'entrada i la façana principal, format per un semisoterrani, perquè el carrer de Sant Feliu, situat al costat de migdia, fa una pujada fora que deixa el primer pis a un nivell més proper; construïda sobre aquesta planta, amb baix i dalt, enganxada pel costat nord amb la casa de cal Sastre.

Rosàs, el bosc d'en; la vinya d'en Rosàs

"Rosàs, Teresa: Propietat situada a la secció D anomenada Brolla i *Villuya*, que conrea pel seu compte, per una quartera de secà de segona, sis quartans de tercera, una quartera, deu quartans de quarta, cinc quartans de vinya de tercera, tres de quarta, quatre quarteres de bosc de primera, vuit de segona, setze de tercera, deu de quarta, tres quarteres, onze quartans d'erm de primera. Rosas Casas, Antoni: Propietat situada a la secció Y anomenada pla d'en Joana, que conrea pel seu compte, per una quartera de secà de primera, tres quartans de quarta, un de vinya de primera" (AMC, *QLO53*, núm. 185 i 202). "Rosàs, Teresa, de Sant Feliu de Codines: Una peça de terra en el paratge brolla de Belluya, que comprèn i conrea pel seu compte, una quartera de cereals secà de primera, quatre quarteres de tercera, vuit quartans de vinya de tercera, sis quarteres de bosc de primera, deu de segona, vint-i-dues de tercera, tres d'erm de primera, dues de segona" (AMC, *QLO62*, núm. 155). "Can Rosàs: Família de cognom Rosàs, casa del carrer de la Sagrera, també coneguda per can Pep Sabater" (OSFC, pàg. 479).

Rosca, en

Sobrenom per anomenar un home de cognom Estrada que havia estat masover de can Rosca de Palou. Quan va venir a viure a Canovelles, se'l conegué popularment amb el nom de la casa de procedència.

"Can Rosca: Casa situada a llevant del barri de Sant Joan, entre aquest i la via del tren de França" (OG, pàg. 112).

Rossa, la

Sobrenom femení per anomenar la dona de cal Ros.

Roure, can

El cognom Roure i la casa probablement coneguda amb aquest nom, es troben documentats al segle XVI.

La casa de can Roure, que coneixem actualment amb aquest nom, està situada sobre el costat de llevant del torrent de Fangues, amb el núm. 11, forma part de la barriada Vella, al final del nucli del poble, a l'actual carrer de Sant Feliu, abans del torrent; va ser construïda a començament del segle XX, pels antics masovers de la Rectoria. És una masia d'estructura senzilla, amb planta baixa i pis, amb coberta a doble vessant perpendicular a la línia de façana, orientada a migdia, amb les corts de les vaques al pati que l'envolta per les cares sud-est i sud-oest.

“Parroquia y terme de St. Feliu de Canavelles, fogajat ha 17 de juliol 1553 per Bertomeu Pi. Joan Roura” (ACA, núm. 2.598, f. XXXXVIII, JIF, pàg. 352). “Quarter de Llevant 20: Cases que es feren posteriorment a l'any 1862. Can Roure, (1909) Josep Pous i Roger” (TTC, pàg. 53).

Roure, l'era de can

En aquest casa no tenien era fixa, ni espai enrajolat permanent; tanmateix, quan arribava l'època de batre, preparaven el pati situat al costat de ponent de la casa, el picaven i després l'encatifaven amb buina de vaca, que deixaven assecar perquè fes una pàtina compacta. Venien eugassers a batre a la casa, de les colles que recorrien la comarca i passaven una casa darrere l'altra; ventaven amb forques i garbelles per a les faves, instrument aquest que encara es guarda a la casa. Es feien tres pallers, dos de palla i un de sec, que es barrejava amb civada, alfals i el que hi havia.

Roure, la vinya de can

A can Roure tenien la terra dedicada a la vinya, plantada de ceps de sumoll, *abaié*, pansa rossa i pansa tendra, amb algun cep de moscatell, on després va construir-se el cementiri nou. Eren uns conreus de secà d'aquesta propietat en part dels quals es féu el cementiri i la resta es va edificar amb habitatges.

Rovira, can

Nom d'una de les cases més importants del poble, que havia estat hostal, situada a Canovelles de Dalt; nom que prové del cognom Rovira de la família de la casa; situada al carrer de Sant Feliu, núm. 8, envoltada per una tanca a l'entorn de la propietat, dóna la volta per migdia fins al corredor de davant l'antic Ajuntament, que dóna la volta pel costat de llevant fins a l'església. S'hi entra per una porta de barri que dóna a la façana del carrer; construïda en planta baixa i pis, amb coberta de doble vessant perpendicular a la línia d'una façana allargada, orientada a migdia, amb obertures de totxo pla a plec de llibre.

L'home de can Rovira era carreter i es dedicava a fer tragines i viatges quan es desemboscava. A la casa es tancava ramat, i quan baixaven els pastors de la Cerdanya, era una de les cases a la qual tancaven a l'hivern.

"Parroquia y terme de St. Feliu de Canavelles, fogajat ha 17 de juliol 1553 per Bertomeu Pi. Antoni Rovira" (ACA, núm. 2.598, f. XXXXVIII, Jf, pàg. 352). "Casa coneguda per can Rovira, amb la seva era de batre enfront de la mateixa casa, i una porció de terreny anomenat Herbei, i una alzina a la part de llevant-migdia de l'esmentada era. Tot en terme de Canovelles, llevant la Casa Rectoral per mitjà de senda, migdia enfront plaça pública, ponent dreta camí veïnal de Granollers a l'Ametlla, nord esquena parets de l'església i cementiri. Joaquim Gorchs Pagès, Sebastià Ribell Lloreda (1940)" (RPG, ll. 1, fca. 42, f. 131). "Josep Gorchs i Pagès. La casa núm. 5 del quarter de Llevant" (AMC, QLO62, PV, núm. 215). "Casa Rovira" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 16). "Primera sortida: Can Rovira. Casa núm. 5 del quarter de Llevant, va ser una de les cases més importants del poble [...] Referència que en el segle passat [XIX] havia estat hostal" (TTC, pàg. 6, 53). "Cases de pagès. Can Rovira (foto)" (CUPT, pàg. 25). "Can Rovira" RGC, núm. 9, gener-febrer-març, 1998).

Rovira, l'aigüerol de can; el camp de la Rovira i la parellada del mas Rovira

aigüerol: Denominació de les terres del Molí de les Canyes —anomenades de forma popular *l'aigarol*— que arribaven fins la riba del Congost; terres fàcilment inundables, a migdia del camí de can Fortuny, fins a arribar a les terres de can Gall.

camp: Amb el nom de camp de la Rovira, es documenta una terra a final del segle XVIII, que devia ser així mateix una peça pertanyent a can Rovira.

parellada: A continuació de l'Aigüerol, pel costat de ponent s'anomenava la Parellada, les terres situades a migdia del Molí de les Canyes, en un espai travessat pel rec Monar en sentit nord-sud, i transversalment per les sèquies secundàries.

v. *Mollet*.

“Terra de conreu, secà, pertinences de la peça anomenada la parellada del Mas Rovira, llevant mas Duran de Lluís Ribó per mitjà de camí, Francesc Espargaró, migdia Lluís Ribó, ponent-nord resta de la que procedeix de Pere Colom. Miquel Julià Roca, Miquel Julià Gorchs (1943)” (RPG, ll. 4, fca. 356, f. 38). “Terra en part vinya, conreu, erm i bosc, en el punt conegut per l'aiguarol de can Rovira, llevant riera del Congost, migdia Francesc Dou, Marià Raixa, ponent-nord Bonaventura Fortuny. Neus Fortuny Blanc, Dolors Duran Blanchart (1945)” (RPG, ll. 5, fca. 460, f. 69). “El camp de la Rovira a Canovelles” (Col·l. de can Roger. Escripura de l'any 1799).

Rovira, l'alzina de can; el bosc de can Rovira; el mas Rovira; l'olivar de can Rovira; el prat de can Rovira i la vinya de can Rovira

Quan es fa la descripció de la finca de can Rovira, es remarca l'alzina situada al costat de l'era.

mas: Una part de les terres d'aquesta propietat queden situades dins el terme de l'Ametlla; per tant, la línia termenal amb el poble veí, les travessa.

vinya: Es varen censar terres del mas Marquès, a la falda de sobre el torrent d'aquesta casa, a la zona de les Maleses i del pla de can Marquès, distribuïdes en peces de diversos censalistes.

v. *mas Roig, vinya de can Diviu*.

“Terra bosc de pertinences del mas Rovira en el terme de Canovelles, nord Francesc Botines, llevant Joaquim Gorchs per mitjà de carretera, migdia Margarida Sallent, ponent Ramon Bosch. Luís Reventós Casas (1940), Joan Cuyàs Badia (1945)” (RPG, ll. 1, fca. 77, f. 249). “Terra de secà en la qual hi ha una casa a la partida anomenada la vinya d'en Rovira, llevant-nord Enric Gorguí, llevant Josep Grau, Maria Vila, migdia Sadurní Andreu, Joan Boter, terrers de can Camarasa, ponent la mateixa herència, carretera de Barcelona a l'Ametlla,

nord Josep Gorguí, Jaume Maranges. Enric Gorguí, Fèlix Molins Julià (1946)” (RPG, ll. 6, fca. 542, f. 52). “Bosc pertinences del mas Rovira” (RPG, ll. 34, fca. 3.394, f. 71). “Heretat denominada mas Pagès Nou, migdia el mas Rovira de Canovelles” (RPG, ll. 58, fca. 156 N, f. 121. Llibres de l’Ametlla). (AMC, plànol geomètric, any 1854). “Gorchs i Molins, Josep: Propietat situada a la secció C anomenada pla d’en Serra i de Canyelles, que conrea pel seu compte, dos quartans d’oliverar de segona, tres de quarta, una quartera de vinya de primera, sis quartans de segona, sis de tercera, quatre de quarta, una quartera de bosc de tercera, una de quarta. Una altra a la secció E anomenada pla d’en Camp, onze quartans d’oliverar de segona, una de quarta, una quartera de bosc de primera, una quartera de segona una de tercera, onze quartans d’erm de primera. Una altra a la secció F anomenada pla del Molí d’en Marc, quatre quarteres de regadiu de primera, dues quarteres quatre quartans de segona, dues de tercera, quatre quartans d’erm de primera, dues quarteres de secà de primera, cinc de segona, deu quartans de prats de segona, una quartera de tercera, quatre quarteres d’erm de primera. Una altra a la secció G anomenada pla d’en Magarola, una quartera, tres quartans de secà de tercera, una quartera de prat de tercera, quatre quarteres, quatre quartans d’erm de primera. Una altra a la secció H anomenada pla d’en Duran, una quartera de secà de primera, dues quarteres de segona, dues de tercera, una de quarta, dos quartans de bosc de primera, quatre de segona, vuit d’erm de primera, tres quartans de vinya de segona, tres de tercera, sis d’oliverar de tercera. Una altra a la secció Y anomenada Pla d’en Joana, sis quartans de secà de primera, una quartera de secà de primera, tres de segona, quatre de tercera, quatre quartans de quarta, dues quarteres de bosc de segona, dues de tercera un quartà de quarta, una quartera d’erm de primera. Per una casa” (AMC, QLO53, núm. 92). “Gorchs i Pagès, Josep: Dues peces de terra en el paratge anomenat pla d’En Serra, que comprèn i conrea pel seu compte, tres quartans de vinya de primera, una quartera de segona, una quartera, set quartans de tercera, dues quarteres de bosc de tercera, una quartera, nou quartans de vinya de tercera, cinc quartans d’oliverar de primera, dos de segona, una altra en el pla d’en Camp, sis quartans de bosc de primera, sis de segona, dues quarteres de tercera, tres d’erm de primera, una altra en el pla del Molí d’en Marc, tres quarteres, sis quartans de regadiu de primera, dues de segona, deu quartans de segona, sis quartans de tercera, una altra en el pla d’en Duran, sis quartans de cereals secà de primera, set de segona, quatre d’erm de primera, sis de cereals secà de segona, sis de tercera, sis de prats de segona, sis de tercera, dues quarteres de cereals secà de primera, dues de segona, dues de tercera, sis quartans de bosc de tercera, una quartera vuit quartans d’erm de segona, una altra en el pla d’en Magarola, tres quarteres, deu quartans d’erm de primera, una quartera de segona, una de tercera, altres tres peces en el pla d’en Joana, una quartera, sis quartans de

segona, cinc quarteres, quatre quartans de tercera, vuit quartans de segona, dues quarteres de bosc de segona, tres de tercera, una d'erm de primera" (AMC, QLO62, PV, núm. 215). "Francesc Rovira per valer-se de les aigües del torrent que hi ha en aquest lloc i d'altres paratges, per al rec de les seves terres, paga a l 6 de juny l S" (AA, LlevR, pàg. 13). "1855. Quadern núm. 2, d'Antoni Marquès. Censalistes, núm. 45-46. Joan i Pau Rovira, vinya" (APMarq, CDVA, ClasT1855). "Casa Rovira. Per una pessa de terra de vinya, sembradura dues quarteres, de la segona qualitat, a la classe 18a. Altre pessa de terra vinya una quartera de segona. Altre pessa de terra de bosc, mitja quartera [...] Per una pessa de terra erma, de prat de pastura, sembradura una quartera, primera, classe 24" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 16-12, 13, 14 i 18).

Rovira, l'era de can

Lloc on originàriament es feia l'aplec, el qual més tard passà a fer-se a l'era de can Castells, perquè les rajoles ballaven i no els anava bé; això féu que traspassessin l'activitat de lloc. Espai obert a la cara de migdia de la masia, que després es va tancar en tot el seu perímetre amb una paret alta, tal com encara es veu avui dia.

"Primera sortida: Can Rovira. A l'era d'aquesta casa se celebrava l'aplec de la Mare de Déu de Bellulla, quan va ser tornada a la parròquia de Sant Feliu, l'any 1872" (TTC, pàg. 6). "L'aplec de la Mare de Déu de Bellulla, que se celebrava a l'era de can Rovira (foto)" (CUPT, pàg. 19).

Rull, can

Nom de casa del barri de Sanaüja, situada al costat de llevant i enganxada amb can Boada. De construcció senzilla com la veïna, amb planta baixa i pis, amb coberta a doble vessant, perpendicular a la línia de façana, orientada a migdia; avui queda tancada i està deshabitada.

Va ser popular l'home que hi vivia en aquesta casa, que hom anomenava en Rull; fou el carter del poble, feina que va fer fins molt gran. Ell amb un bastó anava xino-xano a Granollers a recollir la correspondència, i després passava casa per casa a repartir-la. Quan ell plegà, va fer la feina en Puerto, al qual li digueren el Carter.

"Martí, Josep: Per una casa" (AMC, QLO53, núm. 123). "Martí, Josep: La casa núm. 7 del quarter del Nord" (AMC, QLO62, PV, núm. 222). "Can Rull" (AMC, plànol geomètric, any 1854).

“Núm. 34. Can Rull: Jaume Martí Planas” (AMC, *PMI 924*). “Can Rull” (PTAM, VI2). “Segona sortida: Can Rull. Casa núm. 7 del quarter del Nord, al costat mateix de can Boada [...] Josep Martí” (*TTC*, pàg. 24, 55).

Rull, la vinya de can

Es documenta el conreu i la vinya d'aquesta casa al pla d'en Duran; també tenien la vinya en uns rengles de ceps a la costa, sota la casa de can Rull, en unes feixes en què arrencaren els ceps per fer camps de conreu ordinari.

“Martí, Josep: Propietat situada a la secció H anomenada pla d'en Duran, que conrea pel seu compte, per una quartera de vinya de primera, sis quartans de segona, sis de quarta, vuit de secà de tercera” (AMC, *QLO53*, núm. 123). “Martí, Josep: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Duran que comprèn i conrea pel seu compte, nou quartans de cereals secà de tercera, quatre de vinya de primera, vuit de segona, una quartera de tercera” (AMC, *QLO62*, PV, núm. 222).

Sabater, el bosc de can; el mas Sabater i la vinya de can Sabater

Les terres del mas Sabater, amb la casa d'aquest nom en el terme de Lliçà d'Amunt, són travessades per la línia termenal amb Canovelles, on hi ha la zona de bosc que puja ran la cara nord del torrent de Bellullà i a l'entorn del torrent de Bellullà; quan forma el meandre després del revolt de la cara de migdia de la carretera de Caldes i continua de cara a migdia, fa veïnatge amb les terres de can Comes.

“Heretat mas Sabater en el terme de Canovelles i de Lliçà d'Amunt. La part de Canovelles es compon de vinya i bosc, migdia-ponent la part de Lliçà d'Amunt, nord mas Amell de Josep Vergés i Amell Xic de Josep Vivet, llevant mas Partegàs, Relats per mitjà del torrent anomenat Olivet. Josep Rosàs Mas (1914) germans Rosàs Macià, Albert Rosàs Macià, Martí Borrell Soll, Josepa Borrell Montanyola (1944)” (RPG, II.1 fca.12 f.35). “Heretat mas Sabater, en els termes de Lliçà d'Amunt i de Canovelles, vinya, bosc, nord mas Amell de Josep Vergés i Amell Xic de Josep Vivet i altres, part amb la carretera de Caldes. La travessen diversos torrents, entre ells el de can Partegàs i can Comes, llevant Relats per mitjà del

torrent Olivet, avui Marià Recolons. Josep Rosàs Majó” (RPG, II.11 fca.12 f.155). “Serra de can Canyelles. Can Comes. Albert Rosàs Macià” (AMC, Cad1953, pol. 8, parc. I, 38-39). “Empara vers i contra Joan pruna pagès de Sta. Justa i Ruffina garbes i garberes de qualsevol generao de gra collidas en dita heretat de dit mas Sabater” (HJM Baronia de Montbui, caixa B/2. Llibres del Consell, any 1626). “Mas i heretat Sabater en terme de Lliçà d’Amunt i Canovelles, bosc, llevant mas Comes, ponent mas Roca de Josep Vergés, nord herència mitjançant finca en el terme de Canovelles” (RPG, II. 1, fca. 2, f. 4. Llibres de Lliçà d’Amunt). “Casa Camp. Per una pessa de terra de bosc, sembradura una quartera de primera qualitat, a la classe 26a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 8).

Sabater, la serra de can

Va pujant suaument aquest serradet des del torrent de can Marquès cap a llevant en la seva elevació, fins a trobar-se amb la serra de Bellulla; avui conreus d’aquesta casa que en altre temps havia estat bosc entre els torrents de Bellulla i de can Pertegàs.

Sabater, el torrent de can

Es coneix amb aquest nom perquè al final del seu recorregut, però ja a l’altre costat del torrent de can Marquès en terme de Lliçà, hi ha aquesta casa del poble veí. Conegut també com el torrent de can Pertegàs.

Saborit, la vinya d’en

Els Saborit de Granollers eren pagesos petits que tingueren terres a Canovelles; després una de les branques, traslladats a Palou, seria coneguda com els Titus.

“Saborit, Jaume: Propietat situada a la secció D anomenada brolla de *Villuya*, que conrea pel seu compte, per quatre quartans de vinya de primera, dos de segona, tres de tercera, tres de secà de segona, sis de tercera, sis de quarta” (AMC, QLO53, núm. 218). “Saborit, Jaume de Granollers: Una peça de terra en el paratge brolla de Belluya, que comprèn i conrea pel seu compte, tres quartans cereals secà de tercera, deu de vinya de primera” (AMC, QLO62, núm. 160).

Safareig, el passatge del

“Habitatge en el núm. 10 del passatge del Safareig” (RPG, ll. 32, fca. 3.167, f. 75).

Sagrera, la

Entorn de l'església de Sant Feliu, format pel nucli antic de la població.

“Casa situada a la Sagrera, amb front al carreró de l'Església” (RPG, ll. 11, fca. 1.015, f. 194).

FOTO: Xavier Vallbona

“f. Església i les seves dependències, que constituïen el sagrat o lloc d’asil per als delinqüents./ Cases contigües a l’església, la rectoria i el cementiri. Espai al voltant de l’església i el cementiri en què persones i béns estaven sota la protecció de la pau i treva.” (DIEC).

Salaverd, can

Nom de casa al barri de Sanaüja, inicialment anomenada can Pau Panduro i actualment can Boada.
v. *Boada, Pau Panduro*.

Salitar, el

Devia ser la terra situada a la vora del costat de ponent del riu Congost, arbreda del mas, com un continu amb les peces arbrades dels altres masos; en aquest cas plantada de salzes

“Casa lo Mas Pi. Per una pessa de terra erm dita lo Salitar, sembradura quatre quarteres” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 19-5).

Sanaüja, el barri de

El barri d’aquest nom està situat entre els camins de l’Ametlla i el de Llerona; hi trobem de sud a nord les cases de ca l’Ignasi, can Pastor, can Panduro, can Manel, can Ros, can Boada, can Rull, can Trico, can Jaume Colomer —antigament aquesta casa tenia tres cossos, coneguts per can Valentí, can Marí o can Xum i el, pròpiament, de can Jaume Colomer—, can Rector, can Biel, can Soler, can Lleó, Can Cisteller, i al final, tocant gairebé el termenal de l’Ametlla, cal Sord, can Girbau i can Sidro.

El barri podria tenir el seu origen l’any 1805, en un inicial carrer de cases, amb arrendataris i treba-

FOTO: Xavier Vallbona

lladors de la casa de Magarola, que construeixen les cases que avui coneixem per can Jaume Colomer, can Rector, can Biel i can Soler.

“Barri Sanahuja” (AMC, *Cadl* 953, pol. 3, parc. 1-8, 44-55). (PTAM, Va nord-est i a la cara nord-oest del ferrocarril). “Sanaüja” (OC, vol. VII, pàg. 33).

Sant Antoni, el carrer de

De curt recorregut, s'entra a aquest carrer des de la cara de llevant de l'avinguda de Canovelles, davant la plaça de l'Ajuntament.

“Terreny en el passatge de Sant Antoni” (RPG, ll. 8, fca. 752, f. 208). “El carrer de Sant Antoni” (AMC, *PNM*, C3).

Sant Eudald, el carrer de

Paral·lel a la via del ferrocarril pel seu costat de llevant, aquest carrer va obrir-se a les terres del pla d'en Prat, pertanyents en part al Molí de la Sal urbanitzat, i va en direcció sud-nord, des del carrer del Molí de la Sal fins al carrer Diagonal.

v. *camp del Molí*.

“El carrer de Sant Eudald” (AMC, *PNM*, A3, B4).

Sant Feliu, el carrer de

Carrer del poble antic de Canovelles on s'entra des de la cara de ponent de la carretera de l'Ametlla, puja donant la volta davant de can Valls, passa davant la façana de l'antic Ajuntament, davant l'entrada de l'església parroquial, i se'n va de baixada per davant de can Roure fins a arribar al torrent de Fangues.

v. *Ajuntament, Cases, Castells, Cisteller, Costa, Jep, Martí, Roure, Rovira, Trull, Valls*.

“El carrer de Sant Feliu” (AMC, *PNM*, C3, D3).

Sant Feliu, l'església de; la parròquia de Sant Feliu de Canovelles

v. Introducció.

Altars:

Roser, l'altar del

“Lo altar del Roser esta a ma dreta del major” (AMV, caixa núm. 4 L.I.R.R. Llibre de la confraria de la V.M. del Roser, fundada lo any 1599, pàg. 3).

Sant Feliu, l'altar de

(ABB, ep. V.8, f. 48, any 1379).

Sant Joan, l'altar de

“Trobem la fundació del benefici de l'Altar de Sant Joan el 10 de Març de 1319” (ABB, ep. V. 8, f. 48, any 1379). (Acat, Spec. Dec. Vall. f. 445. la col·lació 1.332).

Sant Joan Baptista, l'altar de

(ABB, ep. V. 82, f. 40).

Sant Sebastià, l'altar

Abans altar de Sant Joan.

(ABB, ep. V. 45, f. 110, any 1578).

Sant Sebastià i Sant Jaume, l'altar de

(ABB, ep. 86, f. 27, any 1776).

Santa Maria, l'altar de

(ABB, ep. V. 8, f. 48, any 1379). (A.Cat. Spec.Dec.Vall. f.445).

Santa Maria de Gràcia, l'altar de

Veiem també com s'anomena a aquest altar el de la Mare de Déu de Gràcia (ABB, ep. V. 74, f. 168, any 1727). (APC, 1 d'Abril de 1872).

Santa Maria del Rosari, l'altar de

(ABB, ep. V. 74, f. 168, any 1727).

Santa Maria dels Dolors, l'altar de

(ABB, ep. 86, f. 27, any 1776).

Santa Maria de la Guia, l'altar de

(ABB, ep. 82, f. 40).

Sant Crucifix, l'altar del

(ABB, ep. V. 74, f. 168, any 1727).

Retaules:

Sant Sebastià, el retaule de

Altar Major de l'església de Sant Feliu

(AMC, plànol geomètric, any 1854). (PG, núm. 551, 2a època, pàg. 25). "Sant Feliu, nom popular Sant Fèlix" (IE, pàg. 34). "Paròquia de Sant Feliu de Canovelles" (Acat, Spec. Dec. Vall. f. 445). "Que's prenguin les providències i convenients perque s'acabi de pintar lo retaule de Sant Sebastià. 5 d'Abril de 1591" (Aep, V. 52 de visita). "L'església parroquial de Canovelles (Vallès Oriental), dedicada a Sant Feliu, és romànica del segle XII. Té una sola nau acabada en un absis semicircular, decorat per fora amb arcuacions cegues i lesenes distribuïdes de forma simètrica a l'entorn de la finestra axial" (ARC). "Sant Feliu de Canovelles" (ASLI, Notes disperses de la conversa amb el rector, any 1929). "Primera sortida: Església. Edifici més representatiu del nostre poble, del segle XI, la portada és posterior a l'edificació i un dels elements romànics més important de la comarca" (TTC, pàg. 6). "L'església parroquial de Sant Feliu de Canovelles" (FPMA, pàg. 112-113). "Sant Feliu de Canovelles" (EOP, 153. De Granollers a Vic). "Canovelles. Sant Feliu" (CR). "L'església de Sant Feliu de Canoveles es un exemplar pur y bonich, encar que senzill, de la arquitectura romànica" (RegV, pàg. 145-151). "Església de Sant Feliu (fotos)" (CUPT, pàg. 13-18). "1678. Jeroni de Magarola construeix una tribuna a l'interior de l'església" (NM).

Sant Plàcid, la mina de

Captació d'aigua al nord de can Guri, en una peça de terra travessada per la línia termenal amb les Franqueses, vora el costat de ponent del riu Congost, des d'on se subministrava l'aigua de la companyia d'en Lluís Serra.

"Terra on hi ha la titulada pertinença minera anomenada de Sant Plàcid" (AMG, JM, Conciliacions de l'any 1882). "Pla de Magaroles. Lluís Serra Guàrdia, pous, caseta, dipòsit" (AMC, Cad1953, pol. 3, parc. 22abcde).

Santa Justa, el camí de

Camí ja gairebé perdut i embardissat, amb marges esllavissats que obstrueixen part del seu recorregut; dreuera que menava a l'ermita de Santa Justa des de la cruïlla amb els camins de Caldes o de can Bernils i el de can Marquès, ran ca l'Amell Xic.

Té molt poc tros dintre el terme de Canovelles, la major part la trobem en terme de Lliçà d'Amunt.

Santa Justa i Rufina, la parròquia de

“En el registre de Comuns de l'any 1328 se'ns diu que la parròquia de Santa Justa i Rufina és una de les més antigues de la rodalia, que estava unida a la parròquia de Santa Eulàlia de Ronçana. L'any 1432 [...] només tenia dos parroquians. Per això no tenia rector [...] va quedar unida a la parròquia de Sant Julià de Lliçà d'Amunt” (CMA, pàg. 437-438. L'església de Santa Justa i Rufina). ADB, V.P. vol. 19, f. 172. Visita del 12 d'octubre de 1445” (“*Ecclesia parochialis sanctorum Justae et Rufinae unita cum dicta Ecclesia de Llisano Superiore*”).

Santa Maria; el camp de Santa Maria i el pla de Santa Maria

La zona anomenada el pla de Santa Maria la trobem documentada també amb la forma dialectal de “lo lla de Santa Maria”; plataforma de conreus sobre el costat de ponent del torrent de Fangues, al començament de la falda de la serra de can Cuana, pertanyent d'antic a Santa Maria de Ripoll.

v. *serra de can Cuana, prat de Cones.*

“26 juny 1008. Incilberto i la seva esposa permuten amb l'abat Odó cinc peces de terra situades a Canovelles, per altres a Cabanelles. *Ego Incilberto et uxor sua Incuncia[...] pecias de terras in termino de s. Felicis de Canuvellas et afront ipsa 1 pecia: de circi in terra de Condegredo vel eredes suos, de otiente in terra de Bunicio, de meridie in terra de Petro, de occiduo in terra de Vives, vel suos erredes; eta alia pecia agrontat: de cirici in terra de Petreso, de otient in terra de Pedro, de meridie similliter, de occiduo in terra de S. Felicis, et alia pecia afrontat: de circi in terra de Petro de orient in terra de S. Maria, de meridie in terra de Petro, de occiduo in terra de Suniario; et alia pecia afrontat: de cirici in terra de Petro, de orient in terra de S. Maria de Ripullo, de meridie in terra de Petro, de occiduo in terra de S. Felicis de Canuvellis*” (CSC, vol. II, pàg. 65). REGESTA: Mas, Notes, IV, núm. 214-5 (núm. CCCLIII). (ACA, Cart., f. 348, núm. 1.021). “Terra con-

guda per lo pla de Santa Maria, en el terme de Canovelles, llevant Josep Moret, Miquel Roca, migdia Josep Bosch, ponent Antoni de Magarola. Concepció Dausa Vercher” (RPG, ll. 2, fca. 172, f. 160). “Terra en el paratge denominat Santa Maria, pertinències del mas Sellés i Cuana, nord Joan Nualart, migdia Andreu Gutinell, Bonaventura Suari, ponent Víctor Magarola, nord Francesc Rof. Isidre Bou Vallmitjana (1943)” (RPG, ll. 3, fca. 333, f. 221). “Peça anomenada lo Pla o camp de Santa Maria. Aquell tros de terra boscosa, pertinències d’una peça de terra nomenada lo Llà de Santa Maria, unida a l’heretat del mas Celler i Cuana [...] 16 agost 1518”. “Beneficat precari a Joan Albinyana y a Francesc Pagès son fill propietari del mas Pagès de l’Ametlla, termena a solixent ab los mateixos Pagès, a mitgdia part ab los mateixos, part ab Bellvert del Pla, y part ab camp de Canovelles que fou d’en Fabrera, a ponent ab los mateixos Pagès, alou del referit benefici, que fou del mas Cellers mediant camí, que antigament dirigia a Vic, tremuntana av lo torrent que allí és, anomenat de les Fonts” (Al, ll. 1, f. 251, llibre d’hipoteques (1820). Benefici de Santa Maria juliol, 1833).

Santuari de Bellulla, el

v. Bellulla.

FOTO: Col. ca l'ignasi

Processió de Corpus a la ctra. de Canovelles; al fons, can Sastre

Sastre, can

Nom de la casa situada sobre la cara de ponent de la carretera de l'Ametlla, en un pla superior a aquest vial, a la qual es pot pujar pel Callerís, amb una porteta d'accés. Així mateix, per dalt el carrer de Sant Feliu, s'hi accedeix per la part principal, just davant de can Jep, entrada a un pati fins davant la façana principal, orientada a llevant; construïda en planta baixa i pis, amb coberta a doble vessant perpendicular a la línia de façana, amb el núm. 19; obertures d'arc pla de pedra picada amb un contrafort de pedra al costat nord, enganxada pel costat de migdia amb ca la Rosalia, i per ponent amb can Martí i can Bonastre.

v. *Tei*.

“Batlle, Josep: Per una casa” (AMC, *QLO53*, núm. 22). “Batlle, Josep de Barcelona: La casa núm. 10 del quarter de Llevant” (AMC, *QLO62*, núm. 20). “Can Sastre” (AMC, plànol geomètric, any 1854). “Primera sortida: Can Sastre. Casa núm. 10-11 del quarter de Llevant. Antic mas Tei. Pagava censos al Monestir de Santa Maria de Ripoll [...] Can Sastre. Jaume Roca” (*TTC*, pàg. 8, 53). “Can Sastre” *RGC*, núm. 30, gener 2004).

Sastre, l'hort d'en; la peça de can Sastre

hort: Peça de conreu estreta i allargada, que es va perdre com a conreu; amb el torrent del Joncar a migdia i el de Fangues a llevant, que portava l'home de can Sastre, que regava amb l'aigua de la mina a través del safareig del Sastre.

peça: Terra que pertanyia a can Sastre, situada a l'antic pla de can Camp o després del Molí d'en Marc.

“Batlle, Josep: Propietat situada a la secció E, anomenada pla el Molí d'en Marc que conrea pel seu compte, per sis quartans de secà de segona. Sastre, Josep: Propietat situada a la secció H anomenada pla d'en Duran, que conrea pel seu compte, per una quartera, sis quartans de secà de primera, una de segona, sis quartans de quarta” (AMC, *QLO53*, núm. 22 i 220). “Batlle, Josep de Barcelona: Una peça de terra en el paratge pla del Molí d'En Marc, que comprèn el conreu pel seu compte, tres quartans de cereals secà de primera, tres de segona” (AMC, *QLO62*, núm. 20). “Paratge: Can Duran. Rosalia Ciervo Rivas, conreu” (AMC, *Cad1953*, pol. 6, parc. 9).

Sastre, la mina d'en; el safareig de can Sastre i el torrent d'en Sastre

mina-safareig: Naixement d'aigua d'un curt recorregut a ponent del torrent de Fangues, que omplia un petit safareig al torrent del Joncar, que servia per regar l'hort d'en Sastre; tant la mina com el safareig han desaparegut totalment.

torrent: Denominació del torrent també conegut com el torrent Joncar, anomenat d'aquesta forma perquè al final, tocant el torrent de Fangues, hi ha l'hort del Sastre.

v. *font del Ros*.

Sauleda, la peça d'en

Terra situada el pla de can Camp que pertanyia a la família Sauleda, fabricants de Granollers. Terra que després passa a la propietat de can Cafè, coneguda com el Motor d'en Cafè, on posteriorment hi hauria l'escorxador municipal, a la cara nord del terraplè de la via.

“Sauleda, Fermí: Propietat situada a la secció E anomenada pla d'en Camp, que conrea pel seu compte, quatre quartans de regadiu de segona, una quartera, vuit quartans de secà de primera” (AMC, QLO53, núm. 223) “Sauleda, Fermí de Granollers: Una peça de terra en el paratge pla d'en Camp, que comprèn i conrea pel seu compte, una quartera vuit quartans de cereals secà de primera, una quartera nou quartans de primera. Aquesta peça passa per venda a Josep Gispert Rovira” (AMC, QLO62, núm. 163). “Can Sauleda. El propietari de la fàbrica de curtits Fermí Sauleda” (AMG, Clombres núm.1-152, plec 1-3. Anys 1875-1883). (Cg, SXIX).

Segarra, en; el camp d'en Segarra i la vinya d'en Segarra

Era coneguda amb el sobrenom d'en Segarra la família de cognom Montaner de Granollers, que tenia terres de conreu a Canovelles, com tants d'altres granollerins.

camp: Les peces de terra situades a l'anomenat pla de can Camp foren censades i venudes a diversos propietaris; pla que fou travessat al seu dia per la línia del ferrocarril. Aquest camp va quedar dividit aleshores, amb una part de forma triangular a migdia, i una altra de forma trapezoidal al costat nord, amb un camí que passava ran la terra i el terraplè de la via.

vinya: Eren diverses les peces de vinya que es documenten, situades en llocs diferents: al pla de can Camp, i a Bellulla.

“Montaner, Francesc: Propietat situada a la secció E anomenada pla d'en Camp, que conrea pel seu compte, per dos quartans de vinya de tercera, quatre de quarta, sis de secà de tercera, una quartera de quarta. Una altra a la secció F anomenada pla del Molí d'en Marc, per una quartera, tres quartans de secà de primera, deu quartans de segona, una quartera de quarta” (AMC, QLO53, núm. 118) “Montaner, Francesc de Granollers: Una peça de terra en el paratge pla d'en Camp, que comprèn el conreu pel seu compte, una quartera sis quartans de regadiu de primera, una quartera sis quartans de cereals secà de primera, deu quartans de segona, nou de tercera. Una altra en el paratge anomenat pla del Molí d'en Marc, d'una quartera sis quartans de cereals secà de tercera, sis quartans de vinya de segona. Una altra a la brolla de Belluya de sis quartans de vinya de segona, una quartera, sis quartans de tercera” (AMC, QLO62, núm. 97). “Paratges: Pla de can Gall. Joan Gausachs Tintó, conreu. Pla de can Sobrevia. Hereus de Martí Montané Grivé, conreu” (AMC, Cad1953, pol. 4, parc. 39 i 48). “Francisco Montané Masana, construir un edifici-magatzem al carrer de l'Alba núm. 37-39, 11 de desembre de 1944” (C44obres, núm. 205). “Francisco Montané Masana, veí d'aquesta ciutat, plaça de los Caídos núm. 3, 20 de gener de 1943” (AMG, C40obres núm. 8 lligall 3825). “En Segarra” (LG, ext. any 1927, pàg. 37-72; any 1928, pàg. 11). “En Segarra” (DG, any 1929).

Seguals, el mas

v. Ciuronar.

“26 octubre 1378. Stabliment firmat per Guillem Febrera de la Ametlla a favor de Jaume Marquès de tres feixes de terra que son de honor del mas Saguals de Santa Justa. Son en alou del Senyor de la Bastida, com consta en poder de Pere Salvador notari, fet en Granollers 26 octubre 1378” (APMarq, CDV, f/s.O, núm. 4).

Sentmenat, can

“Per la Casal de dit Semmenat, i per lo personal de Geroni Carrera masover de dita casa, cap de família. Total de la Casa Semmenat” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 11-1-6).

Senyorito, el

Sobrenom amb el qual era conegut el propietari de can Castells, l'Antoni Hernández, casat amb la filla de can Castells. Era de Barcelona, de parla castellana; a qui pel parlar i el fer anomenaren d'aquesta forma, que la gent pronunciava *senyuritu*.

Sèquia, la; el carrer de la Sèquia

Carrer de la barriada Nova, que va en direcció de ponent a llevant des del carrer Diagonal, fins al carrer de la Riera, en el punt de confluència amb el carrer del Torrent de Fangues. Conegut amb aquest nom per respectar el nom antic de la Sèquia, part baixa i final del rec Monar, que anava en paral·lel amb el torrent de Fangues, al qual remetia abans d'entrar al riu Congost.

v. *travessia de la Manya*.

"El carrer de la Sèquia" (AMC, PNM, B-4).

Serra, can

Nom de casa d'un, en altre temps, magnífic casal, el qual devia tenir una bona activitat en època no gaire allunyada, si hem de considerar-ho per les ruïnes de les edificacions auxiliars que hi havia escampades al seu redós. Tot plegat tenia una imatge una mica patètica, car s'hi ajuntaven a aquestes les pròpies ruïnes de la casa que, en ple funcionament i en el seu encimbellament geogràfic al capdamunt de la serra homònima, va constituir un magnífic i bell mirador de les terres de l'entorn.

Situada a la serra de can Serra, a ponent del camí de l'Ametlla, i, per tant, també a ponent de l'actual autovia de l'Ametlla, des de la qual s'hi arribava poc més amunt del tirabuixó amb la carretera de Caldes. Es va enderrocar la casa, que

tenia un finestral al primer pis amb l'escut representant una serra i la data de 1696.

També anomenada can Serra del Guano, perquè tenien uns guanos per al conreu i, a més, durant un temps fou el Canyet, en un cobert habilitat, on portaven tots els animals morts de la comarca.

Va ser la primera casa de pagès de la comarca on varen disparar-se canons per dispersar les boires.

"Can Serra" (PTAM, VI I). "Can Serra" (AMC, plànol geomètric, any 1854) "Terra de pertinences de la casa o heretat can Serra" (RPG, ll. 3, fca. 300, f. 140). "Terra de conreu, olivar, bosc, en el terme de Canovelles, pertinències de l'heretat can Serra, nord Antoni Marquès per mitjà de torrent, llevant resta, Genís Espargaró i altres, ponent Antoni Marquès. Es va segregar de l'heretat anomenada can Serra. Lluís Serra Guàrdia (1940), Florenci Grau" (RPG, ll. 4, fca. 428, f. 236). "Can Serra. Lluís Serra Guàrdia, casa" (AMC, Cad1953, pol. I, parc. 84c). "Serra, Marià: Per una casa" (AMC, QLO53, núm. 207). "Serra, Marià: La casa núm. 9 del quarter de Ponent" (AMC, QLO62, PV, 246). "Núm. 64. Can Serra: Pere Bassó Fabra" (AMC, PM1924). "Paratge: Can Serra. Lluís Serra Guàrdia, casa" (AMC, Cad1953, pol. I, parc. 84c). "Casa Serra. Per lo Casal de dita casa Serra, per lo personal de Pau Serra, cap de família, y per lo personal de Sadumí Castells, habita per estadant en dita casa" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 15-11). "Tercera sortida: Can Serra. Era una de les cases més importants, hi figurava una finestra amb la data de l'any 1696 amb un escut [...] Quarter de Ponent. Can Serra 9. Marià Serra" (TTC, pàg. 44, 54). "Can Serra" RGC, núm. 23, abril 2002).

Serra, l'alzina de can; el lledoner de can Serra

alzina: Aquest gran i bellíssim exemplar estava situat a la cara nord, a mig camí abans d'arribar a la casa de can Serra. Era tradicional pujar-hi i arrecerar-se a la seva ombra per berenar o simplement gaudir d'una estona de pau.

lledoner: Magnífic exemplar de *Celtis australis*, amb un tronc de diàmetre excepcional de 4,5 m. Situat a la cara de llevant de la masia de can Serra, que es va veure durant molt de temps, malauradament, envoltat de ruïnes. Ran mateix, hi passava un dels dos camins que sortien de la casa i que circulava entre aquest arbre i l'era, i que menava cap al camí de l'Ametlla.

"Tercera sortida: L'alzina de can Serra" (TTC, pàg. 44).

Serra, el barri de la

Conegut amb aquest nom el veïnat format a partir de la cara nord de la carretera de Caldes, fins a la part culminant de la serra de can Serra i el barri de can Cuana, que també rebia aquest nom; segurament, el pas de l'autovia, amb la seva divisió i a poc a poc, va anar fent possible i remarcant més la distinció entre una part i l'altra.

v. *Amell Xic, Bernat Serra, Canyelles, Fornets, Jovençà, Pertegàs, Serra.*

“Casa assenyalada amb el núm. 1 del barri de la Serra” (RPG, ll. 3, fca. 327, f. 206).

Serra, la bassa de can

Amb el plural les basses d'en Serra, s'anomenava la zona situada al límit amb el terme de les Franqueses, tallada en una petita part per la línia termenal. Lloc ric d'aigua que servia a la companyia d'aigües d'en Serra per fer la distribució a Granollers. Ara hi ha dipòsits de la companyia d'aigües actual.

“Can Serra. Lluís Serra Guàrdia. Bassa. Pla de Magarola. Lluís Serra Guàrdia, pous, caseta, dipòsit” (AMC, *Cadl* 953, pol. 1, 85d, pol. 3, parc. 22).

Serra, el bosc de can; l'olivar de can Serra i la vinya de can Serra

bosc: Gran espai situat a la cara nord de la casa, envoltat per terres de conreu i terres de bosc d'altres propietats, amb les quals forma un tot homogeni; pel costat nord-est el bosc de can Cafè, arriba a les franges de bosc davant de can Bernat Serra i envolta les terres on està enclavada aquesta casa; arriba per ponent fins al bosc de can Marquès, punt on hi ha la capçalera del torrent de can Serra.

olivar: Terres també conegudes amb la forma personal olivar d'en Serra; ocupen terres d'aquesta propietat a les terres del mas situades a la serra.

vinya: Igual que les terres d'olivar amb les quals es completaven; eren uns conreus dels quals ja no es té record al mas, per les diverses activitats que s'hi feren, diferents del conreu de la vinya.

v. *Vinyassa.*

“Serra, Marià: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per una quartera de vinya de segona, una quartera, nou quartans de tercera, un quartà d'erm de primera. Una altra a la secció C, anomenada d'en Serra i Canyelles, per dos quartans de regadiu de quarta, quatre quarteres de secà de primera, quatre de segona, sis de tercera, sis de quarta, nou quartans de vinya de segona, una quartera de tercera, dos quar-

teres, sis quartans de quarta, dos quartans d'oliverar de primera, tres de segona, tres de quarta, tres quarteres de bosc de primera, sis de segona i catorze de tercera, cinc quarteres, cinc quartans de bosc de quarta, sis quarteres d'erm de primera, quatre de segona. Una altra a la secció Y anomenada pla d'en Joana, dues quarteres quatre quartans de bosc de tercera" (AMC, QLO53, núm. 207). "Serra, Tomàs de Granollers, peça al pla d'en Serra, dues quarteres vinya de tercera. Serra, Marià: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Serra que comprèn i conrea pel seu compte, dos quartans de regadiu de tercera, dues quarteres, sis quartans de cereals secà de primera, tres quarteres, sis quartans de segona, deu de tercera, dos quartans de tercera, dos quartans d'oliverar de primera, quatre de segona, dos de tercera, dues quarteres, sis quartans de bosc de primera, tres quartans de segona, sis quartans de tercera, dues de quarta, un quartà d'erms de primera, dues quarteres de segona, sis de tercera, una altra a les Maleses, de dues quarteres nou quartans de vinya de tercera" (AMC, QLO62, núm. 168 i PV, 246). "Paratge: Can Serra. Lluís Serra Guàrdia, bosc" (AMC, Cad1953, pol.1, parc. 84g). "La pineda de can Serra es troba a la part més nord-occidental de Canovelles [...] Bosquet de pins piners barrejats amb alguns peus de pi blanc" (BC, pàg. 47).

Serra, el camí de can; la carretera de la Serra

Més que camí segurament hauríem hagut de dir els camins de can Serra, car en sortien dos que es bifurcaven gairebé just davant la casa i formaven arcades diferents. Ara, pel de la cara nord, hi circularèm bé i ens portarà a la masia des de l'autovia de l'Ametlla; l'altre, amb el qual antigament es trobaven després de les dues llaçades a l'alçada d'aquest ràpid vial, avui tan sols es dibuixa en algun tros de l'antic traçat; vora la casa i el lledoner, les posteriors edificacions l'envaiïren i anul·laren.

"Peça de terra del mas Camp, que té a ponent la carretera de la Serra" (Coh. de can Roger. Carta de pagament any 1873). "Peça de terra de pertinences de l'heretat Camp, a ponent de la qual passa la carretera de la Serra" (RPG, ll. I, fca. I, f. 1). "Can Serra" (AMC, Cad1953, pol. 1).

Serra, l'era de can

Situada a la cara nord-est de la casa de can Serra, quedava envoltada pels dos camins que sortien de la casa cap al camí de l'Ametlla i la deixaven anellada. Avui encara podem veure part del seu enllosat vora el camí de la cara nord, ja que l'altre, en aquest punt, ha desaparegut conjuntament amb la casa.

"Paratge: Can Serra. Lluís Serra Guàrdia, era" (AMC, Cad1953, pol.1, parc. 29d).

Serra, el mas

Terres de la propietat de la masia Serra, situades entre el costat de ponent del camí de l'Ametlla, fins a arribar a la part de llevant de can Jovençà i les terres de can Marquès, omple la serra homònima fins a arribar pel costat de migdia, amb les terres de la serra de can Canyelles.

v. *Bellver, Quintana*.

"Can Serra" (AMC, *Cadl* 1953, pol. 1, parc. 28-34, 79-87). "Terra en el terme de Canovelles, a migdia amb les terres del mas Serra" (RPG, ll. 2, fca. 81, f. 11). "El mas Serra" (RPG, ll. 4, fca. 380, f. 122).

Serra, el pla d'en

Terra de la propietat de can Serra, situada a la part baixa del mas, propera al pas del torrent de can Marquès; també es documenta amb la forma composta, el pla d'en Serra i Canyelles.

v. *Artigassa*.

"Peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Serra, que comprèn cereals i vinya" (AMC, *Am* 1862, núm.1).

Serra, la serra de can; el turó de can Serra

L'àmplia serra d'aquesta propietat que arriba fins a les propietats de can Canyelles, can Marquès, can Jovençà, can Bernat Serra i can Fornets; culminant a la part més alta, hi havia la pagesia de can Serra amb el lloc més alt anomenat el turó de can Serra, ran el pas de l'antic camí de l'Ametlla.

"24 març 1967. El turó de can Serra. Visitat per l'Emili, Sra., Miquel i els nois Puig i Simon de Vilanova: Camp d'en Mata-ases, camp de l'Estuc i camp d'en Palots. Hi ha recollit, Campaniana A (un fragment), Campaniana B (3 fragments, un dels quals, part d'una base, és curiós per tenir a la cara superior un senyal incís com de palmeta, lloseta de marbre blanc, ceràmica ibèrica de gerreta i d'àmfora, parets d'àmfora de pasta grisa, sigil·lada fina i clara. 5 maig 1967, Emili i família. 24 setembre 1967, Emili i Font" (AI, notes arqueològiques de Josep Estrada).

Serra, el torrent de can

Torrentera que s'inicia al bosc de can Serra i que té dos caients molt curts que s'ajunten per formar-ne un de sol que vessa al costat de llevant del torrent de can Marquès; el que baixa del nord-est, gairebé escanya la terra d'aquest mas fins a tocar la punta de les terres de can Jovençà.

v. *mas Canyelles*.

“Paratge: Can Serra i can Marquès” (AMC, *Cad* 1953, pol.1).

Serra, la

“26 octubre 1378. Stabliment firmat per Guillem Febrera de la Ametlla a favor de Jaume Marquès de tres feixes de terra que son de honor del mas Saguals de Santa Justa. Pessa en lo lloch anomenat la Serra termena orient ab Camí de Barcelona y part ab tenedor del mas Marquès, a migtdia y ponent ab tenedor del mas Pont a tremuntana ab altre honor de mas Saguals [...] 11 octubre 1345. Stabliment per Jaume de Bellver a favor de Bernat Marquès de dues pesses de terra en lo lloc anomenat la Serra afronta a orient migdia ab honor den Marquès, a ponent ab honort den Costeny, a tremuntana ab honor del mas Pons, a cens per Sant Pere i Sant Feliu, 2 quarteres de ordi consta en poder de Francisco de Mata, fet en Canovelles 11 calendas octubre 1345” (APMarq, CDV, *f/s.O*, núm. 4, 7).

Serra, la feixa de la

“La feixa de la Serra de divuit quartans de sembradura” (ARg, Escripura de l'any 1799).

Serra i Canyelles, el pla d'en

Amb aquest compost s'anomenava aquella zona on les propietats de can Serra i can Canyelles estaven en contacte, a la planada del torrent de can Marquès.

v. *Abril, Biel, pla d'en Canyelles, Cuquet, Dalmau, Dou, Duran, Esturgó, Gorguí, Lluç, Palau, Pertegàs, Pou, Rodoreda, Roger, Ros, Rovira, pla d'en Serra, Xaus*.

“Ballont, Josep: Propietat situada a la secció C, anomenada pla d'en Serra i Canyelles, que conrea de per si, per vuit quartans de vinya de segona, vuit de tercera i nou de quarta. Dou i Siscars,

Francesc: Propietat situada a la secció C, anomenada pla d'en Serra i d'en Canyelles, que conrea pel seu compte, per una quartera de vinya de tercera, una quartera sis quartans de vinya de quarta, tres quarteres d'erm de primera" (AMC, QLO53, núm. 12 i 62) "Peça de terra en la propietat anomenada Pla d'en Serra i Canyelles, vinya" (AMC, *Am 1862*, núm. 9). "Terra procedència del mas Canyelles anomenada pla d'en Serra i Canyelles, llevant Joan Cuyàs, migdia Nicolau Dantí, Maria Torrents, ponent Josep Ballús, nord bosc del mas Canyelles. Concepció Dausa Vercher" (RPG, ll. 2, fca. 245, f. 234). "Terra campa, secà en el terme de Canovelles, paratge denominat pla d'en Serra i Canyelles, llevant Joan Badia, migdia Joan Castells, ponent Francesc Jonqueras, nord Joan Cucurull. Ricard Marsal Padrís, Josepa Marsal Prunera (1942)" (RPG, ll. 3, fca. 316, f. 177).

Sidro, can

Nom de casa originat per l'hipocorístic del nom de fonts de l'Isidre Costa Gispert; família que hi anà a viure després d'haver-se estat en un dels habitatges del veïnat de can Jaume Colomer, que també anomenaren can Sidro mentre varen estar-s'hi.

La terra, de forma triangular amb el vèrtex a migdia i dos dels costats formats pel camí de l'Ametlla a llevant i el camí de la costa de can Sidro al nord, va ser comprada l'any 1862; després de construir la casa, li atorgaren el núm. 15 del quarter del Nord, però no li posaren la placa; situada al barri de Sanatüja, al límit termenal nord amb la parròquia de Llerona. Anomenada anteriorment can Gras, després can Queteró i, finalment i definitivament, can Sidro.

Situada en terres i zona secanera, les dones d'aquesta casa, anaven a rentar a la mina de can Guri, fins que, finalment, es feren un petit safareig al costat del pou, a l'altre costat del camí; pujaven l'aigua amb la coriola, que encara conserven, per poder rentar i per a les necessitats de la casa.

v. *Jaume Colomer*.

"Can Sidro" (PTAM, VI2). "Barri de Sanahuja. Josep Gispert Rodoreda. Cal Isidro, casa " (AMC, *Cad 1953*, pol. 3, parc. 1b). "Núm. 36. Cal Sidro: Joan Gispert Casanovas" (AMC, *PM 1924*). "Segona sortida: Can Sidro. Li hauria correspost el núm. 15 del quarter del Nord. (... 1870) Josep Gispert i Vila" (*TTC*, pàg. 25, 55).

Sidro, el camí de la costa de can

Antic camí que puja la costa i entra per llevant des del terme de les Franqueses; avui, la part inferior queda tallada per les zones de nova urbanització; per dalt, al costat de ponent, va a parar al camí de l'Ametlla dins el terme de Canovelles. De curt recorregut, va entrant i sortint dels dos municipis.

Sidro, la costa de can

Penjat arbrat, bosc de can Castells, entre dos camins: el de l'Ametlla i el de Llerona, sota el costat de llevant de la can Sidro; travessada per la línia termenal entre Canovelles i les Franqueses.

Sidro de can Prat, el

Sobrenom compost format per un hipocorístic del nom de fonts de l'Isidre Asturgó que va venir a Canovelles procedent de can Prat de la Roca.

Sínia, el camp de la

Terra de la propietat de can Gall, on tenien a la part nord la bassa i la sínia de la casa; situada a la cara nord del camí de les Franqueses, que li donava la volta arribant al riu per travessar-lo, amb una sèquia derivada del rec Monar pel seu costat nord. Era un regadiu de bona qualitat en què es conreaven patates, blat de moro, mongetes.

Ara de forma longitudinal de llevant a ponent és travessada per la ronda i, en sentit transversal, pels carrers de la zona industrial.

v. sínia de can Gall.

Sobre la Casa, el serrat de; el bosc del serrat de Sobre la Casa

Bosc de la casa de can Diviu, situat a la serra que marxa en direcció sud-est a nord-oest; zona ara urbanitzada a llevant de la carretera de Caldes.

“Casa Diviu. Per una pessa de terra bosc, dita al Serra de Sobre la Casa, sembradura vint quarteres, dos quartans de la segona qualitat, a la classe 25a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 13-10).

Sobrevia, can

La casa anomenada can Banyeta, que després coneixerem per can Xarlet, construïda al pla de can

Sobrevia, es va conèixer també per can Sobrevia; d'aquesta forma se'n fa referència al cens de 1934, que hi domicilia en Josep Molins i la Carme Barjuan.

“Carme Barjuan Parramon, dona de 47 anys, mestressa de casa. Josep Molins Julià, home de 52 anys, pagès. Can Sobrevia” (AMC, *CE1934*, núm. 20 i 187).

Sobrevia, el pla de can; la vernedada de can Sobrevia

pla: Terres situades entre el terraplè de la via al nord, el riu Congost a llevant i el torrent de Fangues a migdia, encara que arribava fins al termenal amb Granollers; les terres d'aquesta propietat dels Sobrevia de Granollers, que censaren les terres que s'anirien edificant a l'entorn del carrer de la Riera. L'abundor d'aigua els féu construir una bassa molt gran al capdamunt de la propietat, a través de la qual donaven aigua a tothom.

vernedada: Tota la vora del Congost del pla de can Sobrevia estava plantada d'arbres altíssims que travessaven el terme municipal pel sud i pel nord i s'unien a les terres arbres i les vernedes de les altres propietats, que s'anaven succeint.

“El pla de can Sobrevia” (AMC, *Cad1953*, pol. 4, parc. 47-81).

Sol, el carrer del

Denominació d'un dels carrers que s'obriren a l'actual barriada Nova, a l'anomenat d'antic el prat del Camp; va en direcció nord-oest, sud-est, des del carrer de la Indústria, travessa el carrer Diagonal, fins al parc vora el passeig de la Ribera.

v. *cases Damià, prat del Camp*.

“Carrer del Sol” (AMC, PNM, B4-5). “Carrer del Sol amb el carrer Diagonal (foto)” (*CUPT*, pàg. 29).

Solei, can

Nom d'una antiga casa ja desapareguda, situada al camí del Molí de la Sal, anomenada amb el cognom Soley, de la família que l'habitava.

Solei, el bosc d'en; la vinya d'en Solei

“Soley, Marià: Propietat situada a la secció A anomenada Les Maleses, que conrea pel seu compte, per sis quartans de vinya de primera, quatre de segona, una quartera, tres quartans de quarta. Soley, Sebastià: Propietat situada a la secció D, anomenada brolla de Villuya, que conrea pel seu compte, per un quartà de vinya de tercera, deu de quarta, tres de secà de segona, tres de tercera, dos de quarta” (AMC, QLO53, núm. 208 i 216) “Soley, Sebastià de Granollers: Una peça de terra en el paratge brolla de Belluya, que comprèn i conrea pel seu compte, vuit quartans de cereals secà de tercera, quatre quartans de vinya de primera, quatre de segona, vuit de tercera. Soley, Valerià: peça a les Maleses de deu quartans de bosc de tercera, una quartera, tres quartans em de primera” (AMC, QLO62, núm. 167 i 174).

Solei, el

“Casa Semmanat. Per una pessa de terra dita lo Solei, sembradura quinze oliver, una quartera, de segona qualitat, a la classe 18a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 11-4).

Solell, el puig

Punt més elevat de la serra de can Serra, el sud-est de can Fornets, actualment ran el costat de ponent de l'autovia de l'Ametlla, que en el seu moment va travessar longitudinalment les faldes del seu caient de llevant vers les terres de can Duran. Punt més elevat del terme, i per això, probablement, el lloc més indicat per situar el pedró per a la benedicció del terme. Tanmateix, les referències sobre el pedró sempre són orientades, lleugerament, més al sud.

“Peça de terra conreu, secà, amb algunes oliveres, anomenada puig Solei, llevant-migdia-ponent-nord terrenys del mas Carrencà. Francesc Molins Estapé, Antònia Moncau Molins (1943)” (RPG, ll. 3 fca. 340 f. 240). Peça de terra de conreu secà, sense cap arbre, en el terme de Canovelles, partida anomenada Puigsolei, a l'esquerra de la carretera de l'Ametlla, en direcció a aquesta, migdia esquerra entrant aquesta carretera de l'Ametlla, amb Joan Colomé” (RPG, ll. 13, fca. 1.204, f. 126). “Terra a la partida anomenada Puigsolei, al Km 2 Hm 678 de l'Autovia de l'Ametlla” (RPG, ll. 18, fca. 1.669, f. 29).

Soler, can

Nom de l'última casa del grup que formen una part del barri de Sanaüja, amb les cases de can Jaume Colomer, can Rectoret, can Biel i, a la punta de llevant, can Soler. Coneguda amb el cognom de la família Soler.

v. *Biel*.

"Soler, Joan: Per una casa" (AMC, *QLO53*, núm. 209). "Soler, Andreu: La casa núm. 13 del quarter del Nord" (AMC, *QLO62*, núm. 171 i PV, 247). "Núm. 18. Can Soler: Jaume Soler Pedragosa" (AMC, *PM1924*). "Segona sortida: Can Soler. Casa situada al costat de can Biel, formen a l'actualitat una sola casa [...] Quarter del Nord 13. Andreu Soler" (*TTC*, pàg. 24, 55).

Soler, la vinya d'en

Parcel·lades al pla de can Marquès, a la meitat del segle XIX; peces del mas Marquès, adjudicades a diverses persones que hi conrearen, sobretot, la vinya.

"1855. Quadern núm. 2, d'Antoni Marquès, parts de fruits, núm. 79 i 98. Joaquim Soler i Antoni Soler, vinya" (APMarq, CDVA, *ClasT1855*). "Soler, Joan: Propietat situada a la secció B anomenada pla d'en Marquès, que conrea pel seu compte, per sis quartans de vinya de segona, set quartans de tercera. Soler, Andreu: Propietat situada a la secció B, anomenada pla d'en Marquès, que conrea pel seu compte, per una quartera, dos quartans de vinya de tercera, dues quarteres de primera " (AMC, *QLO53*, núm. 209). "Soler, Andreu de l'Ametlla: Una peça de terra en el paratge pla d'en Marquès, que comprèn i conrea pel seu compte, tres quarteres, un quartà de vinya de tercera. Soler, Andreu: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Marquès que comprèn i conrea pel seu compte, tres quartans de cereals secà de tercera " (AMC, *QLO62*, núm. 171 i PV, 247). "Can Soler" (Plànol geomètric, any 1854).

Solinyà, el camp

"22 gener 1385. Definició firmada per Bernat de Riudeperas donzell a favor de Maria muller de Bernat Marquès tenadora de Agnès pubilla del mas Marquès de la donació que li feu Bernat Marquès de aquell camp de terra anomenat lo camp Solinyà, ara plantat de vinya o trilla, afron-

ta orient ab honor o tenedor de Agneta pubilla de Marquès o ab tenador de la casa de Olivet, a mitgdia ab tenedor del mas Prat, i part en tenedor del mas devall i part ab tenedor del mas Costeny, a ponent part ab tenedor del mas Pons, i part ab la tenedor del mas Jonch y part tenedor del mas Marquès, y a tremuntana ab tenedor del mas Marquès. En poder de Jaume Corró, notari del rey de Aragó, fet a Canovelles 22 janer 1385" (APMarq, CDV, *fls. 0*, núm. 2).

Soquet i Carpinell, el mas

Denominació de les terres del Molí d'en Marc pels cognoms del seu propietari Jaume Soquet i Carpinell. Tanmateix, aquesta va ser una forma d'anomenar temporal, sense tradició.

v. *Molí d'en Marc*.

"Soquet i Carpinell, Jaume: Propietat situada a la secció F anomenada pla del Molí d'en Marc, que conrea pel seu compte, per quatre quartans d'erm de primera. Per una casa" (AMC, *QLO53*, núm. 224). "Peça de terra secà, pertinences del mas Soquet i Carpinell, llevant Francesc Gorchs, migdia Gabriel Rius, ponent Josep Plantada, nord terres de la casa Rectoral, Esteve Record. Francesca Rius Torres, Manuel Piqué Nomdedéu, Maria Piqué Clascar (1940)" (RPG, ll. I, fca. 48, f. 152).

Sord, can

Situada ran la cara de llevant de la carretera de l'Ametlla, aquesta casa del barri de Sanaüja, gairebé al límit termenal amb l'Ametlla, va ser construïda per en Joan Castellà Puig; sord de naixement, anomenat afectuosament el Sordet, fill de can Pau Adjutori de l'Ametlla, que amb tragines de la riera, amb una someira i una sàrria, es va anar pujant les pedres per fer-la. D'estructura de planta baixa i pis amb coberta a doble vessant horitzontal a la línia de façana allargada de cara a migdia.

Antigues terres del bosc de can Rovira que se censaren en tires llargues de dues quarteres, i aquest home comprà les dues primeres per fer-s'hi la casa; més endavant, dues més i, al final, el fill completà les sis que té. A final del segle XIX, assignaren a la casa el núm. 17 del quarter del Nord, encara que no hi posaren la placa corresponent.

"Pla de can Girbau. Emili Castellà Molist, casa" (AMC, *Cad1953*, pol. 2, parc. 39a). "Núm. 37. Cal Sord: Isidre Gispert Rodoreda" (AMC, *PM1924*). "Segona sortida: Can Sord. Li hauria correspost el núm. 17, del quarter del Nord [...] Joan Castellà Relats" (*TTC*, pàg. 25, 55). "Can Sord" *RGC*, núm. 38, gener 2006).

Sord, la bassa de can; el pou de can Sord i el safareig de can Sord

bassa: De forma rodona, de 10 m de diàmetre, amb una cabuda de 160.000 l, i la barraca del pou i el motor al seu costat nord, per on passa la línia termenal, situada ran aquest punt termenal dels tres municipis, l'Ametlla, les Franqueses i Canovelles. Es va construir l'any 1940, exclusivament per rentar

pou: La barraca del pou és una construcció situada ran la cara nord de la bassa; travessada longitudinalment pel centre, per la línia termenal amb les Franqueses.

safareig: Construït amb rocs i calç al davant de la casa, separat pel pas del camí, ara han desaparegut el safareig i el camí. Amb un pou a ran, es pujava l'aigua amb un gos que feia giravoltar una roda en sentit vertical per fer funcionar una bomba de pistó i omplir el safareig; l'aigua es feia servir per rentar i després regar les tomaqueres.

“Pla de can Girbau. Emili Castellà Molist, motor, b; bassa, b” (AMC, *Cad1953*, pol. 2, parc. 40).

Sord, el camí de can

Les terres de can Sord foren partides pel pas de la carretera de l'Ametlla, que va deixar-ne un triangle petit al costat de ponent. A aquest camí, s'hi entra des del costat de llevant de la carretera, ran de casa; després continua fins al punt de confluència de municipis, on hi ha la bassa i comunica amb el camí vell de Granollers a l'Ametlla.

“Pla de can Girbau” (AMC, *Cad1953*, pol. 2).

Sord, la vinya de can

Quan va passar la carretera de l'Ametlla, va dividir la terra de can Sord i al costat de ponent va quedar una peça de forma triangular, on tenien la vinya, plantada de ceps d'*abaié*, raïm negre poc vital. S'arrencaren els ceps per plantar-hi oliveres, i ara es coneix amb aquest nom: les Oliveres.

Sordet, el

En Joan Castellà Puig que era conegut amb aquest diminutiu, però que després de fer-se la casa anomenarien can Sord.

v. *Sord*.

Sota el Camí, la feixa de

Terra de forma allargada, coneguda amb aquest nom per la seva situació sota el pas del camí, pertanyent als conreus de ca l'Amell Xic; situada al nord de la casa, entre el camí a ponent i el torrent de can Marquès, a llevant. Anomenada indistintament com la feixa de sota el Camí o de baix el Camí.

També la terra de la propietat de can Marquès, situada entre el camí a ponent i el torrent de can Marquès a llevant, la qual va passar a formar part de la bòbila de can Marquès quan es va desviar el camí vora el torrent.

v. *feixes Altes, bòbila i forn de can Marquès*.

"Feixa de Sota el Camí" (APMarq, CDV, plànol, e. 1.10.000).

Sota la Casa, el camp de

"Casa Gurguí. Per una pessa de terra dita el camp de Sota la Casa, sembradura una quartera, de primera qualitat, a la classe 6a" (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 12-3).

Sotal del Forn, el

"Casa Serra. Per una pessa de terra de vinya plantada, dita lo Sotal del Forn, sembradura una quartera, de la segona qualitat, a la classe 18a (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 15-3).

Sotries, can

Nom de l'última casa del barri de can Cuana, núm. 7, que s'origina amb el sobrenom de l'home que va fer-la, de cognom Pratcorona, al qual li deien en Sotries, perquè provenia de la casa d'aquest nom del

terme de Bigues. Casa de façana allargada, orientada a migdia, de planta baixa i pis, amb un balconet al pis; queda dins un barri tancat a diferència e les altres cases del barri les façanes de les quals donen directament al carrer.

“Antoni Piqué Pratcorona, veí de Canovelles, can Sotries” (RPG, ll. 40, fca. 4.066, f. 74).
“Pratcorona, Pere: La casa núm. 7 del quarter de Ponent” (AMC, QLO62, PV, núm. 232).
“Núm. 25. Can Sotries: Josep Pratcorona Flaqué” (AMC, PM1924). “Segona sortida: Can Sotries. En el seu porxo hi trobem un escut de Canovelles. Quarter de Ponent. Can Sotries 7. Pere Pratcorona” (TTC, pàg. 26, 54). “Can Sotries” RGC, núm. 29, octubre 2003).

Sotries, l'era de can

Situada al costat de ponent de la casa de can Sotries, entre aquesta i l'autovia de l'Ametlla, a la cara nord del camí de can Cuana, quan sortim del barri per aquest costat. De terra encaironat, amb una petita lliça al volt que no es conserva. Hi batien els de la casa amb els veïns de can Cuana; hi posaven els animals de les dues cases, ventaven amb forques de fusta i garbell i feien un paller petit per a cada casa.

“Treballant a l'era de can Sotries en època de sega, anys 1930 (foto)” (CUPT, pàg. 49).

Sotries, el pla de can; la vinya de can Sotries

pla: Terra que ja anava amb la casa quan varen comprar-la, situada a la cara de migdia de la casa, a l'altre costat del carrer. Segurament l'anomenaven pla, perquè era més planera que la resta de peces de terra més pendents.

vinya: A can Sotries tingueren l'última terra dedicada a la vinya en el caient de llevant de la serra de can Cuana; avui, darrere d'una casa-torre, en una terra de secà que es conrea i actualment s'hi fan cereals a la cara de migdia del camí de can Pagès Vell.

v. *serra de can Cuana*.

“Pratcorona, Pere: Una peça de terra en el paratge anomenat Les Maleses, que comprèn i conrea pel seu compte, cinc quartans de cereals secà de segona, cinc de tercera, dos de vinya de segona, una altra al pla d'en Joana, d'una quartera, quatre quartans de vinya de tercera. Les esmentades finques són propietat de Josep Pratcorona Flaquer segon inventari de data 28 de juny de 1908, feta davant el notari Domingo Roca” (AMC, QLO62, PV, núm.232).

“Porció de terra denominada pla de can Sotries, llevant Josep Gotinell, migdia Joan Masuet, ponent carretera, nord Miquel Plans. Bonaventura Suari Morell, Antoni Piqué Pratcorona (1940)” (RPG, ll. I, fca. 54 bis, f. 176).

Suari, can

Nom de casa situada entre el carrer de la Riera, núm. 27, cantonada amb el carrer del Molí de la Sal. Era una casa de planta baixa que quedava reculada, amb un magatzem gran, amb vaques. Família de cognom Primo, que havien vingut d'una pagesia anomenada can Suari.

“Cases de pagès Can Suari (foto)” (CUPT, pàg. 27).

Suari, la vinya d'en

Terra situada sobre el camí de can Duran, sobre la vinya de can Pastor, sobre el camí de can Duran i a llevant del camí de les Vinyes i de can Giravent.

Sucarrades, les

“Casa Rovira. Per una pessa de terra de vinya, dita les Sucarrades, sembradura tres quateres, de la primera qualitat, a la classe 23a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 16-12).

Taulats, can

Nom d'una casa pel cognom del seu propietari, de la qual resten solament dos petits panys de paret; situada sota els avellaners de can Girbau del Sot, sobre les feixes del pou i la bassa de can Marquès, al costat de llevant del torrent de can Marquès.

“Taulats, Jaume: Per una casa” (AMC, QLO53, núm. 229). “Taulats, Jaume. La casa núm. 13 del quarter de Ponent” (AMC, QLO62, PV, núm. 248). “Tercera sortida: Can Taulats [...]”

Quarter de Ponent 13. Jaume Taulats" (TTC, pàg. 44, 54).

Taulats, l'olivar de can; la vinya de can Taulats

Terres de la casa de can Taulats, a la falda de llevant del torrent de can Marquès, fins a les Maleses, vora el termenal amb l'Ametlla.

"Taulats, Jaume: Propietat situada a la secció B anomenada pla d'en Marquès, que conrea pel seu compte, per dos quartans de vinya de segona, dos d'oliverar de segona, sis de secà de segona, sis de tercera i una quartera, dos quartans de quartà. Per una casa" (AMC, QLO53, núm. 229).
"Taulats, Jaume: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Marquès que comprèn i conrea pel seu compte, dos quartans de cereals secà de segona, dues quarteres de tercera, dos quartans de vinya de tercera, dos d'oliverar de tercera" (AMC, QLO62, PV, núm. 248).

Tei, can

Nom d'una casa més coneguda antigament pel mas Tei, a partir del cognom de la família Tey, ara anomenada can Sastre.

v. *Morató, Teia*.

Tei, el mas; la vinya d'en Tei

Segurament, aquestes terres eren les que es documenten com a mas i molí d'en Teia, al nom del qual, probablement, acabés caient la vocal final. Part de les terres del mas Tei, varen ser comprades per en Manel Pous, i després les situades a llevant del camí de l'Ametlla venudes, on es va construir un veral de cases del barri de Sanaüja.

v. *Manel, Molí d'en Teia, camp de sota can Teia*.

"Heretat i terres del mas Tey" (AI, proclama (1724). "Can Jaume Colomer. És una casa situada en terres de la Camareria de Nostra Senyora de Ripoll i en terra del mas Tey, propietat del Sr. Teu (anterior a 1780). El 26/11/1780 Manel Pou compra a Josep Rosas i Tey aquesta terra" (AJC, fons d'escriptures de la casa). "Terra pertinències del mas Tey" (ARg, contrac-

te de lloguer (1819). “Tey, Vicenç: Propietat situada a la secció E anomenada pla d'en Camps, que conrea pel seu compte, per sis quartans de secà de tercera, una quartera, sis quartans de quarta” (AMC, QLO53, núm. 238). “Tey, Vicenç de Granollers: Una peça de terra en el paratge pla d'en Camp, que comprèn i conrea pel seu compte, quatre quartans de cereals secà de primera, dos de segona, deu de tercera, quatre de vinya de primera, quatre de tercera” (AMC, QLOC62, núm. 177). “Catarina Tey, viuda per la facultat de valer-se de l'aigua de la riera del Congost per al rec de les seves terres, paga el dia de Nadal l S” (AA, LlevR, pàg. 7).

Teia, can; el bosc de can Teia; el camp de sota can Teia; el mas Teia i el prat d'en Teia

“Casa Rovira. Per una pessa de terra dita, el camp de sota can Teya, sembradura una quartera, de la primera qualitat, a la classe 15a [...] Casa Colomer. Per una pessa de terra, dita lo prat d'en Teya, sembradura mitja quartera, classe 17a [...] Casa lo Mas Teya derruyda [...] Per una pessa de terra dita de bosc, sembradura sis quarteres, de la segona qualitat, a la classe 26a [...] Una altra pessa de terra de bosc d'alzines sembradura una quartera de segona qualitat, a la classe 26a [...] Per una altra pessa de terra dita, lo Prat, sembradura una quartera, a la classe 24a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 16-2; 18-8; 21-1, 10, 11 i 13).

Teresa, ca la

Nom de casa derivat del nom de fonts de la Teresa Capella —que la gent pronuncia *Tresa*—; també coneguda per can Colomer, a la carretera de Caldes, núm. 35.

v. *Colomer*.

Tibidabo, el

Nom que donaren els propietaris a la nova edificació que es bastí a la cruïlla de les carreteres de Caldes i de l'Ametlla, a la vinya de l'Oliare. Botiga de queviures, primer i que, més tard, coneixem com a restaurant.

FOTO: Col. ca. Ifigasi

El Tibidabo

v. Clec, Hostal de Bellulla.

“El Tibidabo a principis de segle [XX], amb la carretera estreta que correspon a l'autovia de l'Ametlla (foto)” (CUPT, pàg. 45).

Tintó, la peça d'en

“Tintó, Josep: Propietat situada a la secció E anomenada pla d'en Camp, que conrea pel seu compte, per una quartera, sis quartans de regadiu de primera, cinc quartans de segona. Una altra a la secció F anomenada Molí d'en Marc, quatre quartans de regadiu de segona, quatre quarteres, un quartà de secà de primera, una quartera de tercera, una de quarta, quatre quartans d'erm de primera” (AMC, QLO53, núm. 239) “Tintó, Josep de Parets: Una peça de terra en el paratge pla d'en Camp, que comprèn i conrea pel seu compte, sis quartans de regadiu de primera, una altra al pla d'en Marc de sis quarteres cereals secà de primera, una quartera dos quartans de segona” (AMC, QLOC62, núm. 178).

Tiua, la

Sembla que seria la forma antiga de motiu, que després derivaria en el nom de casa ca la Piua.
v. *Piua*.

Tomàs Cisteller, en

Sobrenom compost per anomenar l'home de can Cisteller, en Tomàs Mateu, casat amb la filla de can Cisteller. La casa que varen construir, al pla de can Girbau, a llevant de la carretera de l'Ametlla, hom l'anomena can Cisteller, o can Tomàs Cisteller.

v. *Cisteller*.

Tomàs Cisteller, la peça d'en

Nom d'una peça de terra situada a la cara de migdia del camí de les Peces, entre les peces d'en Baldiri a ponent, la de l'Orri a llevant i el pas de la carretera de Caldes, a la cara de migdia.

Tomaset, en

Sobrenom amb el qual anomenaven un home invàlid conegut amb el diminutiu afectuós del seu cognom, Magí Tomàs.

Ton de can Colet, en

Sobrenom compost format per l'hipocorístic del nom de fonts de l'Antoni Vilarrasa de la casa de can Colet.
v. *Colet*.

Tona, ca la

Nom de casa que es materialitza a l'antic graner de can Camp; era una edificació auxiliar de baix i dalt per a l'activitat de l'època a la casa. Situat més endavant de la masia, el baix era un empostissat que acabà servint d'habitatge després d'arranjar-lo, on s'estaven l'Antoni Sallent, en Ton, i la seva dona, la Dolors Gispert Cassà, anomenada amb la forma femenina: la Tona. Casa que s'ha anat modificant amb el pas dels anys, i s'ha transformat en una casa de dos habitatges.

“Sallent, Antoni. 7 del quarter del Migdia” (AMC, *QLO62*, PV, núm. 243). “Serra de can Camp. Dolors Gispert Casà” (AMC, *Cad1953*, pol. 5, parc. 44-45). “Ca la Tona” (AMC, plànol geomètric, any 1854). “Núm. 21. Ca la Tona: Joan Julià Sallent” (AMC, *PM1924*). “Dolors Gispert Cassà, dona de 38 anys, mestressa de casa. Ca la Tona” (AMC, *CE1934*, núm. 128). “Terreny denominat ca la Tona, en el terme de Canovelles, llevat Frederic Celma, ponent camí, migdia comprador, nord part que se segrega, amb front al carrer de Camprodon. Matilde Julià Gispert” (RPG, ll. 8, fca. 737, f. 175). “Primera sortida: Ca la Tona. Casa núm. 7 del quarter de Migdia. Petita casa que estava al costat de can Camp [...] Antoni Sallent i Cortada” (*TTC*, pàg. 8, 53).

FOTOXavier Vallbona

El bosc de ca la Tona

Tona, el bosc de ca la

Antic bosc d'alzines a la part baixa i més alta, amb una part intermèdia de pins situat al sud-oest de l'Ajuntament. Petita peça de bosc que es conserva, de forma irregular i allargada. Gairebé en forma de L, situada a la cara de ponent de l'antic camí de can Camp, al nord d'aquesta casa i a migdia del camp del Xico de can Caseta; actualment, en un entorn totalment urbanitzat, ara és un parc públic amb un roure i un lledoner, com dos guardians, a cada costat de la porta petita situada a l'entrada de la cara de migdia.

Tona, la peça de ca la; la vinya de ca la Tona

peça: Situada a la zona de les Peces, a la serra de can Canyelles, aquesta peça de terra de forma rectangular, estreta i allargada, amb el torrent de can Canyelles al costat nord, el camí de les Peces a la cara de migdia, la peça de ca l'Amell Xic a ponent, i la peça de l'Orri que tanca les peces per dalt, al seu costat de llevant.

vinya: També la terra situada en el pla de can Camp, en terres de secà, regadiu i vinya; dalt la serra de can Camp, veïna de l'olivar de can Camp, que formaven dues peces des del costat de migdia del camí de Lliçà d'Amunt, el camí del Cementiri, fins a arribar a la carretera de Caldes, en una zona de noves cases construïdes.

“Sallent, Antoni: Una peça de terra en el paratge anomenat pla d'en Camp que comprèn i conrea pel seu compte, tres quartans de regadiu de primera, tres de segona, una quartera, sis quartans de cereals secà de primera, una quartera, quatre quartans de segona, dues quarteres, sis quartans de tercera, vuit quartans de vinya de segona” (AMC, QLO62, PV, núm. 243).

Torrassa, la

Terra de la propietat mas Marquès, amb tota probabilitat les terres del mas Olivet, a l'entorn de la torre de l'antic casal, que donaria nom a la terra.

“Casa Marquès. Per una pessa de terra dita, la Torrassa, sembradura quatre quarteres, de la segona qualitat, a la classe 17a” (AMarç, CDV, Cad. s/d, núm. 20-1).

Torre de can Duran, la

v. *mas Duran*.

“Paratge: Can Duran. Antoni Pérez López, Torre Can Duran” (AMC, *Cad1953*, pol. 6, parc. 3f).

Torre de les Àguiles, la

Nom de casa per anomenar el casal situat a la cara de llevant de la carretera de Caldes, amb el núm. 3 a la façana —que correspon a l'antic número de quarter de Migdia de can Carrencà— després del terme de Granollers, a la pujada de Bellulla. Les dues àguiles que coronen els pilars, a la cleda d'entrada, originaren aquesta denominació.

Antiga propietat de can Carrencà que fou transformada en la seva estructura i representació que donà la nova denominació; també les Àligues. Orientada a migdia, construïda en planta baixa i dos pisos i dues torrasses que coronen la façana als laterals sud-est i sud-oest; actualment està en ruïna.

v. *Carrencà*.

“La Torre de les Àguiles” (AMC, *Cad1953*, pol. 5, parc. 35i). (RPG, ll. 13, fca. 735, f. 49).

Torre de les Àguiles, el camí de la

Camí que anava en direcció de sud-est a nord-oest des del terme de Granollers en direcció a la casa, flanquejat amb arbres a cada costat. Tot és ruïnós en aquesta propietat avui dia, encara que es conserven alguns arbres i el camí queda marcat per la seva presència a la part sud, però desapareix a mesura que hom s'acosta a la casa.

Torre de les Àguiles, el cedre de la; el pi de la Torre de les Àguiles

Sobresurten aquests dos arbres per la seva presència entre la resta de vegetació caòtica existent actualment. Tots dos queden a la part de ponent del camí quan s'entra al que era l'antic jardí; el cedre ran el costat nord-est del cobert dels safareigs i el pi, alt i de capçada irregular, just davant la casa i ran de camí.

Torre de les Àguiles, el safareig de la

De fet, són dos safareigs els que encara es conserven, situats a l'arribada del camí just abans del que era el jardí. Sota una glorieta rectangular sustentada per 10 columnes rodones, amb coberta de fusta a quatre aigües. Els safareigs, construïts d'obra amb els rentadors de sobre cimentats amb pòrtland al costat de llevant i ponent, estan separats pel pou que queda a la part central.

Torre Gatella, la

Casa a la qual anà a viure un matrimoni de cognom Gatell, que la modificà; avui la coneixem com la Torre Gatella. Casa situada a la cara de llevant de l'autovia de l'Ametlla dalt de Bellulla, poc abans de la cruïlla i el restaurant del Tibidabo.

v. *Gatella*.

Torre Montserrat, la

"Josep Calveras Companyó, home de 50 anys, pagès. Torre Montserrat" (AMC, CEI 934, núm. 34).

Torre dels Moros, la

Denominació popular de la casa d'Olivet, situada al bosc de can Marquès. És prou sabut el costum antic de la gent d'anomenar "cosa de moros", tot el que feia referència a edificacions antigues i, sobretot, les seves ruïnes. També anomenat el Castell dels Moros.

v. *Olivet*.

"Tercera sortida: El castell dels Moros. Anomenat d'aquesta manera a nivell popular, en realitat es tracta d'una Domus" (TTC, pàg. 44).

Torreadella, la vinya d'en

La vinya de la casa de can Torreadella de Granollers, situada a Canovelles, al pla de can Serra.

“Torradadella, Esteve: Propietat situada a la secció C anomenada pla d'en Serra i Canyelles, que conrea pel seu compte, per tres quartans de vinya de primera, tres de segona, quatre de secà de segona, quatre de tercera, vuit de quarta” (AMC, QLO53, núm. 233). “Torradadella, Esteve de Granollers: Una peça de terra en el paratge pla d'en Serra, que comprèn i conrea pel seu compte, una quartera de cereals secà de tercera, sis quartans de vinya de primera, quatre de segona” (AMC, QLO62, núm. 179). “Can Torradadella: Gran casal situat al carrer de Josep Anselm Clavé, núm. 29, cantonada al carrer de Marià Maspons, que porta el nom del seu propietari [...] Devia existir una altra casa anomenada can Torradadella igualment pel cognom d'una família de cerers. Devia ser una casa important a la seva època, que es troba documentada a començament del segle XIX” (OG, inèdit).

Torrent, la reixa del

Denominació del punt on hi havia el punt de confluència del torrent de Fangues, amb la cruïlla del rec Monar, a ponent de can Ferran, ran el costat de ponent del camí de Granollers, on hi havia la reixa de control d'aquests corrents; servia per recollir la brossa i que calia desembussar sovint.

Torrent de Fangues, el carrer del

Vial de la barriada Nova, que es correspon en part al traçat del mateix torrent en el seu tram final. Urbanitzat des de la cara de migdia del ferrocarril, travessa el carrer de la riera, fins al passeig de la Ribera.
v. *carrer del Pont*.

“Carrer del Torrent de Fangues” (AMC, PNM, B4-5). “Casa amb façana al carrer Torrent, a 41 m del carrer de la Sèquia” (RPG, ll. 14, fca. 1.260, f. 28).

Torrents, can; el bosc de can Torrents i el mas Torrents

v. *Puig*.

“Casa Torrents. Per una pessa de terra de bosc dita de alzinas, roures i pins, sembradura quatre quarteres de la primera qualitat [...] Per lo Casal de dit Torrens, antes [abans] Roca, y per lo personal de Pere Torrens cap de família” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 26-1 i 2).

Trico, can

Nom d'una casa del barri de Sanaüja, situada a llevant del camí de l'Ametlla, davant de la qual, en la seva cara de ponent i a partir de la casa, marxa cap a l'oest el camí de Fangues.

Orientada a migdia, construïda en planta baixa i pis, amb coberta a doble vessant horitzontal a la línia de façana, al capdamunt de la qual hi ha la data de la seva restauració, l'any 1934. Un rètol en el pilar d'entrada ens diu: Can Tricu.

El pati de terra davant la casa es preparava per poder batre amb màquines, en el record actual de la propietat. S'hi feien dos pallers: un de palla i un altre de sec, alfals i civada.

“Can Trico” (PTAM, VI2). “Segona sortida: Can Trico. Hi trobem un rajol amb la data de 1862 que fou possiblement l'any de la seva construcció [...] Quarter del Nord 20. (... 1926) Francesc Gispert i Forns” (TTC, pàg. 24, 55). “Can Trico” RGC, núm. 15, abril-maig-juny 200). “Núm. 35. Can Trico: Francesc Gispert Forn” (AMC, PM1924).

Trico, el rec de can

A través d'aquest rec es recollia l'aigua del vessant de la Costa que començava a la carretera de l'Ametlla, baixava per darrere la casa de can Trico i anava al rec Monar, conegut al tram final com la rasa de can Poldo.

v. *rasa de can Poldo*.

Tros d'home, en

Motiu amb el qual anomenaven una persona perquè era molt baixa d'estatura.

Trull, el

Nom d'una casa situada a Canovelles de Dalt, ran el torrent de Fangues, al costat de can Valls, al nord-oest de can Jep, des de la qual s'hi va per un baixador; coneguda amb aquest nom perquè en altre temps serví de trull, on es premsava a final del segle XIX. A can Jep es conserva una mola que devia ser del molí. És una casa petita, d'estructura irregular en baix i dalt, actualment subdividida en diversos habitatges.

També s'anomenà el Trull la construcció a l'aire lliure del Molí d'en Marc, situada en una peça de terra a la partió de les terres d'aquesta casa amb les de can Palots, que fou dividida pel pas de la línia del ferrocarril, a ponent del camí de Granollers, actual carrer Diagonal, on els quedaren uns horts a la cara de migdia del tren de forma triangular, amb la part gran a la cara nord del ferrocarril; a final de la dècada de 1940, acabaren d'aterrar les ruïnes que quedaven.

“Josep Gorchs i Pagès. La casa núm. 16 del quarter de Llevant” (AMC, *QLO62*, PV, núm. 215).
“El Trull” (AMC, plànol geomètric, any 1854). “Núm. 1. Truy. Miquel Casas Blanchart” (AMC, *PM1924*). “Primera sortida: El Trull. Josep Gorchs i Pagès” (*TTC*, pàg. 8, 53).

Trull, el pou del

Vora les basses de can Villar, ran el torrent de Fangues, hi havia aquest pou que era propi de la comunitat, o sigui de les cases de la barriada Vella, on s'anava a buscar l'aigua per a totes les cases del veïnat, aigua que tenia fama de ser molt bona.

Turó, el; el barri del Turó

Part de les terres de can Camp, al límit nord, on es formava un turonet de pins que, en part, avui encara es conserven, al punt de confluència de l'avinguda de Canovelles i el carrer Diagonal, a la cara de migdia de l'actual plaça rodona de circulació. Després varen fer una casa i s'obrí una botiga que així mateix anomenaren el Turó.

L'accident geogràfic i la prominència del terreny, doncs, van donar-li aquest nom; el qual passa, així mateix i després d'haverse edificat el veral, a donar el nom del veïnat com el barri del Turó, al davant de l'Ajuntament.

“Maria Glòria Puig i Sala. El 1957 arriben a Canovelles i passen a regentar el Turó, on venen pa, carn...” (*CSG*, pàg. 29). “22 desembre 1944. Leonor Piqué Nomdedéu i Antoni Espargaró Piqué amb domicili a la Casa el Turó”(AJC, fons d'escriptures de la casa).

Valentí, can

Nom de casa al barri de Sanaüja que, segons les referències, devia ser l'habitatge segon, des del camí de l'Ametlla, el central, i que després de l'arranjament definitiu i unificar els tres cossos avui formen un tot a la casa de can Jaume Colomer.

v. *Jaume Colomer, Xum.*

“Oliveras, Josep: La casa núm. 9, del quarter del Nord. Can Valenti” (AMC, *QLO62*, PV, núm. 229). “Núm. 13. Can Valentí: Francesc Prat Verdier” (AMC, *PM1924*).

Valentí, les peces de can

Es documenten dues peces d'aquesta casa; una situada al pla de can Cuana, terra de secà i vinya, i l'altra, al pla de can Camp, també amb vinya i oliveres que es complementaven en aquestes terres.

“Oliveras, Josep: Dues peces de terra en el paratge anomenat pla d'en Joana que comprèn i conrea pel seu compte, una quartera de cereals secà de primera, una de segona, quatre quartans de tercera, sis de cereals secà de primera, una quartera de segona, dues quarteres, cinc quartans de tercera, dos quartans de vinya de primera, una quartera de segona, vuit de tercera, una altra peça en el pla d'en Camp, deu quartans de vinya de tercera, tres d'oliverar de segona, tres de tercera” (AMC, *QLO62*, PV, núm. 229).

Vall, la

“Casa Semmanat. Per una pessa de terra dita la Vall, sembradura quinze d'olivera, nou quarteres, de primera qualitat, a la classe 23a [...] Per una pessa de terra dita la Vall, sembradura vuit quarteres de segona qualitat, a la classe 17” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 11-5, 14-2).

Vallès, can

“Parroquia y terme de St. Feliu de Canavelles, fogajat ha 17 de juliol 1553 per Bertomeu Pi. Salvador Vallès” (ACA, núm. 2.598, f. XXXXVIII, *JIF*, pàg. 352).

Vallès, el riu

Antiga denominació del riu Congost en la seva part baixa, al segle X.

“El Riu Vallense” (PNH, pàg. 106). “Alou a Palou “*Affrontat hec omnia: de parte circi, in termines de locum vocitatum Granolarius [...] de occiduo, in flumine que dicunt Vallense*” (CSC, F.380, núm. 107. Any 995). “Permuta de la meitat del Villar d'Abdela: “Orient amb l'estrada d'Arquers, migdia amb el terme de Palatio Dalmata, a llevant amb el terme de Monte Molono, al nord amb el *flumine Vallense quod discurrit per congustum*” (Libri Antiquitatum, III F22, doc. 54. Any 1019). “A l'edat mitjana trobem nombroses citacions de l'estrada que seguia vora el riu Vallès” (AGMC, pàg. 11). “Riu Vallès” (OG, inèdit).

Vallcorba, la vinya d'en

Terra dedicada a la vinya, de les divisions practicades al segle XIX, al pla de can Marquès.

“1855. Quadern núm. 2, d'Antoni Marquès, parts de fruits, núm. 95. Josep Vallcorba, vinya” (APMarq, CDVA, *ClasTI 855*).

Vall-llobera; el torrent de Vall-llobera

Denominació de la zona situada a cavall dels termes de Canovelles i de Granollers, sobretot dins el terminal veí, per on es va obrir la carretera de Ribes, actual autovia de l'Ametlla; es forma una torrentera de curt recorregut dins el terme de Canovelles que va a parar al torrent general en el sot o torrent de Vall-llobera, conegut majorment com el torrent de can Gili, per la casa d'aquest nom de Granollers.

v. *mas Carrencà*.

“Terreny vinya, en el punt anomenat Vall-llobera, llevant Pau Carpinell, migdia mas Lledó, ponent mas Xicota, nord camí de Granollers a Lliçà d'Amunt. Josepa Macià Rocabayera, Joan Macià Rocabayera (1940), Pere Leonart Sans (1947)” (RPG, ll. 1, fca. 56, fca. 183). “Mas i heretat Carrencà, abans Lledó, ponent heretat Xicota, per mitjà del torrent de Vall-llobera” (RPG, ll. 4, fca. 410, f. 160). “Vinya amb alguns arbres d'11 quartans en el terme de Granollers i lloc anomenat Vall-llobera o mas Cunillera, llevant-migdia-ponent Marià Lamarca, nord successors de Domingo Estaper i Carbó per mitjà de molló. Eulàlia Cunillera Barangé propietà-

ria, cens a Ramon i Manuel Estrada Núñez” (RPG, ll. 11, fca. 815, f. 35. Llibres de Granollers). “Terra plantada de vinya i olivar de quatre quarteres en el terme d’aquesta ciutat i paratge anomenat sot de Vall-llobera, llevant terres del mas Carrencà de Canovelles i Marià Fortuny, llevant-migdia Bernat Llobet, migdia Pere Blanchart, Jaume Farrés i Josep Blanchart, ponent Antoni Fransí, Joan Fontcuberta i mas Carrencà, nord Joaquim Pineda, hereus d’Ildefonso Genovart, mas Carrencà. Situada en els termes municipals de Granollers i Lliçà d’Amunt” (RPG, ll. 27, fca. 2.682, f. 193. Llibres de Granollers).

Valls, can

Nom d’una casa del poble, situada al carrer de Sant Feliu, núm. 1, a l’entrada de l’antic nucli urbà del poble, després del revolt tancat del carrer; la casa de façana oberta de cara a migdia, d’estructura abacial, amb entrada d’arc de mig punt dovellat de pedra picada, amb àmplies dovelles, amb una central amb incisions que semblen imatges malmeses i la resta d’obertures de pedra d’arc pla. Al costat dret mirant la façana, es conserva l’antiga placa que ens indica el nom del poble, el partit judicial i la província a què pertany. Amb edificacions auxiliars, corts i estables, al costat nord-est de la masia, es va fer una divisió per convertir-la en un nou habitatge que es coneixeria amb el nom de can Jep.

“Parroquia y terme de St. Feliu de Canavelles, fogajat ha 17 de juliol 1553 per Bertomeu Pi. Franci Valls” (ACA, núm. 2.598, f. XXXXVIII, JIF, pàg. 352). “Valls, Bernat: Per una casa” (AMC, QLO53, núm. 250). “Carreras, Bernat: La casa núm.15 del quarter de Llevant. “ (AMC, QLO62, PV, núm. 198). “Casa Valls. Vuy [Avui] la posseix l’Església Parroquial de Sant Feliu de Canovellesla posseix dende [des de] sea imposit lo Real Catastro de 1716” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 25-1). “Primera sortida: Can Valls. Casa núm. 15, del quarter de Llevant. Una de les primeres cases que s’aixecaren a Canovelles [...] Can Valls. Bernat Carreras” (TTC, pàg. 8, 53). “Can Valls” RGC, núm. 34, gener 2005).

Valls, les barraques d’en; la bassa d’en Valls; la mina d’en Valls; els pous d’en Valls i la sínia d’en Valls

barraques: Dins l’anomenat camp d’en Valls, hi havia dues barraques amb els corresponents pous; una situada ran la sèquia del costat de llevant del Molí d’en Marc, que avui encara existeix, i l’altra amb el pou de l’antiga sínia; aquesta desapareguda, com el pou i la bassa.

bassa: De forma rodona, de 12 de diàmetre, de cabuda 120.000 l, situada ran la cara de migdia del camí

de les Franqueses; per tant, al centre, però a la cara nord de la peça anomenada el camp d'en Bassa. S'omplia amb l'aigua que es bombava del pou amb la corriola —després d'arribar l'electricitat, amb motor— i amb que li arribava de l'altre pou a través de la mina des de la barraca.

Es pujava l'aigua del pou per omplir la bassa; després es va construir la barraca i posaren el motor durant els anys 1926-1927, fet que va facilitar la feina. Tant la barraca com la bassa han desaparegut amb l'obertura de la ronda i, en el seu antic emplaçament, ara hi ha la primera rotonda, des del riu, d'aquesta nova via.

mina-pou: De curt recorregut; l'anomenaven la mina, però feia el recorregut de mig camp d'en Valls, des de la barraca amb el pou, propera al Molí d'en Marc, fins a l'altra on hi havia el pou que s'alimentava a través d'aquesta mina.

“Pla de can Gall. Joan Carreras Ginestós, pou, motor i bassa” (AMC, *Cadl* 953, pol. 4, parc. 3 | abc).

Valls, el camp d'en; el mas Valls i la quintana d'en Valls

camp: Terra situada entre el prat d'en Castells a migdia, del qual el separava una sèquia auxiliar que venia del rec Monar des del costat nord-est de can Ferran cap a la riera, i al nord el camí de les Franqueses, a llevant del Molí d'en Marc. Terra de regadiu que formava part de l'anomenada quintana d'en Valls, on hi havia la bassa i la sínia, amb l'aigua de la qual es regava; s'hi feien patates, blat de moro, mongetes, blat, ordi i civada.

quintana: És el conjunt de les terres de can Valls situades properes al Congost; la part més gran de les terres del mas, entre el Molí de can Marc i el riu, amb el pas del camí de les Franqueses al nord, on hi havia l'anomenat camp o també quintana; aquesta denominació també comprenia la part d'omeda i prat. En part d'aquestes terres, s'hi ha construït un col·legi.

v. *Carpinell, vinya d'en Gafa Parellada*.

“Capella de Santa Maria de Belluya, patró lo hereu del Mas Valls de Canovelles” (A.Cat. Spec.Dec.Vall., f. 445, 1a Col·lació 1332). “Pau Valls pagès per valer-se de l'aigua de la sèquia Molnar per al rec de les seves terres, paga el dia de Nadal 1 S” (AA, *LlevR*, pàg. 6). “Paratge: Pla de can Gall. Joan Carreras Ginestós, conreu” (AMC, *Cadl* 953, pol. 4, parc. 31).

Valls, el bosc de can; l'omeda d'en Valls; els pins d'en Valls; el prat d'en Valls i la vinya d'en Valls

bosc-pins: Denominació de les terres de can Valls, situades vora el camí de Fangues.

omeda-prat: Aquestes terres estaven situades a llevant del Molí d'en Marc i la quintana de can Valls, fins a arribar al riu Congost, amb el camí de les Franqueses al nord i una punta del ferrocarril a migdia; en unes terres que s'inundaven amb facilitat, no solament per la vinguda del riu, sinó també per l'abundor d'aigua d'aquella zona, on s'unien les arbredes de can Castells, a migdia, amb la de can Gall, al nord; amb grans arbredes, de sòls humits amb herba pròpia per al pasturatge o per dallar l'herba per al bestiar de la casa. Encara que es documenti amb la forma omeda, cal remarcar que hi havia qui l'anomenava també vemeda, com la veïna de can Fortuny, on abundaven també altres espècies d'arbres; sobretot, plàtans i acàcies.

vinya: Terra situada a la serra de can Cuana; conreu desaparegut, com la resta de propietaris que en tenien en aquesta zona; ara hi ha cases edificades.

“Valls, Bernat: Propietat situada a la secció F anomenada, pla del Molí d'en Marc, que conrea pel seu compte, per una quartera de regadiu de tercera, una quartera, nou quartans de secà de primera, una quartera de segona, tres d'omeda de tercera, sis de prat de tercera, quatre quarteres d'erm de primera, tres de segona. Una altra a la secció Y anomenada pla d'en Joana, una quartera de vinya de primera, dos quartans de tercera, sis de secà de tercera, sis de quarta” (AMC, QLO53, núm. 250). “Carreras, Bernat: Dues peces de terra en el paratge anomenat pla d'en Duran, que comprèn i conrea pel seu compte, quatre quartans de cereals de secà de primera, una quartera de segona, una quartera, vuit quartans de tercera, dues quarteres, sis quartans de vinya de tercera, una altra a Molí d'en Marc, una quartera sis quartans de regadiu de primera, una quartera de segona, dues de cereals secà de primera, una sis quartans de segona, una sis quartans de tercera, sis quartans de prats de tercera, tres d'omeda de tercera, quatre d'erms de primera, tres quarteres, nou quartans de segona, sis quartans de secà de tercera, una altra peça en el paratge anomenat pla d'en Joan, d'una quartera de cereals secà de tercera, quatre quartans de vinya de primera, sis de segona, quatre de tercera” (AMC, QLO62, PV, núm. 198). (AMC, plànol geomètric, any 1854).

Vell, el mas; la vinya del mas Vell

Terres del mas Marquès, que antigament pertanyien al mas Vei —segurament figura d'aquesta forma pel clàssic *ieisme* vallesà— o Vell, situades a la costa de sobre el costat de llevant del torrent de can Marquès.

L'antiga casa que estava situada en aquesta falda, que ja es descriu com derruïda i no se'n té notícia exacta del seu emplaçament, devia estar situada a la part nord del mas Marquès, vora el termenal amb l'Ametlla, terres veïnes de can Fabrer.

v. *mas Marquès*.

“Ego Jacobus Cohana et Cellers agla. Dominis utilis et proprietarius mansi Cellers parrochie Sancti Felicis de Canovellis [...] vendo et ex causa vendicionis concedo vobis honorabili Joanni Marquès agla [...] totam illam petiam terre partim cultivam et partim eremam in qua antiquitatis erat constructus et edificatus mansus Vey dirutus, in dicta parrochie de Canovellis loco vocato lo mas Vey, oriente partim Jacobi Fabrer, parr. Sancti Genery de Amigdalo et partim in tenedone meo et partim in camino regali quo itur de Sacaria de Amigdalo ad civitatem de Barcelona, meridie in tenedone Jacobi Bellver dicto parrochie de Canovellis, et partim in torrent, cirtio Jacobi Fabrer, tenedone meo” (APMarq, CDVA, *Venda*). “Terra de secà, vinya en el terme de Canovelles, pertinències del mas Vell, llevant-migdia heretat mas Marquès, ponent Josep Permanyer, nord mas Cuana. Pere Marquès Barbany (1870), Francesca Marquès Puig (1944)” (RPG, ll. 4, fca. 384, f. 131). “Peça de terra abans vinya, pertinences del mas Vell” (RPG, ll. 6, fca. 578, f. 173).

Vella, la mina

v. *mas Diviu, mina del Prat d'en Camp*.

Verneda, la

Part de les zones de can Camp properes a la riera, amb les grans arbredes de les diferents propietats que s'anaven succeint al llarg del riu.

“Casa Camp. Per una pessa de terra dita la Verneda, sembradura deu quarteres dos quartans, tercera qualitat, a la classe 19a [...] Casa Rovira. Per una pessa de terra bosc de la Verneda, sembradura quatre quarteres, de la segona qualitat, a la classe 23a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 10; 16-16).

Vessada, la

Segons en Joan de can Trico, es coneixia amb aquesta denominació el camp de sota el camí de Llerona, a la seva cara de llevant, ja que rebia l'aigua directament del vessador de can Castells, que venia del safareig de can Castells, situat al nord-oest, just sota el pas del camí; de cara a llevant, baixava el rec de can Castells a partir del safareig, connectava amb el rec Monar i continuava fins a la terra també coneguda amb aquest nom de la Vessada, on girava i formava un tot en sentit de continuïtat amb l'altre rec que procedia del mateix rec Monar, que venia de gairebé davant de la rasa de can Poldo.

Per tant, també la terra situada al centre del pla de can Magarola o de can Castells, envoltada i travessada per un seguit de sèquies de rec, amb el rec Monar que circulava pel seu costat de ponent.

“Peça de terra denominada la Vessada, amb regadiu eventual de la riera del Congost i de la sèquia de la Comunitat de Regants del poble de Canovelles, llinda pels quatre punts cardinals amb el mas Castells, excepte una part de migdia amb l'anomenat Molí de les Canyes. Josep Cros Juliana, Antònia Cros Balart (1939)” (RPG, ll. 1, fca. 21, f. 61). “Terreny en el terme de Canovelles, polígon industrial de can Castells, procedent del terreny anomenat la Vessada, de l'heretat mas Castells, llevant carrer de la Indústria, nord carrer de Carles Buhigas, migdia mas Galobardes per mitjà de la sèquia” (RPG, ll. 59, fca. 5.245, f. 143).

Vicenta, ca la

Nom de la casa pel nom de fonts de la dona Vicenta, situada ran la carretera de Granollers a l'Ametlla, en la seva cara de llevant i al nord del camí de can Camp. Després es va fer una nova construcció, amb l'habitatge d'aquesta dona a baix i la filla a dalt.

Víctor, can

Nom de casa del barri del Turó; coneguda amb aquest nom perquè és el nom de fonts del propietari de la casa, que abans havia estat una botiga de queviures.

Víctor, la bassa de can; la figuera de can Víctor

Bassa de forma rodona que fou buidada al terra per aprofitar l'aigua que hi aflorava com un brollador; situada al Turó, amb una figuera molt gran al costat, la qual es beneficiava d'aquella humitat. A part d'aquesta aigua, a vegades s'hi venia aigua del torrent; se'n beneficiava, per poder regar la quintana de can Camp, que en deien de Canovelles.

Quan es va començar a construir al veral, s'acabà l'aigua que aflorava i, així, també l'activitat de la bassa; les mateixes construccions eliminaren bassa i arbre.

“Bassa” (AMC, *Cadl* 953, pol. 5).

Vidriera, la font de la

“Des del conducte o resclosa amb el qual, el comú i particulars del terme de Canovelles, fins a arribar al lloc anomenat font de la Vidriera” (AI, Exp. sobre ús d'aigües del riu Congost, de l'any 1816).

Vila, la vinya d'en

“Vila, Oleguer: Propietat situada a la secció D anomenada brolla de *Villuya*, que conrea pel seu compte, per quatre quartans de vinya de primera, una quartera de segona, deu quartans de tercera, set de quarta” (AMC, *QLO53*, núm. 245). “Vila, Antoni de Granollers: Una peça de terra en el paratge brolla de *Belluya*, que comprèn i conrea pel seu compte, una quartera, sis quartans de secà de tercera, deu quartans de vinya de primera” (AMC, *QLO62*, núm. 185).

Vilaró, la vinya d'en

Vinya que posseïen la família Argila de Granollers, a les Maleses, anomenats amb el sobrenom d'en Vilaró.

“Argila, Pere de Granollers: Una peça de terra en el paratge les Maleses, que comprèn el conreu pel seu compte, quatre quartans de cereals secà de segona, una quartera, tres quartans de tercera, sis quartans de vinya de tercera. L'any 1882 passa a Baltasar i Francesc

Vaquer i Ribosa, segons escriptura de 9 de setembre de 1876" (AMC, QLO62, núm. 3). "Antoni d'Argila i de Matas, veí de Montornès i resident en aquesta vila 29 de novembre de 1875" (AMG, *Ciobres* núm. 1-152, plec 1-5. Anys 1875-1883). (Cg, SXIX). "Nom de casa a l'antiga plaça de Boada avui de Manuel Muntanyà, cantonada amb el carrer de Sant Joan Baptista, abans els corredossos de can Vilaró. Casa anomenada amb el sobrenom del propietari l'Antoni d'Argila, conegut com en Vilaró" (OG, inèdit).

Villar, can

Nom d'una casa abans situada dintre el Mas Rovira, a tocar el camí de Granollers a Canovelles, núm. 26, en la seva cara de llevant. Aquest nom de casa prové del cognom del propietari; casa que, després, hom anomenarà també ca l'Estrada.

Després de la urbanització d'aquesta zona, va quedar situada a llevant del nou vial anomenat carrer Diagonal i, posteriorment, enderrocada.

"Pla de can Gall. Julià Estrada Capella. Can Villar, casa" (AMC, *Cad1953*, pol. 4, parc. 33b). "Núm. 43. Can Villar: Julià Estrada Capella" (AMC, *PM1924*). "Primera sortida: Can Villar. També és anomenada ca l'Estrada. Es va construir a principis del segle XX [...] Quarter de Llevant 21: Cases que es feren posteriorment a l'any 1862 (1924) Sr. Villar" (TTC, pàg. 7, 53). "Can Villar" RGC, núm. 26, gener 2003).

Les basses de can Villar

Villar, les basses de can; la mina de can Villar i el pou de can Villar

bassa: Les basses estan situades al costat de ponent del Trull, entre aquesta casa i el torrent de Fangues. Allargades, es formen dues basses separades per una paret central; construïdes de pedra, amb la del costat de migdia que servia de rentadora de totes les dones del veïnat, amb un llarg rentador de cairons i la resta coronada amb totxo a plec de llibre; la segona, que està a la part nord, arrebossades les parets, conduïa l'aigua al pou, però també passava a la primera per rentar, sortida que anava directament al torrent.

La bassa era situada a la part alta de la propietat, al nord-oest de la casa, en el punt de trobada del camí vell de Granollers, la carretera de l'Ametlla i el camí de les Franqueses; ara hi ha la rotonda de la ronda.

mina: Mina que començava al torrent de Fangues, sota can Duran, arribava a la primera bassa de sota el Trull, on sempre hi havia l'aigua neta, amb la qual es regava i anava fins al pou de can Villar, on es retroalimentaven per omplir la bassa i regar la feixa d'aquesta casa.

pou: Estava situat al costat de la bassa de la terra anomenada la feixa darrere la casa, amb l'aigua del qual s'omplia.

“Pla de can Gall. Julià Estrada Capella. Can Villar, bassa” (AMC, *Cadl* 953, pol. 4, parc. 33a).

Villar, l'era de can

De forma rectangular, situada a la cara de migdia de la casa, de terra encaironat, amb la lliça al volt de pedra coronada de totxo a plec de llibre; es batia amb els animals de la casa i s'ajudaven amb els veïns, encara que s'havien fet batudes amb eugassers i colles de batedors. Es va començar a batre amb màquines a partir dels anys 1930-1931, que venia en Llobet de Corró; després, el Moliner de Marata i, finalment, en Monsó de Granollers. Aquest treballava de fuster a l'hivern i, arribada la temporada, anava per les diverses cases amb la màquina de la família de la seva dona que havien baixat de Puigcerdà i batia a totes les cases del pla.

“Pla de can Gall. Julià Estrada Capella. Can Villar, era” (AMC, *Cad1953*, pol. 4, parc. 33c).

Villar, la feixa de can

Era anomenada la feixa la terra de conreu situada al darrere de la casa, amb la qual formava unitat; l'anomenaven d'aquesta forma, com a d'altres cases, per la peça que quedava arraconada, en aquest cas, entre el camí de les Franqueses, la carretera de l'Ametlla i el camí de Granollers. Afectada per les obres de la ronda.

Vinya, la

S'utilitzava aquesta denominació comuna per anomenar una terra plantada de vinya que donà aquest genèric a l'indret; situada a la part sud-oest de l'actual urbanització de can Duran, sobre la barraca d'en Conte, a llevant de can Giravent. Ara la urbanització de can Duran.

“Paratge: Can Gurgui. Rafel Prims Bot, conreu” (AMC, *Cad1953*, pol. 6, parc. 18).

Vinya, el bosc de la

“Casa Colomer. Per una pessa de terra, dita el bosc de la Vinya, sembradura una quartera, de la primera qualitat” (AMarq, CDV, *Cad. s/d*, núm. 18-5).

Vinya, el camí de la

Aquest camí va desaparèixer amb la urbanització de can Duran; camí al qual s'entrava per la cara de llevant de la carretera de Ribes o autovia de l'Ametlla, per dur-nos fins a l'indret anomenat la Vinya, abans d'arribar a la qual, a migdia, un camí ens deixava a can Giravent. També anomenat el camí de les peces de can Gurguí.

“Paratge: Can Gurguí, vinya, camí” (AMAC, *Cad1953*, pol. 6, parc. 1, 18-9, 25-27).

Vinyamata, la vinya d'en

Terra situada a Bellulla; la vinya d'en Vinyamata, el qual tenia l'agència de transports amb carros de Granollers.

“Vinyamata, Esteve: Propietat situada a la secció D anomenada brolla de *Villuya*, que conrea pel seu compte, per sis quartans de secà de segona, sis de tercera, una quartera de quarta, quatre de vinya de tercera” (AMC, *QLO53*, núm. 249). “Vinyamata, Esteve de Granollers: Una peça de terra en el paratge brolla de Belluya, que comprèn i conrea pel seu compte, una quartera de vinya de primera, una de segona, quatre quartans de tercera” (AMC, *QLO62*, núm. 187).

Vinyassa, la

“Casa Serra. Per una pessa de terra vinya, dita la Vinyassa, sembradura dues quarteres, de la segona qualitat, a la classe 18a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 15-2).

Vinyes, el camí de les

Denominació d'un camí que es troba documentat a les vinyes dels Parents de can Colomer.
v. *vinya dels Parents*.

Vinyeta, la

“Casa lo Mas Teya derruyda. Per una pessa de terra dita, la Vinyeta, sembradura mitja quartera, de la primera qualitat, a la classe 15a” (AMarq, CDV, Cad. s/d, núm. 20-6).

Vinyeta, la vinya d'en

Terres de conreu de secà, avellaners i vinya de la casa de can Vinyeta de Lliçà d'Amunt, que tenien situades a Bellulla.

“Vinyeta, Francesc: Propietat situada a la secció D anomenada brolla de Villuya, que conrea pel seu compte, per una quartera de vinya de segona, una de tercera, nou quartans de quarta” (AMC, QLO53, núm. 247). “Vinyeta, Francesc de Lliçà d'Amunt: Una peça de terra en el paratge brolla de Belluya, que comprèn i conrea pel seu compte, dues quarteres, nou quartans de vinya de tercera. Aquesta finca va passar a lldedons de Casanova el 1891” (AMC, QLO62, núm. 188). “Can Vinyeta. Ara reconstruïda, antiga masia ran el camí de can Feu, abans del torrent de la Vall” (OLIA, inèdit).

Xarlet, can

Nom de la casa situada al final de la barriada Nova i del carrer de la Riera, des de la cara de ponent des del qual s'entra, a la cara de migdia del terraplè de la via del ferrocarril. Construïda en una edificació rectangular, de planta baixa i pis, orientada a migdia.

Coneguda amb aquest nom perquè era propietat d'en Gausachs, motejat en Xarlet.

FOTO: Enric Garcia-Pey

“Juan Gausachs Tintó, veí de Canovelles, amb domicili a can Xarlet” (RPG, ll. 8, fca. 729, f. 156). “En Joan Gausachs Blanxart tenia l'Arbeca al Camí Ral i era aficionat a anar de cacera. Quan tornava d'una batuda de merles, i explicava les seves aventures a la colla, els digué que havia caçat molts *xarlots* en lloc de dir-los merlots; a partir d'aquest fet, l'anomenaren en Xarlet” (GO, pàg. 132). “Quarter de Llevant 20: Cases que es feren posteriorment a l'any 1862. Can Xarlet (1943) Joan Gausachs i Tintó” (TTC, pàg. 53).

Xarlet, el barri; el carrer de can Xarlet

Denominació popular de la barriada Nova, construïda a partir de la meitat del segle XX per en Xarlet i en Jonch de Granollers, amb habitatges extraordinàriament precaris per a la gent immigrada que aleshores arribava a Catalunya; amb un carrer central anomenat d'en Xarlet que, amb els anys, figurarà en el nomenclàtor urbà amb el nom de carrer de la Riera.

“Casa amb el núm.1 del barri Xarlet” (RPG, ll. 8, fca. 731, f. 161). “Terreny en el núm. 9 del carrer Xarlet” (RPG, ll. 8, fca. 736, f. 173). “Finca a Canovelles en el barri Xarlet, davant del carrer Xarlet, avui carrer del Congost” (RPG, ll. 10, fca. 941, f. 150). “Carrer denominat de la Riera, abans Xarlet” (RPG, ll. 26 fca. 2.511 f. 56). “Pla de can Sobrevia. Jaume Gausachs Tintó, casa” (AMC, *Cadl 953*, pol. 4, parc. 52a). “Can Xarlet. No hi havia més que pobresa i molts perills a nivell sanitari” (CSG, pàg. 52).

Xarlet, la bassa de can; el pou de can Xarlet i la rasa de can Xarlet

bassa: De forma rodona; embassament gran que s'omplia amb l'aigua del pou.

pou: Era un pou important situat a migdia de la bassa d'aquesta casa, sota la cara de migdia del terraplè de la via del ferrocarril, ran el costat de ponent del camí. Ric d'aigua, a partir d'aquest pou es va crear un servei de subministrament d'aigua a Canovelles i Granollers.

rasa: De curt recorregut, només circulava per les terres d'aquesta casa des de sota el terraplè en el costat nord-oest; dividia la part del darrere la casa, de la bassa i el pou.

“Pla de can Sobrevia. Jaume Gausachs Tintó, bassa, pou, rasa” (AMC, *Cadl 953*, pol. 4, parc. 47b i c).

Xarlet, el mas

Terres de la casa anomenada Xarlet, situades al pla de can Sobrevia, entre la via del ferrocarril al nord, la riera del Congost a llevant i el torrent de Fangues a migdia.

“Joan Gausachs Tintó veí de Canovelles, al mas Xarlet” (RPG, ll. 40, fca. 4.051, f. 38). “Pla de can Sobrevia. Jaume Gausachs Tintó” (AMC, *Cadl* 1953, pol. 4, parc. 45-47, 52-54).

Xaus, la vinya d'en

A la serra i el pla d'en Serra, en Xaus de Granollers hi tenia les terres de conreu i la vinya.

“Xaus, Josep: Propietat situada a la secció C anomenada pla d'en Serra i Canyelles, que conrea pel seu compte, per quatre quartans de vinya de primera, quatre de segona, quatre de tercera, onze de secà de segona, una quartera, sis quartans de quarta (AMC, *QLO53*, núm. 254). “Xaus, Andreu: Una peça de terra en el paratge pla d'en Serra, que comprèn i conrea pel seu compte, una quartera, tres quartans de vinya de tercera. Xaus, Josep de Granollers, peça al pla d'en Canyelles de quatre quartans cereals de secà de segona, dues quarteres un quartà de tercera, una altra al pla d'en Serra, sis quartans de vinya de primera, sis de segona” (AMC, *QLO62*, núm. 189 i 190). “Can Xaus: Era de creença general que d'aquesta forma s'anomenava un home pel motiu, però, de fet, era el seu cognom. Home que s'estava al carrer de Joan Prim núm. 109, a la casa coneguda per Can Xaus” (OG, inèdit) “24/1/1889. Col·legis electorals. Col·legi 2: 387. Andrés Xaus Juncà, calle de Prim núm. 99” (AMG, *LIAAG* 1886-1891). “El Carnaval del Casino. El gran Xaus, vestit de milord, fumarà cigars de l'Alger” (*En Met*, núm. 5, 5 de març de 1916, pàg. 6).

Xica de can Mílio, la

La tercera filla de can Mílio era la segona noia i última de la nissaga d'aquesta família.
v. *Mílio*.

Xico, el

Sobrenom amb el qual era anomenat un masover de can Caseta, perquè era baix de mena; també conegut amb la forma composta el Xico de can Caseta. La casa també era anomenada cal Xico.

v. *Caseta*.

Xicota, el mas

Terres de la propietat del mas Xicota; casa del terme de Lliçà d'Amunt.

v. *Vall-Ilobera*.

Xiol, la vinya d'en

Part de les terres censades en una part de la propietat del mas Marquès, entre les Maleses, el pla de can Marquès i la Serra.

“1855. Quadern núm. 2, d'Antoni Marquès. Censalistes, núm. 44. Victorià Xiol, vinya” (APMarq, CDVA, *ClasT1855*). “Xiol, Vicenç: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per dos quartans de vinya de primera, dos de segona, cinc de quarta. “Xiol, Sebastià: Propietat situada a la secció A anomenada les Maleses, que conrea pel seu compte, per dos quartans de vinya de primera, tres de tercera, una quartera de quarta, una altra situada a la secció E anomenada pla d'en Camps, per quatre quartans de vinya de segona, dos de tercera, una quartera, un quartà de quarta” (AMC, *QLO53*, núm. 252 i 253). “Xiol, Sebastià de Llerona: Una peça de terra en el paratge pla d'en Serra, que comprèn i conrea pel seu compte, dues quarteres, sis quartans de vinya de segona. Xiol, Vicenç de Llerona, peça a les Maleses, tres quartans de vinya de segona, sis de tercera” (AMC, *QLO62*, núm. 181 i 192).

Xirau, can

Nom de la casa situada al fons de la serra de can Cuana, en un capdavall de falda suau, a ponent del torrent de can Xirau. D'estructura senzilla, sense cap element d'interès, actualment en estat ruïnós; cons-

truïda en planta baixa i pis, coberta a doble vessant horitzontal a la línia de façana, està situada en una plataforma amb bona vista de l'entorn circumdant, que devia ser una joia en època de collita.

“Núm. 71. Can Xirau: Jaume Roca Unyó” (AMC, *PMI 924*). “Serra de can Cuana. Joan Rovira Uñó, casa” (AMC, *CadI 953*, pol. 2, parc. 95f). “Quarter de Ponent. Hi ha cases que es feren posteriorment al 1862, que estan integrades dins d'aquest quarter i que reberen números a partir del 20. Can Xirau 21 (... a 1924) Jaume Roura i Pons” (*TTC*, pàg. 54).

Xirau, pou de can; el safareig de can Xirau

pou: De fet, de pous n'hi ha dos a la casa; un a la part del davant, just ran el costat sud-est de la masia, de coll rodó, es va tancar amb una obra de forma quadrada semblantment a una caixa. A la part de dalt de la rasa, un altre pou amb la barraca i el motor permetien pujar l'aigua per omplir el safareig.

safareig: No gaire gran encara es conserva bé, però buit; quadrat de 3,5 x 3,5 m, situat al sud-oest de la casa, construït d'obra amb el rentador de totxo a la cara nord i un petit rentador just a sota la seva cara de migdia, per esbaldir. La part baixa del safareig s'obria per poder regar la peça de terra que arribava fins a la rasa.

“Serra de can Cuana. Joan Rovira Uñó, bassa” (AMC, *CadI 953*, pol. 2, parc. 95d).

Xirau, el bosc de can

Part de bosc situat ran el torrent de can Xirau, a la cara de ponent i al mateix llit del torrent que l'acompanya en bona part del seu recorregut; forma una agradable llenca de pins i alzines, fins a arribar al camí de la serra de can Cuana.

Xirau, el camí de can

Encara s'hi entra de cara a migdia fins a la casa per aquest camí, però està tot tan malmès i abandonat en aquest lloc, que el camí avui tan sols arriba a la rasa; a partir d'aquest punt, ja s'ha perdut la connexió amb el camí del pla de can Duran, que el portava per baix fins al camí de can Colomer; la continuació, a ponent, arribava fins al camí nou de l'Ametlla.

Xirau, la rasa de can; el torrent de can Xirau

rasa: El costat nord del pla de can Duran fa un caient en aquesta direcció, i el final de la serra de can Cuana, davant de can Xirau, també en una falda de pendent poc pronunciada, es troben en aquesta rasa que recull l'aigua de pluja; comença poc més amunt de la casa de can Xirau i baixa a buscar el torrent homònim. Rasa que també havia servit de camí d'accés a partir del camí de can Colomer i el torrent de can Xirau.

torrent: Les faldes de la serra de can Cuana es van tancant pel costat nord sobre la capçalera d'aquest torrent que, al començament, no és més que un corriol de recollida d'aigües; aviat s'enfonsa per rebre l'aigua de pluja de la falda de ponent que cau del camí de la serra de can Cuana i el costat de llevant de la falda de sota l'autovia. El torrent va per un canal arbrat de gran bellesa que configura el bosc de can Xirua, travessa el camí de can Colomer, passa per sota l'arcada d'aquesta casa i, per un indret d'alzinar de capçada fosques i rebeques a deixar entrar el sol, s'entrega al torrent de Fangues.

“El torrent de Can Fangues, amb una llargada d'un km, travessa el poble i arriba a la font de can Duran. És una torrentera d'aigües pluvials que té un cabal sempre poc abundant. Neix al terme municipal de l'Ametlla del Vallès i can Marges, travessa Canovelles des del nord fins a l'est i va a morir al Congost. L'afluent oficial és el que s'anomena torrent de can Xirau, tot i que hi ha altres torrents ocasionals. Aquests rius són secs durant una gran part de l'any i només s'omplen si plou molt” (*El 9 Nou*, núm. 826, pàg. 6, 16 febrer 1998).

Xum, can

Sembla que es coneixeria amb aquest nom el primer cos de divisió en habitatge que es féu a la casa actual de can Jaume Colomer, a la cantonada del camí de l'Ametlla, al barri de Sanaüja. Part aquesta que també, diuen, fou coneguda per can Marí. Documentada amb aquest nom i el núm. 8 del veïnat.

v. *Jaume Colomer*.

“Oliveras, Miquel. La casa núm. 8, del quarter del Nord. Can Xum” (AMC, QLO62, PV, núm. 229). “El 10/6/1805, Miquel Casalt compra a Eulàlia Pous i Joan Pous el tros de terra per tal de construir-hi una casa abans que passin sis anys [...] En aquest període es construeix una casa de pedra de planta baixa i pis amb voltes i dos cossos. Al davant s'hi ubica un pati i un pou” (AJC).

ÍNDEX TOPONOMÀSTIC

ANTROPÒNIMS

Noms de fonts:

v. Adjutori, Agustí, Agustina, Aleix, Alonso, Amadeu, Amàlia, Andreu, Àngela, Antic, Antoni, Antònia, Arnau, Assumpció, Avel·lí, Baldiri, Baltasar, Bartomeu, Beneta, Bernat, Bonaventura, Bru, Bunici, Camil, Carne, Carolina, Caterina, Concepció, Condefred, Dolors, Domingo, Elionor, Elisenda, Enric, Esteve, Eugeni, Eugènia, Eulàlia, Faustí, Felip, Feliu, Fèlix, Fermí, Ferran, Florenci, Florentí, Fortià, Francesc, Francesca, Fredric, Gabriel, Galceran, Genís, Genoveva, Gil, Guillem, Ignasi, Ildefons, Incilbert, Incuncia, Isidor, Isidre, Jacint, Jacinta, Jacob, Jaume, Joan, Joaquim, Joaquina, Josep, Josepa, Julià, Leonor, Leopold, Lluís, Magí, Mamet, Manuel, Manuela, Maria, Marià, Margarida, Marià, Maties, Martí, Miquel, Montserrat, Narcís, Nicolau, Odó, Pau, Pere, Quirze, Rafel, Raimon, Ramon, Rosa, Rosalia, Salvador, Sebastià, Segimon, Silvestre, Simó, Suniari, Teresa, Tomàs, Valerià, Vicenç, Víctor.

Derivats dels noms de fonts:

v. Antoni: Anton, Ton Colet, Tona; Carne: Carmeta del Porxo; Domingo: Mingo, Mingo de can Camp; Emili: Hereu Mílio, Jaume Mílio, Mílio, Mílio de cal Sord, Petit Mílio; Gabriel: Biel; Isidre: Sidro, Sidro de can Prat; Jacint: Cinto de can Cases; Joaquim: Quim; Josep: Jep, Oncle Pepet, Pep Mílio, Pepet, Pepet del Pedró, Pepet de can Rectoret, Pepet de can Ros, Pepet de can Sastre; Josepa: Pepa de can Camp, Pepeta de Marata, Pepeta de can Rectoret, Pepita de can Pastor; Leopold: Poldo; Pere: Peret de ca l'Amell, Pericot; Tomàs: Tomaset.

Cognoms:

v. *Abril, Aguilà, Aguilar, Agustí, Alabau, Alesan, Alòs, Amaro, Ametller, Amo, Argemí, Argemir, Argila, Arimon, Armenys, Aman, Arnau, Artigas, Andols, Auleda, Aymerich, Argemí, Armentera, Arnau, Badia, Bajo, Balart, Balats, Ballont, Ballús, Bañeras, Barangé, Barbany, Barjuan, Barnolas, Barroso, Bassa,*

Bassó, Batlle, Bellavista, Belloch, Bellonch, Bellver, Beluar, Berenguer, Bernadas, Bernet, Blancafort, Blanchart, Blancher, Boada, Bonaventura, Bonet, Borriana, Bosch, Bot, Boté, Boter, Botines, Bru, Brutau, Busoms, Busquets, Cabot, Cabrera, Calveras, Calvet, Calzada, Calls, Camarasa, Cambra, Camprodon, Camps, Canàlia, Capella, Careta, Carbó, Carbonell, Carpinell, Carreras, Casacoberta, Casamitjana, Casanova, Casanoves, Casañas, Casals, Casas, Casavella, Casellas, Caseta, Cassà, Castellà, Castells, Catafau, Ciervo, Ciscar, Cladellas, Clapés, Clascar, Closellas, Clusellas, Coch, Coderch, Codina, Codinachs, Colomer, Colrana, Comas, Comellas, Companyó, Conill, Cor de Teia, Corbera, Corch, Córdoba, Cortajussà, Cortès, Cosidor, Costa, Costeny, Cotonell, Crivillers, Cros, Cunill, Cuquet, Cucurull, Cunillera, Cuyàs, Dalmases, Dalmau, Dantí, Dausà, Dedéu, Delhom, Dorda, Dou, Duran, Ellis, Escolà, Espargaró, Estrany, Esturgó, Fabra, Fàbregas, Facundo, Falcó, Falgàs, Febrera, Ferrandis, Ferrer, Figueras, Flaquer, Florensa, Font, Fontcoberta, Fortuny, Fradera, Fransí, Galobardes, Gallell, Gallifa, Ganduxé, Garriga, Gatell, Gelpí, Genovart, Giménez, Ginestós, Girbau, Girona, Gironès, Gispert, Gómez, Gonzaga, Gorina, Gorchs, Gotinell, Gralla, Gras, Grau, Grivé, Guerra, Guillemí, Gurguí, Guri, Gustems, Herrera, Illa, Jacint, Jaumeandreu, Jaumira, Jonch, Jonqueras, Jornet, Jubany, Julià, Juliana, Just, Lamarca, Lassús, Latorre, López, Lladó, Llampallas, Leonart, Llobet, Llonch, Llopart, Lloreda, Lluch, Luquet, Macià, Madorell, Magarola, Maltesa, Manco, Manent, Margenat, Màrgens, Mariné, Marquès, Marsà, Marsal, Martí, Martori, Masadas, Maspons, Massó, Masuet, Mateos, Mateu, Meredir, Mir, Molins, Monells, Moner, Monràs, Monsó, Montaner, Montcau, Montpart, Móra, Morató, Moré, Moret, Mulleras, Mumbrú, Mustarós, Noguera, Nomdedéu, Novell, Nualart, Núñez, Olivelles, Olivera, Oliveras, Oliveto, Ollé, Oller, Ordeig, Ordiñach, Padrís, Padrós, Pagès, Palanca, Palau, Palaudàries, Palaus, Palé, Palet, Pallàs, Pallés, Palmarola, Pando, Parera, Parmanyà, Parra, Partegàs, Pascual, Passarell, Pérez, Pericas, Permanyer, Pey, Pi, Pidevall, Pineda, Piqué, Plans, Pomar, Ponç, Ponet, Pons, Pous, Portabella, Pou, Pradas, Pradell, Prades, Prat, Pratcorona, Pratllusà, Prats, Pregona, Primo, Prims, Prunera, Puig, Puigdomènech, Puig-oriol, Pujadas, Pujol, Pujolà, Queteró, Raich, Raixa, Recolons, Regordosa, Reig, Relats, Reverter, Ribas, Ribell, Ribó, Ribosa, Ricart, Riera, Rifà, Riudeperas, Rius, Rivet, Roca, Roig, Rocabayera, Rocasalbas, Rodons, Rodoreda, Rogé, Roger, Ros, Rosàs, Rovira, Rowe, Ruf, Saborit, Sala, Salito, Sallen, Sallent, Salvador, Samon, Samont, Sans, Sant Hilari, Sarroca, Sastre, Sauleda, Sayol, Segura, Sellés, Sentmenat, Serra, Serradell, Sibina, Simon, Siscars, Sobrevia, Soldevila, Solenc, Soler, Soley, Soliva, Soll, Soquet, Suari, Subell, Targarona, Tarrats, Taulats, Terradas, Tey, Tintó, Toren, Torner, Torrabadella, Torras, Torrens, Torrents, Torres, Torruella, Tremoleras, Trullàs, Uñó, Vallcorba, Vallhonestà, Valls, Vaquer, Ventura, Vercher, Verdaguer, Vergés, Viaplana, Vidal, Vila, Vilà, Vilar, Vilardebò, Vilarrasa, Vilella, Vinyamata, Vinyeta, Vivet, Volart, Wyrum, Xamaní, Xammar, Xaus, Xiol.

Motius, sobrenoms i noms de casa:

v. Abogat dels Pobres, Ajuntament, Alcalde de les Dones, Amaro, Amell, Amell Xic, Anton, Baldiri, Baldiri Nou, Banyeta, Barbes, Bellulla, Bernat Magí, Bernat Serra, Biel, Bleda, Boada, Bonastre, Borni, Bot, Botines, Brutau, Cafè, Camarassa, Camp, Campaner, Campet, Canet, Canyelles, Carbonell, Carmeta del Porxo, Carolina, Carrencà, Carrencanes, Carter, Casa de Bellulla, Casa dels Mestres, Casa Nova, Casacoberta, Cases, Caseta, Castellet, Castells, Cerer, Cinto de can Cases, Cisteller, Clec, Coixet, Colet, Colomer, Colomera, Comes, Conte, Cor de Teia, Costa, Cuana, Diastre, Diego, Dimoni, Dimoni Petit, Diviu, Diviu Nou, Diviu Vell, Dou, Dringo, Duran, Duranet, Enric Paleta, Escoles, Estrada, Eugeni, Facundo, Facundo Nou, Fals Escaire, Farinera d'en Pagès, Feliua, Ferran, Feu, Figueres, Fonda de Bellulla, Fornets, Forns, Fortuny, Frarès, Gall, Gallemí, Galobardes, Gatella, Giravent, Girbau, Girbau del Pla, Girbau del Sot, Gordi, Gorguí, Governador, Gras, Guerra, Guri, Hereu Mílio, Hostal de Bellulla, Hostal del Brinco, Hostal del Tibidabo, Ignasi, Janó, Jaume Colomer, Jaume Mílio, Jep, Jesús que torna, Joana, Jovençà, Just, Lechero, Liret, Lledó, Lleó, Llobeta, Lúcio, Lluís de cal Ros, Macià, Magarola, Manco, Manel, Manuela, Maranges, Margalla, Marí, Maria Petita, Marmolista, Marquès, Martí, Martínez, Martri, Mata-ases, Matagats, Mílio, Mílio de cal Sord, Mingo, Mingo de can Camp, Miquel del Putxet, Miracielos, Molí d'en Camp, Molí de les Canyes, Molí Carpinell, Moli de Magarola, Molí de can Manel, Molí d'en Marc, Molí d'en Morell, Molí de la Sal, Molí d'en Teia, Molí d'en Vidal, Moré, Mosso del Rector, Noia Gran de can Mílio, Oli, Ollaire, Oliveres, Olivet, Olmet, Oncle Pepet, Palots, Panduro, Parra, Parrondo, Partegàs, Partegassa, Pastor, Pastora, Pau, Pau Campaner, Pau Panduro, Pau de la Vella, Pedró, Pellenco, Pelut, Pep Mílio, Pep de can Sastre, Pepa de can Camp, Pepet, Pepet del Pedró, Pepet de can Rectoret, Pepet de can Ros, Pepet de can Sastre, Pepeta de Marata, Pepeta de can Rectoret, Pepita de can Pastor, Percala, Pere Cisteller, Pere Lleó, Perera, Peret de ca l'Amell, Pericot, Periques, Pertegàs, Pertegassa, Petit Mílio, Pi, Pistolero, Piuà, Poldo, Polissena, Ponç, Ponet, Prat, Puig, Puig-oriol, Pujades, Pujol, Pujola, Putxet, Putxet Petit, Queteró, Quim, Raixa, Ravenisses, Recolons, Rectoret, Reig, Rectoria, Riera Tort, Roca, Rof Xic, Roger, Roget, Roja, Ros, Rosalia, Rosca, Rossa, Roure, Rovira, Rull, Salaverd, Sastre, Segarra, Sentmenat, Senyorito, Serra, Sidro, Sidro de can Prat, Sobrevia, Soler, Solei, Sord, Sordet, Sotries, Suari, Taulats, Tei, Teia, Teresa, Tibidabo, Tiua, Tomàs Cisteller, Tomaset, Ton Colet, Tona, Torner, Torre de les Àguiles, Torre de can Duran, Torre Gatella, Torre Montserrat, Torre dels Moros, Torrents, Trico, Tros d'Home, Trull, Turó, Valentí, Valls, Vicenta, Víctor, Villar, Xarlet, Xica de can Mílio, Xico, Xico de can Caseta, Xirau, Xum.

TOPÒNIMS

aiguamolls: “*m.* Terreny inundat o almenys amarat d'aigua de manera permanent.” (DIEC, pàg. 62).

v. *Camp*.

aigüerol: *m.* Aiguamoll / Bassal (DIEC, pàg. 62).

v. *Aigüerols, Rovira*.

alba: “*Populus alba*, origen centre i sud d'Europa, Àsia Menor, és rústic per a condicions de temperatura, però viu millor en llocs baixos i sòls humits, creixement ràpid.” (RCHD, pàg. 205).

v. *Fangues*.

altar: “*m.* Construcció en forma de taula sobre la qual se celebra la missa. La taula ensems amb el retaule.” (DIEC, pàg. 87).

v. *Roser, Sant Feliu, Sant Joan, Sant Joan Baptista, Sant Sebastià, Sant Sebastià i Sant Jaume, Santa Maria, Santa Maria de Gràcia, Santa Maria del Rosari, Santa Maria dels Dolors, Santa Maria de la Guia, Sant Crucifix*.

alzina: “*f.* Nom donat a diversos arbres del gèn. *Quercus*, de la família de les fagàcies, de fulla sempre verda, conàcia: *alzina carrasca*, *alzina de fulla curta*; (*Quercus ilex ssp.*). (DIEC). *Quercus ilex*. Arbre que viu en sòls de naturalesa variada, inclosos els secs i pedregosos; prefereix els arenosos i silícics. Molt resistent al fred, s'adapta bé als climes més rigo-rosos. A Espanya és indígena *Quercus coccifera*. *Garnic*.” (RCH Deo, pàg. 210).

v. *plaça de l'Ajuntament, Diviu, Ignasi, Rovira, Serra*.

ametiler: “*Amygdalus communis*. Creixement ràpid, flors blanques i rosades, fruits verdosos, que tenen l'ametlla comestible.” (RCH Deo, pàg. 210).

v. *Pertegàs*.

arcada, aqüeducte. “*m.* Conducte artificial tancat, no prefabricat, per a portar aigua d'un lloc a l'altre, generalment en gran quantitat.” (GEC, vol.2, pàg. 314).

v. *Canyelles, Colomer*.

avellaner: “*Corylus avellana*, família de les betulàcies) Arbret caducifoli d'uns 5-6 m d'alçada [...] el fruit l'avellana.” (GEC, vol.2, pàg. 763). “*Corylus avellana*. Fruits avellana, fulls alturns, simples.” (RCH Deo, pàg. 316).

v. *Girbau del Sot*.

avinguda: Vial d'amplada més gran dels altres carrers que formen un espai urbanitzat, a vegades amb arbres plantats a les vores.

v. *Canovelles, Quinta Avenida*.

barraca: “*f.* Casa petita i rústica com les que habiten les persones que exerceixen oficis en llocs solitaris i allunyats, com ara els carboners, els rodors o els serradors.” (DIEC, pàg. 224).

v. *Conte, Ignasi, Jaume Colomer, Valls*.

barri: “m. En les masies, l'espai tancat per diferents cossos d'edifici, davant la casa; lliça, baluard. Qualsevol de les parts en què es divideix un poble gran, una vila, una ciutat.” (DIEC, pàg. 226).

v. *Baix, Bellulla, Canovelles de baix, Canovelles de Dalt, Cuana, Església, Manel, Nova, Sanaüja, Serra, Turó, Xarlet.*

bassa: “f. Qualsevol excavació o sot gros o petit que s'omple d'aigua, esp. el destinat a recollir l'aigua de les pluges, que serveix d'abeurador, de safareig o de rentador, etc.” (DIEC, pàg. 229).

v. *Amell Xic, Baldiri, Camp, Canyelles, Carrencà, Cases, Caseta, Castells, Colomer, Diviu, horts de Fangues, Ferran, Feu, Gall, Galobardes, Girbau, Girbau del Sot, Gorguï, Governador, Jaume Colomer, Marquès, Molí de Canyes, Molí d'en Marc, Molí de Teia, Poldo, Prat, Serra, Sord, Valls, Víctor, Villar, Xarlet.*

bòbila: “f. Forn continu de coure rajoles, teules, etc., situat normalment prop del terral d'on s'extreu l'argila.” (DIEC).

v. *Marquès.*

bonó: “m. Bonera. // Tap de safareig, de pica, etc. Proveït d'un filferro, d'una cadeneta, etc., per a poder destapar la bonera sense ficar les mans a l'aigua.” (DIEC, pàg. 269).

v. *Castells*

bosc: “m. Lloc poblat d'arbres. Bosc de pins, d'alzines, d'avets.” (DIEC, pàg. 273).

v. *Amell, Badia, Bellulla, Bernat Serra, Cafè, Camp, Canyelles, Carpinell, Carrencà, Cases, Castellar, Castells, Colomer, Comes, Diviu, Duran, Espès, Fornets, Gallemí, Gorguï, Ignasi, Llampalles, Llonc, Magarola, Manel, Marquès, Mas, Pagès, Panduro, Pineda, Quico, Riera, Rof, Ros, Rosàs, Rovira, Sabater, Sallent, Serra, Sobre la Casa, Solei, Teia, Tona, Torrents, Valls, Vinya, Xirau.*

brolla: “Matollar de vegetals llenyosos no gaire alts i de fullatge poc dens, que deixa passar la claror fins al nivell de terra.” (DIEC, pàg. 287).

v. *Bellulla, Brolla.*

call: “m. Pas estret i enclotat, o entre dues parets.” (DIEC, pàg. 312).

v. *Callarís.*

camí: “m. Espai a recórrer per anar d'un indret a un altre. Esp. tira de terreny més o menys ampla que va d'un indret a un altre disposada expressament per a transitar-hi.” (DIEC, pàg. 322).

v. *Ametlla, Barcelona, Bemils, Bellulla, Bernat Serra, Caldes, Callarís, Camí Ral, Camí Vell Camp, Canovelles, Vell de Canovelles, Canyelles, Carrencà, Castells, Cementiri, Colomer, Congost, Corró d'Avall, Costa, Cuana, Diviu, Duran, Espina, Estret, Facundo, Fangues, Fornets, Fortuny, Franqueses, Gall, Girbau, Girbau del Sot, Gorguï, Granollers a l'Ametlla, Guri, Jovença, Llerona, Lliça d'Amunt, Manel, Marquès, Mina, Misser, Molí, Molí de les Canyes, Molí d'en Marc, Molí de la Sal, Pagès Vell, central de la Parellada, Parra, Pastor, Pau de la Vella, Peces, Pertegàs, Prat, Puig, Quatre Camins, Rec, Ros, Santa Justa, Serra, Sord, Torre de les Àguiles, Vinya, Vinyes, Xirau, costa de can Sidro.*

- camp:** “m. Extensió de terra descoberta i plana, esp. la destinada a un ús determinat.” (DIEC, pàg. 324).
v. *Ametllers, Avellaners, Bassa, Bassa del Molí, Camp, Camp Pi, Canyes, Diviu, Duran, Era, Estruc, Fangues, Ferran, Figuera, Font, Gran, Jovany, Mata-ases, Mero, Molí, Murtori, Nou, Oliver, Oliveretes, Onclo, Palau, Patates, Patirem, Pedra, Pedres, Palots, Pi, Podadora, Polissena, Prat, Ravenisses, Riera, Rodó, Rovira, Santa Maria, Segarra, Sínia, Solinyà, Sota la casa, Valls.*
- canal:** “Part intermèdia d'un torrent per on evacua l'aigua i els materials.” (DIEC, pàg. 326). En aquest cas, utilitzat com a sinònim de rasa o torrent petit.
v. *Biel.*
- capella:** “f. Lloc destinat al culte en una comunitat, hospital, hospici, presó, etc. i que no té la plenitud dels drets d'una església parroquial.” (DIEC, pàg. 339).
v. *Bellulla*
- carrer:** “m. Espai públic no edificat, lineal, vorejat de cases o de parets, que va de camí per anar d'un lloc a l'altre en una ciutat, una vila, un poble.” (DIEC, pàg. 361).
v. *Bellmunt, Camprodon, Carrencà, font de can Carrencà, Diagonal, Duran, Enric Gurguí, Gregal, Indústria, Isaac Peral, Juan de la Cierva, Llobregat, Mare de Déu del Pilar, Molí, Molí de la Sal, Nord, Pi, Ponent, Pont, Rec, Riera, Rosal, Sant Antoni, Sant Eudald, Sant Feliu, Sèquia, Sol, Torrent de Fangues, Xarlet.*
- carreró:** “m. Carrer estret.” (DIEC, pàg. 361).
v. *Església.*
- carretera:** “f. Camí per a carro. Esp. Via de comunicació entre poblacions per a la circulació simultània de vehicles i amb una o més vies per a cada sentit de circulació.” (DIEC, pàg. 362).
v. *vella de l'Ametlla, Barcelona, Bellulla, Biluia, Caldes, Camp, Canovelles, Corró de Vall, peces de can Dou, Dues Carreteres, Granollers a l'Ametlla, Pedró, Pontasco a l'Ametlla, Ribes, Serra, nova de Vic.*
- cases:** Edificació que dona nom a una partida de terra, o grup d'edificacions que donen nom a un veral.
v. *Damià, Percala, Ponç.*
- cedre:** “*Cedrus deodara*. Creixement ràpid, forma cònica, branques inferiors molt extenses, fruit de color marró vermellós.” (RCH Deo, pàg. 92).
v. *Torre de les Àguiles.*
- cementiri:** “m. Lloc on enterren els morts.” (DIEC, pàg. 384).
v. *Cementiri.*
- coma:** “f. Depressió més o menys pregona i planera en un terreny de muntanya.// Circ i vall glacials en forma d'obi.// Prat alterós, generalment situat en cims aplanats, ric de bon herbatge i molt estimat per a pastura.” (DIEC, pàg. 434).

v. *Canyelles, Coma, Comelles, Figueres.*

costa: "Pendent d'un terreny." (GEC, vol. 5, pàg. 672).

v. *Costa, Forn, Ros, Sidro.*

creu: "f. Instrument format per un pal clavat verticalment en terra, travessat per un altre d'horitzontal, on es feia morir certs criminals lligats o clavats per les extremitats.//Esp. creu en què Jesucrist fou clavat i mort." (DIEC, pàg. 520).

v. *sobre can Gorguí*

drecera: "f. Senda o camí que porta dret a una banda, esp. que serveix per a abreujar el camí." (DIEC, pàg. 653).

v. *Drecera.*

era: "f. Espai aplanat, a vegades enrajolat o empedrat, on es baten les messes.// Espai aplanat i ferm com una era de batre on es fan diverses operacions en algunes indústries. // Espai petit de terra destinada al conreu d'hortalisses, flors, etc." (DIEC, pàg. 743).

v. *Baldini, Bellulla, Borni, Bot, Cafè, Camp, Canyelles, Carrencà, Castells, Colomer, Cuana, Diviu, Diviu Nou, Duran, Gall, Girbau del Sot, Gorguí, Ignasi, Lleó, Manel, Marquès, Mingo, Panduro, Pastor, Palots, Pere Lleó, Prat, Ros, Roure, Rovira, Serra, Sotries, Villar.*

escola: Edifici on s'impartia l'ensenyament per als infants, per part d'una mestra.

v. *Campanar.*

església: "f. Comunitat mítica de seguidors de Jesucrist. Congregació de les persones que professen una mateixa fe cristiana.// Edifici consagrat al culte catòlic, a un culte cristià." (DIEC, pàg. 775).

v. *Sant Fèlix.*

feixa, feixó: "f. Peça de terra en forma de terrassa.// Mesura superficial agrària de valor variable." (DIEC, pàg. 861).

v. *Altes, Anaigat, Bassa, Baix el Camí, sota el Camí, Duran, Feixa, Feixes, Feixó, Feixonet, Gafa, Llarga, Pedró, Pla, Serra, Sota el Camí, Villar.*

figuera: "*Ficus carica*, fruit figa. Origen mediterrani, rústic però no resisteix temperatures inferiors als 10 °C sota zero. Prefereix el clima temperat mediterrani i pot viure fins als 500 m d'altitud. Creixement ràpid." (RCH Deo, pàg. 124).

v. *Canyelles, Pastor, Pertegàs, Víctor.*

font: "f. Eixida natural i localitzada d'aigua que brolla de la terra. // Construcció de pedra, rajola, de ferro, etc., amb una canal, una aixeta, etc., d'on surt aigua." (DIEC, pàg. 896).

v. *Camp, Carrencà, Duran, Fangues, Marquès, Ros, Vidriera.*

forn: "m. Lloc clos dins el qual es produeix calor per la combustió de carbó, gas, etc." (DIEC).

v. *Daniel, Marquès.*

gorg: "m. Clot pregon en el llit d'un corrent d'aigua, on aquesta s'entolla o alenteix el seu curs." (DIEC, pàg. 963).

v. *Bot, pont de Ferro, Liret, Percala, Rebogada.*

hort: "m. Tros de terra en què es conreen verdures i llegums." (DIEC, pàg. 1018).

v. *Baldufes, Bellulla, Busoms, Cafè, Canal, Duran, Fangues, Fortuny, Governador, Hortes, Ignasi, Molí, Molins, Poldo, Prat, Record, Rector, Sastre.*

llac: “m. Gran extensió d'aigües que ocupa una depressió.” (DIEC, pàg. 1118).

v. *Mollet.*

lledoner: “*Celtis australis*. Arbre de la regió mediterrània. És rústic, però prefereix els sòls silícics. Suporta el fred intens i la sequera. *Celtis australis*, de fulles molt petites. *Celtis laevigata*.” (RCH Deo, pàg. 94). “Arbre caducifoli de la família de les ulmàcies (*Celtis australis*), de fulles asimètriques, fruits negres, drupacis i comestibles, però poc apreciats.” (DIEC, pàg. 1125).

v. *rasa de can Girbau, Serra.*

malesa: “En l'ús rural dominen les accions fundades en el mal terreny [...] A tot el nord del Principat i Pirineus es diu a) del terreny estimbat i aspres pendents rocosos (així fins més al sud de Vic, cap a Centelles, 1924, etc.). Mentre que en terres valencianes i fins al nord de l'Ebre, s'aplica b) a la vegetació de bardisses i arbusts espessos (poc diferent del castellà *maleza*).” (DEC, vol. V, pàg. 379).

v. *Maleses, Pagès Nou, Pagès Vell.*

mas: m. “Casa de camp.// Unitat d'explotació agrícola tradicional integrada pel mas, pels conreus, pels estables, pels magatzems, etc.” (DIEC, pàg. 1185).

v. *Amell, d'Avall, Bastrol, Bellulla, Bellver, Bernat Serra, Camp, Canyelles, Canyes, Carpinell, Carrencà, Casanoves, Caseta, Castells, Cellers, Cisteller de Baix, Colomer, Comes, Conillera, Costeny, Cuana, Diviu, Duran, Fabrera, Ferrer, Figueres, Font, Fortuny, Galobardes, Gorguí, Guillemí, Guri, Jonc, Lledó, Lledoner, Magarola, Marquès, Olivet, Pagès, Pagès Vell, Pertegàs, Pi, Ponts, Prat, Puig, Roca, Rovira, Sabater, Saguals, Serra, Soquet Carpinell, Tei, Teia, Torrents, Vall, Valls, Vell, Xarlet, Xicota.*

mina: “f. Pas subterrani. //Esp. Excavació feta per extreure mineral, per captar aigües, per fer volar amb un explosiu una fortificació, etc.// Lloc en la massa d'un terreny d'on s'extreuen metalls, minerals metal·lífers, pedres precioses, matèries combustibles.” (DIEC, pàg. 1120).

v. *Avel·lí, Camp, Canovelles, Canyelles, Capellans, Carrencà, Castells, Colomer, Duran, Fangues, Gorguí, Guri, Jovany, Marquès, Nova, Prat d'en Camp, Sant Plàcid, Sastre, Valls, Vella, Villar.*

mot: “m. Marge artificial que es fa per conduir un rec.” (DIEC, pàg. 1251). Sovint és sinònim de *rasa* o torrent petit.

v. *feixes Altes, Maleses.*

motor: Denominació del conjunt de barraca, pou i motor, que pujava l'aigua per omplir la bassa, o bé regar directament la terra.

olivar: “*Olea europea*. Origen regió mediterrània (zones més càlides). Prefereix els sòls profunds, ben drenats, encara que s'adapta bé a d'altres naturaleses. De creixement lent.” (RCH Deo, pàg. 170).

v. *Artigues, Badia, Bassa, Bellulla, Biel, Bieló, Cafè, Camp, Canyelles, Capella, Careta, Carpinell, Carrencà, Casanoves, Cases, Cisteller, Colomer, Cuana, Duran, Flequer, Fomets, Forns, Fortuny,*

Ganyils, Girbau del Sot, Gironès, Gorguí, Guri, Jovençà, Llobet, Magarola, Manel, Marquès, Molí de la Sal, Olivar, Oliveres, Oller, Pàges, Palau, Panduro, Pau de la Vella, Pou, Prat, Rovira, Serra, Sord, Taulats.

om: “*Ulmus campestris*. Creixement mitjà, forma ovoïdal irregular, de tronc recte, brancatge prim i fullatge dens.” (RCH Deo, pàg. 262).

v. Canyelles, Diviu, Duran, Gall, Magarola, Manel, Marquès, Palet, Panduro, Prades, Pujol, Rocaballera, Sobrevia, Taulats, Torrents, Torres, Valls.

palmera: “*Phoenix canariensis*. Orígen: Illes Canàries. Creixement mitjà, forma de para-sol, troncs rectes de 0,50 a 0,70 m de diàmetre.” (RCH Deo, pàg. 176).

parada: “Lloc en què para o pot parar un vehicle de transport públic, perquè puguin pujar o baixar els passatgers.” (DIEC, pàg. 1350).

v. Molí.

parc: “m. Espai de terreny obert, delimitat i poblat de bosc, prats i estanys, destinat principalment a l'esbarjo humà.” (GEC, vol. 11, pàg. 294).

v. Carrencà.

parellada: “f. Jovada. Mesura superficial agrària equivalent a l'extensió de terra que una parella de bous pot llaurar en un dia.” (DIEC, pàg. 1355).

v. Ignasi, Parellada, Rectoria, Rovira.

parròquia: “f. Descripció territorial bàsica de l'organització de l'església catòlica, vinculada a un temple i servida per un sacerdot anomenat rector.” (DIEC, pàg. 1358).

v. Sant Feliu de Canovelles, Santa Justa i Rufina.

passatge: Sovint un pas de circulació públic col·lateral i addicional a un carrer.

v. Molí, Safareig.

passeig: “m. Acció de passejar.// Lloc destinat, a propòsit, per a passejar-hi. Carrer, avinguda o via d'una certa amplada, originalment destinat a passejar-hi.” (DIEC, pàg. 1365).

v. Oliveres, Ribera.

passera: “f. Palanca, pedres, etc., convenientment col·locades per a poder passar un riu, un torrent.” (DIEC, 1365).

v. camí de les Franqueses.

peça: “f. Qualsevol de les parts que, ajuntades les unes a les altres, formen un objecte; part definida considerada com a distinta.” (DIEC, pàg. 1372).

v. Aimeric, Amell Xic, Andreu, Argemí, Badia, Baldiri, Bernat Serra, Bufí, Busoms, Cafè, Castells, Cigró, Claus, Colomer, Cuana, Diego, Dou, Duran, Facundo, Fangues, Feliua, Frarès, Gallet, Gorguí, pla d'en Joana, Just, Llampalles, Menut, Molí d'en Marc, sota el rec del Molí de la Sal, Montaner, Ori, Peces, Pelada, Palots, Plata, Raixa, Ravenisses, Record, Rectoret, Rius, Sastre, Sauleda, Tomàs Cisteller, Tintó, Tona, Valentí, Vergers.

pedró: Bloc petri amb una creu que el corona, situat a la part més alterosa del terme i sovint proper a

l'església parroquial, des del qual es beneïa el terme.

v. *Pedró*.

penya: Murada de terra o pedra, que s'alça propera a un corrent d'aigua, sovint produïda pel mateix desgast del seu pas al llarg del temps.

v. *Ignasi, Pagès Vell*.

pi: "*Pinus pinea*. Arbre de la regió mediterrània. És rústic de sòl, encara que viu millor en sòls granítics i silfícics. Necessita molta llum. De creixement lent. *Pinus halepensis*. Molt adequat a la vora del mar, on viu estupendament" (RCH Deo, p194). "Pi m. Nom dels arbres pertanyents al gèn. *Pinus*, del grup de les coníferes, que comprèn espècies arbòries d'importància forestal i fustera al costat d'algunes ornamentals." (DIEC, pàg. 1406).

v. *torrent de can Bernat Serra, Camp, Castells, torrent de Fangues, Pinetons, Torre de les Àguiles, Valls*.

pisos: Forma popular amb la qual és anomenat un edifici d'habitatges.

v. *Cafè*.

pla, plana: "m. En geom., superfície tal que si tracem una recta que passi per dos qualsevol dels seus punts, aquesta es troba tota ella continguda en la dita superfície.// Superfície d'un cos més o menys acostada per la seva configuració a un pla geomètric.// Pla plana adj. Que recorda la forma d'un pla geomètric, que forma part, aprox., d'un pla geomètric, sense curvatura, sense ondulacions, sense elevacions ni depressions." (DIEC, pàg. 1422).

v. *Camp, Canyelles, Carrencà, Castells, Colomer, Duran, Fangues, Gall, Girbau, Gorguí, Ignasi, Joana, Magarola, Marquès, Marquès i Canyelles, Molí d'en Marc, Pla, Plana, Prat, Quintana, Santa Maria, Serra, Serra i Canyelles, Sobrevia, Sotries*

plaça: "f. Espai públic rectangular, trapezoïdal, quadrat o circular, sense edificar, situat a l'interior d'una població." (DIEC, pàg. 1423).

v. *Ajuntament*.

plàtan: "*Platanus occidentalis*, originari d'Àmerica, és rústic i característic de terres baixes i llits de rius, de creixement ràpid (RCH Deo, pàg. 200) *Platanus híbrida*, família de les platanàcies, arbre caducifoli corpu-
lent, que pot atènyer 40 m de capçada." (GEC vol. I I, pàg. 683).

v. *avinguda de Canovelles*.

pollancre: "*Populus nigra*. Origen Europa, Àsia. Molt rústic per al sòl, prefereix humitat mitjana. De creixement ràpid." (RCH Deo, pàg. 206).

v. *Fangues, Fortuny, Joncar, Molins*.

pont: "m. Construcció sobre la qual una via de comunicació pot salvar una depressió o un obstacle o creuar una altra via de comunicació a un nivell inferior." (DIEC, pàg. 1449).

v. *Camí Vell, Carrencà, torrent de Fangues, Ferro, Rec*.

porxo: "m. Pòrtic adossat a la façana d'un edifici i limitat amb columnes o pilars de sosteniment." (DIEC,

pàg. 1456).

v. *Castells*.

pou: "m. Excavació vertical practicada en el subsòl fins a trobar aigua." (DIEC, pàg. 1461).

v. *Cafè, Camp, Colomer, Diviu, Feixó, Ferran, Feu, Galobardes, Girbau, Ignasi, Jaume Colomer, Molí d'en Marc, Panduro, Pastor, Palots, Prat, Sord, Trull, Valls, Villar, Xarlet, Xirau*.

prat: "m. Tros de terra cobert d'herbes, principalment d'herbes graminoides." (DIEC, 1463).

v. *Camp, Carreres, Cases, Castells, Colomer, Comes, Dalt, Duran, Gall, Pi, Prat, Raixa, Rovira, Teia, Torres, Valls, Xirau*.

puig: "m. Elevació del terreny, més o menys rosta i formant cim que sobresurt del terreny circumdant, sia una plana, sia un massís muntanyós." (DIEC, pàg. 1500). "Pujal: der. amb sentit propi, designant una mena de puig." (DEC, vol.VI, pàg. 854).

v. *Sollèl*.

pujada: "f. Acció de pujar. Indret rost per on puja algú o alguna cosa." (GEC, vol. 12 pàg. 182).

v. *Cementiri, Ros*.

quintana: "f. Quintà. Quintà m. Camp, pastura, immediat al mas." (DIEC, 1521).

v. *Baix, Camp, Canovelles, Dalt, Diviu, Duran, Més amunt, Quintana, Valls*.

rasa: Corrent petit d'aigua, normalment de poca fondària i amplada que sovint serveix com a divisió de propietats.

v. *Avall, Diego, Girbau, Molí de la Sal, Poldo, Xarlet, Xirau*.

rec: "m. Canal per on es condueixen les aigües per a regar o altres objectes." (DIEC, pàg. 1543).

v. *Aigüerols, Cafè, Canovelles, Canyelles, Jovany, Marquès, Molí de les Canyes, Molí de la Sal, Monar, Rasa, Rec, Roig, Trico*.

regadiu: Terres de conreu que poden regar per mitjà de l'aigua de mina, pou o riu.

v. *Jovany*.

reixa: "f. Conjunt de barres paral·leles o entrecruades soldades entre si, que separen un ambient i protegeixen una obertura." (DIEC, pàg. 1567).

v. *Torrent*.

rentador: "Rentador-a, adj. i m. i f. Que renta. Lloc on hom renta." (GEC, vol. XII, pàg. 476)

v. *mina de can Guri*.

resclosa: "f. Obra de fàbrica feta transversalment en un curs d'aigua per tal d'eleva-ne el nivell i derivar-la fora del seu llit." (GEC, vol. XII, pàg. 505).

v. *Canovelles*.

retaule: "m. Obra d'arquitectura, amb escultures, pintures, que compon la decoració d'un altar. // Evocació escènica de fets històrics, religiosos, llegendaris." (DIEC, pàg. 1592).

v. *Sant Sebastià*.

revolt: Punt de la carretera o el camí, on giren en un sentit pronunciat.

v. *Canyelles*.

riera, riu: “Riera *f.* Riu per on s’escolen intermitentment les aigües pluvials d’una conca. // *m.* Corrent natural d’aigua que va a parar al mar, a un llac o un l’altre riu, esp. el que, recollint l’aigua d’una conca de gran extensió o d’una vall de drenatge abundós, porta sempre poca o molta aigua.” (*DIEC*, pàg. 1602).

v. *Congost, Vallès*.

roure: “Arbre de forma esfèrica de copa irregular i fullatge distribuït, tronc irregular a la primera edat, després recte. Apreciat per la seva fusta (*Quercus robur*). És rústic per a la qualitat del sòl encara que tem els calcaris. Viu bé en terres baixes, fresques, fins al nivell del mar.” (*RCH Deo*, pàg. 228).

v. *camí de l’Ametlla, Fangues, rasa de can Girbau*.

safareig: “(*pl. -igs o -tjos*) *m.* Receptacle generalment de parets d’obra i de forma rectangular, que s’omple d’aigua i serveix ordinàriament per a rentar-hi la roba o per a regar.// Bassa.// Petita cambra, indret, en una casa, generalment prop de la cuina, on és instal·lat o construït el safareig.” (*DIEC*, pàg. 1627).

v. *Baix, Bemat Serra, Cafè, Camp, Castells, Colomer, Duran, Gall, Girbau del Sot, Ignasi, Molí d’en Marc, Pastor, Palots, Pere Cisteller, Pertegàs, Poldo, Sastre, Sord, Torre de les Àguiles, Xirau*.

santuari: “Església, capella, on es venera la imatge o la relíquia d’un sant.” (*DIEC*, pàg. 1640).

v. *Bellulla*.

sèquia: “*f.* Canal d’irrigació. Sèquia principal sistema de regatge.” (*DIEC*, pàg. 1662).

v. *Comtal, Comunitat, Molí d’en Teia, rec Monar, Sèquia*.

serra: “*f.* Alineació muntanyosa de dimensions inferiors a les d’una serralada.” (*GEC*, vol. XIII, pàg. 508).

v. *Bellulla, Camp, Canyelles, Cuana, Joana, Sabater, Serra, Sobre la Casa*.

sifó: “Conducte o túnel en forma d’U invertida, que, formant part generalment d’una conducció forçada, permet de salvar un riu, un canal, etc, en passar-hi per sota.” (*GEC*, vol. 13, pàg. 587).

v. *Carrencà*.

sínia: “*f.* Màquina d’elevat aigua que consisteix en dues rodes, l’una horitzontal a la qual es comunica un moviment de rotació mitjançant un pal horitzontal mogut per un animal, i l’altra vertical que engrana amb la primera i mou una sèrie de catúfols disposats al llarg d’una cadena sense fi la part inferior de la qual va submergida en l’aigua del pou.” (*DIEC*).

v. *Bemat Serra, Gall, Gorguí, Valls*.

solell: “Solell *-a adj.* Assolellat, exposat al sol.// Lloc on toca el sol. // Vessant orientat cap al migdia i per tant més assolellat que l’orientat cap al nord o bagueny.” (*DIEC*).

v. *Solei*.

sot: “*m.* Clot, esp. a terra.// Vall petita.” (*DIEC*, pàg. 1680).

v. *Fabrera, Fangues, Girbau, Llops, Matagats, Noguera*,

sota: La part situada a un nivell més baix d’un altre espai geogràfic o objecte conegut.

v. *Molí de les Canyes*.

terra: "Terra. Referint-se al sòl pròpiament d'una part de la propietat. Terrada: pròpiament acumulació de terra en un lloc a manera de terraplè o terrassa." (DEC, vol. VIII, pàg. 439).

v. *Blanques, Fèlix*.

torrent: "m. Corrent impetuós d'aigua, esp. el que es forma sobtосament per una forta ploguda// Barranc, pendís, etc., per on davalla atorentada l'aigua de la pluja, sovint completament eixut o amb molt poca aigua." (DIEC, pàg. 1784).

v. *Bellulla, Bernat Serra, Canovelles, Canyelles, Carrencà, Cases, Comes, Duran, Fangues, Fonts, Girbau, Joncar, Marquès, Olivet, Pastor, Pertegàs, Sabater, Sastre, Serra, Vall-Ilobera, Xirau*.

trastallador: Element regulador en el pas d'un corrent d'aigua, un rec, etc., normalment de forma quadrada, que rep l'aigua, per facilitar-ne la distribució, a través de diverses comportes, cap als recs respectius dels diferents pagesos. Denominació popular i d'ús comú entre els pagesos, però que no es recull en el diccionari.

v. *Molí de les Canyes*.

travessia: Carrer secundari, sovint estret que serveix per unir dos carrers principals.

v. *Manya*.

tros: Particular forma de denominar una peça de terra, sovint afegint l'article el: el tros.

v. *Polit, Ros*.

turó: "Elevació rosta del terreny." (DIEC, pàg. 1826).

v. *Bellulla, Fornets, Serra, Turó*.

urbanització: "Fenomen constant en la creixença accelerada de les ciutats en població i en superfície i en l'expansió dels modes de vida urbanes." (GEC, vol. 14, pàg. 97).

v. *Bellulla, Carrencà, Castells, Duran*.

vall: "f. Geomorf. Depressió allargada de la superfície terrestre reconeguda, en general, per les aigües d'un corrent fluvial." (GEC, vol 15, pàg. 203).

v. *Vall*.

vededa, vern: "m. El més característic dels arbres de ribera, si més no per la popularització i difusió del nom de grup d'aquesta espècie vededa *Alnus glutinosa* que es dona fins i tot quan hi ha arbres d'altres espècies. "Vern originari del nord d'Àfrica, viu fins a cent anys, de forma cònica és molt utilitzat com a protecció del vent." (RCHD, pàg. 64).

v. *Castells, Fortuny, Sobrevia, Vededa*.

vessador: "m. Forat per on es buida un safareig." (DIEC, pàg. 1863).

v. *Castells*.

vinya: "f. Liana (*Vitis vinifera*), que produeix el raïm." (DIEC, pàg. 1873).

v. *Abril, Aimeric, Aleix, Argemí, Artigues, Avel·lí, Badia, Barbany, Bassa, Bellulla, Biel, Bieló, Borni, Busoms, Cafè, Camp, vella d'en Camp, Camps, Canyelles, Capella, Careta, Carlet, Carpinell, Carrencà, Carreres, Casanoves, Cases, Caseta, Castellar, Castells, Catafau, Cellers, Cerer, Cisteller, Clapers*,

Colomer, Comelles, Comes, Cortès, Cuana, Cuquet, Diego, Diviu, Dou, Dringo, Duran, Esturgó, Fàbregues, Falgà, Flequer, Font, Fornets, Forns, Gafa, Gall, Gallemí, Gallifa, Ganyils, Garriga, Girbau, Girbau del Sot, Gironès, Gorguí, Gorina, Gotinell, Grau, Grivé, Guerra, Guri, Ignasi, Jaumira, Jep, Joan Terrades, Jovençà, Llampalles, Llobet, Lluc, Lúcio, Magarola, Manel, Manent, Marquès, Martí, Mingo, Mingo de can Camp, Molí d'en Marc, Molí de la Sal, Molins, Montcau, Morató, Oliveres, Oller, Pagès, Palau, Palet, Panduro, Parents, Pasqual, Pastor, Pau Panduro, Pau de la Vella, Pedrós, Pei, Pepet, Pere Serra, Perera, Pericot, Periques, Permanyer, Pertegàs, Pineda, Pou, Prat, Puig, Pujades, Pujol, Quico, Rectorat, Riera, Roca, Rodoreda, Rof, Roger, Roig, Ros, Rosàs, Roure, Rovira, Rull, Sabater, Saborit, Sallent, Segarra, Serra, Solei, Soler, Sord, Sotries, Suari, Taulats, Tei, Tona, Torredadella, Vallcorba, Valls, mas Vell, Vila, Vilaró, Vinya, Vinyamata, Vinyassa, Vinyeta, Xaus, Xiol.

Annex

Partides de terra:

v. Àguiles, Aigüerols, Aritjol, Artigassa, Campàs, Camplare, Canal, Canals, Canyes, Costes, Ermot, Herbei, Marquès de Santa Justa, Pagella, Peces, Pedregar, Portet, Punes, Purgatori, Rabassada, Rieral, Salitar, Santa Maria, Sotal del Forn, Sucarrades, Torrassa, Vall-Ilobera, Vessada.

Llocs singularitzats:

v. Bellulla, Campanar, Canyet, Cionanya, Ciuronar, Figueres, Mollet, Motor d'en Cafè, Penyora, Rebogada, Sagrera, Tibidabo.

Poblacions i parròquies, comarques i països:

v. Alella, L'Ametlla, Barcelona, Campins, Canovelles, Cardedeu, Corró d'Avall, Fatarella, Figueró, Granollers, Llerona, Lliçà d'Amunt, Lliçà d'Avall, Llívia, Montmany, Montornès, Parets, Ribes, Riells del Fai, Ripoll, Sant Fèlix de Canovelles, Sant Feliu de Codines, Sant Joan de les Abadesses, Sant Julià de les Olles, Santa Eulàlia de Ronçana, Terra Alta, Vilanova del Vallès.

PLÀNOLS de 1957

Província de *Barcelona*
Partido judicial de *Granollers*

INSTITUTO GEOGRAFICO Y CATASTRAL
MAPA NACIONAL TOPOGRAFICO PARCELARIO

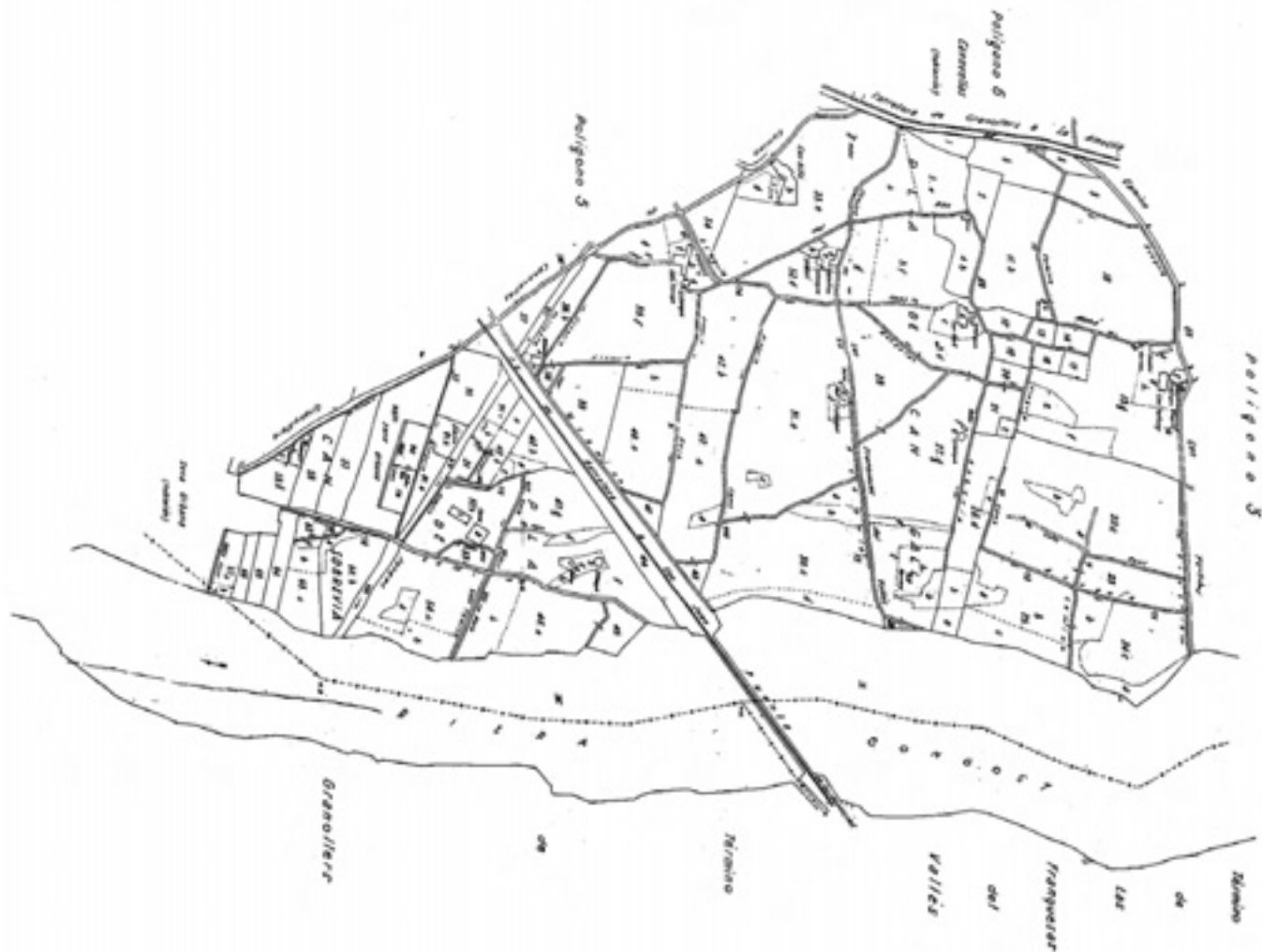
Término municipal de *Canovellas*
Polígono n.º **5**

Escala 1:25

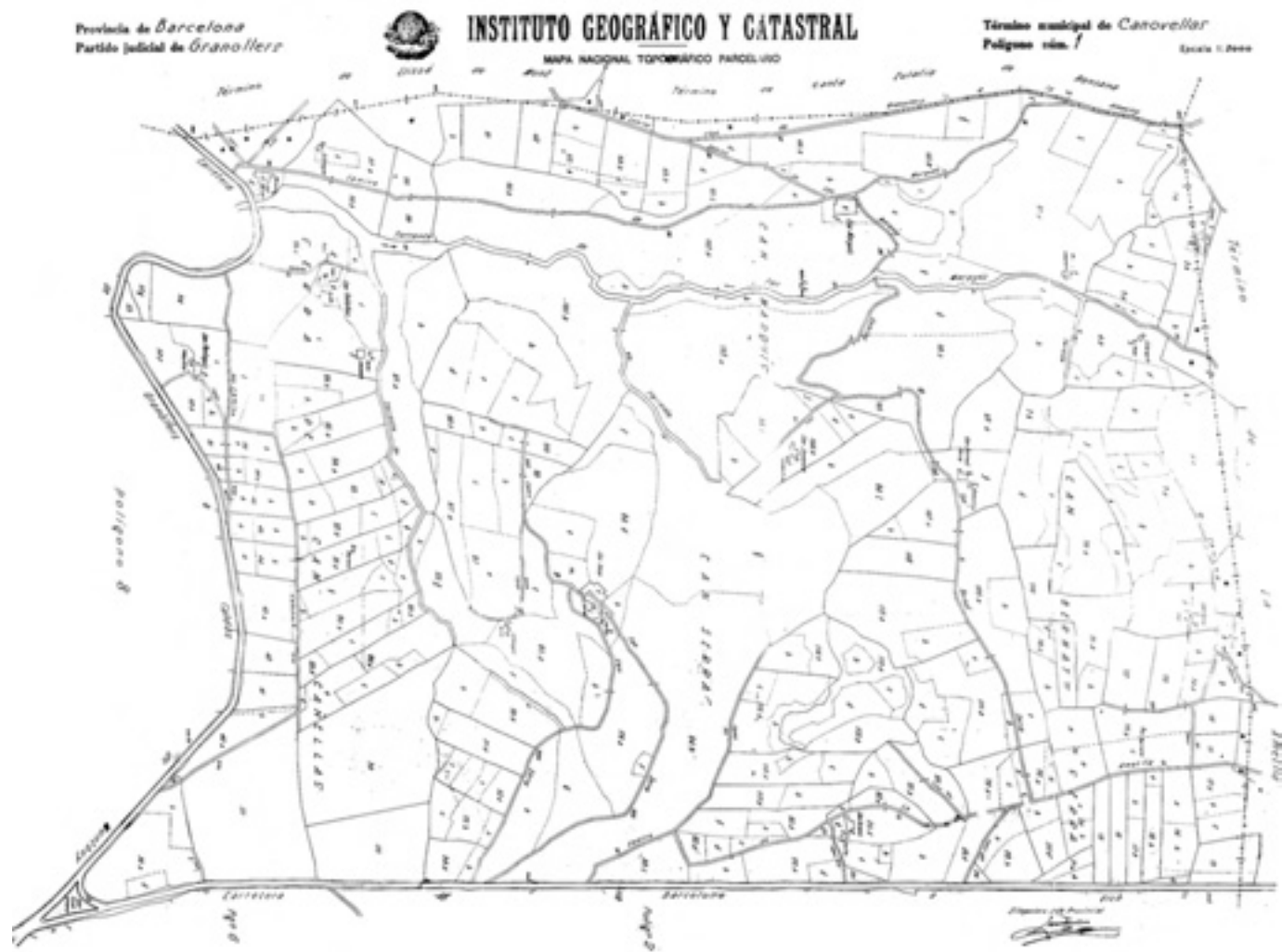
0 100 200 300 400 500 600 700 800 900 1000

Polígono 5

INSTITUTO GEOGRÁFICO Y CATASTRAL

MAPA NACIONAL TOPOGRÁFICO PARCELARIO

El poble de Canovelles es va construir en una plataforma solella i activa sobre els camps de la riba del Congost; la seva situació geogràfica li va donar unes característiques especials, entre el regadiu i el secà. Els aiguamolls de vora la riera, amb les innombrables artèries que portaven l'aigua del riu als camps, donaren vida i bellesa a unes raconades inoblidables, que els primers pintors de cavallet deixaren com a testimoni a les seves obres. La verneda d'en Fortuny, de tant pintada, agafà una notable fama, i parlar d'aquest lloc era sinònim de racó majestàtic, de bellesa paisatgística de primer ordre, amb els seus alts pollancre i plàtans.

A dalt la serra solella, entre terres d'oliveres, ametllers i vinya, els vilatans, els vallesans i la gent devota de terres enllà, anava a postrar-se als peus d'una imatge venerada: la Mare de Déu de Bellulla.

ENRIC GARCIA-PEY

És delineant, escriptor i toponomista. Ha publicat treballs de recerca del folklore tradicional, etnològics i toponímics.

Col·labora en revistes i publicacions periòdiques. És membre de la junta de la Societat d'Onomàstica.

Viu a Granollers.

ISBN 978-84-933798-8-9

9 788493 137988 9

Ajuntament de Canovelles

canovelles

